

OD TREBIĆA DO TREPČA

BIBLIOTEKA LOGOS

KOLO IV

KNJIGA 6.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

908(497.6 Trepče / kemal Ljevaković ;
[fotografije Elvedin E. Bošnjak]. - Tešanj :
Planjax, 2006. - 308 str. : ilustr., faks. ; 24
cm. - (Biblioteka Logos ; kolo 4, knj. 6)

Bibliografija; str. [309-311] ; bibliografske i
druge bilješke uy tekst

ISBN 9958-34-015-1

COBISS.BH-ID 15133702

Kemal LjEVAKOVIĆ

OD TREBIĆA DO
TREPČA

2006.

Knjigu o mom rodnom mjestu posvećujem:

- mojim dragim roditeljima, ocu Munibu (Ađulu) i majci Salihi,
- mojim Trepčanima koji žive s njim i u njemu,
- onima koji su rođenjem Trepčaci, a negdje su daleko i misle na Trepče.

BOLJE JE ZAPALITI SVJETLO U TAMI
BEZ OBZIRA KOLIKO MALO ONO BILO,
NEGO SAMO PROKLINJATI MRAK.

KONFUČIJE

Panorama Trepča
s Čiflučkog brijega, maja 2006. godine

PREDGOVOR

Idejno sjemenje za ovu knjigu kakva je pred vama zasijao sam nutar sebe 18-ak godina prije danas.

Proklijavalo je, nukalo me, dirkalo po mojoj nutrini, poticalo me,...i s punoljetstvom razlistalo se u ovu knjigu.

Rodivši se u Trepču, živeći u njemu, i živeći s njim, drugdje, ma gdje bio, što je ostavilo traga u meni, htjedoh ostaviti svoje tragove u njemu i o njemu.

Sjena jest znak da postoji sunce, al' i znak mene bez kojeg nema moje sjene, dakle, u Trepču, u mojim Zlatićima, sjena smo uzajamnih sjena.

Kažu da unositi svjetlost naučne istine u događaje prošlosti, znači služiti sadašnjosti.

U nakani da, u skladu sa dostupnom izvornom građom i odgovarajućom literaturom, mojim poznavanjem prostora, i starijih mještana, napišem knjigu o Trepču odlučio sam se za istraživanja i prikupljanja historijske građe u arhivima i bibliotekama Tešnja, Maglaja, Teslića, Franjevačkog ureda Sivša, Zemaljskog muzeja Sarajevo, Islamske zajednice Tešanj, privatnim arhivskim vrijednostima i predanjima starijih mještana.

Iz obimne literature preuzimao sam sadržaje koji su se neposredno ili posredno odnosili na lokalitet Trepča i njegove okoline.

Sagledavajući kroz prošlost tako mali lokalitet kakav je prostor Trepča, naravno, nije moguće iznimno, već u sklopu zanimljivog prostora, trougla, između triju drevnih tvrđava Tešnja-Maglaja-Doboja u kojem Trepče zauzima dominantno središnji dio.

Djelić istine, unoseći je ovom knjigom u prošlost Trepča, je omeđen i čovjekom i vremenom, mnome koliko mojim moćima i ovovremenom imenovanim trenutkom; kako reče Husein Đozo " ...istina

se mora apstrahirati od vremenskog i da je ono što je u nju uneseno kao ljudsko, ograničeno samo na određeno vrijeme. U svakoj datoj situaciji ono dobiva novu određenu modifikaciju"[1] ili pak " čak i kad se radi o istom problemu, on u drugom vremenu i drugim uvjetima ima drugo rješenje i drugačiju primjenu. O jednom problemu nemoguće je dati konačno praktično rješenje i o njemu reći posljednju riječ"[2]. Dakle, "Panta rei sve teče, sve se mijenja" - tečem i mijenjat ću se i ovom knjigom što se zovem.

Kretati se po mraku nije lahko.

Tumarati po mrkloj prošlosti je još teže.

Kad bismo bili bolji , mogli bismo se ljutiti na sve svoje pretke koji su znali čitati i pisati a nisu više bilježili, zapisivali i ostavljali tragove svog življenja. Kako smo mi neodgovorni i arogantni prema događanjima iz naše svakodnevnice prolazeći krozanj ili mimo njih, kao kroz nešto što je trivijalno, kao da nas se to ne tiče, nije naše, bilo pa prošlo,... a kako je samo lakše sačuvati, nego li tražiti izgubljeno.

Ova knjiga s elementima monografske provenijencije ima i za cilj da svoje Trepčane poduči, informiše, darovite pisanoj riječi potakne da sutra istražuju i stvaraju obimnija i sadržajnija djela o svom mjestu, ono to zaslužuje.

Ovo je moj pokušaj da tumaram pršlošću Trepča, da pronađem što je o Trepču zapisano, prisjećano, ispričano, čuvano, iskopano, uslikano,... sublimiram i *ukoričim*.

Ne znamo kad ćemo oživljeni biti, ali trgnut ću se i biti prozvan i pozvan na buđenje kad god ova knjiga bude doticana i dočitana i neću se žalostiti kritičkim osvrtima, niti onih spletkastih smjera, jer *Gospodar dobro zna ono što grudi njihove taje.*

Zahvaljujem svima koji su pomogli da ova knjiga progleda i vašim očima, uvaženi čitatelju, i kako se s *vakti sahatom* sve ne završava, bitišete njena *vakta* i vječno vrijeme.

Autor

---

[1] Husein Đozo, Prijevod Kur'ana s komentarom, Sarajevo, 1996, 97.

[2] Husein Đozo, Islam u vremnu, Sarajevo, 1976, 50.

I. TREPČE

Grad Tešanj leži na 44°37' sjeverne geografske širine i 18° istočne geografske dužine, na nadmorskoj visini 230 metara.

To je svojevrsna čaršija, romantičnih sokaka i kasabskih pločnika. Smješten u dolini rječice Tešanjke, okolo starog grada, tvrđave, ili Gradine, u ambijentu što odiše mistikom i drevom.

Zov njegovih pitomih krajolika još pradavno su privlačili Ilire (plemena Desidijata), rimske legionare, Slavene,...

Sam grad broji 5.668 stanovnika, a općina Tešanj ima oko 42.360 stanovnika[3]. Općina Tešanj nalazi se na razmeđu srednje i sjeveroistočne Bosne i Hercegovine graničeći sa općinama Teslić, Doboj, Doboj-jug, Usora i Maglaj. Područje općine je nakon završetka rata '92 - '95. prostorno reducirano sa 223 km^2 na 209 km^2, a nakon formiranja općine Usora površina općine Tešanj je 164 km^2.

Istočno krilo tešanjske općine čini mjesto *Trepče*, koje svojim prostranstvom spada među najveća naseljena mjesta općine. Površina mu je 8 368 hektara, odnosno 8,3 km^2.[4]

Iza njegovog brda Tešnjacima dolazi svako praskozorje i rađa novi dan, i jednog dana kada to ne bude u *kijametu* smo.

Dakle, Trepče je u podnožju Trebačkog brda potkovičastog izgleda, vežući se uz rub brda, a dvije grede, koje brdo kao da podupiru, oteše se ka zapadu, s ovalnim terenom između njih kroz koji vijuga potok Trnovac.

Starost Trepča seže u vrijeme paleolita, a ozbiljniji tragovi i pominjanje mjesta vezano je za 14-to i početak 15-tog stoljeća.

[3] Strategija dostizanja vizije, Tešanj, 2006, 6. i 9.

[4] Evidencija, Katastar, Tešanj, 2006.

Prema podacima iz 2005. godine, a po popisu stanovništva i domaćinstava Mjesne zajednice Trepče za svoje potrebe, Trepče broji:

- 2415 stanovnik, od toga
- 2388 Bošnjaka,
- 24 Hrvata,
- 2 Srbina i
- 1 Ruskinja[5].

Dakle, Trepče je gusto naseljeno selo sa 301 stanovnikom na 1km² što je iznad općinskog prosjeka.

Broj domaćinstava je 561, koncentrisanih u nekoliko mahala, zaseoka, koji su, uglavnom, imenom prezimena familije koja većinski u njoj živi.

To su:

ZLATIĆI - mahala prezimena Ljevakovića u kojoj živi i nekoliko domaćinstava porodice Hambašić, zatim nekoliko domaćinstava porodice Šaćirović, jedno domaćinstvo porodice Kosovčić i jedna porodica Hasanbašić.

To je mahala uglavnom prezimena Ljevakovića, a ne nosi i sama to ime, već ime Zlatići koje je dobila po pramajci Zlatiji, koja je, kao udovica, sa svoja dva sina Osmanom i Salihom iz mahale Ljevaci doselila na prostore današnjih Zlatića, koji leže na zapadnom dijelu južne grede trepčanske potkovice.

HUSKIĆI - su mahala prezimena Huskića koja ima trend povećanja broja domaćinstava. Nalaze se između Zlatića i Kruška, na južnoj strani brijega Križ.

KRUŠKE - su mahala kojom započinje južna greda trepčanske potkovice, porodice Kruško, porodice Šaćirović i porodice Kosovčić.

RAHMANOVIĆI - mahala su porodica Rahmanović, Popržanović i Hasanbašić, smještena uz južne rubove Trebačkog brda.

HASANBAŠIĆI - su velika mahala prezimena Hasanbašića i proteže se po središnjem rubu, i korjenu, Trebačkog brda.

DEDUKIĆI - su mahala prezimena Dedukića, a smještena je na početku sjeverne grede trepčanske potkovice.

RAKOVICE - su zaseok kojim se Trepče veže za selo Šije,

[5] Evidencija, Mjesna zajednica Trepče, 1995.

prostrana mahala na sjevernim padinama Trebačkog brda u kojoj su porodice Vrkašević, Rakić, Kelava, Dujić, Čičak, Anić i Krištić hrvatske nacionalnosti i svele se na tri porodice, sa po jednom porodicom Kelava, Vrkašević i Čičak s ukupno desetoro žitelja, dvoje djece i osmoro starijih. Sudeći po pravoslavnom groblju koje se nalazi u Rakovicama tu su živjeli i pravoslavci.

CEROVCI - su mahala manjeg broja domaćinstava smještena do mahale Dedukića

MUJKANOVIĆI - su mahala do Dedukića i Cerovca ali se zbog putne nepristupačnosti skoro raselila po Trepču i dalje,

HAJRIĆI - su mahala na sjevernoj gredi trepčanske potkovice prezimena Hajrića,

MEŠČIĆI - su mahala prezimena Meščića s manjim brojem domaćinstava,

HODŽIĆI - su također manja mahala, manjeg broja domaćinstava, prezimena Hodžića,

LJEVACI - su mahala jedna od većih u Trepču prezimena Ljevakovića, smješteni u sredini sjeverne trepčanske grede, s pogledom u Sunce,

KOTORIĆI - su mahala porodice Kotorića, locirana u podnožju mahale Ljevaci,

KADUŠIĆI - su mahala porodice Kadušića, nadovezuje se zapadno na mahalu Ljevake,

TREPČE POLJE - je mahala novijeg porijekla, nastala u posljednjih dvadesetak godina, pri ravničarskom dijelu Trepča, prema Trebačkoj rijeci, a čine ga domaćinstva gotovo svih trepčanskih familija.

BUREJĆI - su mahala koja je gotovo iščezla iz Trepča, a nalazila se na najbesputnijem dijelu sela iznad Bureića potoka između Zlatića i Hasanbašića. Dok se komunikacija kroz selo odvijala pješačkim puteljcima, mahala je egzistirala. Žitelji se iseliše, sem jednog domaćinstva.

Treba reći da se dobar broj Trepčana iselio iz Trepča u Tešanj, Bukvu, Jelah, Tešanjku, Maglaj, a dobar ih je broj otišao i u pečalbu, a onda je uslijedila asimilacija druge generacije, pa i narednih generacija.

Ispupčena strana

Udubljena strana

MUSTERIJANSKO ŠILO

Kremeni artefakt
Tešanj, Trepče
Dizdarević Nesuh predao Mehi Bajraktareviću.
Nađeno na erozionoj uvali Velikog Majdana u Trepču.
Tešanj, mart 1974.

Tri stećka na lokalitetu Mezarje u Zlatićima

Dva od četiri stećka na lokalitetu Hrašće u Trepču

Četiri od dvanaest stećaka na lokalitetu Gaj u Zlatićima

TREBAČKO BRDO

Trebačko brdo je sela Trepča, njegovih Trepčana.

Nekada se na njegovoj visoravni i stranama oralo, sijalo i želo.

Danas više ne.

To je sada, a perspektivno i više, izletište, vazdušna banja i veliki *Evansov vidikovac* za Trepčane i tešanjski kraj. To je mjesto prvomajskih izleta i teferiča, i eksploatacije kamena.

Prostorno Trebačko brdo pripada Peripanonskoj Bosni.[6]

U vrijeme alpske orogeneze izdignuti su Dinaridi, a Trebačko brdo pripada sjevernoj zoni Dinarida. U kenozoiku su istaložene naslage poznate pod imenom fliš. Njih čine krečnjaci i pjaščari, koji su međusobno slijepljeni glinovitim i laporovitim proslojcima.

S obzirom na prisutnost jurskokrednih klastičnih i karbonatnih formacija kao i kraških oblika reljefa, da se zaključiti da je nastao tokom kenozojika odnosno u kvartaru najmlađem geološkom dobu.[7]

Život na lokalitetu Trepča i Trebačkog brda seže u daleku prošlost, u prahistoriju. Tragovi ljudskog življenja postoje još od vremena neandertalaca sa musterijanskom kulturom o čemu svjedoče arheološki nalazi, iskopine, kao što su musterijansko šilo od kamena i pribor za lov i ribolov.

Nasred njegove visoravni je veliki plato na kojem su, s lijeve i desne strane velike zaravni, dvije velike vrtače, kao dva vulkanska grotla, dvije očne jame, koje u ljevkastom obliku iskopaše neki davni ljudi vadeći kamen, i tako brdo njima slijepo gleda u nebo, ko, tražeći

---

[6] Atlas svijeta za osnovnu i srednju školu, Izdavačko preduzeće "Sejtarija", Sarajevo, 1998, 16. i 17.

[7] Geografija zemljopis za 8 razred osnovne škole, IP "Svjetlost", Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo, 2003, 20. i 26.

TREBAČKO BRDO

Trebačko brdo je sela Trepča, njegovih Trepčana.

Nekada se na njegovoj visoravni i stranama oralo, sijalo i želo.

Danas više ne.

To je sada, a perspektivno i više, izletište, vazdušna banja i veliki *Evansov vidikovac* za Trepčane i tešanjski kraj. To je mjesto prvomajskih izleta i teferiča, i eksploatacije kamena.

Prostorno Trebačko brdo pripada Peripanonskoj Bosni.[6]

U vrijeme alpske orogeneze izdignuti su Dinaridi, a Trebačko brdo pripada sjevernoj zoni Dinarida. U kenozoiku su istaložene naslage poznate pod imenom fliš. Njih čine krečnjaci i pjaščari, koji su međusobno slijepljeni glinovitim i laporovitim proslojcima.

S obzirom na prisutnost jurskokrednih klastičnih i karbonatnih formacija kao i kraških oblika reljefa, da se zaključiti da je nastao tokom kenozojika odnosno u kvartaru najmlađem geološkom dobu.[7]

Život na lokalitetu Trepča i Trebačkog brda seže u daleku prošlost, u prahistoriju. Tragovi ljudskog življenja postoje još od vremena neandertalaca sa musterijanskom kulturom o čemu svjedoče arheološki nalazi, iskopine, kao što su musterijansko šilo od kamena i pribor za lov i ribolov.

Nasred njegove visoravni je veliki plato na kojem su, s lijeve i desne strane velike zaravni, dvije velike vrtače, kao dva vulkanska grotla, dvije očne jame, koje u ljevkastom obliku iskopaše neki davni ljudi vadeći kamen, i tako brdo njima slijepo gleda u nebo, ko, tražeći

---

[6] Atlas svijeta za osnovnu i srednju školu, Izdavačko preduzeće "Sejtarija", Sarajevo, 1998, 16. i 17.

[7] Geografija zemljopis za 8 razred osnovne škole, IP "Svjetlost", Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo, 2003, 20. i 26.

Trebuna, Trebića ili ti Potrimbu, a ponajprije spasenje Svevišnjeg.

Čudan, pomalo i zastrašujući je osjećaj naći se u dnu tog grotla, u primisli progutanost stoji.

Danas se u samom dnu lijevka nalazi izvorčić bisernoiskrave vode.

Na trepčanskoj visoravni je improvizirani nogometni stadion mjesto zbivanja svih zvaničnih prvomajskih tradicionalnih sadržaja.

Od čari netaknute prirode, mirisa smreka, breza, vrisike i trnovog behara odudaraju visoki telefonski i televizijski predajnici, i eksploatacija kvalitetnog dekorativnog, i, već, u europskim razmjerama čuvenog trepčanskog kamena.

Stotine rupa naspram prirodnih ljepota brda. Traje traganje za kvalitetnijim kamenom.

Mnogi majdani su napušteni, stravično zjape.

Kamena prašina, prekri zelenilo Trebačkog brda, behare njegovih divljih trešanja, krušaka i jabuka, behar bagrema i trna i ljubičaste cvjetiće vriske i kupine.

Trebačko brdo je visoko 604 metra nadmorske visine, s pogodnim putnim pristupom sa sjeverne strane. Često je tu stjecište različitih sadržaja i sportskih turnira susjednih mu sela Kosove, Šija, Moševca, Jablanice i Trepča.

U njegovom podnožju je lokalitet Jala, gdje je decenije i vijeke bitisala ko jezerce vodena masa, gdje počinju neki počeci vode Ponikve, na koju su Trepčani u avgustovsko-septembarske sušne dane dogonili stoku na napajanje. Nažalost, u novije vrijeme zasuše bageri zemljano-kamenom masom jezerce 1997. godine, pri gradnji lovačke kuće, a "ljeta 1996. godine" priča Sejdo Kadušić zanimljivost o Jali "Aldin Kadušić radoznali učenik šestog razreda, gazeći i igrajući se po vodi Jale sa svojim vršnjacima, uhvatio je zanimljivu i čudna izgleda životinju, za naše podneblje neviđenu, koja je najsličnija, kažu očevici, *tritonu*", ali u prve postratne dane kome je bilo do tog čuda, a Jale, tog - *gorskog oka* - više nema.

***

U knjizi *Na tragovima tešanjske prošlosti* Alija Galijašević u poglavlju *Privredni resursi i privredni razvoj* govori o Trebačkom brdu, njegovim kamenim kapacitetima i osobenostima kamena kakvi su rijetki na Balkanu i naravno o brdu kao geološkom izazovu.

"Eksploatacija kamena do sada je vršena u veoma ograničenim količinama za lokalne potrebe i puteve.

Od početka ove godine preduzeće *Edisan* Tešanj vrši industrijsku eksploataciju i preradu kamena na Trebačkom brdu. Drobljeni kamen različitih granulata koristi se za betoniranje, asfalt, ugradnju u puteve i druge svrhe. Izvršena geološka istraživanja, obavljena takođe početkom godine, pokazala su da se u dubinama ovog veoma bogatog nalazišta nalazi kvalitatan kamen sa širokom primjenom. Pored oblaganja unutrašnjih i vanjskih površina u građevinarstvu, što se djelimično koristilo do sada, postoji mogućnost i obrade i korištenje kao ukrasnog kamena. Time bi se omogućio razvoj veće proizvodnje sa širkom primjenom uz sve toliko potrebne efekte u dohotku i zapošljvanju radne snage i razvoju ovog kraja u cjelini.

Trebačko brdo geološki izazov

Trebačko brdo je motiv da se baci pogled u daleku prošlost. Postoji mišljenje nekih arheologa da je na ovom brdu vađenje kamena zvanog kremen obavljano još u prahistoriji.

Kremen se koristio, zbog svoje tvrdoće, za izradu oruđa i oružja. Na Balkanskom poluostrvu je u to vrijeme, navodno, postojao još samo jedan rudnik u Grčkoj. Vrtače koje se nalaze na platou ovog brda nastale su vađenjem kamena tako da se sa površine prema dubini išlo u vidu lijevka.

Na geološkim kartama Trebačko brdo sa širim područjem prema Jablanici, Ripni, Karadaglijama i šire ucrtano je kao lokalitet koji sadrži i neke metale kao što su: bakar, olovo, cink, arsen i željezna ruda."[8]

Treba reći, zapravo podsjetiti, jer to stariji Trepčani znaju, da je u Trepču, u mahali Hasanbašići, tik ispod Trebačkog brda, na lokalitetu Obarci, u zemljišnoj parceli Jašće (kažu Salih i Imšir Hasanbašić) oko 1960. godine, a po nekim, po drugi put, i 1966. godine, *bio geolog Zec iz Sarajeva,* kaže Samil Hasanbašić, koji mu je kao gimnazijalac u fizičkim poslovima asistirao, vršeno je geološko ispitivanje, vršene bušotine i, sjećam se, govorkalo se kako je pronađen ćil, pa i u većim količinama i kako će se , možda, tu otvriti rudnik ćila.

[8] Alija Galijašević, Na tragovima tešanjske prošlosti, Tešanj, 2003,35.

Istraživači su bili, u prvi mah, navodno, iz Beograda.[9]
I na kraju, ili ti početku, Kajanov - *Žrtvenik na Trebačkom brdu* - "Svijet je bio nevin. Brda, među koja se skrio Tešanj, poprskana rosom. U čarobnim krošnjama stabala koja su gusto prekrivala brdske padine ovoga grada, u jedno doba nastaniše kosmata, paganska,slavenska božanstva. Hrast je bio Perunov, jasen Svetovidov, lipa boginje Vide, a breza boga Potrimbova. Sve te na nešto pdsjeća, i sve ti se izruguje: Zar išta ima novo u tvom životu? Čujem, uspravljen uza zid slavne prošlosti! Čak je i sveto trojstvo nekada bilo. Da, bila je ona udružba Peruna (gromovnika), Trebuna (boga žetve) i Pokola (zloduha podzemlja)!

Vjerujući da preci produžavaju život u stablo preseljenoj duši, tim smo se stablima, u gluho doba, očinjim vidom zaklinjali i trajnu pomoć molili. A onaj ko moli, slab je. Vidim kukavna pretka kako prinosi žrtvu i mislim kako se ništa nije promijenilo. Nije smio stabla posjeći. Ako je to učinio, smrt bi brzo dolazila ili bolest sigurna i završna! Opstoji, trajno, samo jedno,pout prokletstva koje vrišti i dan i noć: Daj mi žrtvu! Trebun je bio bog hlapljivi, žrtva je bio treb, nerijetko čovjek, a mjesta žrtvenika trebište u vrleti šumskoj zguljenoj zemljište. Bilo je, ali nije prestalo biti! Pogledaj, po cijelom su jugu prosuti zlokobni toponimi daleka zapamćenja od Trebinja do Trepče, od Treblinke do Trebnja!

Izgovara Alija ime brda u pozadini: A ono je Trebačko brdo! Zakopaj samo malo, naći ćeš nešto iz vremena kada su zemljom djeca Perunova hodila..."[10]

---

[9] Dr Miloš Blagojević, Srbija u doba Nemanjića, Beograd, 1989,174.
[10] Ibrahim Kajan, Tešanj stakleno prijestolje, Tešanj, 2006, 13 14.

TREPČE U TOPONIMU

Kako je Trepče dobilo ime?
Kako je to ime nastajalo?
Kada je to bilo?
Je li se oduvijek tako zvalo?
Pitanja su koja svaki žitelj Trepča sebi postavlja i traga za odgovorima putevima svojih spoznaja i mašti.

***

Kada bismo polazili od skorijih vremena, naših vremena, koje mi stariji pamtimo, i od oblika riječi koja se danas, eto, piše i izgovara sa Trepče, rekli bismo da je ime sela nastalo od glagola treptati trept+jati trepćati, dakle, sa glasovnom promjenom jotovanjem od glagola koji znači da neka svjetlost na brdu, podnu brda, ili iz tog smjera povremeno gori, na tren trepne, trepće, nasta ime mjestu Trepče, naravno fonema ć u imenu mjesta ne stoji, već fonema *č*, a to bi se, opet, moglo k'o pripisivati fenomenu nerazlikovanja, kod nekih ljudi i u nekim sredinama, glasova *ć* i *č* pa se uvriježilo Trepče umjesto Trepće. Moguće je da su u toplim avgustovskim noćima oko Ilin-dana i u noći uoči Ilin-dana po svu noć na Trebačkom brdu gorjele vatre, treptale i plamtjele na daleko vidjevši se dobro sa zapadne, jugozapadne i sjeverozapadne strane iz pravca Tešnja i njegovih sela stih strana Dobropolja, Raduše, Planja, Mrkotića, Kaloševića, Omanjske i Sivše.

Tako bi to bilo kad bismo tumačili stvari sebično, pripisujući sebi kako Trepče počinje od nas.

Međutim.

Po svemu sudeći ime *Trepče* datira i do staroslovenskih vre-

mena po čemu bi se moglo suditi da život na lokalitetu Trepča intenzivnije teče hiljadu i više godina, o čemu svjedoče historijski spomenici materijalne kulture (nadgrobni spomenici) o kojima će biti više riječi.

Smatra se da se u toponimu (imenu) Trepče sadrži ostatak imena staroslovenskog božanstva Trebuna, *Trebića*, koji je bio bog hranitelj, bog vršidbe. Bogu Trebunu (Potrimbi) ili kako su ga još zvali Trebić slavilo se na brdima (Trebačkom brdu) uz veliku vatru oko koje se pjevalo, igralo, jelo i pilo veličajući božanstvo, čineći mu zahvalu za rod, do zore i sunca, klanjajući se na zemlju .

Naime, u knjizi Kasima Derakovića *Pisana riječ zavičaja* Momčilo Spasojević u tekstu *Ostaci imena staroslovenskih božanstava u nekim toponimima tešanjskog kraja* nedvojbeno govori kako je Trepče dobilo ime, te dio teksta koji o tome govori doslovice prenosim:

"Po božanstvu Trebunu (Potrimbi, Trebiću) nema nikakve sumnje, zovu se Trebačko brdo, selo Trepče i Trebačka rijeka.

Trebačko brdo nalazi se 6 kilometara istočno od Tešnja i visoko je 604 metra nadmorske visine."[11] Preciznije 603,8 metara, kako su to zabilježili Austrijanci u karti Trepča koja je manufakturno urađena 1882. godine. "S njegove istočne strane teče rijeka Bosna, a zapadne Trebačka rijeka, odmah ispod sela Trepča koje je i dobilo ime po brdu. Selo ima oko 1000 stanovnika. Potrimba je bio bog hranitelj, bog vršidbe i ribarstva. Predstavljen je kao mladić prijeznog i krasnog lica ovjenčanog pšeničnim klasom. Žrtve su mu prinošene u avgustu, na Ilin-dan. Običaj je bio da se desetina pšenice i sve druge ljetine spali u žrtvu ovom božanstvu. Slavio se na bregovima uz vatru, igru, hranu i piće do zore, kada bi se sa uzdignutim rukama dečekivalo sunce i padalo ničice.

Trebačko brdo bilo je kao stvoreno za takve obrede sa velikim ravnim prostorom na vrhu izloženom prvim jutarnjim zracima. I danas mještani sela Trepča izlaze tu na teferič.

Smatralo se da je Potrimbi (Trebunu, Trebiću) najmilija životinja zmija, pa kada bi se našla pod pšeničnim stogom ili snopom nisu je dirali jer su to smatrali dobrim, božjim znakom."

[11] Karta: Vermelsungsjahr 1882; Provinc Bosnien, Kreis Banjaluka, Bezirk Tešanj; Gemeinde Tešanj, Trepče, Ripna; Geometar Paul Živanović; Adjunkt Johann Mattesich.

Međutim, toponimom Trepče bavili su se i drugi historičari i geografi. Po nekima porijeklo imena Trepče vodi donošenjem imena sa strane iz drugiih, pa i dalekih, krajeva.

Vukašin Sirovina je istraživao historijsku i geografsku nomenklaturu mjesta po starom tešanjskom srezu i pritome nije zaobišao ni toponim Trepče, i kaže:"Nazivi mjesta: Kosova, Zvečaja, Pločnika, *Trepče*, donešeni su od strane Sasa rudara, preseljenih ovamo, u ovdašnje rudnike, iz sela Raške i Južne Srbije, od strane Stevana Dečanskog i Dušana Silnog, pa i Dragutina i Vladislava, i njihovih rođaka i prijatelja, bosanskih i usorskih gospodara."[12]

Mada Sirovina eksplicitno ne kaže, ali za pretpostaviti je, mislio je na ime rudnika olova Trepča u Južnoj Srbiji, koje je, po njemu, moglo dospjeti s nekoliko doseljenika, koji, eto, osnovaše stanište, koje prozvaše po mjestu svog porijkla.

U knjizi *Tešanj - Kulturno-privredni informator*, u poglavlju *Presjek historijskog razvitka Bošnjaka tešanjskog kraja* Jasmin Mandžukić navodi: "Tradicija, koja je kao historijski izvor nepouzdana, dovodi u vezu usorskog vojvodu Vlatka Vukovića s ovim krajem. Naime, brojni toponimi u tešanjskom kraju (naselja Kosova, *Trepče*, Zvečaj) identični su onima iz kosovskog kraja gdje se vojvoda Vlatko Vuković borio zajedno sa knezom Lazarom protiv Turaka 1389. godine."[13]

No, bilo kako bilo, pretpotstavimo da je ova teorija tačna, onda Trepče datira kao lokalitet življenja sa današnjim imenom oko 650 godina.

TOPONIMI

- **Trepče -** u austrijskoj zemljišnjoj karti od prije 130 godina, i više godina prije, mjesto se zvalo Trebče, dakle uslijedila je glasovna promjena jednačenja suglasnika po zvučnosti kad je zvučno *b* ispred bezvučnog *č* prešlo u svoj bezvučni parnjak *p*, radi praktičnih razloga i zadovoljavanja jezičkog principa da jezik teži ka komoditetu, odnosno govorni organi teže pojednostavljenju izgovaranja, a jednostavnije je izgovoriti dva suglasnika iste zvučnosti jedan do

[12]Vukašin Sirovina, Istorijska i geografska nomenklatura mesta po starom tešanjskom srezu, RAZVITAK, broj 12, Godina VII, Banja Luka, 1.XII 1940, 361.

[13]Tešanj - Kulturno -privredni informator, Tešanj, 1995, 7.

drugog nego zvučni pa bezvučni. Sudeći po ovoj jezičkoj varijabli bliže je zaključiti da ime sela vodi od staroslovenskog božanstva Trebića, nego da su to ime donijeli rudari Sasi iz južne Srbije.

- **Zlatići** - zaseok koji je dobio ime po ženi Zlatiji koja je, kao udovica, sa dva sina Salihom i Osmanom doselila na lokalitet Zlatića. U literaturi ime zaseoka se nalazi i kao Zlatijići, dakle, od imena Zlatija, ali se vremenom, radi komoditeta izgovora, fonema *j* izgubila, a dva samoglasnika *i*, našavši se jedan do drugog, sažimaše se u jedan.
- **Huskići** - zaseok koji je nedvojbeno dobio ime po svom prapradjedu kome je bilo ime Huska. Zanimljivo je da se u familiji Huskića generacijski čuva ime Huska.
- **Kruške** - veći zaseok koji je dobio ime po voćki "kruška". I danas je to prostor koji ima dosta tog voća, ali stariji pamte kada je na tom lokalitetu bilo obilje raznovrsne kruške s gigantskim stablima jeribasme, gračanke (gračaničke), lipnjače, karamuta, miholjke, mirušavke, kolatuše,...
- **Rahmanovići** - zaseok čije ime nesporno vodi porijeklo od muškog imena Rahman. Zapravo, ima pojašnjenja da je prezime nastalo od imena Abdulrahman, da bi u bosnanskohercegovačkom postturskom vremenu prvi dio imena se gubio, a drugom dijelu imena, Rahman, se dodao, oko 1924. godine, nastavak *ić* i infiks *ov*. Baveći se za traganjima svojih predaka Osman Rahmanović kaže da *njegovi vode porijeklo iz Hercegovine*.
- **Hasanbašići** - su najveći zaseok u Trepču, *Hasanbaš* je naziv koji se nalazi na austrijskoj karti iz 1882. godine, a lociran je u Rakovicama kao prostor čiji je bio vlasnik izvjesni Hasan-baša, dakle, turski starješina, sumnjam da je bio većeg ranga, koji je od turskih vlasti dobio zemljišni posjed, a po kome je zaseok Hasanbašići dobio ime. Salih Cerovac kazuje da su Hasanbašići došli od Gradačca, doselila dva brata Hamid i Hasan.
- **Dedukići** - su zaseok čiji nastanak imena ima neizvjesnost. Postoji hipoteza da je ime izvedeno od hipokoristike *dedo*, *deduka*, ili od arhaične, turske, riječi *duduk*, naravno, uz fonetske modifikacije, prevoj vokala, i nastavak *ić*. Salih Cervac kaže da Dedukići vode porijeklo od Visokog.

- **Cerovci -** su nesumnjivo kao zaseok dobili ime po drvetu *ceru*. Dakle, ljudi koji su imali dodire, vezu, po mjestu življenja, ili na drugi način, sa cerovim drvećem. Po kazivanju Saliha Cerovca trepčanski Cerovci vode porijeklo od Mujčića sa tešanjskih Guvana, a dobili su ime po cerovoj kori koju su sušili pa mljeli i onda jeli kako bi preživjeli, prije blizu 600 godina.
- **Hodžići -** su zaseok koji su dobili ime po *hodži*, dakle imamu ili *nadrihodži*, ali ni najstariji iz te familije ne pamte da je neko iz njihove fele bio hodža, pa je moguće da je to prezime donešeno iz drugih krajeva, sobzirom da je to prezime, dosta često i rasprostranjeno.
- **Hajrići -** nije teško zaključiti da je ovaj zaseok dobio ime po svom najstarijem pretku. Neizvjesno je da li je on bio ženski ili muški potomak, da li se zvao Hajrudin ili Hajrija (Hajra). Treba reći, doduše prema slobodnoj procjeni, da su rjeđi slučajevi toponimnosti po ženskom imenu.
- **Ljevaci** - su zaseok koji je dobio ime po čovjeku koji je, eto, sve radio lijevom rukom. Rekli bismo kako to i nije neko čudo ako se neko više služi lijevom rukom nego desnom, ali izgleda da je najstariji potomak Ljevakovića, iznimno bio ljevak. Moguće je da tu ima i genetika svoju priču pa je i danas prisutno da u gotovo svakoj kući Ljevakovića ima poneko ko je ljevoruk. Pošto Ljevakovića ima u Republici Hrvatskoj, ne Ljevaka, Livaka, niti Livakovića, postoji i Ulica Ljevakovića u Zagrebu, postoji hipoteza da trepčanski Ljevakovići muslimani i hrvatski Ljevakovići katoličke provenijencije vode uzajamno porijeklo iz vremena etničkih austrougarsko-turskih pomjeranja u 16. i 17. stoljeću. Pristalica ovakvog hipotetskog kazivanja je i prof. Zijad Ljevaković.
- **Kotorići -** su zaseok koji je dobio ime po doseljeniku iz Kotorskog.
- **Kadušići -** su zaseok koji je dobio ime prema kazivanju Sejde Kadušića "po ženi Kadi (Kaduni, Kaduši) koja je iskopala vodu koju su prozvali Kadunina (Kadušina) voda, a njeni potomci suimenovani kao Kadunini (Kadušini)", a sa nastavkom *ić* ime je dobivalo sadašnju jezičku transformaciju.
- **Rakovice -** u knjizi *Sidžil Tešanjskog kadiluka (1740 - 1752)* u sidžilu L 33/d1 spominje se selo Rakovac u nahiji Maglaj, a danas u općini

Maglaj postoje naselja Donji i Gornji Rakovac, pa je vrlo moguće da su ime mahale Rakovice u Trepču donijeli stanovnici maglajskog Rakovca u vrijeme, etno-gibanja, međusobnih austro-ugarsko turskih ratnih sučeljavanja. Međutim, najstariji Rakovčanin Luka Kelava rođen 1928. godine priča kako mu je njegov otac Ilija rođen 1892. godine pripovijedao da su Rakovice dobile ime po izvjesnom Muhamedu Rakovac iz Kosove koji je imao veliki posjed na mjestu današnjih Rakovica čije je njive ustupao prvim doseljenicima na obradu, Kelavama koji su došli iz Hercegovine; Rakićima, Krišto i Vrkaševićima koji su došli iz Dalmacije, porodici Čičak koji su došli od Kupresa, i po jedan mladoženja Dujići iz Mravića i Anić iz Šehera. Rakovčani su se uglavnom raselili, uglavnom po Republici Hrvatskoj i oklini, Jelahu, Kraševu, Medakovu...

- **Burejći (Buraići)** - etimološki posmatrano, u korijenu je bur-e, burad, ime mahale vodi porijeklo od riječ *bure* (drvena veća posuda zatvorenog tipa, bačva), odnosno od osobe koja se, vjerovatno, bavila pravljenjem buradi, burejdžija ili burajdžija, ili po lokaciji, nekoj vrsti zanatske radionice, gdje se prave burad, oko koje je nastajala mahala.
- **Šaranovići** - "Trepčanski Šaranovići su se nekada prezivali Omerović" priča predanje najstariji njihov žitelj Adem Šaranović. "Naime, izvjesnog Husu Omerovića, koji na zahtjev žene ode u šumu da nasiječe pritki za koljenje graha, ugrizla je zmija šarka, zvana poskok, vrlo otrovna zmija. U borbi za spašavanje Husinog života dospio je na konju u Tešanj kod *hećima*, ja li nekog vidara koji liječi od ugriza zmije, i dok je tamo stig'o svo mu je tijelo pošarenilo i bio je, gotovo, mrtav. Za živo čudo, i samog hećima, Huso je ostao živ, ali tijelo mu je ostalo šareno poskok-šarama. Tako su brojna Husina djeca prozvana Šaranova djeca, a kasnije dodavanjem nastavka biše Šaranovići, i tako blizu dva vijeka. "
- **Svinjac potok** - (danas se tako zove) *Sivina potok* (tako se zvao, u austrijskoj karti Trepča iz 1882. godine) koji teče od zaseoka Huskića ispod lokaliteta kućišta pored južne padine Zlatića i ulijeva se u Trebačku rijeku na mjestu zvanom *Prala* gdje ima dosta pločastih zaobljenih kamenova na kojima su žene prale haljine (popareni lugšijom u drvenim parenicama uglavnom laleni veš) sa lijepo

oblikovanim drvenim lupačama. Uz njegovo korito ima površinskih nalaza ćila (kod Vrlovića) kojim su žene prale svoje duge pletenićaste kose.

- **Podkućnice** - više se ne spominju, a bile su oko izvora potoka (Sivina) Svinjca, to su njive ispod kuća Arifa Hambašića i Emina Ljevakovića.
- **Križ** - i danas se tako zove brijeg iznad zaseoka Huskića. Tu je nekada, pričali su stariji, bio katolički križ sa kapelicom, ali i mekteb, kasnije, kako pričanja starijih prenosi Salih Ljevaković.
- **Hrašće, Hrastik, Hrastikovi** - toponimi su koji se u dvije karte Trepča, austrijskoj iz 1882.godine i karti aviosnimanja iz 1977. godine, nalaze u lokacijskom neskladu.
- **Hrašće** - u karti iz 1977. godine se nalazi na dva mjesta jedno je južno od mahale Rahmanovići na padinama Trebačkog brda, a drugo je po istoj karti potpuno suprotno na drugoj strani Trepča, sjeverno od izvora Bijelog potoka, a Hrastikovi se nalaze po istoj karti južno od izvora Bijeli potok i bliže zaseoku Hajrići.
- **Hasanbaš** - je naziv koji se nalazi na austrijskoj karti iz 1882. godine, a lociran je u Rakovicama kao prostor čiji je bio vlasnik izvjesni Hasan-baša, dakle, turski starješina, sumnjam da je bio većeg ranga, koji je od turskih vlasti dobio zemljišni posjed, a po kome je zaseok Hasanbašići dobio ime.
- **Kućišta (kućišća)** - to je lokalitet koji se nalazi u zaseoku Kruške jugozapadno od Muše Kruško kuće. Danas tu nema kuća niti ko pamti da je bilo, ali je naziv u upotrebi.
- **Pribojna** - lokalitet koji se nalazi na granici između Trepča i sela Ripna. Naziv je izvediv iz imenice *boj* i priliga *pri*, a kad se zna da je nedaleko svatovsko groblje pored puta s južne strane onda je logično kako je toponim nastao. Kažu stariji u Zlatićima da su se tu sreli dvoji svatovi i da je bio problem ko će se kome skloniti s puta, mimohod nije bio moguć zbog tijesnog puta. Nastao je obračun u kojem su, kažu, mnogi izginuli i tu su i pokopani. Postoje tragovi groblja s običnim duguljastim kamenovima.

II. IZ PRAHISTORIJSKOG DOBA

STARIJE KAMENO DOBA PALEOLIT

Najstariji ljudski tragovi na tlu Bosne i Hercegovine datiraju iz perioda od oko prije stotinjak hiljada godina. Na oko 80 lokaliteta u Bosni i Hercegovini, otkriveni su ostaci djela ljudskih ruku iz starijeg kamenog doba. Najpoznatija paleolitska nalazišta su Kamen kod Doboja, Kulaši kod Prnjavora, Veliki Majdan kod Tešnja (*u Trepču*, opaska autora), Varvara na vrelu Rame, Badanj kod Stoca ...[14]

Tešanjsko područje s povoljnim geografskim položajem i blagom klimom koja se nije mnogo mijenjala od pradavnih vremena do danas pogodovala je da čovjek ovdje boravi još u pleistocenu RISS-WURM interglacijalu (13000-80.000 g.p.n.e.). To je doba neandrealca sa musterijenskom kulturom.[15] Dokaz za ovakvu tvrdnju nalazimo u pokretnom arheološkom materijalu, šilj˙cima, krivlj postrušci, nukleusima, strugačima i drugim alatkama od kamena. Do sada je na tešanjskoj opštini slučajno na osnovu površinskih nalaza konstatovano više lokaliteta koji pripadaju tom periodu, a to su: Trebačko brdo, Rosulje i Tešanj (lokalitet *Stari grad*). Do sada ni jedan od navedenih lokaliteta nije adekvatno ispitan, pa osim pronađenih alatki ništa više ne možemo reći o životu čovjeka iz tog perioda, ostaju samo pitanja:

Kako su živjeli?
U kakvim skrovištima?
Šta su jeli?
Kako su bili organizirani?

---

[14] Hadžija Hadžiabdić i Edis Dervišagić, Historija, Udžbenik za peti razred osnovne škole, Sarajevo, 2004, 28.

[15] Tonko Rajkovača, Kulturno istorijski spomenici na području opštine Tešanj do XIV vijeka, Tešnjak, privredno kulturni informator, Tešanj, 1989, 186.

Kako...?

Nažalost, to su otvorene i neispisane stranice naše historije.

Prirodne, geografske, osobenosti lokaliteta Trepče su svojim pogodnostima još od vremena prahistorije omogućavale čovjeku bivak za jednu noć ili cijeli život i stvaranje ljudskih staništa. O naseljenosti ovog prostora od vremena prahistorije do srednjeg vijeka svjedoče arheološki nalazi, nekropole, stećci i staništa.

Period rane historije ovih krajeva poznat je još od kamenog doba. Naime, na ušću rijeke Usore u Bosnu (Karuše), na lokalitetu zvanom Kamen, 18 kilometara nizvodno od Tešnja, pronađeni su predmeti iz paleolita. To je potvrda da je ovdje naseljavanje počelo veoma rano.

***

"Iz tog perioda na Trebačkom brdu pronađen je veoma lijep primjerak musterijanskog šila (rad od kamena) i drugi predmeti u to vrijeme potrebni za lov i ribolov. Podatke dalje možemo crpiti i iz ostalih vremenskih perioda: srednjeg kamenog doba (MEZOLIT) i mlađeg kamenog doba (NEOLIT) koji potvrđuju i pružaju dokaze o izradi oruđa za obradu zemlje. U to vrijeme pojačava se naseljavanje dolinom rijeke Usore."[16]

Musterijansko šilo je kremeni artefakt dužine sedam a širine 3,3 santimetra, sjajne smeđe boje, pronađen na erozionoj uvali Velikog Majdana u Trepču marta mjeseca 1974. godine, a pronašao ga je Nesuh Dizdarević i predao Mehi Bajraktareviću, sakupljaču i autoru zbirke tešanjskih historijskih znamenitosti.

Kao dragulj, danas se čuva, u plišanoj odori, u trezoru Centra za kulturu Tešanj, daleko od muzejskih vitrina i očiju znanja željnih.

Za šiljak dr. Đuro Basler je rekao da je najljepši u Europi.

[16] www.lugbih.org

III. STARI VIJEK

Vrlo je izvjesno da su Rimljani u svojim vojnama i osvajanjima Bosne, a uz dolinu rijeke Bosne i Balkanom, prolazili i kroz Trepče, vodeći teške i mnogoljudne borbe sa Ilirima u vojnim utvrdama i tjesnacima rijeke Bosne, kakav je i između Trebačkog brda i Šahin-kamena, a drum preko Trepča je bio komunikacija za Maglaj Vranduk i dalje.

Naime, u III stoljeću p.n.e. rimska vojska prodire na Balkan iz sjeverne Italije i sa obala Jadranskog mora. Ratovi protiv plemenskih saveza Ilira i pojedinih plemena trajali su oko 250 godina. Završeni su nakon trogodišnjeg ustanka ilirskih plemena od 6. do 9. godine n.e. Ustanak su predvodili Baton Dezitijata i Baton Breuka. Teške bitke između Dezitijata i rimskih legija vođene su u dolini *Bathinus (Bosne)* na prostorima između Dobora i Vranduka.

U ovom slučaju se prvi put pominje ime Bosna na ilirskom jeziku, kako navodi Dž. Alić u svojoj knjizi (str. 34). Neki izvori navode da je u Batonovom ustanku učestvovalo oko 200.000 pješaka i 9000 konjanika. Čak su u borbama učestvovale i žene pokazavši veliku hrabrost. Da bi izbjegle zarobljavanje skakale su sa djecom i muževima sa zidina tvrđava. Rimski vojskovođa Tiberije porazio je Breuke, a zatim i Dezitijate u posljednjim borbama koje su vođene u Vranduku gdje je zarobljen i Baton i to je kraj otpora Ilira rimskim osvajanjima.

IV. SREDNJI VIJEK

Zanimljivo je, da je preko Trepča, zapravo iznad podnožja Trebačkog brda (i danas postoje obrisi tog puta) u srednjem vijeku, u vrijeme samostalnosti Bosne, išao karavanski put za srednju Bosnu , za Travnik, a onda put drevnog Prusca i dalje.

Dakle, preko Trepča je išao, možemo reći, za to vrijeme značajan put, danas bismo rekli regionalni put i tako je bilo sve dok austrougarska, oko 1890. godine, nije dolinom rijeke Bosne izgradila cestu.

U srednjem vijeku u sklopu tešanjskog kraja prostor Trepča je pripadao župi Usora.

Ko su žitelji Trepča?

Odakle su stizali?

Kakve je migracijeske promjene imalo?

Kakvih je kulturoloških refleksija ostajalo?

To su pitanja, i druga ina, na koja bismo željeli dati odgovore, zadovoljiti znatiželju, osvjetljavajući prošlost, približavati se precima.

STEĆCI

Lokalitet današnjeg Trepča, svojom konfiguracijom zemljišta, mnogobrojnim bistrim izvorima i toplom krečnjačko-zemljanom površinom s koje se snijeg s prvim džemretima i februarskim suncem topi, bio je odvajkad pogodan za življenje i preživljavanje snježnih i dugih zima, sijući prvo sjemenje u prve gredice tople kopnene lijehe.

Da je to istina svjedoče spomenici kulture iz dalekih povijesnih perioda. Alatke kamene mausterien kulture koje potiču iz vremena od nekolko hiljada, pa i desetina hiljada, godina p.n.e.

Nadgrobna obilježja su oduvjek bila spomenici smrti i umrlih, ali i životu i obitavanjima na tim prostorima. Tako su i stećci svojevrsni tragovi o životu naših predaka, o *postojanosti našoj*.

Stećci su specifična obilježja kultnog stvaralaštva kod patarena (bogumila), pripadnika Crkve bosanske, koja je imala svoje posebnosti u odnosu na istočno-pravoslavnu i zapadno-katoličku crkvu. O ovoj vrsti nadgrobnika postoji pisana građa. Za njih su se zainteresirali istraživači Poljaci, Englezi, Francuzi, Austrijanci i drugi naučnici iz južnoslovenskih zemalja.

Naučnike poleografe, epigrafičare, filologe, arheologe, historičare i druge u najčešćim slučajevima interesira veličina stećka, njihovi oblici, ornamenti (likovni ukrasi) i natpisi. Prema istraživačkim evidencijama znatno je manji broj stećaka sa natpisima u odnosu na stećke sa ornamentima. Na stećcima u Trepču teško da ima kakvih natpisa i ornamenata, otkopavanjima stećaka, koji su gotovo ravni sa površinom zemlje, bi se moglo utvrditi.

Stećci su ukrašavani biljnim ornamentima, polumjesecom, štitom, mačem, kopljem, buzdovanom, zastavom, rukom, srpom, čašom, ljudskom ili životinjskom figurom. Na uklesanim tekstovima primijenjena je stara bosanska ćirilica-bosančica. Na jednom sarkofagu uklesana je poruka: *Vi ćete biti kao ja, a ja ne mogu biti kao vi.*

Na prostorima sjeverne i sjeveroistočne Bosne registrovano je neuporedivo manje stećaka nego u drugim područjima Bosne, jer je ugarska dominacija vršila suzbijanja i potiskivanja učenja paterena. U nekim mjestima nestajala su groblja stećaka čiji dijelovi su korišteni, kao kameni blokovi, u građevini, ili zbog čestih ratova, te migracionih kretanja.

Prvi pisani podaci o stećcima datiraju iz 16-og stoljeća, iz njegove prve polovine. Slovenac Benedik Kurpešić, tumač u poslanstvu austrijskog cara Ferdinanda i putujući sa poslanstvom preko Bosne u Carigrad radi sklapanja mira sa sultanom vidio je stećke kod Rogatice i u svom putopisu dao nekoliko podataka o njima.

Najstariji podaci o stećcima koji su dali domaći pisci potiču iz druge polovine 18-og stoljeća je, između ostalih, bosanski franjevac i

pjesnik Martin Nedić[17] i fra Petar Bakule[18] o stećcima u Hercegovini, a o stećcima centralne Bosne pisao je fra Anto Knežević[19], te Frane Radić[20].

Temeljitije proučavanje stećaka počelo je devedesetih godina XIX stoljeća osnivanjem u Sarajevu Muzejskog društva, odnosno osnivanjem Zemaljskog muzeja. Naravno, slijedio je do danas veliki broj ljudi koji su izučavali nadgrobne spomenike i stećke, radeći na zaštiti stećaka, ukrasima, natpisima i umjetninama na stećcima, ali su rijetki slučajevi istraživanja grobova ispod stećaka, da li zbog teškog pomicanja golemog kamenja ili zbog toga što su skeleti ispod njih obično dosta duboko u zemlji ili pak što se pretpostavljalo da u grobovima redovno nema priloga.

Izgleda da je prvi popis stećaka izvršen 1887-1888. godine i po prvim popisima po Ćiri Truhelku iz 1942. godine bilo ih je na prostoru Bosne i Hercegovine 27 067 stećaka[21], a po Vladislavu Skariću 28 000 stećaka[22].

Po kasnijim popisima stećaka u Bosni i Hercegovini bilo je preko 50 000 koji većinom potiču iz XIV i XV stoljeća[23].

U Bosni i Hercegovini postoji 2612 lokaliteta sa stećcima, a Trepče je, dakle, jedan od tih lokaliteta, a ukupno u Bosni i Hercegovini ima 58547 stećaka a na prostoru bivše Jugoslavije ima 66478 stećaka[24].

Postoji više vrsta stećaka prema njihovom obliku i to: ploča, sanduk, sljemenjak, stub, krstač i amorfni primjerak.

Trepčanski stećci su amorfnog, pločastog pa i sandučastog oblika.

---

[17] M. Nedić, Spomenici bosanski, Arhiv za povjesnicu jugoslovensku, 1857.

[18] P. Bakula, Schematismus topographica-historicus, Mostar, 1873.

[19] A. Knežević, Listovi o Bosni, Bosanski prijatelj, 1870.

[20] F. Radić, O spomenicima, Bosanska vila III, 1888.

[21] Sredovječni stećci Bosne i Hercegovine, Povijest hrvatskih zemalja B i H, Sarajevo, 1942, 630.

[22] Skarić Vladislav, Bogumilski grobovi i bosančica, U kalendaru narodnog jedinstva, Sarajevo, 1931, 356-358.

[23] Prosveta, Mala enciklopedija, Beograd, 1986, 500.

Šefik Bešlagić u knjizi *Stećci* u poglavlju *Bosna i Hercagovina* piše:

"TREPČE, selo je, koje je od Tešnja udaljeno oko 4 km zračne linije na istočnu stranu.

- Na pošumljenom brdu, oko 2 km sjeverno od naselja, na lokalitetu Hrastić ili Divsko groblje nalazi se nekropola od pet stećaka amorfnih oblika.

Orijentacija nije sigurna.

Spomenici nemaju ukrasa."[25]

U knjizi *Tešanjski prostor na početku 21. stoljeća* Jasmin Mandžukić u tekstu - *O potrebi i mogućnostima zasnivanja zavičajnog muzeja* - kaže: "Iz perioda predhistorije ustanovljeno je jedanaest lokaliteta na prostoru tešanjskog kraja" od toga su dva na lokalitetu Trepča, i to:

- SELIŠTE, Trepče, Paleolitska stanica i
- VELIKI MAJDAN, Trepče, Paleolitska stanica.

Zatim od šesnaest nekropola iz srednjovjekovnog perioda jedna je na prostoru Trepča:

- DIVSKO GROBLJE /HRASTIĆ/, Trepče, Srednjovjekovna nekropola.[26]

ZLATIĆI

Nadgrobni spomenici, stećci, i u trepčanskom zaseoku Zlatići očiti su dokaz stambenog življenja na tom lokalitetu u dalekoj prošlosti.

Zlatići su lijeva strana pogledom s Trebačkog brda, trepčanske prirodne konfiguracijeske potkovice. Čini se da ni tada odabir naših predaka da žive na toj prirodnoj gredi ispod Trebačkog brda nije bio slučajan. Zaobljena i duga blizu dva kilometra, doslovno stoji dužinom svojom istok-zapad, sa dvije padine, ka sjeveru jedna i jugu druga. Kad su se kopali bunarove za vodu i po petnaest metara duboko vidjelo se daje zemljište prepuna kamena, krečnjaka, i vrlo rano njena južna strana biva pogodna za rana proljetna zasijavanja.

---

[25] Šefik Bešlagić, Stećci, 137.

[26] Jasmin Mandžukić, Tešanjski prostor na početku 21.stoljeća, Tešanj, 2005, 121.

S grede puca pogled ka rijeci Savi sjeverno, a zapadno doseže i do vlašićkih visina, a južno pogled hita do Crnog vrha i žepčanskih visova.

U porodičnom mezarju Zlatići koje je obraslo hrastovim stablima ima ocjedit i suh teren s krečnjačkim kamenjarom koji se vrlo lahko vadi kopajući mezarje, pa u vrijeme najvećih kiša i otapanja snijega kaburi bivaju suhi, a mezarja gotovo da nemaju svoje erozije što govore i tri stećka i nišani stari po nekoliko stotina godina koji i sada pravilno stoje. Očito je da su nadgrobni spomenici pripadali jednoj porodici, dakle, veličinom su različiti iz čega se može zaključiti da je najveći stećak domaćina porodice, srednji stećak bi moga pripadati njegovoj ženi, mali stećak očito je dječiji nadgrobni spomenik. Sva tri stećka su i sada okrenuti istok zapad. Na glavnom, najvećem stećku u Zlatića-mezarju se i danas donosi i stavlja tabut s umrlim, služi kao mejtaš, radi klanjanja dženaze. Sva tri stećka su dobro sačuvanog sandučastog oblika i vanjštine bez velikih erozija, doduše, grube obrade sa ornamentima koji se jedva mogu nazirati.

Drugi lokalitet stećaka u Zlatićima je jedan kilometar dalje prema zapadu, također, u hrastovoj šumi na krajnjem rubu Zlatića grede s divnim vidikom ka vlašićkim dodirima neba i bijelim kulama Tešanj-grada. Tu su stećci u nešto lošijem stanju, kako zbog ljudskog nemara, oštećujući ih praveći putne prolaze ili uzimajući njihove velike dijelove za kamenove ćošetnjake pri gradnji objekata, tako i zbog pomjeranja žilja velikih hrastova.

Na žalost, nema ih više 15, no 12, tri su nestala ljudskim nemarom i nebrigom nadležnih.

I mimo stećaka, sa malim ukopavanjima u zemlju, moguće je naići na ljudske kosti, ljudske grobove bez stećaka koji su, možda, i iz poststećkog vremena. Tako su hadži Huso Ljevaković prije 40-ak godina, te njegov unuk Senad nedavno, kopajući temelje za prateće dvorišne zgrade uz šumu sa stećcima iskopavali ljudske kosti, čak pravilno poredane u nizu ljudske građe.

***

Vjerovao ko, il' nevjerovao, ali ovo je živa istina.

Sjedim u Zlatićima, ispred Ađulove kuće, na improvizovanom

ulaznom platou od dasaka, uzdignutom pet-šest drvenih basamaka.

Septembarski je prvi akšam 1970. godine.

Materinim htijenjem pomažem joj u spremanju večere.

Gulim krompir.

Okrenut sam tačno ka Gaju, hrastovom čuperku, velikih i komotno raspoređenih hrastova, ispod čijih krošanja leže *kameni spavači*, a ispod njihovih žila ko zna koliko pohranjenih naših predaka

Samo sam dvjesta metara daleko od njih s čistim vidikom.

U tren zamjene oguljenog i neoguljenog krompira pogled mi se ote ka nakropoli. Bljesak!

Plameni jezici!

Ko da sijena gore! U trenutak-trenu trajanja.

U drugom pogledu toga više ne bi.

Učuđen. Uplašen. U svojevrsnoj nekrozi.

Dozivah majku...

U sklopljenim mojim očima i danas je viđeni plam.

Kakav je to moj nekro sa onim ispod kamenja?

Što baš meni da se to desi?

Kakav je to preludij?

Naravno, ni u podsvijesti mi nisu bili ni tada, ni taj dan, ni tih godina, stećci, niti misli što uz njih idu.

I, ne mogu da ne kažem da u narodu, pa i u Trepču, tumačilo se kako su plameni bljesci iz zemlje, ustvari, "gorenje para,novca, zlatnika", što je ko nakad zakopano i što je plamen veći, blago je bliže površini.

Ko zna?

Bog zna.

***

Stećke u Zlatićima opisao je Momčilo Spasojević u svojoj knjizi *Legende pousorja* u tekstu pod imenom *Divsko kamenje* koji prenosimo: "U trepčanskom zaseoku Zlatići na jednom osunčanom proplanku leži petnaestak stećaka, djelimično skrivenih u niskom rastinju. Upitana o porijeklu tog kamenja jedna starija mještanka kazuje:

-Ih, štat' ja znam. Kažu, njekad davno, dolje na Trebačkoj rijeci bili divi i imali svoje mlinove.

Kad bi ogladnjeli oni bi on'ak ozdor izajdi u to groblje i tuj

otkopavali mrca pa ga pojedi, i niko im niš ne smije. Dokundisa to svetu pa bi od tad, kad bi ko umri, dovaljali na grob golemu pećinu da je ni divi nisu mogli dići. To je ono kamenje anam, na Gaju.

(Mina Ljevaković, Trepče)[27]

Na pomenutom lokalitetu se zaista nalazilo pomenutih 15 stećaka slabo obrađenih i bez ornamenata. To je jedna od trideset nekropola stećaka koliko ih ima na području opštine Tešanj."

Tekstu Spasojevića prigovaram u jezičkom smislu i to u tekstu koji je po njemu tekao iz usta žiteljke Mine Ljevaković. Poznavajuć Minu, svoju prvu komšinku, razgovarajući s njom decenijama, demantujem da je Mina izgovarala riječi:

š t a t' .... već je govorila .... š t a,

d o lj e ...... govorila je, baš, pogrešno ..... d o l e,

o z d o r .... već ... o z d o l, a govorila je i ... o z g o r, umjesto... o d o z g o r, kako se i govorilo u našo mahali,

m r c a ..... ne, već m r t v a c a, niko nikad, pa ni najstariji, stariji i od Mine koje pamtim nisu govorili...m r c a, ni u Trepču,

o g l a d nj e l i ... uvijek je izgovarano ... i z g l a d n i l i,

s v e t u ... ne, već ... s v i j e t u, ekavski oblici u našoj sredini nisu izgovarani,

g r o b...ne, već...m e z a r, kako su to, inače, i drugi izgovarali u našoj sredini.

Dakle, ovim želim nijekati Spasojevićevu jezičku sliku žitelja mahale Zlatića. Mina je po njemu izgovarala pravopisno pravilno neke oblike riječi kako ne izgovaraju i pismeniji ljudi, kao na primer, ogladnjeli, dolje i slično naspram kako jest govorila, njekad, izajdi, anam (umjesto tamo) i slično.

Pretpotsavljam da je Spasojević nastojao da arhaičnim varijacijama nadomjesti starosnu dimenziju Mininog teksta i njegovu autenciju, ali je u tome otišao ukrivo skrnaveći narodne jezičke osobenost Zlatića, pa i Trepča.

U knjizi Adila Alića i Ramiza Brkića *Tešanj grad kome se rado vraćam* u poglavlju *Stećci* kaže se: "Na tešanjskom području registrovano je 213 stećaka. Kategorisani su u šest vrsta. Obično se nalaze izvan naseljenih mjesta. Na tešanjskom području registrovani su na

[27] Momčilo Spasojević, Legende Pousorja, Tešanj, 1992.

sljedećim lokalitetima: Piljužići, Bobare, Kraševo, Karadaglije, Jablanica, Vukovo, Šije, *Trepče*, Raduša. Najbrojniji lokalitet je *Zlatići u Trepču*, gdje se na predjelu jedne glavice obraslom šumom nalazi 15 stećaka."[28]

VJERSKA POIMANJA

O vjerskim shvatanjima i učenjima na području Trepča tokom srednjovjekovnog razdoblja, odnosno do vladavine Osmanlija, moguće je izvoditi izvjesne zaključke, na osnovu stećaka koji postoje i izvršenih popisa. Ako su stećci, kao nadgrobni spomenici, obilježja i simboli patarena, a u popisima navedena hrišćanska imena, onda su drevni stanovnici Trepča bili patareni, kao sljedbenici hrišćanstva, odnosno crkve bosanske, u nekim slučajevima nazivaju ih Bošnjanima (Bosnensus) ili babunima. Doktor Sima Ćirković u knjizi *Istorija bosanske države* navodi da su bogumili sa istoka i katari (slična sekta, opaska autora) imali presudan uticaj na vjerska učenja u Bosni, koji zastupaju dualističko vjersko učenje (materija i svijest; priroda i duh).

Tragajući za odgovorom o porijeklu, nastanku, pojavi zla koje se, po njihovom gledištu, nalazi u vidljivom, materijalnom svijetu u kome su:nered, sukobi, prevare, laži, patnje, prijetnje, nasilje, ratovi.

Jedno od načela među patarenima nalagalo je obavezu rada svih koji su za to bili sposobni da bi od vlastitog rada sticali neophodne potrebe za život. Svaki oblik milostinje bio je zabranjen. Ivan Pilar u svojoj knjizi *Bogumilstvo* navodi da su svi bogumili bili pristalice strogog vegetarijanstva, doduše, u ishrani su koristili riblje meso zbog specifičnog razmnožavanja oplodnja riba. Suho voće i hljeb bili su, po svemu sudeći, najvažniji u njihovoj ishrani. Laži su u patarena bile isključene, te su bilo kakve zakletve bile zabranjene. Smatrli su da trgovina navodi na laž, prevare i krivokletstva. Odbacivali su alkohol.

Patareni su, često pominjani i kao *Krstjani*, odbacivali ratne pripreme i ratovanje. Oni su, kako ističe Ivan Pilar, a prema navodima Prohaske, bili pismeniji od ovdašnjih katolika i pravoslavaca, jer je, kako napominje, svaki bogumil bio obavezan čitati vjerske knjige (evanđelja).

[28] Adil Alić i Ramiz Brkić, Tešanj grad kome se rado vraćam, Tešanj, 1999, 37

Druga strana vjerskog učenja patarena zastupa vjerovanje da duša čini osnovna svojstva čovjeka. Ona nema korijena u ovozemaljskom svijetu, ona je u čovječijem tijelu samo privremeno, kao stranac ili hodočasnik. "Bogumili su osuđivali: sjaj crkvene svete tajne, ikone, a jeda oštrica njihovog učenja bila je uperena protiv bogatih i moćnih, protiv cara, boljara i svetovne vlasti. Bogumilstvo je bilo izraz nezadovoljstva siromašnih i potlačenih slojeva koji su bili izloženi patnjama i nesavršenosti svite" ističe Sima Ćirković.

Sljedbenici Crkve bosanske, ili patareni, često su imenovni kao Krstjani ili dobri Bošnjani. Bošnjaci ili Bošnjani koji su prihvatali islam nazivani su i kao sinovi bogumila.

Stećci su nadgrobni spomenici dobrih Bošnjana i ima ih samo po onim mjestima Bosne i Hercegovine, gdje je bilo rašireno patarenstvo.[29]

Bilo kako bilo, jesu li bogumili u Trepču naši preci ili mi njihovi potomci, bili oni naši a mi njihovi, kopamo se u istom smijeru, molimo Mu se pet puta na dan, sastajemo se u smrću, s dušama, tako i fizički - rahmetlija s tabutom i stećak, vjerovatno svuda u svijetu, ali unaokolo sigurno, u grobljima i mezarjima, pravoslavnim, katoličkim i muslimanskim, postoje napravljeni od metalnih šipki ili drvenih greda nosači na koje se stavlja pokojnik, rahmetlija, radi oprostnog govora, klanjanja dženaze, jedino u mezarju mahale Zlatići u Trepču nema napravljenih nosača, dženaza se donošenjem u mezarje stavlja na stećak i klanja, tako već stotinama godina (sudeći po najstarijem nišanu oko 400 godina).

Groblja prvih muslimana bila su uz groblja svojih pređa bogumila. Stećci i nišani zajedno. Vidi se jasan prelaz bogumila u islam, ali se ipak nisu odricali ni odmicali od svojih pređa. Takvih grobalja ima dosta po Bosni i Hercegovini, najpoznatija su u selu Prečani ispod Bjelašnice,zatim na Presjeci blizu Ustikoline, u Šadićima kod Foče, u Lisičićma kod Konjica, zatim kod Fojnice, **i u Zlatićima (u Trepču) kod Tešnja** (dodaje autor).[30]

Dakle, i sad smo Bošnjani, da li i dobri Bošnjani trebamo se pitati ne samo pet puta na dan no u svakom trenu i djelu.

[29] H. Mehmed Handžić, Islamizacija Bosne i Hercegovine i porijeklo bosansko-hercegovačkih muslimana, Sarajevo, 1940, 5.

PRVI POMEN

Sagledavajući kroz prošlost tako mali lokalitet kakav je prostor Trepča, naravno, nije moguće iznimno, već u sklopu zanimljivog prostora trougla između triju drevnih tvrđava, Tešnja-Maglaja-Doboja u kojem Trepče zauzima dominantno središnji dio, a kad se zna da je preko Trepča vodio put *drum*, kojim su krstarili i poštenjaci i uhode, jedna od glavnih komunikacija za centralnu Bosnu, onda je razumljivije da je punije događajima, prohoda i pohoda svakojakih društvenih zbivanja i gibanja.[31]

U knjizi Adila Alića i Ramiza Brkića *Tešanj grad kome se rado vraćam* u poglavlju -*Tešanj, hronologija ličnosti i događaja* (Izvod - autor Mustafa Ćeman), izvod je numerisan brojem 1415. po godini događaja, a u njemu doslovno piše:

U bici kod Doboja augusta 1415. godine Ugri doživljavaju težak poraz. Zarobljeni zapovjednik ugarske vojske, odnosno zarobljenici dovedeni su u Zvečaj kod Trepča = Tešanj.[32]

Je li ovo prvi pisani trag o Trepču?

Gdje bi mogao biti taj Zvečaj kod Trepča?

Slutim, da bi to moglo biti, u trepčanskom zaseoku Rakovice, velike raspukline ponornice (potoka) Ponikva, a koje su u augustu obično bez vode. Ili se, pak, radi o Zvečaju u Ilijinom dolu kako veli Đulaga Hajrić, ili o Zvečaju u šumi na granici prema Kosovi, kako kaže Hasan.

Ima više zvečaja na širem prostoru Rakovica, pa Sejdo Kadušić veli kako ima Zvečaj i u njivi Saliha Hasanbašća, blizu međe s Kosovom.

Najuvjerljivije pričanje o rakovičkim *zvečajima* je pričanje Luke Kelave. Naime, " U Rakovicama imaju četiri zvečaja. Prvi i najveći Zvečaj je na lokalitetu Stanovi, u zadnje vrijeme to je krčevina Ismeta Hasanbašića. Zvečaj je velika rupa, duboka, morala je uvijek biti ograđena da 'marva' ne bi upala u zvečaj (koze, konji, ovce).

---

[30] Isto, 17.

[31] O. A. Sokolović: Tešanj prije tri stoljeća (1639-1642), Sarajevo, 1941.

[32] Adil Alić i Ramiz Brkić, Tešanj grad kome se rado vraćam, Tešanj, 1999, 67.

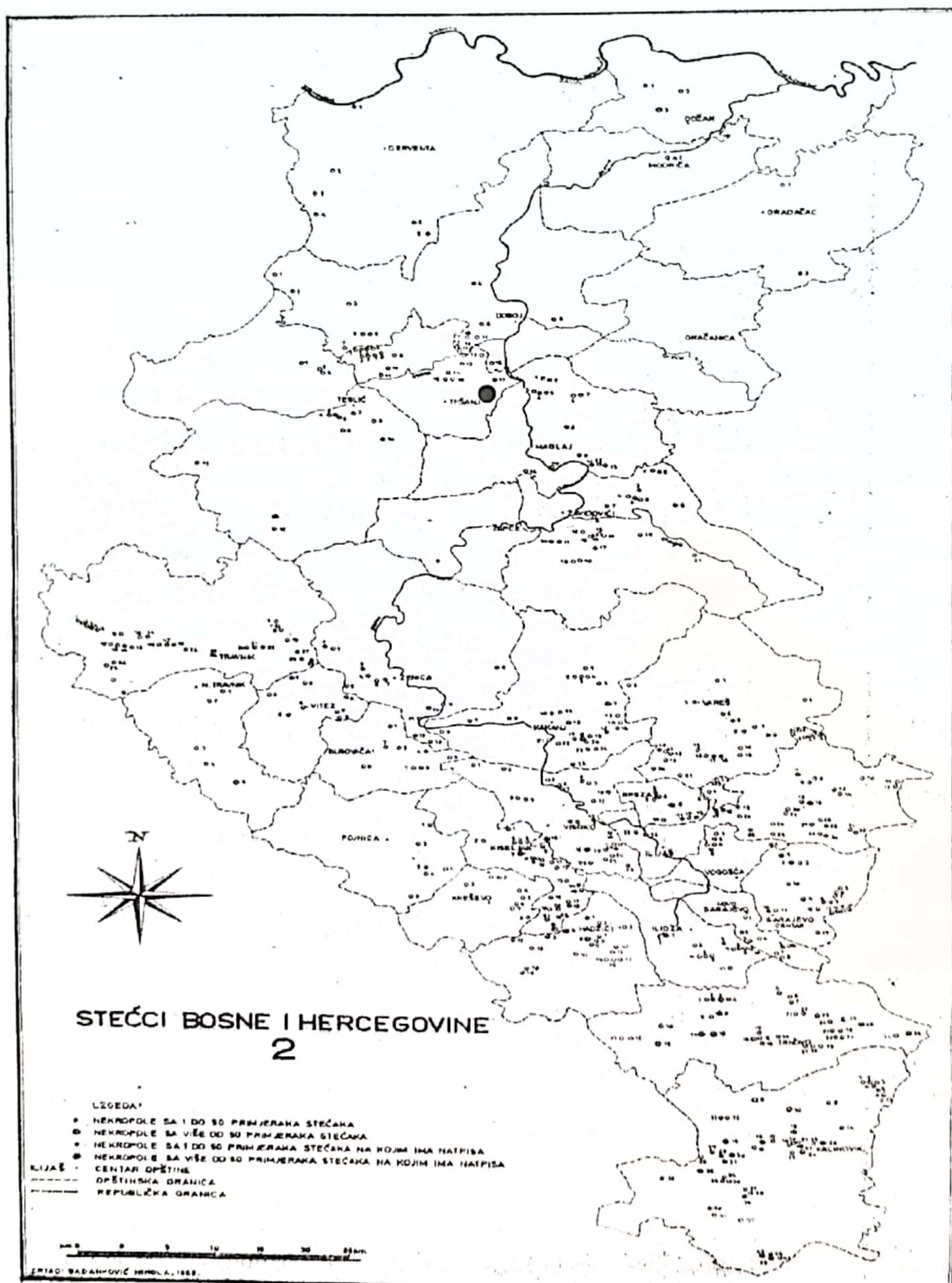
Drugi Zvečaj ima između Konjskog brda i Ahmina gaja, a u taj zvečaj je ulazio nekad davno izvjesni Dedić Osman, jer mu je upao u njega jarac. Dedić je spušten na konopcima do jarca koji je već kažu herucao po velikom prostoru unutar zvečaja veličine harmana (guvno za vršidbu). Na konopcima su prvo izvukli jarca pa Osmana. Taj zvečaj je širok koliko dobra kaca,a dubok ko zna, tako da se u njega može komotno spuštati.

Treći Zvečaj je pod Mešića krčevinom kod tromeđe i veoma je dubok. Kad bismo mi djeca vaktile bacali u njega kamenje treba Boga mi čekati i više od minute dok kamen prestane svoje gromatanje po utrobi zvečaja.

Četvrti zvečaj nalazi se u Vagnju, jednoj njivi, koji je nešto manjeg otvora."

U bici 1408. godine između Ugarske i Bosne po naredbi ugarskog kralja Sigismunda pod tvrđavom Dobor, niže Doboja, pogubljeno je 70 bosanskih plemića, a tijela su im bačena u rijeku Bosnu. Sedam godina kasnije, augusta 1415. godine vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić je pozvao Turke u pomoć u bici za Doboj protiv Ugara. Turske jedinice pod komandom Ishakbega Hranušića Kotromanića i bosanska vojska pod komandom Hrvoja Vukčića Hrvatinića su nanijele težak poraz ugarskoj vojsci te tako osvetile sječu bosanskog plemstva pod Doborom 1408. godine. Uhvaćeni su komandanti ugarske vojske , jedan od njih Čopor za osvetu je zašiven u volujsku kožu i bačen u rijeku Bosnu.[33]

[33] Živković, Pavao: Dobojska bitka 1415. godine. Značenja, III/1984. 3-4, 149-157.

Na karti Stećci Bosne i Hercegovine lokalitet stećaka u Trepču je zaokružen i numerisan s brojem 18.

V. IZ OSMANSKOG DOBA

O POJAVI ISLAMA PRIJE ISLAMIZACIJE

Postoje izvjesni fakti, dokazi da je u sjeveroistočnoj Bosni, uporedo sa djelovanjem crkve bosanske, bilo, istina sporadično, islamskih utjecaja, jer su ovamo dolazili muslimani iz Mađarske, koja je, kao što je poznato, imala prevlast nad sjeveroistočnom Bosnom. Ti muslimani nazivaju se u historijskoj građi kao Halisije ili Kalisije. Spo-minju se i toponimi Kalesija i Kalesići kod Srebrenice, koji ukazuju na prisustvo ove skupine muslimana. O muslimanima u Bosni, prije dolaska Osmanlija postoje dokazi iz natpisa na nekim nadgrobnicima u Glumini kod Zvornika gdje u potpisu autora napisa navodi se ime Kudluk koje je turskog porijekla. Na dva stećka iz XIV i XV stoljeća uklesano je ime Sracin, koje se može tumačiti kao Saracen, to jest *musliman sjeverne Afrike ili Španije*, kako su Evropljani nazivali ove Arape.

O muslimanima naseljenim u Mađarskoj u XII stoljeću daje izvjesne podatke Ebu Hamid ili Eudelusi. Tamo su se nalazile dvije skupine muslimana, i to Magribiti ili Ismailiti i Hazari. Dok su Hazari, ili Saraceni, pod snažnim pritiskom i prijetnjama javno pokrštavani, ali su potajno ostajali privrženi islamu, Magribiti su se javno, i bez straha, i dalje izjašnjavali kao muslimani. Služili su u vojnim trupama mađarskih kraljeva kao lahki konjanici.

U razdoblju od X do XIV stoljeća postojao je veći broj muslimanskih naselja u slivovima rijeka Tise, Save i Drine, a u Mađarskoj se, prema jednom izvoru, nalazilo trdesetak većih muslimanskih naseobina.

TREPČE U UGARSKO - OSMANSKIM MIJENAMA

Poslije velike bitke za Doboj augusta 1415. godine između ugarske i bosanske vojske već je kazano u kojem kontekstu je pominjano Trepče, ali i moguće praćenje same bitke na pogled s trebačke visoravni.

U vrijeme osmanskih osvajanja Tešanj i tešanjski kraj se nalazio jedno vrijeme (između 1465. i 1476. godine) u tampon državi *kraljevstva bosanskog*, a pretpostavlja se da je Tešanj bio središte oblasti koja je bila između ugarskih banovina jajačke i srebreničke. Dakle, Trepče se nalazilo na razmeđima društvenih, političkih i historijskih konteksta i imalo refleksije istih.

Značajno se mijenja situacija od 1476. godine kada su Osmanlije zauzeli gradove Maglaj, Tešanj i Doboj i na to područje počeli naseljavati vlahe koji su trebali čuvati ovaj kraj od Mađara.[34] Vlasi su se naselili u najvećem broju u maglajsko područje, oko 800 porodica, a Trepče je od maglajskog grada daleko petnaestak kilometara putem preko Moševca, što je vrlo vjerovatno da se i u Trepče, u Rakovice, tada doselila neka od vlaških porodica.

Tešanj nije dugo ostao pod vlašću Osmanlija, jer su ga Mađari uspjeli vratiti i držati sve do, po jednim izvorima, 1512. godine, a po drugim, 1520. godine.[35]

Sve to govori da je Trepče bilo, jedno vrijeme, na samoj graničnoj liniji između dva carstva Turske i Mađarske.

Nakon ponovnog potpadanja grada Tešnja pod tursku vlast uslijedila je nova administarativna podjela, te je Tešanjsko područje i šira okolina organizovana kao nahija i, nedvojbeno je Trepče pripadalo toj nahiji.

Zbog čestih promjena vlasti u drugoj polovini XV vijeka i prvoj polovini XVI vijeka područje nije detaljnije popisivano.

Na području nahije Tešanj 1541. godine postojalo je 49. sela

[34] Handžić, A. (1974) Gazi-Husrev-begovi vakufi u tešanjskoj nahiji u 16 st., Anali Gzi-Husrev-begove biblioteke, II, III, Sarajevo, 161.
[35] Isto

među kojima je bilo i selo Trepče.[36]

Popis stanovništva je vršen 1570. godine i 1604. godine. Adem Handžić je na osnovu ovih popisa evidentirao 2 urbana naselja (Tešanj i Doboj), 45 seoskih naselja i 5 mezri. U jednom svom kasnijem radu Handžić navodi da se po popisu iz 1604. godine na području nahije Tešanj nalazilo: "dva gradska naselja (kasabe Tešanj i Doboj), četrdeset jedno selo, sedam mezri, pet čifluka i šest zemina".[37] U tim brojkama bilo je ubrajano i *Trepče*. Izgleda da je okvirnost tešanjske nahije ostala neizmjenjena do kraja turske vladavine u Bosni i Hercegovini.

"U drugoj polovini XVI vijeka Tešanj postaje središte sudske vlasti za više nahija, i to u rangu kadiluka.[38] Kadiluk Tešanj obuhvatao je: Maglaj i Tešanj, a svakako i Žepče, Usoru, Trebetin, Ozren i Doboj. Tešanj je ostao sudsko središte spomenutih oblasti do kraja XIX vijeka, kada se formirao maglajski kadiluk.

Polovinom XIX vijeka nastale su krupne promjene u pogledu administrativne podjele bosanskog pašaluka. Ukinuti su svi upravni termini.....uvedeni su novi termini.....Po novoj podjeli Tešanj je bio u rangu mudirluka (sreza), a u sklopu banjalučkog kajmakamluka, i pripadali su mu Doboj i Žepče, "piše Miroslav Niškanović u Glasniku Zemaljskog muzeja Sarajevo, Etnologija, NS, Sveska 41/42.

Također, M. Niškanović u istom Glasniku kaže:

"Za sagledavanje populacionih kretanja na popdručju tešanjske općine u XVI vijeku od izuzetne važnosti su podaci koji se nalaze u defterima i drugim savremenim izvorima. Prvi podatak koji se odnosi na područje tešanjske opštine odnosi se na Čifluk Ferhada Čelebije, sina Iskendera, subaše, u blizini Tešnja koji su činili mezre Jablanica i Čagljevići i druge zemlje maglajske nahije."[39]

Ovaj podatak iz 1530. godine odnosi se na mezre koje se mogu ubicirati na područjhe današnjeg sela Jablanice i zaseoka Čagljići.

---

[36] Gazi Husrevbegov vakuf u tešanjskoj nahiji u XVI stoljeću, Anali Husrevbegove biblioteke, 1974, II-III, 161-174.

[37] Isto

[38] H. Šabanović: Bosanski pašaluk, Naučno društvo NR BiH, Djela XIV, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka 10, Sarajevo, 1959.

[39] A. Handžić: Gazi Husref-begovi vakufi..., 165.

Ovaj čifluk je kasnije (1559. goidne) njegov vlasnik uvakufio i u vakufnami iz iste godine tačno se navode njegove granice:

- Čifluk Jablanicu i Čagliće je uz (rijeku Ripnu, zajedno sa robovima, njihovim ženama, djecom, konjima, govedima i alatom za njihove poljske radove). Granice ovog čifluka su: *od rijeke Ripne do puta prema selu Trepču*, od ovog puta do puta u selo Kosova, od puta u selo Kosova do brda Biškupa (?), odatle do rijeke Jablanice, od nje do rijeke Semhun (?), od nje do brda Kalnovetića, odatle pored Al-Šarih al-Azim (?) do potoka u blizini kuće Ejnehanhodže, a odatle do ranije spomenute rijeke poznate kao Jablanica ."[40]

Dakle, Trepče se u pisanoj formi, ako izuzmemo podatak koji se odnosi na 1415. godinu, ***prvi put spominje u vakufnami iz 1559. godine kao granični prostor čifluka Jablanica i Čaglići, dakle ove 2006. godine to je prije 447 godina.***

Također, u pisanim (defterima) iz 1570. i 1604. godine detaljno su navedena naselja tešanjske nahije, a u sklopu nje i naselja na području Gazi Husref-begovog vakufa u to vrijeme.[41]

Navode se sela: Plane (sa mahalom Mriotić), Gornja Modriča ili Kalošević (mahale: Kruščica, Donja Radnja, Gornja Radnja i Cerovica), Donja Modriča ili Ukrinica (mahale: Hlib, Hrastuša, Osivica), Omanjska (mahale: Nakljevići, Lešnica i Vranjak), Česlica ili Pojezna (mahale: Dedelovci, Brestovo, Ostružnja Gornja i Donja i Crnča).

Na osnovu podataka iz pomenutih deftera moguće je ubicirati i ostala naselja na području tešanjske nahije. To su naselja: *Trepče,* Če-čava, Kruševica i Osredci, Brići i Bilo Bučje, Snjegotina, Gornje Ularice, Mravići, Šije, Lepenica, Hrvatin, Kraševo, Mošev Lug, Salići, Dobro Polje, Gornje Ćenare, Osinja, Sivša, Ravna Bistrica, Mladoševica, Dugobrad, Mekiš, Raduša, Tugavići ili Vukojevići, Vukovo, Badanj, Stanovići (Stanjevići - NM) blizu Jablanice i Malkovac.

Iz navedenih naziva sela vidi se da je područje nahije Tešanj u XVI vijeku činilo 45 sela i 5 mezri (po Handžiću).[42]

[40] Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek), Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1985. 138-139.

[41] A. Handžić: Gazi Husref-begovi vakufi..., 165.

[42] A. Handžić: Gazi Husref-begovi vakufi..., 165.

Za porijekla stanovništva Trepča kao i tešanjskog kraja značajan period predstavlja vrijeme neposredno poslije potpadanja pod tursku vlast. U opustjela naselja tešanjske okoline, koja su bila naseljena ,uglavnom, ratarskim stanovništvom katoličke vjeroispovjesti, u ovo vrijeme vrše se intenzivna naseljavanja. Na osnovu popisa iz 1528-32. godine stanovništvo grada Tešnja najvećim dijelom je doseljeno iz centralne Bosne (Visoko, Zenica, Kakanj), a gotovo polovinu domaćinstava na čifluku Ferhat-bega u Jablanici i Čagljevićima, takođe, predstavljaju doseljenici iz centralne Bosne.

Drugu, veoma jaku migracionu struju čine doseljenici iz susjednih nahija (maglajska, trebetinska i ozrenska). Ovo je stanovništvo doseljeno iz strateških razloga iz Hercegovine i Crne Gore i uživalo je određene povlastice u odnosu na ratarsko stanovništvo, što je bilo regulisano i posebnim zakonom o tzv. maglajskim vlasima.

Na području tadašnje maglajske nahije identifikovane su dvije skupine *vlaha*, čiji je broj prije 1485. godine iznosio oko 800 domaćinstava. Nesumnjivo je utvrđeno da su oni planski dovedeni sa strane, a to se vidi po tome što je za polovinu od navedenog broja izričito bilo navedeno da se radi o vlasima Banjanima, pa je Handžić na osnovu analogije zaključio da je i druga polovina ovih vlaha ako ne istog, onda srodnog porijekla, to jest iz Hercegovine, sjeveroistočno od Bileće. Svi su oni bili pravoslavne vjere."

Tako je u posljednjoj četvrtini XVI vijeka na području Gazi Husref-begovog vakufa znatno rastao broj hrišćanskog stanovništva, a procesi islamizacije su u to vrijeme tekli sporo.

Godine 1570. popisan je višestruko veći broj stanovništva, muslimanskog osmorostruko, a hrišćanskog preko četverostruko, više u odnosu na raniji popis iz 1540. godine.

TREPČE, KNEŽEVO SJEDIŠTE

U vrijeme Gazi Husref-begova vakufa Trepče je sa okolinom bilo u organizacionom smislu jedna knežina, a sjedište kneza je bilo, baš, u Trepču. O tome iscrpnije govori M. Niškanović u svom istraživačkom radu Porijeklo stanovništva tešanjskog kraja:

„Kako je područje Gazi Husref-begovog vakufa sam dio tešanjskog područja, potrebno se osvrnuti na preostalo područje. Prije svega, treba konstatovati značajne skupine vlaha koji su zauzimali visinske predjele istočno, južno i zapadno od grada Tešnja. Oni su se, kako smo to već ranije naveli, na tešanjsko područje proširili iz nahija, Maglaja,Trebetina i Ozrena. Ovi vlasi su sačinjavali jednu *knežinu* i sjedište njihovog kneza je bilo u selu *Trepču*. Taj knez se zvao *Antol*, sin Radivojev, a njemu podređeni su bili primićuri: Oliver u Čečavi, Vujica u Briću i Bilo-Bučju, i Grujica u Snjegotini. Ovoj knežini je, vjerovatno, pripadalo i vlaško stanovništvo nastanjeno na području Gazi Husref-begovog vakufa. Vlaško stanovništvo se vremenom doseljavalo, pa je tako zapadno od Tešnja došlo do formiranja novih knežina (Brić i Snjegotina). Ovo stanovništvo (*vlaško*) ili bar njegovo jezgro se, izgleda, kretalo prema sjeverozapadu, dok na tešanjskom području ostaje onaj dio koji se već stabilizovao. U tom dijelu stanovništva (stabilizovanom odvija se proces islamizacije, pa je tako, na primjer, *15 kuća vlaha u selu Trepču sa knezom Oručem na čelu prije 1600. godine prešlo na islam i svi su imali baštinske zemlje*) naprijed pomenuti procesi konsolidacije stanovništva u vjerskom, a svakako, i u društveno-ekonomskom pogledu sigurno su rezultirali izvjesnom stabilizacijom populacionih odnosa tokom XVII vijeka."[43]

Muhamed Hadžijahić u knjizi *Porijeklo bosanskih muslimana* kaže:"Islamizacija se mogla predstaviti sa nekoliko koncentričnih krugova: u prvom bi se nalazio grad, tj. šeher ili kasaba sa džamijom, mektebima, medresama, tekijama, drugi krug činila bi okolica grada gdje je bio najjači prodor islamskih uticaja iz grada, treći krug činili bi županijama i komunikacijama pristupačniji krajevi ..."[44]

---

[43] A. Handžić: Gazi Husref-begovi vakufi...,

[44] Muhamed Hadžijahić: Porijeklo bosanskih muslimana, Sarajevo, 1990. , strana 109.

Jasmin Mandžukić ističe: "U ispravnost ove teze možemo se uvjeriti na primjeru strukture stanovništva naselja Gazi Husrev-begova vakufa u tešanjskoj nahiji između 1570. i 1600. godine. U naseljima bliže gradu koji ima status kasabe, širenje islama je bilo intenzivnije, pa je stanovništvo bilo pretežno, ili u cijelosti muslimansko. *Tako je vlaško stanovništvo sela Trepče, zajedno sa knezom Oručem, prije 1600 -te godine prešlo na islam."*[45]

Trepče se spominje više puta u zapisnicima tešanjskih kadija u vremenu između 1639. i 1642. godine. Dakle, mjesto po imenu Trepče u pisanim tekstovima pominje se sve češće.

Sidžil Tešanjskog kadiluka iz 1639-1642. godine je preveden, postoji, i nije javno objavljen, ali mi, nažalost, nije bio dostupan.

Također, u knjizi *Pisana riječ zavičaja* Kasima Derakovića u tekstu *Na sastavcima Usore i Bosne u prošlosti i sadašnjosti* Ahmed Aličić kaže :

"U selo", misleći na Matuziće, "vode dva srednjovjekovna puta: *Drum* od Bosne i *Grabik* od Usore. Drumom je išao karavanski promet, koji se kretao dolinom Bosne, a uz Grabik onaj preko Krnjina iz Posavine. Oba ova puta sastaju se u Matuzićima tvoreći iznad sela *Drum, koji pobrdaljem između Mravića, Kraševa i Lepenice udara na Trepče i nastavlja sve do Travnika.* Sve do gradnje ceste, kolskog puta, Sarajevo Brod, od 1861. do 1864. godine, a potom i željezničke pruge 1878. godine, uz dolinu Bosne ovim drumom je odjekivala kiridžijska pjesma.

Poslije, kao i tešanjski kraj, Trepče ostaje van tranzita i doživljava stagnaciju, pa čak i depopulaciju, jer po popisu stanovništva iz 1879. godine Trepče je imalo 564 stanovnika, a po popisu iz 1921. godine, nakon 42 godine, Trepče je imalo 548 stanovnika, 16 žitelja manje, u ostalom kao i sam grad [46] Tešanj koji je imao 1851. godine oko 9000 stanovnika i tu brojku ni do danas nije dostigao.

Iz 1639. godine u nabrajanjima spahija tešanjskog kraja s pominju se i spahije iz Trepča po imenu Bekir i Husein.

Jedan zapisnik, što su ga između 1639. i 1642. godine vodile

[45] Tešanj Kulturno-privredni informator, Tešanj, 1995, 50.

[46] www. općina-tesanj.ba

tešanjske kadije, kazuje nam, da je ovaj kraj još tada bio skoro posve islamiziran.

Spomenuti zapisnik navodi muslimane među Bosnom i Usorom u Matuzićima, Kraševu, Mrakovićima (Mravićima), Lepenici, i dalje u Kosovoj, Raduši, Ripnoj, Karadagu (Karadaglijama), Ravnoj, *Trepču*, Osovoj, Novom Selu, Planjama, Mrkotiću, Drinčićima, Kamenici itd. gdje i danas, izuzev manjih primjesa većinom u novije doba naseljenih kmetova, žive isključivo muslimani.

Naprotiv u Raduši, Ravnoj, Mrkotiću i *Trepču*, danas čisto muslimanskim selima, spominju se i nemuslimani".

***

Međutim, kako su tokom turskih uspona i osvajačkih pohoda pomjeranja stanovništva tekla sa istoka ka zapadu i sjeverozapadu, tako su se migraciona kretanja stanovništva obrnula krajem XVII vijeka kada Turska počinje slabiti i gubiti oblasti na Balkanu.

Dakle, u stvaranju etničke slike Trepča i tešanjskog kraja važnu ulogu imali su događaji koji su uslijedili poslije završetka najveće turske ekspanzije, odnosno gubitka teritorija na Balkanu što dovodi do migracionih kretanja stanovništva najvećih razmjera.

Prvi egzodusi su započeli 1687. godine kada se muslimansko stanovništvo iselilo iz Slavonije u Bosnu, [47] a drugi 1689. godine kada su austrijske vlasti naselile uglavnom katolicima ali i pravoslavcima iz Bosne opustjela zemljišta u Slavoniji, i treći val egzodusa stanovništva se desio 1697. godine kada se sa vojskom, palikućama, Eugena Savojskog prema procjenama iselilo iz Bosne oko 40 000 katolika i veliki broj pravoslavaca. Vrlo je vjerovatno da je Eugen Savojski sa vojskom, s nekim jedinicama, prolazeći Tešanj, ne mogavši ga osvojiti, prošao drumom preko Trepča za Doboj.

Ova etnička gibanja navodim jer je u njima učestvovalo i stanovništvo tešanjskog kraja, odnosno Trepča.

Na depopulacije i na našim prostorima uticale su i epidemije zaraznih bolesti u XVIII vijeku kojih je zabilježeno devet[48], a

[47] J. Buzorac: Stanovništvo Požege i okoline (1700-1950),Zbornik za narodni život i običaje Slovena,43, Zagreb, 1967,219.

[48] Matična knjiga umrlih kapelanije Sivša od 1784. do 1829, Franjevački samostan Plehan.

trajale su od jedne do četiri godine, a u prvoj polovini XIX vijeka zabilježene su i dvije kolere, koje su odnosile i čitave generacije djece i starijih, o čemu svjedoče, pored popisnih knjiga i kužna groblja.[49]

Jedno od kužnih grobalja nalazi se i u zaseoku Rakovice u Trepču, kazuje nam Luka i Anuška Kelava.

[49]M. F. Filipović: Lepenica, Sastav i porijklo stanovništva, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, Posebno izdanje III, Sarajevo, 1963,213.

TREPČE U SIDŽILU TEŠANJSKOG KADILUKA (1740-1752)

U vrijeme osmanske uprave sidžil[50] je sudski protokol, sudski zapisnik u koji se upisuju sve presude, rasprave, diobe i ostali predmeti iz sudskog postupka, kao i fermani (carski ukazi), berati (carski dekreti kojim se dodjeljuju zvanja, odlikovanja ili kakva dobra) i valijine bujuruldije (guvernerove naredbe) što stignu na sud. Zbog širokog obima kadijine djelatnosti, šerijatski sidžili predstavljaju prvorazredne historijske izvore za izučavanje ekonomske, pravne, političke, društvene i kulturne historije određenih područja, kao i Osmanske Carevine u cjelini.

Sidžil Tešanjskog kadiluka (1740-1752) izgorio je u maju 1992. godine zajedno sa kompletnim fondovima i zbirkama Orjentalnog instituta usljed srpskog raketiranja Sarajeva. Mađutim, sačuvan je prijevod ovog sidžila, koji je načinila mr. Hatidža Čar Drnda, i objavljen je u izdanju Orjentalnog instituta i na taj način je učinjeno dostupnim obilje raznovrsne historijske građe koje sadrži posebno područja Tešnja i okoline polovinom 18. Stoljeća.

L 1a/d5:

Suprug: Sulejman, sin Ibrahimov, iz Trepče. Njegov je opunomoćenik otac. Punomoćstvo je utvrđeno svjedočenjem Huseina i Mehmeda, sinova Ahmedovih.[51]

Supruga: Hava, kći Mustafina iz sela Ravna. Njen opunomoćenik Abdulmumin. Punomoćstvo je utvrđeno svjedočenjem Omera, sina Alijina i Ahmeda, sina Hasanova.

Sporazumo su utvrdili iznos mehri-muedžela: 2.000 akči.

Zapisano: muharrema 1159. (januara 1746) godine.

Svjedoci čina:

Mehemed-aga iz tvrđave Maglaj i Husein, sudski pozivar.

[50] sidžil, 2. *mn.* sidžila *tur.* (sidžil *od lat.* sigillum - pečat) sudbeni protokol, sudski zapisnik.

[51] Sidžil Tešanjskog kadiluka (1740-1752), Orjentalni institut Sarajevo, prijevod i obrada Hatidža Čar-Drnda, Sarajevo, 2005, 4 134.

L 1a/d10:

Suprug: Alija, sin Osmanov, stanovnik sela Novo Selo. Njegov je opunomoćenik njegov brat Mustafa, sin Osmanov.

Supruga: Saliha, kći Alijina, stanovnica sela Trepča. Njen je opunomoćenik Ismail, sin Alijin. Punomoćstvo je utrđeno svjedočenjem Mehmeda Žilića, sina Mustafina, i Mustafe, sina Ismailova iz pomenutog sela.

Ugovor je registrovan: 13.muharrema 1159.(11.2.1746) godine.

Mehri- muedžel iznosi: 3.000 akči.

L 6a/d3:

Neka je hvala, moćnom, milostivom mom sultanu!

Predstavka smjerne podanice glasi:

Ismail, sin Mehmedov iz sela Trepče u Tešanjskom kadiluku devet mjeseci prije datuma u knjizi razveo se od ove smijerne podanice . U tom periodu ona je sa mužem ostala u drugom stanju i porodila se. Potrebno je da mi se posredstvom suda odredi izdržavanje i stan i da mi se dostavi zakonska odluka. Spomenuti Ismail, mjesec dana nakon što je dijete došlo na svijet, nije se brinuo ni o meni, ni o djevojčici. Pošto je to nepravda, od Vaše milosti očekujem da ga posredstvom mubašira, a na osnovu časne fetve i zakonskog dokumenta koji posjedujem, ukoliko mi ne da moje pravo, pozovete na Bosanski Divan i izvolite mu narediti.

Moli se da se vašem mubaširu izda časni ferman. Njegova visost, moj sultan ima stalno pravo naredbe.

Smijerna podanica Rahima

L 7/d2:

Neka je hvala njegovoj visosti, moćnom, milostivom, mom sultanu!

Predstavka smijernog podanika iz sela Vukovo u Tešanjskom kadiluku je sljedeća:

"Pošto nisam živio lijepo sa ženom Rahimom, rastali smo se prije deset mjeseci. Stanovnicu spomenutog sela zaveli su i naveli je na blud. Nekoliko mjeseci boravila je po njihovim kućama i nakon učinjenih gadosti ostala je u drugom stanju i donijela na svijet vanbračno dijete. Kasnije su ženi rekli: 'To je djete tvog muža Ismaila!

On je odgovoran. Neka nas bog sačuva od njega!' Podstakli su spomenutu ženu protiv mene i protiv mene uzeli mubašira. Pošto je učinjena velika nepravda, od Vaše visoke milosti se očekuje da se posredstvom mubašira, naimenovanog od strane suda utvrdi činjenično stanje, jer su stanovnici spomenuto sela uzrok što je vanbračno dijete došlo na svijet. O tome znaju ljudi u kadiluku, kao i to da su vašeg smijernog podanika potvorili i slagali. Od moćnog mog sultana, čija je naredba vječna molim da se u vezi sa tim izda časni ferman."

Smijerni Ismail, stanovnik sela Trepča u nahiji Tešanj

L 9s/d4:

Suprug: Mustafa, odabaša, sin Hasanov, iz Trepče. Njegov je opunomoćenik Mustafa, čauš, sin Ibrahimov, iz spomenutog mjesta.

Supruga: Aiša, kći Hasanova, iz džemata Ferhad-bega. Njen je opunomoćenik čorbadžija Omer, sin Jusufov. Punomoćstvo je utvrđeno svjedočenjen Mehmed-age, sina Mustafe-age, i Alije čelebije, sina Mustafinog iz spomenutog mjesta.

Sporazumno su dogovorili mehri-muedžel četiri hiljade akči.
Ugovor je sklopljan: 24.džumadel-evvela 1155. (27.7.1742) godine.
Svjedoci čina:

Ahmed-beg iz Rogatice, Husejin, sudski pozivar, Mustafa, poslužitelj, Salih, poslužitelj, i drugi.

Njen bivši muž, Alija spahija, poginuo je kao šehid u bici kod Ozije. O tome su svjedočili zarobljenici Ahmed, sin Ibrahimov, iz Trepče i Hasan, sin Ahmedov, iz spomenutog mjesta.

Zavedeno : 24. džumadel-evvela 1155. (27.7.1742) godine.

L 31/d7:

Suprug: Salih, sin Ismailov njegov je opunomoćenik Mustafa hodža sin Derviša Mehmeda, iz Tešnja.

Supruga: Hatidža, kći Salihova. Njen opunomoćenik mula Husejn, sin Ahmedov. Punomoćstvo je potvrđeno svjedočenjen Durmuša sina Salihova iz Tešnja i Ahmeda, sina Mustafina iz sela Trepče.

Ugovor sklopljen: 18.zul-hidždžeta 1158.(11.1.1746) godine.

L 38/d3:

Suprug: Salih, sin Ibrahimov, iz tvrđave Doboj. Njegov opunomoćenik njegov brat Mustafa.

Supruga: Udovica Emina, kći Ahmedova. Došla lično.

Mehri-muedžel iznosi: 2.000 akči.

Bivši Eminin muž Salih-baša poginuo je u bitci kod Ozije. To su potvrdili *Husejn Hadžić*, sin Muhamedov, iz Trepče i Ahmed, sin Salihov, iz tvrđave Doboj, a uz svjedočenje Saliha koji je umrlog vidio.
Zapisano: 28. muharrema 1159. (20.2.1746) godine.
Svjedoci čina: Alija, sin Alijin, iz Lepenice, Hadži Alija iz Prusca, sin Ali-bega iz Prusca, mula Ahmed, sin spahije Mustafe, iz Tugovića, mujezin hadži Mehmed, sin hadži Ibrahimov, imam džamije hadži Alija, sin Šabanov.

L 40a/d5:

Suprug: Ismail, sin Huseinov iz sela Trepča. Njegov opunomoćenik otac.

Supruga: Kumra, kći Zukanova, iz Tugovića. Zastupa je Husejn, spahija iz Tugovića. Punomoćstvo je utvrđeno svjedočenjem Alije, sina Hasanova, iz Trepče i Šahbaza, sina Muratova.

Sporazumno su utvrdli iznos mehri-muedžela: 4.000.
Zapisano: 9.ševvala 1154. (18.12.1741) godine.

Svjedoci čina:

Ahmed, aga dobrovoljaca, havadže Hasan.

L 41a/d6:

Suprug: Osman, sin Alijin iz Trepče. Njegov opunomoćenik Ibrahim, sin Alijin.

Supruga: Umihana, kći Alijina iz Ljubatovića. Njen opunomoćenik Ahmed, sin Mustafin. Punomoćstvo je utvrđeno svjedočenjem Mustafe, sina Alijina, i Hasana sina Alijina.

Mehri-muedžel iznosi: 3000 akči.
Zapisano 19.ševvala 1154. (28.12.1741) godine.

Svjedoci čina:

Prethodni.

U sidžilu L 38/d3 spominje se Husein Hadžić, sin Muhamedov, iz Trepča, što je rijetkost da se u sidžilu uz ime spominje i prezime, ali iz ovog podatka moguće je zaključivati sljedeće, naime, u popisnoj knjizi stanovništva Trepča iz 1910. godine u Trepču je bitisalo prezime Ljevaković-Hadžić, dakle dvočlano prezime, ali se prezimenu Ljevaković, kao prvom dijelu prezimena dodavalo prezime Hadžić, no iz ovog sidžila evidentno je da je prezime Hadžić bitisalo kao samostalno prezime prije 164 godine popisa iz 1910. godine pa je nelogično da ono bude prezime dodatak umjesto da se njemu dodaje prezime.

U *Sidžilu Tešanjskog kadiluka (1740 - 1752)* brakovi, ili bračni ugovori, između mladenaca sklapani su, uglavnom, posredstvom opunomoćenika. Ako je mladoženja, suprug, i bio nazočan pred kadijom, mlada je gotovo u pravilu izostajala, ali u sidžilu L 38/d3 udovica Emina, kći Ahmedova došla je lično na vjenčanje, za razliku od njenog supruga Saliha koji je poslao svog opunomoćenika, brata Mustafu.

EVANSOV PUT KROZ TREPČE

Artur Džon Evans (1851-1941) je britanski arheolog koji je stekao najveću slavu otkrivanjem mikenske civilizacije na otoku Kreti.

Ophodio je svijet istražujući ga i putopišući.

Iza njega je stajala slava Engleske, najveće moderne imperije svijeta.

Unutrašnji naboj za arheologiju i antropologiju doveo ga je i na Balkan 1875. godine, u Bosnu i Hercegovinu.

Hodio je Bosnom i Hercegovinom s bratom, pješice, korakom s rusakom na leđima, od hana do hana, od grada do grada, uz rijeke, i preko brda i planina, pa i onda kad su mu kajmakami[52] nudili dobru *arabu* (bosanska kola), ili dobre jahaće konje.

Htio je izbliza, što neposrednije, da doživi zemlju Bosnu i Hercegovinu, baš, u godini početka velikih buna, i za vjerovati je, i ne samo sebe radi, u smatranjima nekih *bili su neka vrsta pobunjeničkih misionara.*

Bilo kako bilo, Evansovo bosansko putovanje će imati krupnog traga na njegovoj ličnoj historiji i u njegovom naučnom zrijenju.

Ne govoreći o Evansovoj političkoj ili naučnoj dimenziji istakao bih njegovo nadahnuto kazivanje o bosanskom drveću, vodotocima i krajolicima.

Evans se u mnogo čemu divi Bosni i žali što nikoga svojim crtežom u to ne može uvjeriti - *kako je ništavna poezija prirode kad se pomoću obične olovke svodi na crno i bijelo* - kaže Evans.

Uzeto u cjelini, to je jedno značajno djelo putopisne književnosti. U njemu svako može naći po nešto.

Eto, ja pokušah naći da je Artur Dž. Evans prohodeći kroz Bosnu, dohodeći Tešnju - gradu prohodio kroz moje Trepče.

Kuda je, zapravo, Evans došao u Tešanj?

Iz pravca Jelaha?

---

[52] kajmakam turska riječ znači namjesnik; vojno građanski namjesnik grada

Iz pravca Tešanjke?

Iz pravca Trepča?

Da li je to važno?

Možda, to, uopće, nije važno.

Moja je hipoteza da je Evans došao u Tešanj iz pravca Trepča.

Ali, ako je važno da je bio u Tešnju, onda mi je važno na mikro lokalitetu da je prošao i kroz Trepče, da je ugledao najljepši krajolik Bosne i Hercegovine s kosina Trebačkog brda odakle puca pogled do Vlašića, videći tešanjske kotline i brežuljke *ko na dlanu*, kako Evans reče: *Odavde se otvara panorama planinskih vrhova koji čine srce Bosne. U plavoj daljini diže se dominirajuća kupa Vlašić-planine. Očarani smo čistotom vazduha, prefinjenom ljepotom i prelivima boja koje su treptale sjajem tirkiza,*[53] *jorgovana, pretežno sa prelivom nježnog crvenila.*

Za one koji skeptično razmišljaju, pitam, odakle se to najljepše vidi Vlašić i šira kotlina tešanjskog prostora idući iz pravca Doboja? *Nevjerne Tome* pozivam da kušaju ljepotu pogleda sa Evansovog mjesta iz Trepča i okuse ljepotu daha s okusom vrisike, borovine i breza Trbačkog brda.

Za kraj, ključni argument koji neoborivo potvrđuje moju teoriju da je Evans stigao u Tešanj preko Trepča je u Evansovoj rečenici: *Na putu ka Tešnju napustili smo dolinu tek poslije dva časa pješačenja, (u kafanama pored puta zadržavali smo se i odmarali dva puta), a zatim smo se lagano uspinjali uz šumoviti greben visok oko 1300 stopa iznad rijeke Bosne.*

Dakle, koji je to greben s nadmorskom visinom (1300 stopa x 0,316 mm) od oko 410 metara a da je iznad rijeke Bosne, do vrh sela Trepča odakle se uzdiže Trebačko brdo, visoko 604 metra.

Dakle, Evans je uz Matuziće nastavio *drumom* koji vijuga grebenom između Mravića i Lepenice, te Medakova i Šija i izbija, u podnožje Trebačkog brda, u sam vrh Trepča na lokalitet zvani Jala, gdje je izronio k'o iz vode na površinu vodenog vala, ugledao bajkovit krajolik odakle puca pogled do žepčanskih, borijanskih i vlašičkih visova, a Tešanj-grad sa bijelom tešanjskom gradinom *k'o jaje* u

---

[53] tirkiz francuska riječ znači dragulj lijepe modre boje prilične trvdoće, tzv. modruljica

gnijezdu, bijeli se sred šljivika i zelene oaze.

Dilema je, samo, da li je Evans s lokaliteta Jala, Trepče, krenuo niz selo sjevernom gredom sela ka zapadu, a kroz mahale Ljevake, Dediće i Kadušiće, te preko Čifluka, kroz Bukvu dospio u grad, ili je nastavio put južno *drumom* zapadnim kosinama Trebačkog brda, nastavljajući uživati u svojim pogledima ka zeleno-plavoj *pučini* oko deseto-avgustovskog podneva, sve do južnog kraja brda, a onda niz južnu gredu sela kroz mahale Rahmanoviće, Kruške, Huskiće, Zlatiće, prolazeći pri tome pored dva lokaliteta stećaka u Zlatićima, kroz selo Tugaviće preko Hrvatanovića i kroz Srpsku Varoš preko drvenog mosta *kao onaj preko Usore* prešao rijeku i ušao u grad Tešanj.

Možda je ova druga pretpostavka bliža istini.

"Ustali smo i sa novim zaptijom, kojeg nam je odredio mudir, još prije svanuća nastavili put ka Tešnju, starom i nekad glavnom gradu Usore.

Gotovo čitav sat putovali smo dolinom Bosne.

Predio je ovdje savršeno lijep.

Ovdje je drveće mnogo ljepše nego igdje u Bosni gdje smo dosad bili.Visoke topole i veličanstveni hrastovi ukrašavali su sjenkama obale i smaragdne bare. Svuda oko doline uzdižu se niske, šumovite i talasaste planine, ali, neočekivano, iznad naše staze uzdigla se čudna stijena od najblistavijeg krečnjaka tako snježnobijela kao mermer sa ostrva Pare. I to baš na mjestu gdje se Usora uliva u Bosnu.

Tu smo napustili glavni put i skrenuli prema Tešnju, pored seoskih ograda, nastavljajući put za neko vrijeme desnom obalom Usore. U kafanama pored puta zadržavali smo se i odmarali dva puta. To su bile jednostavne i grube kolibice: četiri motke držale su krov od lisnatih grana. Tu u hladu, ispod krova, sjedio je kafedžija pored bakarnih posuda, zemljanih testija i divnih malih šoljica, po veličini sličnih običnim vinskim čašama. Jednu stopu visoko iznad zemlje bile su, ispred kolibice, postavljene daske i služile su putniku kao divan za ispijanje crne kafe i za rasijecanje ogromne lubenice na kriške.

Što smo dalje odmicali, na putu su nas sve više iznenađivala jata gotovo pitomih svraka. Dolijetale su neposredno pred nas i, kao domaći golubovi, sačekivale da im se potpuno približimo.

Na putu ka Tešnju napustili smo dolinu tek poslije dva časa

pješačenja, *a zatim smo se lagano uspinjali uz šumovit greben visok oko 1300 stopa iznad rijeke Bosne.* Bukve su ovdje bile sve veće i šuma gustih potkresanih stabala postepeno je prilazila u proplanke bogato obrasle vrijeskom i papraću, te je njihov vrlo prijatan miris opijao kao miris tamjana. *Odavde se otvara panorama planinskih vrhova koji čine srce Bosne. U plavoj daljini diže se dominirajuća kupa Vlašić-planine,* ali ovdje nema namrgođenih alpskih džinova, glacijalnih mora i zupčastih stjenovitih rogova. Mi smo bili očarani čistotom vazduha, profinjenom ljepotom i prelivima boja koje su treptale sjajem tirkiza, jorgovana, pretežno sa prelivom nježnog crvenila."[54]

---

[54] Artur Dž. Evans, Pješke kroz Bosnu i Hercegovinu tokom ustanka avgusta i septembra 1875., Sarajevo, 1973. str.129-131.

VI. VRIJEME AUSTROUGARSKE UPRAVE

Po austrijskoj okupaciji Bosne i Hercegovine 1878. godine na tešanjskom području popisano je 1906 stanovnika katoličke vjeroispovijesti, a po popisu stanovništva iz 1877. godine mogu se sagledati sva naselja u kojima je zastupljeno katoličko stanovništvo. Tako se navodi da su u „župi Žabljak bila sela: Cerovac, Čifluk, Jelah, Kraševo, Mravići, Potočani, *Rakovica* (zaseok u *Trepče*), Rosulje, Tešanj grad, Tugovići, Vukovo i Žabljak". Te godine 1877. godine na tešanjskom području bilo je 225 familija, odnosno 1860 žitelja katolika, dakle godinu dana kasnije 1878. godine za 46 žitelja katolika je bilo više.[55]

Prema popisu stanovništva iz 1879. godine Trepče je imalo 564 stanovnika od toga je bilo 535 muslimana, 29 katolika, dok pravoslavaca nije bilo.[56]

Istraživanja su pokazala da su na prostore tešanjskog kraja vršena doseljavanja iz bliže okoline u skorije vrijeme (u XIX vijeku), o čemu svjedoče toponimistička prezimena: Prnjavorac, Maglajlija, Korajlić, Šeherac... a u *Trepču* su to prezimena *Kotorić i Kosovčić.*[57]

Pravoslavno stanovništvo je obično bilo kmetovsko i dijelilo je sudbinu ostalog kmetovskog stanovništva. Zapravo, postoje predanja o preseljavanju sa jednog kmetovskog selišta na drugo. Tako su na primjer pravoslavci u Medakovu porijeklom iz *Rakovice (zaseok Trepča)* gdje im se i danas nalazi groblje, a na njihova selišta su se

[55] Schematismus almae misonariae Bosnae Argentinae ordinis fraturum minorum observatium pro amo EMDCCCLXXVII, Mostarini, 1877, 99.

[56] Statistika mjesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1880, 41-42.

[57] Defter tešanjske nahije iz 1840.godine, Arhiv grada Sarajeva, T-23.

naselili katolici iz jugozapadne Bosne i zapadne Hercegovine.

Austrijska vlast je, kao i drugdje u Bosni i Hercegovini, i u Trepču mobilisala mladiće u svoju vojsku i slala na istočni front, u ratne bitke sa Rusijom.

Husein Ljevaković(Zlatić) je kazivao o svom ratovanju i zarobljavanju u Rusiji.

Dakle, kao austrijski vojnik biva zarobljen i poslije teškog zarobljeničkog pohoda kroz Sibir sve do Minska doživljava puna ruska gotivljenja i provode s izborom povratka kući ili ostanka, i poslije duboke starosti koju je doživio nije prežalio što nije ostao u Rusiji, i pored svojih devet decenija življenja često je govorio *et, et, ko da sam prošo kroz kuću, na jedna vrata ko da sam ušo, a na druga izašo,* tako mu je život brzo prošao.

Husein, sigurno, nije bio jedini trepčanski mladić koji je služio austrijskog Cara i ratovao za njegovo carstvo, ali u pomenu njegova imena metafora je svih inih koji su to bili.

KARTE TREPČA

Vermelsungsjahr 1882. godine, 4 Katastral Vermelsungs Abtheilung
Geometer Paul Živanović k.k. Obrlt.(:Adjunkt:)
Geometer Karl Vestner k.k. Hpt.

Karta jugozapadnog dijela Trepča

Karta sjeverozapadnog dijela Trepča

Karta sjeveroistočnog dijela Trepča

Karta jugoistočog dijela Trepča

Cjelovita karta Trepča iz 1882.godine

KARTA TREPČA
Stereofotogrametrijsko snimanje 1967. i 1977. godine
Snimanje: Geodetki zavod-Sarajevo; Razmjer 1:10 000

TREPČE U A. DOMOVNICA[58]

Poznato je da je Austro-Ugarska Monarhija odmah nakon Berlinskog kongresa 1878. godine umarširala u Bosnu i Hercegovinu sa oko 100000 vojnika kojima je komandovao genaral Filipović i tako izvršila okupaciju Bosne i Hercegovine pod izgovorom da u njoj zavede red i mir.

Dobar dio te carske armade je, demonstrirajući snagu i silu, prošao dolinom rijeke Bosne, a uz rijeku mimo, i kroz Trepče, prema Maglaju, Vranduku, Sarajevu, Travniku,Jajcu,...

Aneksijom Bosne i Hercegovine 1908. godine Austro-Ugarska je otvoreno iskazala da njena uprava u Bosni i Hercegovini nije privremenog karaktera kako je to propovjedala u vrijeme trajanja okupacije.

Između ostalih sistemskih postavki, administrativnog, privrednog, obrazovnog,...karaktera, austro-ugarska vlast je vršila i popis bosanskohercegovačkog stanovništva.

Samo dvije godine poslije aneksije, 1910. godine, izvršen je popis stanovništva. Popis je vršen na obrascu koji se zvao *A. Domovnica.*

Na lijevoj strani dvolisnice naziv obrasca je bio napisan latiničnim, a na desnoj ćiriličnim pismom.

Popis stanovništva Trepča iz 1910. godine u formi faksimila na jednoj strani nije dat, već u formi prepisa s pojašnjenjima iz razumljivih razloga što zbog specifičnosti obrasca, što zbog teško čitljivog kondenzovanog faksimila.

Faksimilom bi se ostvarila uvjerljivost u izvornost podataka. Križanja po podacima popisne knige *A.Domovnica* su rezultat, pretpostavlja se, prepisivanja popisne knjige ili prebrojavanja živih. Popis stanovništva je vršen po kućnim brojevima. Počeo je od kućnog broja 1. porodice Muje Dedukić.

[58]Knjiga popisa A. Domovnica, Islamska zajednica Tešanj, 1910, 1-51.

Potrebno je i kazati da je popis stanovništva tekao po redoslijedu mahala u selu i uglavnom po familijama.

U porodicama zasnovanim u prvoj trećini dvadesetog vijeka, mlađim porodicama za to vrijeme, podaci o broju rođene djece su nedostatni iz prostog razloga što su djeca rođena poslije popisa i nisu mogla biti popisana. Ali, potomci tih familija iz druge polovine dvadesetog vijeka će to prepoznati i na osnovama svojih spoznaja i sjećanja i podataka koje nudi ova knjiga upotpuniti spoznaje o svom porodičnom stablu.

Zanimljivo je:

- da u ovoj popisnoj knjizi nisu popisana katolička domaćinstva u Rakovicama, pošto u popisnoj knjizi nema popisanih sedam kućnih numera od 74 do 80 pretpotstavka je da su brojevi namijenjeni bili za popis kuća i ukućana mahale Rakovice, ali je, vjerovatno, uslijedila vanredna okolnost i popis osta nedostatan,
- da obrazac na kome je vršen popis ne poznaje kategoriju *nacionalnost* i
- da je štampan dvopismo, latinično i ćirilično
- da su četiri porodice Cigana čergaša upisane uz mahalu Zlatiće iako su po kazivanju Đulage Hajrića, dvojice Saliha Hasanbašića i Cerovca Cigani u Trepču su živjeli na lokalitetu Hrašće sa manjim kućicama na Šaćirovoj njivici. *Šaćir se zvao Ciganski šef (ceribaša)* priča Đulaga "i veliki pritisak su činili bliži mještani na Cigane da se isele, da odu, kako vele, predugo su se tu zadržali, smetaju im i pritisak je išao do te mjere da su, sila od momaka, izvjesni Hamid i Hasko, kada je starica Mejra Ciganka umrla 'ukopana je s hodžom' po noći su je iskopali i onako ukočenu prislonili je uz vrata ceribaše Šaćira, sutradan ponovo je zvat hodža za ponovni ukop i na kraju su im jedne noći popalili i kućice". Oko 1915. godine Cigani su se odselili iz Trepča

Popisna knjiga *A. Domovnica* o popisu stanovništva Trepča iz 1910. godine je data u prilogu knjige.

VII. KRALJEVINA JUGOSLAVIJE

Kraljevina Jugoslavija je bila podijeljena na 9 banovina. Tešanj sa okolinom je pripadao Vrbaskoj banovini sa upravnim centrom u Banja Luci. Banovina se sastojala od 29 gradskih i 148 seoskih opština. Imala je preko milion stanovnika ili 43.5% ukupnog stanovništva Bosne i Hercegovine. Banove je imenovao kralj. Prvi put to je bilo 09.10.1929. godine. Za prvog bana Vrbaske banovine imenovan je Svetislav Tisa Milosavljević iz Niša, a dočekao ga je u Banja Luci predsjednik Gradske opštine i predsjednik Mjesnog odbora (JMO) Jugoslavenske muslimanske organizacije Hamza Husedžinović.

U svojoj memoarskoj građi ban, između ostalog, kaže da manji broj muslimana i gotovo polovina Hrvata pokazuju prividnu privrženost aktuelnoj vladi.

Ban je februara 1930. godine podnio kralju izvještaj o opće teškom stanju življenja u banovini pa je kralj odobrio povećanje budžeta za 1930/31. godinu na 56.355.588 dinara.

U drugom izvještaju kralju Aleksandru ban prenosi žalbe ministra Mehmeda Spahe na zakon o (IVZ-i) Islamskoj vjerskoj zajednici naglašavajući da su druge vjrske zajednice u povoljnijem položaju, jer su muslimani izgubili vjerska autonomna prava stečena pod austro-ugarskom vlašću. Spaho je rekao da se ministar pravde dr. Milan Skršić *sveti muslimanima* i da to čini planski.

Sljedeće godine budžet Vrbaske banovine za 1932/33. godinu je znatno smanjen na svega 36.490.000 dinara, 1943/44. godine biva još manji 34.676.155 dinara.

Banovinska uprava je raspolagala sa 2 kamiona i 3 putnička vozila.

Avgusta 1932. godine ban je posjetio Doboj.

Po popisu stanovništva 1931. godine Vrbaska banovina je imala u odnosu na 1921. goidinu 172.634 stanovnika više ili 21,68%.

Stranački politički uticaji su počeli jačati kao naprimjer (JMO) Jugoslavenska muslimanska organizacija, (JNS) Jugoslavenska nacionalna stranka, (HSS) Hrvatska seljačka stranka i Zemljoradnička stranka.

Vođa JMO-e je dr. Mehmed Spaho, a jedan od lidera JNS-e bio je Mustafa Mulalić čija je stranka podržala šestojanuarsku diktaturu i imala otpor u narodu Bosne i Hercegovine.

Od 1934. godine intenziviraju delatnost organizacije HSS-a u kojoj se iz reda muslimana ističe Hakija Hadžić, profesor iz Sarajeva, čijim organizoivanim aktivnostima se omogućuje značajniji uticaj ove stranke u Bosni i Hercegovini.

Dakle, evidentna su muslimanska heterogena politička opredjeljenja, i stavovi, i postojaće do raspada Kraljevine Jugoslavije.

Grupa uglednih Trepčana se priklonila Hakiji Hadžiću i HSS-u kao što su Muharem Kosovčić, Ahmet Hasanbašić, Muharem Ljevaković, Himzo ef. Ljevaković i Mustafa Dedukić te 1934. godine prisustvovala predizbornom skupu HSS-a u Tesliću u zgradi muslimanske čitaonice *Brazda*. Moguće je da je i u Trepču bila heterogena politička klima pa je bilo pristalica i simpatizera drugih političkih stranaka.

TREPČE
DŽEMAT IZ 1929. GODINE

Imenik džemata Trepče iz 1929. godine je sačinjen na originalnom ondašnjem obrascu veličine 30x11,5 centimetara sa 24 lista i svojevrsnim abecednikom. Svaki list je označen sa desne strane sa po jednim velikim štampanim slovom od A Z i jednim pogledom u jednom nizu vidi se abecedni red koji je karakterističan po tome što ima samo 24 slova.

Nedostaju latinična slova Ć, Č, Đ, DŽ, I, LJ, Š i Ž, a ima slova Q, W i Y. Očito je da se radi o pismu njemačkog jezika.

Upis imena džematlija vršen je prema početnom slovu prezimena. Zanimljivo je da su džematu Trepče pripadali ne samo ljudi iz Trepča, već i ljudi iz susjednih sela, najčešće prezimena koja gravitiraju rubnim dijelovima Trepča iz susjednih sela Kosove, Ripne, Jablanice, Ravne i Medakova. Pretpostavlja se da u to vrijeme dvadesetih godina 20-og vijeka ta sela džamije nisu ni imala.

U imeniku pod slovima Q, U,V, W, Y i Z nije niko upisan, pretpostavlja se da u to vrijeme u Trepču i okolnim selima nije bilo prezimena koja su počinjala sa tim slovima, ili, pak, nije ih bilo, a da su članovi trepčanskog džemata.

Imena džematlija koja su počinjala sa slovima Ć, Č, Đ, DŽ, I, LJ, Š i Ž, slova kojih nije bilo u abecednom redu, autor Imenika je dopisivao, što je vidljivo iz faksimila. Pored prezimena i imena džematlije upisivan je i kućni broj.

Pod slovima U, V, W, Y i Z niko nije upisan.

Ukupno džemat Trepče je brojao 1929. godine 569 džematlija. Zanimljivo je da ni jedna žena nije upisana kao džematlijka.

Redoslijedom pisma, a prema početnom slovu prezimena, u imenik je upisano pod slovom:

A 4 džematlije, B 69, C 2, Č 7, D 28, Dž 4, F 1, G 5, H 115, I 13, J 4, K 55, L 16, Lj 32, M 44, N 6, O 3, P 36, R 31, S 77, Š 11 i pod slovom T 6 džematlija.

Poimenični popis džematlija Trepča iz 1929. godine dat je u prilogu knjige.

Redoslijedom pisma, a prema početnom slovu prezimena, u imenik je upisano pod slovom:

A 4 džematlije, B 69, C 2, Č 7, D 28, Dž 4, F 1, G 5, H 115, I 13, J 4, K 55, L 16, Lj 32, M 44, N 6, O 3, P 36, R 31, S 77, Š 11 i pod slovom T 6 džematlija.

Poimenični popis džematlija Trepča iz 1929. godine dat je u prilogu knjige.

Na predizbornom skupu iz 1934. godine u Tesliću ispred Muslimanske čitaonice *BRAZDA* Trepčani sa stranačkim prvacima (HSS) Hrvatske seljačke stranke (u kravatama);
s desne strane sjedi Muharem Kosovčić;
s lijeve strane stoji Ahmet Hasanbašić;
treći slijeva stoji Muharem Ljevaković;
drugi s desna stoji u fesu Himzo ef. Ljevaković i do njega krajnji Mustafa Dedukić;
petorica drugih nisu poznati;
slika je došla iz Australije od Ahmeta Ljevakovića;
determinaciju imenovanih likova donosi Sejdo Kadušić

TREPČE
ŠKOLA I PRVI ŠKOLARCI

Uči, čitaj Svevišnjeg je poruka koja je dopirala do ušiju Trepčana, odzvanjala u njihovima ušima i djelima.

Treba reći da se u tešanjskom Almanahu iz 2000-te godine u tekstu *Kreševljaković i Tešanj* Dževada Drine pominje *prepisivač arabičkih rukopisa Muhamed, sin Mustafe, iz tešanjske porodice Ljevakovića.*[59]

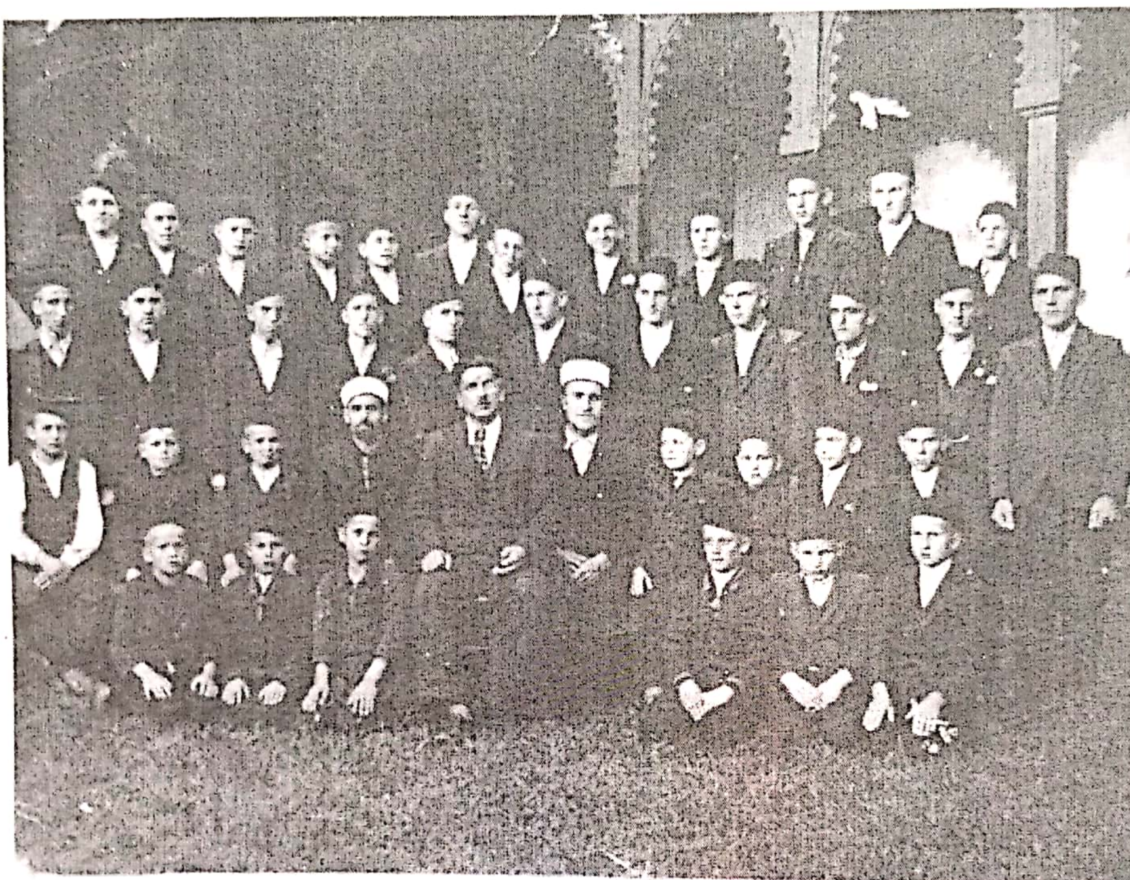
Poslije drugog svjetskog rata četverorazredna osnovna škola u Trepču je bitisala u zgradi mekteba koja je bila naposredno uz džamiju. U jednom izvještaju Školstvo (II dio) piše: *Školske 1951/52. godine nastava u Mrkotiću, Bobarama i Trepču, još uvijek, se izvodi u bivšim zgradama mekteba*. Sintagma *još uvijek* iz izvještajne rečenice govori o neuvjetnom radu škole u Trepču i da to traje već duže vrijeme i da treba raditi na izgradnji nove namjenske školske zgrade.

Rekli bismo kasno otvaranje škole u Trepču ne znači da se Trepčani nisu školali, naprotiv, pohađali su škole u susjednim mjestima Tešnju, Šijama i kasnije u Medakovu, pa i drugdje dalje u Gračanici, Travniku...

Treba kazati da je Trepče, sudeći po mnogo čemu, imalo džamiju i džemat prije susjednih sela Medakova, Kosove, Ripne, Ravne, Jablanice, što će reći da je mekteb kao vid niže vjerske škole uz džamiju mogao egzistirati kao jedan od prvih mekteba istočnog dijela tešanjskog kraja.

Drugi vid podučavanja omladine i u Trepču je bio putem tečajeva koji su organizirani odmah poslije drugog svjetskog rata. U svakoj mahali bili su organizirani tečajevi. Tečajeve opismenjavanja i drugih vidova podučavanja su pohađali već poodrasli momci i djevojke, pa i stariji. Tečajeve su često držali oni koji su i sami bile jedva pismeni. Kao učitelji angažovani su i oni koji to nisu bili. Za njihovo osposobljavanje organizirani su kratki kursevi.

[59] Dževad Drino, Kreševljaković i Tešanj, Tešanjski almanah, 200, 148.

Polaznici Osmankapetanove medrese u Gračanici iz generacije 1937-1942. godine, u zadnjem redu prvi s lijeva je Smajo Ljevaković,u sredini između profesora s ahmedijom i kravatom je Atif Hasanbašić

Otvaranjem škole u Tešnju po austrougarskom školskom sistemu bilo je početkom vladavine Benjamina Kalaja.

"Prema memoarskoj bilješci jednog savremenika, osnovna škola u Tešnju otpočela je s radom 1883. godine, a prvi njen učitelj i upravitelj bio je Ivica Hećimović".[60]

Jedni od prvih Trepčana koji su pohađali školu u Tešnju bili su, školske 1902/03. godine Mijat Čičak i Ilija Kelava, Muharem Ljevak školske 1920/21. godine, Haso i Hakija Ljevak su prešli iz Šija u Tešanj 1930. godine, Hakija Hasanbašić i Abdumenaf Ljevaković školske 1941/42. godinu, Smail, zvani Smajo, Ljevaković 1948. godine,...

[60] Momčilo Spasojević, Školstvo tešanjskog kraja, Tešanj, 1985, 19.

IZ GLAVNOG IMENIKA ŠKOLSKE MLADEŽI OD ŠKOLSKE 1896/97. GODINE TEŠANJ[61]

Tekući broj	Broj i godina razrednice	Prezime, ime	Vjera	Dan i godina poroda	Domovina i rodno mjesto	Otac ili skrbnik	Stališ oca	Stan. kod	Ulica	Kuć broj	Dan upisa u školu	Dan istupa iz škole	Opazka
170	03/04. I odl 02/03. I odl	MIJAT ČIČAK	kat.	3.III 1893	Bosna Rakovice	Božo	težak	oca	Rakovice	2	27.VIII 1902	6.XI 1903.	Nalog 6.XI. 1903 br.10075
171	03/04. I odl 02/03. I odl	ILIJA KELAVA	kat.	10.II 1893	Bosna Rakovice	Luka	težak	oca	Rakovice	3	27.VIII 1902	6.XI 1903.	Nalog 6.XI 1903 br. 1007
1645	20/21. II odl 21/22 III odl 22/23 IV odl	MUHAREM LJEVAK	musl.	1910	Bosna Trepče	Mustafa	vjero-učitelj	oca	Trepče	-	škol.god 1920/21	-	svršio IV r. 22/23
2404	30/31 III odl 30/31 III d odl 31/22 IV odl	HASO LJEVAK	islam	18.VII 1919	Bosna Trepče	Husein	oca	Oca	Trepče	-	1.VII 1930	-	Doselio iz Šija Izdato svjedočanstvo IV razreda broj 9190
2408	30/31 II d 31/32 II 32/33 III b	HAKIJA LJEVAK	islam	15.II 1922	Bosna Trepče	Himzo	težak	oca	Trepče	-	1.X 1930	-	Doselio iz Šija Izdato svjedočanstvo IV razreda 17.XII1947.god
3359	–	HAKIJA HASANBAŠIĆ	islam	15.V 1930	Bosna Trepče	Mujo	težak	oca	Trepče	-	1.IX 1941	-	-
3421	1941/42.	ABDUMENAF LJEVAKOVIĆ	islam	8.XI 1933	Bosna Trepče	hafiz Muharem	težak	oca	Trepče	-	1941/42	-	Polaga privatni ispit za I i III razred na osnovu okružnice Ministarstva nastave broj u m.3078
4106	47/48. IV r.	SMAIL LJEVAKOVIĆ	musl.	11.XI 1922	Bosna Trepče	Đulaga	težak	oca	Trepče	-	-	-	Polaga privatn ispit na osnovu rješenja S.N.O. br _od 03.II'48.Položio IV r. s odličnim uspjehom svjedočanstvo nije izdato. 04. V.'53.Izdato svjedočanstvo

[61] Glavni imenik školske mladeži od školske 1896/97. godine, O.Š."Huso Hodžić",Tešanj.

Otvaranjem škole u Šijama školske 1912/13. godine među prvim njenim školarcima iz Trepča bili su Haso, zvani Hasan, i Hakija Ljevak.

Otvaranjem škole u Medakovu 1943. godine Trepčanima škola biva bliže.

TEČAJEVI OSNOVNOG OBRAZOVANJA

U Narodnoj osnovnoj školi u Medakovu, čija je gradnja počela 1939. godine a otvorena i prve đake primila 1943. godine, u periodu od 15.XII 1949. godine do 20.V 1950. godine organiziran je Tečaj osnovnih znanja. Prvi, vjerovatno, koji je imao značaj završavanja osnovne škole.

Na kraju tečaja završavao bi se IV razred osnovne škole.

U Glavnom imeniku (Upisnica) iz 1949/50. godine upisana su 34 polaznika tečaja koji je organizovan za omladinu koja je prerasla redovno pohađanje škole, što je zaključivo iz različitih godišta rođenja, i kreću se od najstarijeg polaznika Huse Hasanbašića 1911. godište do najmlađeg Ahmeta Ljevakovića 1934. godište.

Samo iz Trepča bilo je 26 polaznika, a 8 polaznika iz Medakova.

Zanimljivo je kazati da su među polaznicima tečaja bile i četiri djevojke. Ostvareni uspjeh polaznika Trepčana tečaja je 10 završilo tečaj, 15 ih je napustilo i kod jednog je uspjeh bio nedovoljan.

Iz Glavnog imenika, polaznici tečaja iz Trepča[62]

Rb.	Prezime i ime	Ime oca	Godina rođenja	Mjesto rođ. i domovina	Dan, mjesec i godina upisa	Podaci o svršenim razredima	Datum izdavanja svjedoč. o završ. O.Š.	Napom.
1.	Ejub Ljevaković	Hasan	1928.	Trepče FNRJ	15.XII 1949.	završio IV r. 1950. vr.dobar	20.V1950.	
2.	Omer Kadušić	Avdo	1932.	"	"	završio IV r. 1950. dobrim	"	
3.	Muharem Kruško	Husein	1932.	"	"	-	"	napustio
4.	Zlatka Kadušić	Avdija	1929.	"	"		"	napustio
5.	Hava Kadušić	Haso	1932.	"	"		"	napustio
6.	Edhem Kadušić	Mujo	1930.	"	"		"	napustio
7.	Delva Kadušić	Suljo	1930.	"	"	nedovoljan	"	
8.	Selim Ljevaković	Ćerim	1924.	"	"	završio IV r. 1950. vr.dobar	"	
9.	Avdo Ljevaković	Muharem	1933.	"	"	završio IV r. 1950. dobrim	"	
10.	Nasiha Ljevaković	Mujo	1931.	"	"	završio IV r. 1950. vr.dobar	"	
11.	Galib Ljevaković	Šemso	1927.	"	"		"	napustio
12.	Ismet Ljevaković	Alija	1931.	"	"	završio IV r. 1950. vr.dobar	"	
13.	Adem Mujkanović	Adem	1926.	"	"		"	napustio
14.	Huso Hasanbašić	Omer	1911.	"	"	završio IV r. 1950. dobrim	"	
15.	Sulejman Ljevaković	Emin	1916.	"	"	završio IV r. 1950. dobrim	"	
16.	Mujo Rahmanović	Osman	1933.	"	"		"	napustio
17.	Anto Kelava	Ilija	1934.	"	"		"	napustio
18.	Mijo Kelava	Ilija	1930.	"	"		"	napustio
19.	Nikola Kelava	Bartul	1933.	"	"		"	napustio
20.	Mehmed Hasanbašić	Ramo	1930.	"	"		"	napustio
21.	Emko Hasanbašić	Omer	1915.	"	"		"	napustio
22.	Ramo Hasanbašić	Zajim	1920.	"	"		"	napustio
23.	Mustafa Hajrić	Muatafa	1933.	"	"		"	napustio
24.	Sulejman Hasanbašić	Osman	1920.	"	"	završio IV r. 1950. dobrim	"	
25.	Ibrahim Ljevaković	Ibro	1918.	"	"	završio IV r. 1950. dobrim	"	
26.	Ahmet Ljevaković	Himzo	1934.	"	"		"	napustio

[62] Glavni imenik (Upisnica) iz 1949/50, Tečaj osnovnih znanja, Osnovna škola "9. septembar", Medakovo

U školskoj 1950/51. godini u Narodnoj osnovnoj školi Trepče održan je tečaj osnovnih znanja, u trajanju od oko četiri mjeseca. Polaznici tečaja bili su samo Trepčani, a bilo ih je 26-oro, od toga 23 muških polaznika i 3 žene polaznice. Tečaj je imao značaj završetka četvrtog razreda osnovne škole. Tečaj su pohađali i neki polaznici koji su bili napustili prethodni tečaj u školi Medakovo. Uspješno je završilo tečaj 12-oro, a 14-oro nije završilo ili je napustilo.
Najstariji polaznik tečaja bio je Mehmed Ljevaković 1909. godište, a najmlađi je Hasanbašić Aljo 1937. godište.

Iz Glavnog imenika, polaznici koji su završili tečaj[63]

Rb.	Prezime i ime	Ime oca	Godina rođenja	Mjesto rođ. i domovina	Dan mjesec i godina upisa	Podaci o svršenim razredima	Datum izdavanja svjedoč. o završenoj O.Š.	Napom.
1.	Hasanbašić Ramo	Mehmed	1931.	Trepče FNRJ	28.X 1950.	Završio IV r. dobrim	-	-
2.	Hasanbašić Šefija	Ahmet	1935.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
3.	Hasanbašić Ajka	Adem	1936.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
4.	Rakić Anto	Anto	1923.	Rakovice FNRJ	"	Završio IV r. dobrim	-	-
5.	Hasanbašić Ramo	Adem	1920.	Trepče FNRJ	"	Završio IV r. dobrim	-	-
6.	Ljevaković Mehmed	Arif	1909.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
7.	Ljevaković Ahmet	Himzo	1934.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
8.	Šaranović Halil	Halil	1927.	"	"	Završio IV r. vr. dobrim	-	-
9.	Hambašić Hismet	Đulaga	1935.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
10.	Hasabašić Mumin	Mumin	1936.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
11.	Kelava Mijo	Ilija	1931.	Rakovice FNRJ	"	Završio IV r. vr.dobrim	-	-
12.	Kelava Luka	Ilija	-	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-

[63]Glavni imenik (Upisnica) 10.XI 1950-23.III 1951, Narodna osnovna škola u Trepču, Osnovna škola „9.septembar", Medakovo.

Polaznici analfabetskog tečaja

I školske 1952/53. godine organiziran je Tečaj osnovnih znanja u Narodnoj osnovnoj školi Trepče. Ukupno je bilo polaznika 13-oro, od toga 11 muških i 2 žene. Najstariji polaznik je Emko Hasanbašić 1915. godište, a najmlađa je Kadušić Ramila 1938. godište. Uspješno je završilo četvrti razred (osnovnu školu) 12 polaznika, jedan polaznik nije zadovoljio.

Iz Glavnog imenika, polaznici koji su završili tečaj

Rb.	Prezime i ime	Ime oca	Godina rođenja	Mjesto rođ. i domovina	Dan mjesec i godina upisa	Podaci o svršenim razredima	Datum izdavanja svjedoč. o završenoj. O.Š.	Napom.
1.	Kadušić Ramila	Hasan	1938.	Trepče FNRJ	25.XI 1952.	Završio IV r. odličnim	-	-
2.	Hasanbašić Mumin	Mumin	1936.	"	"	Završio IV r. vr.dobrim	-	-
3.	Hasanbašić Emko	Omer	1915.	"	"	Završio IV r. dovoljnim	-	-
4.	Kadušić Muhamed	Haso	1929.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
5.	Kadušić Omer	Ahmo	1931.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
6.	Kadušić Sulejman	Hasan	1934.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
7.	Rahmanović Mujo	Malka	1935.	"	"	Završio IV r. dovoljnim	-	-
8.	Šaranović Mujo	Halil	1929.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
9.	Ljevaković Zlata	Mahmut	1937.	"	"	Završio IV r. dobrim	-	-
10.	Kotorić Ramo	Bego	1921.	"	"	Završio IV r. vr.dobrim	-	-
11.	Ljevak Salih	Šemso	1927.	"	"	Završio IV r. vr.dobrim	-	-
12.	Kadušić Alija	Ibrahim	1937.	"	"	Završio IV r. vr.dobrim	-	-

Pored navedenih tečajeva organizirano je još nekoliko u narednim školskim godinama, ali je broj polaznika bivao sve manji, ali i tečajevi nisu više imali vrijednost završetka osnovne škole, već završetak jednog razreda.

TREPČE
PREGLED BROJA ŠKOLSKE DJECE
od 1946. godine do 1957. godine

Iz spiska djece u Narodnoj osnovnoj školi Medakovo koja su dorasla za upis u školu u školskoj 1946/47. godini vidljivo je da je iz Trepča doraslo za upis 124-oro djece. Upisivana su godišta 1935., 1936.,1937. i 1938. godište. Upisano je 109-oro djece. Dakle, 15-oro djece nisu zadovoljila upis iz zdravstvenih razloga. Te školske godine, izgledno je, da je izvršen samo popis i upis djece.

U školskoj 1947/48. godini od upisanih 109-oro pohađalo je školu 48-oro djece.

U Narodnoj školi Trepče[64]:

- školske 1948/49. godine prvi razred je pohađalo 20-oro djece,
- školske 1949/50. godine školu je pohađalo u prvom razredu 39-oro djece, a u drugom 20-oro.

U narednih sedam školskih godina pregled učenika škole u Trepču je iskazan u sljedećoj tabeli.

Iz datih tabela je vidljivo:

- da se broj učenika od I do IV razreda smanjivao čak i do dvije trećine što govori da je jedan broj učenika napuštao školu i
- da je hipoteka da su Bošnjaci izbjegavali slati u školu žensku djecu, iz podataka tabele u Trepču, upitna.

Školskih godina 1948/49; 1949/50. i 1950/51. godina redovna nastava se odvijala u maloj prizemnoj mektebskoj kućici u blizini džamije u Trepču.[65]

[64] Razrednica, 1, 2, 3, 4. i 5, Osnovna škola « 9. septembar » Medakovo.
[65] Školski ljetopis, Osnovna škola «Huso Hodžić», Tešanj, odjeljenje Trepče.

Školska 1950/1951. godina **SVEGA 110 učenika**

I razred			II razred			III razred			IV razred		
M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	nije postojao		
29	22	51	17	22	39	10	10	20			

Školska 1951/1952. godina **SVEGA 122 učenika**

I razred			II razred			III razred			IV razred		
M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA
24	16	40	22	13	35	12	19	31	9	7	16

Školska 1952/1953. godina **SVEGA 134 učenika**

I razred			II razred			III razred			IV razred		
M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA
23	20	43	18	14	32	23	15	38	7	13	21

Školska 1953/1954. godina **SVEGA 138 učenika**

I razred			II razred			III razred			IV razred		
M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA
23	31	54	18	8	26	17	14	31	21	6	27

Školska 1954/1955. godina **SVEGA 150 učenika**

I razred			II razred			III razred			IV razred		
M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA
38	37	75	19	9	28	15	7	22	15	10	25

Školska 1955/1956. godina **SVEGA 129 učenika**

I razred			II razred			III razred			IV razred		
M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA
30	27	57	15	14	29	15	9	24	13	6	19

Školska 1956/1957. godina **SVEGA 139 učenika**

I razred			II razred			III razred			IV razred		
M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA	M	Ž	SVEGA
20	31	51	20	23	43	14	12	24	14	7	21

UČITELJOVANJA U TREPČU

Prvi učitelj, prvi poslijeratni učitelj, u Trepču bio je Ivan Bošković, rođen u Višićima, općina Čapljina.

Školske 1949/50. godine, u staroj školskoj zgradi, službuje i učitelj Milorad Janjić rodom iz Medakova.

Nova škola, sadašnja zgrada, počela se graditi 1951. godine, a otvaranje škole je bilo 1954. godine. Treći učitelj koji službuje u Trepču četiri godine, dakle, od početka građenja nove školske zgrade do njenog otvaranja i poslije, je Bešlagić Ibrahim. Ibrahim je kasnije bio referent za prosvjetu, nauku i kulturu u srezu Tešanj.

Školske 1955/56. godine u novoj školi službuje učiteljica Devedžić Munira, udata Ruždić, poslije je živjela u Bihaću. Poslije, ponovo, dolazi Bošković Ivan sa ženom Vidom i službuju dvije godine, a poslije su premješteni u školu Mekiš.

U Trepču, dalje su službovale učiteljice Stojka Dadić, Vida Vračarić i učiteljica Julka (prezime nije poznato) ali bila je izrazito visokog rasta.

Školske 1958. godine iz Bobora dolazi učitelj Enes Đonlagić i *izdržava* pola školske godine.

U vremenu od 1958. godine do 1974. godine u školi Trepče službuju učitelji: Dimitrije Maksimović, Nenad Jerković, Husein Kotorić, Haso Prnjavorac, Fikret Dizdarević, Suada Dizdarević, Rešid Bedak...

"Izgradnja nove školske zgrade u Trepču" prema pričanju predsjednika građevinskog i školskog odbora Hakije Ljevakovića "trajala je sa mnogim poteškoćama .

Ali prionili smo na posao u kome su se naročito isticali članovi građevinskog odbora:

1. Hakija Ljevaković,
2. Alija Kadušić,
3. Muharem Ljevaković,
4. Safet Kadušić,
5. Osmo Kosovčić,
6. Muhamed Kadušić,
7. Mato Vrkašević,
8. Mustafa Kruško,

9. Emko Hasanbašić,
10. Ibrahim Bešlagić (učitelj),
11. Atif Hasanbašić.

Majstori koji su gradili školu bili su:

1. Ogrić Atif iz Kraševa
2. Kotorić Mustafa iz Čifluka
3. Kotorić Ismet iz Trepča
4. Cerovac Salih iz Trepča.

Školske 1973/74. godine u školi je bilo osam odjeljenja od I do IV razreda, po dva odjeljenja za svaki razred. Odlukom Nastavničkog vijeća svi četvoro učitelja su vodili po dva odjeljenja, a ukupan broj učenika bio je 207 učenika. Škola je imala samo dvije učionice, dakle moralo se pristupiti adaptaciji još jedne učionice, no i pored toga škola je morala raditi u tri smjene.

Učitelji koji su učiteljovali u četverorazrednoj osnovnoj školi u Trepču u vremenu od 1948.godine do 1974. godine su:

1. Ivan Bošković
2. Milorad Janjić
3. Ibrahim Bešlagić
4. Munira Devedžić
5. Vida Bošković
6. Stojka Dadić
7. Vida Vračarić
8. Julka (prezime nije poznato)
9. Enes Đonlagić
10. Dimitrije Maksimović
11. Nenad Jerković
12. Husein Kotorić
13. Haso Prnjavorac
14. Fikret Dizdarević
15. Suada Dizdarević
16. Rešid Bedak
17. Ibrahim Prnjavorac
18. Mehmed Mehičić
19. Stana Mihajlović

20. Dragica Kovačević
21. Vesna Kapetanović
22. Milutin (Mićo) Martić
23. Pijetlović Darinka
24. Gavrić Veljko i
25. Gavrić Stojanka.

TREPČE U ZNAČAJKAMA

Treba kazati sljedeće činjenice, koje su značajne za Trepče i to:

U Trepču je, u Zlatićima, u vremenu, orjentaciono, od 1936. do 1946. godine radio Matični ured za susjedna okolna sela Trepče, Jablanica, Ripna, Ravna, Kosova, Šije i Medakovo. Matične knjige rođenih i umrlih vodio je ef. Salih Ljevaković (Zlatić) i knjige su poslije 1946. godine prenesene u matični ured Tešanjka.

Zatim, završivši medresu u Gračanici i šerijatski ispit ef. Atif Hasanbašić poslije kratkog hodžaluka u džematu Jablanica biva postavljen za sudiju u Sudu Tešanj i kao uspješan višedecenijski sudija, i predsjednik istog suda, završio je svoj radni vijek.

U školskoj 1954/55. godini u Trepču je bilo od I do IV razreda 150 učenika, danas 2006. godine, 50 godina poslije, Trepče broji od I do IV razreda 122 učenika. Škola je imala dvije velike učionice i kuhinju u prizemlju, nije imala mokri čvor, u prizemlju, a na spratu je bio stan za učitelje. Svi učenici su dobivali topli obrok, kuhano mlijeko od mlijeka u prahu ili čaj i namaza po krišku hljeba, besplatno.

Škola u Trepču je 1963. godine ušla u sastav Osmogodišnje škole u Tešnju, kao centralne škole.

Školske 1976/77. godine novom reorganizacijom škola u tešanjskom kraju škola u Trepču ulazi u sastav Osmogodišnje škole u Medakovu. Naravno, razvojem školskog sistema i na tešanjskoj općini škola se približavala djeci. Sva djeca dorasla za školovanje imala su obavezu pohađati školu i onda je krenula ekspanzija školovanja u srednjim školama Tešnja, Doboja, Sarajeva...

***

U listu novinarsko-literarne sekcije Osnovne škole "Huso Hodžić" maja mjeseca 1974. godine u tekstu "U Trepču jedino đaci veseli" Zulejha Terzić veli: "Razlika između Trepča i Trepče je velika; prvo je tešanjsko selo, smješteno u podnožju i malo više prisojne strane Trebačkog brda, a Trepča je grad, ima rudnik...

Ako mislite da se do centra sela, pa i dalje ne može stići automobilom, ma *merdžom* , onda se varate.

Ide se malo uzbrdo, prolazi se kroz selo, kraj obeharalih voćaka, rijetko se ko i susretne; ljudi, ovi radini Trepčaci, otišli na njive, mnogo ih ima i po Berlinima, Frankfurtu, u Švedskoj, Francuskoj, svugdje, a najviše je žena i djece.

Kako je u tim seoskim lijepim kućama kojima krov, gotovo u svake druge, ukrašava televizijska antena, ne znamo. Ali, zato na ovom času, vama, možemo reći da u prostorijama postarije školske zgrade nije najbolje. Nije ni osrednje. Dvadesetak godina je prošlo od tih proljećnih dana kada se škola izgradila. Onako na brzinu, što se kaže, da mališani imaju gdje naučiti prva slova. I to od prvog učitelja, nekog Ivana Boškovića, koga iz daleke Čapljine dovede u Trepče referent prosvjetni.

Čime nam se toga dana kad smo bili u Trepču mogao pohvaliti učitelj, dugogodišnji prosvjetar, Mehmed Mehičić?!

Jedino odlikašima.

A njih je malo u odnosu na broj učenika. Zijad Dedukić uči dnevno tako nam reče, četiri sata pa zato ima sve petice. Zijadov otac radi u Zenici, majka mu ne može pomoći, a on odlikaš! Amir Rahmanović, osim što je najbolji, voli *Neven*, a odlikašica Suada Hasanbašić svakog dana uči najviše dva sata.

Mališan Josip Kelava, da nas uvjeri da je i on primjeran nabrajao nam je zarađene petice u sveskama za posljednjih nekoliko dana. I nabrojao: sedam u računskoj, a za jednu više u pisanskoj svesci. Ali, *biće njih još*, kaže Josip.

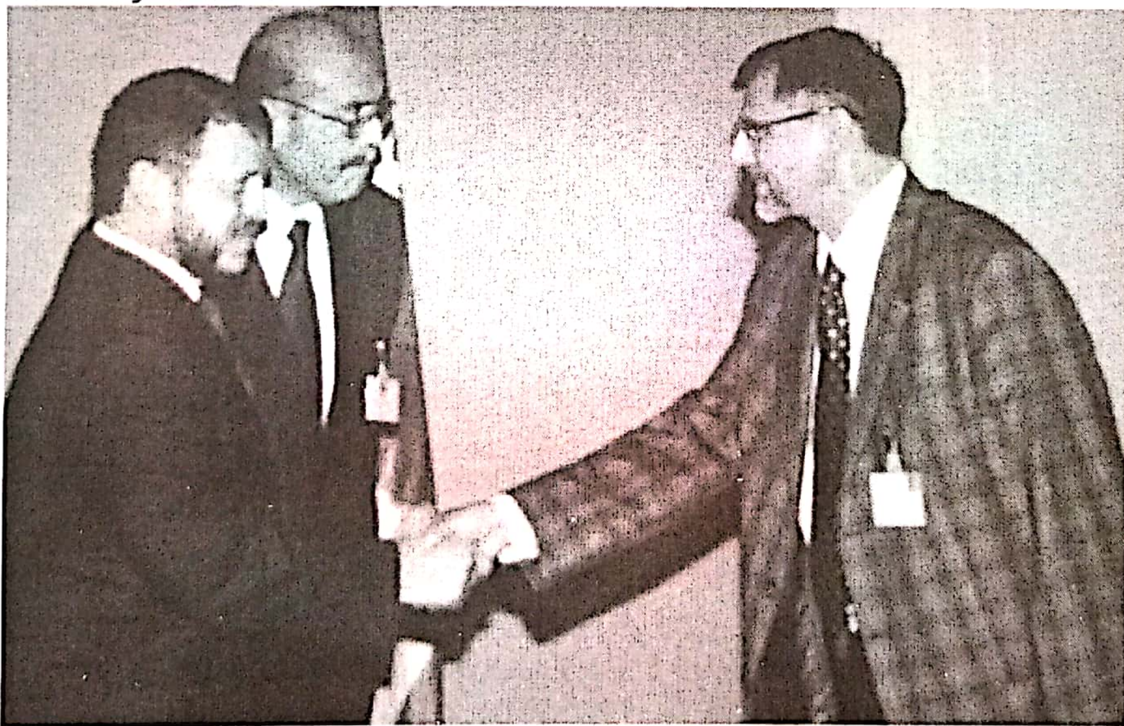
Osam odjeljenja, četiri učitelja, dotrajala škola, s malo oglednih sredstava za nastavu, dvorište prostrano, ali i neravno, bunar je u sredini, ali voda nije za piće, prosvjetari silaze u grad kad moraju i kad treba doći po platu, ne znamo da li pomažu selu, ali...

Ovdje su, izgleda, jedino đaci veseli."[66]

***

Među prvim srednjoškolcima, poslije II svjetskog rata, iz Trepča bili su Mirsad Ljevaković, Mehmed Ljevaković, Ramo Rahmanović, Rasim Ljevaković, Salih Ljevaković, Musto Kalabić, Zulejha Ljevaković, Kemal Ljevaković, Hajrudin Ljevaković,Pero Kelava, Juro Vrkašević, Zijad Ljevaković, Rasema Kadušić, Samil i Senija Hasanbašić,...od kojih su, neki od njih završili, prvi, više i visoke škole.

Danas, 2006. godine, Trepčani i Trepčanke su brojni profesori, pravnici, sudije, advokati, inžinjeri, direktori, ministri, doktori, biznismeni, pjesnici, spisatelji, postdiplomci i, nadasve, imaju od 2002. godine i prvog doktora znanosti, islamskih znanosti, profesora, doktora Enesa Ljevakovića.

Prof. dr. Enes Ljevaković
se rukuje sa kraljem Hašemitske Kraljevine Jordan Abdulahom II, 2005. godine u Amanu povodom održavanja Međunarodne konferencije o islamu

[66]Neven, list novinarsko-literarne sekcije
Osnovne škole "Huso Hodžić", Tešanj, 15.5.1974, XVII, 84, 4.

IZ EVIDENCIJE ČITALACA BIBLIOTEKE TEŠANJ

Da su Trepčanski mališani, đaci, prihvatali mektebske upute Uči, čitaj i poznatu školarsku maksimu kako je knjiga najbolji drug, govore i činjenice iz evidencije čitalaca Biblioteke u Tešnju iz dalekih drugosvjetskih postratnih godina. Među prvim članovima Biblioteke i čitaocima knjige iz Trepča u periodu 1958. do 1961. godine bili su:

1. Kalabić (Ahmo) Mustafa,
2. Ljevaković (Salih) Salih,
3. Ljevaković Rasim,
4. Krištić Juro,
5. Hasanbašić Edhem,
6. Kelava Pero,
7. Ljevaković Nurija,
8. Ljevaković Zulejha,
9. Ljevaković Hajrudin,
10. Ljevaković Kemal,
11. Kotorić Jusuf,
12. Kadušić Alija,...

VIII. DRUGI SVJETSKI RAT

PROLJEĆE 1941. GODINE

Dok je ratni kovitlac zahvatao Evropu 1939/40. godine, a naročito u drugoj polovini 1940. godine učestale su bile u državi k'o vojne vježbe, doduše ne u tešanjskom srezu, osim što su u samom gradu vršene dva puta probne uzbune za slučaj vazdušne opasnosti i pozivani vojni rezervisti u svoje ratne jedinice.

Njemačka je 6. aprila 1941. godine napala Kraljevinu Jugoslaviju i za samo 12 dana iznudila njenu kapitulaciju.
Vojni potencijali Jugoslavije nisu bili ni izbliza vojnoj moći Njemačke. Jugoslavija je raspolagala sa 415 starih aviona i oko 600.000 vojnika. Njemačka je za napad angažovala 870.000 vojnika organizovanih u 51 diviziju.

Njemačke vojne trupe su od ulaska u Jugoslaviju prodirale u unutrašnjost zemlje, a da se nisu ni zaustavljale. Bombardovan je Beograd, Sarajevo,... nastaje haotično stanje. Jugoslavenski avioni nisu ni poletjeli. Kralj Petar II Karađorđević i Vlada bježe odlazeći u inostranstvo.
Neprijateljski avioni nisu letjeli iznad Tešnja.

Grad Doboj je imao strateški značaj za odbranu zemlje pa i za okupacijsku silu. Rasksnicu puteva, željeznički čvor, Doboj branile su jedinice Druge armije Kraljevine Jugoslavije. U Doboj je iz pravca Jelaha na motociklima ušla grupa njemačkih vojnika 15.04.1941. godine. Druga armija, izuzev sporadičnih slučajeva, nije pružala otpor. Vojnici su napustili položaje, komandni sistem se raspao, vojska se dala u bjekstvo odbacujući uniformu i oružje.

"Na Tešanjskom srezu i u samom gradu Tešnju nije se od tog kratkotrajnog rata vidjelo ništa drugo osim brzo rasulo vojske koja je na tešanjskom Crnom vrhu ostavila dosta svog naoružanja i vučne stoke. To je bilo neposredno prije nailaska njemačkih jedinica 14. i

15. aprila 1941. godine i ta razbacana vojna oprema, oružje i municija kao i raspuštena stoka, bili su poslije sakupljeni i Ademaga Mešić je odmah, kao ustaški glavar, organizovao stražu, koja je to čuvala. Za jedan dio vučne stoke, koja je bila uzeta od seljaka, javili su se vlasnici i došli po nju, a nešto od te stoke, Ademaga je podijelio svojim pristalicama, odnosno onima koje je želio pridobiti da budu uz njega. "[67]

Već 17. aprila 1941. godine u Beogradu potpisana je bezuslovna kapitulacija Kraljevine Jugoslavije. U dvanaestodnevnom ratu zarobljeno je oko 250.000 vojnika i oficira u okupiranoj državi.

MUSLIMANI I NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Ustaški pukovnik Slavko Kvaternik je 10. aprila 1941. godine u Zagrebu proglasio Nezavisnu državu Hrvatsku u čijem sastavu je bila i Bosna i Hercegovina. NDH-a je bila podijeljena na 22 oblasti župe, a Bosna i Hercegovina izdijeljena na 6 župa. Tešanj sa okolinom je pripadao župi Usora i Soli sa sjedištem u Tuzli. U NDH-a muslimani su tretirani kao Hravati, kao pripadnici arijevskog kruga i često su nazivani "cvijeće hrvatskog naroda". Međutim, nije teško zaključiti da je to bila samo farsa, jer u državnoj upravi nisu bili zastupljeni ravnopravno sa Hrvatima.

To svjedoče sljedeće činjenice:

- od 20 ministara u vladi NDH bila su 2 muslimana,
- od 6 državnih sekretara nije bio musliman niti jedan,
- od 193 narodna zastupnika bilo je samo 13 muslimana,
- od 112 kotarskih predstojnika bilo je 12 muslimana
- na rukovodnom mjestu u diplomatskom koru bilo je 2 muslimana, itd.

Za ustaškog doglavnika Ante Pavelića imenovan je iz Tešnja Ademaga Mešić.

Slijedili su dani i godine NDH-azije, organizovanje otpora, ustanički dani, prve partizanske pobjede, uspon oslobodilačkog pokreta, prva oslobađanja Tešnja, a sve u koordiniranju, uglavnom, jednog od partizanskih prvoboraca Tešnja, Huse Hodžića.

[67] Advan Hozić, Tešanj i tešanjski kraj 1918-1945, 33.

ZELENI KADAR

Rijetki su bili u tešanjskosreskim selima nasrtaji na bezbjednost ljudi i porodica, ali događaji u drugim krajevima uticali su na ljude da se prihvate oružja koje im je davala NDH.

Iz istočne Bosne avgusta 1942. godine poslije masovnih krvavih četničkih zločina nad muslimanima u tešanjska sela je pristiglo oko 4000 muhadžira, a u Trepču je bilo smješteno kod imućnijih porodica njih nekoliko desetina, kao npr. cijela brojna porodica Čopra iz Čajniča bila je smještena tokom godina rata kod Đulage i ef. Saliha Zlatića i sve do ovog rata 1992. godine Omer Čopra je sa svojom porodicom posjećivao kuću i porodicu ef. Saliha kod koje je proveo svoje mladalačke muhadžirske godine. Bilo je i onih muhadžirki djevojaka koje su se u Trepču udale kao što je Alija iz Goražda udata Huskić idruge.

Muhadžiri su bili i u Mustafe Mehčića, Ibrahima Kotorije, Saliha Turčinovića (došao iz Kosove, ušao u kuću ženi Malki), pa i kod drugih Trepčana.

U jednom prohodu njemačkih snaga kroz Trepče iz pravca Maglaja jula 1943. godine, ugledavši nekoliko zaprežnih kola kako nešto voze niz Trepče putem mislili su da su to partizanski pokreti ispred njih zapucali su na njih s položaja Šljivice-Rahmanovići, pa i nasumice po selu, a onda u Zlatićima prilikom bježanja stanovništva u kamenu magazu ef. Saliha Zlatića metak je pogodio trogodišnje dijete u naručju majke muhadžirke. Isti dan, dva sata poslije, Nijemci su pogledali ubijeno dijete i priznali da je njihov metak pogodio dijete.

Muslimanske milicije u tešanjskim selima stvarane su da bi štitile sela od četnika, i one su, ustvari, bile u službi okupatora i ustaških vlasti. Najpoznatija formacija te milicije zvala se Zeleni kadar sa sjedištem u Raduši a zapovjednik im je bio Edhem Hadžalić. Manje jedinice i grupe Zelenog kadra bile su po selima, a jedna grupa je bila u Trepču.

Tokom II svjetskog rata trepčanski mladići su učestvovali u različitim vojskama.Zavisilo je to od različitih okolnost, kako odnosa vojnih snaga, političkih konteksta, stjecaja slučajnih oklnosti ili ličnih ubjeđenja.

Mnoge je rat zatekao u kraljevoj vojsci, ali sa kapitulacijom Jugoslavije i svakojakih rasula onda je sve zavisilon od pomenutih nabrojanih, i još inih , okolnosti. Jedni su dezertirali i dugo krijući se kojekuda, drugi su se našli u domobranima novostvorene državne tvorevine Nezavisne Države Hrvatske, treći su se našli u direktnim njemačkim jedinicama, pa i u najelitnijoj ss-diviziji, četvrti su s formiranjem oslobodilačkih odreda našli u partizanima, peti, opet, u različitim milicijama, šesti u zelenom kadru, sedmi u...

Alija Galijašević u knjizi *Na tragovima tešanjske prošlost*i u članku *O raduškom Zelenom kadru* šire govori o toj vrsti milicije pominjući i Trepče iz kojeg je , također, bilo pripadnika:

"Prilikom prelistavanja dokumentacije SUBNOR-a Tešanj, građe za monografiju Tešnja, na kojoj je duže vremena radio Meho Bajraktarević, u tešanjskoj biblioteci, za neka moja istraživanja, naišao sam na kraći tekst o raduškom Zelenom kadru. Po svom sadržaju i načinu pisanja, po svemu sudeći, to je neka vrsta izvještaja informacije nekog političkog ili obavještajnog organa Narodno-oslobodilačkog pokreta (1941-1945) koji je upućen višem organu ili vojnoj komandi.

***

U strahu da se i na tešanjskom području mogu pojaviti četničke jedinice i da bi jedan broj mladih ljudi izbjegao mobilizaciju u njemačke, ustaške i domobranske jedinice i ratovao za okupatorske fašističke interese i ciljeve, otpočelo se u 1943. godini sa formiranjem Muslimanske milicije u Raduši. Manje grupe ove milicije postojale su u Dobropolju, Planjama, Mrkotiću, Kaloševiću i Miljanovcima.

U pomenutom tekstu, otkucanom pisaćom mašinom, pored ovih sela navedena su i sela *Trepče* i Lepenica, ali su olovkom precrtana.

Piše da su mještani sami nabavljali i oružje da bi se mogli priključiti *nekoj od straža*, da je Zeleni kadar bio pod komandom Edhema Hadžalića, čije je sjedište bilo u Raduši. U daljem tekstu se doslovce kaže: *Zvanični naziv za ovakve naoružane grupe je Muslimanska milicija*. Sastav ove milicije je bio heterogen i što se tiče idejnog opredjeljenja, jer je većina tu bila da bi od opasnosti štitila svoja sela, dok je dobar broj bio onih koji su sarađivali sa partizanima."

Poznato mi je da je Munib Hasanbašić, sin Mustafe i Ajiše, rođen 04.07.1923. godine, moj dajdža, kao stasali mladić za vojsku da bi izbjegao domobransku, ustašku ili njemačku mobilizaciju (u neku vojsku se morali ići, ili u šumu, u skrivanje) prijavio se u Radušu sredinom 1944. godine u Zeleni kadar. Munib je u ratu nestao i nikad se ništa o njemu nije saznalo. Dakle, da je u Muslimanskoj miliciji bilo Trepčana sigurno je,ali koliko i ko sve nije poznato.

TREPČE I OSLOBAĐANJE TEŠNJA

13. marta 1943. godine partizani su napali tešanjski domobranski garnizon i domobranske položaje, ušli u Tešanj, jedna grupa zapalila je vilu Ademage Mešića, i nakon nekoliko sati otišli prije zore prema Crnom vrhu, Šeheru, Blatnici i Šipragama.

U tešanjskoj tvrđavi nalazilo se oko 400 vojnika, što domobrana, što blizu 150 Nijemaca i 16 esesovaca. Konspirativnim radom partizana Tešnjaka i domobranskih starješina Tešnjaka jedan sat poslije ponoći 22/23. jula 1944. godine Tešanj je bio prvi put potpuno oslobođen, zahvaljujući domobranskom satniku Muharemu Dedoviću, zapovjedniku tvrđave, koji je izdajom uveo partizane u tvrđavu i bez žrtava grad oslobođen.

Tešanj je bio slobodan samo do 27. jula.

Za vrijeme boravka u gradu 2. bataljon 18. hrvatske brigade prikupljao je stvari i oružje koje su pojedini milicionari bili sklonuli kod svojih kuća

Četvrti bataljon iste partizanske brigade nalazio se u Trepču, zatvarajući prilaze prema Tešnju s pravca komunikacije Doboj Maglaj. U Trepču je tamošnja muslimanska milicija dobrovoljno predala svoje oružje.

Neprijatelj je iz pravca Doboja krenuo 26. jula 1944. godine i to od komunikacije Doboj Maglaj prema Trebačom brdu, gdje su bili položaji 4. bataljona 18. brigade. Pred nadmoćnijim neprijateljskim snagama 4. bataljon se povukao. Istovremeno od Žepča preko Novog Šehera i Crnog vrha uz pomoć motorizacije domobranska bojna je uspjela da se probije u Tešanj ujutro 27. jula, ali grad su već bile napustile sve jedinice partizanske vojske.

Konačno oslobođanje Tešnja desiće se brzo, početkom septembra, kada je 4. bataljon, 14. srednjobosanske brigade, duže vremena držao staru tešanjsku tvrđavu pod opsadom i kada mu se pridružio 3. bataljon iste brigade, iz pravca Doboja, posada u Tešnju, domobrani i milicija, ne čekajući rizik i dalji razvoj događaja, u noći između 9/10. septembra 1944. godine bježi iz grada preko brda ka Maglaju. Tako je grad Tešanj deseto septembarsko jutro dočekao slobodno jutro i svoje definitivno oslobođenje.

Krajem septembra i početkom oktobra 1944. godine bili su organizovani izbori za seoske narodnooslobodilačke odbore, pa i u Trepču, koji su imali status vlasti i obavezu svake brige i rješavanja pitanja življenja. Pred kraj 1944. godine pojavila se i epidemija tifusa pjegavca u Jelahu, Trepču i Tešnju, pa je i u vezi s tim trebalo preduzimati hitne mjere: izolovanje i liječenje bolesnika, krečenje kuća, parenje odjeće i posteljine u *partizanskim buradima*...

U martu mjesecu 1945. godine u Trepču je bio stacioniran kompletan 3. bataljon, 14. Srednjobosanske brigade.

ČERKEZI

"Posljednji značajniji i zapaženiji ratni događaj u tešanjskom kraju zbio se 10.aprila 1945. godine kada je jedna četa *čerkeza*,koji su se kao pripadnici njemačke vojske nalazili na položajima u selu Šije, prešla na stranu NOVJ. Naime, ti *čerkezi* su najprije poslali jednu ženu sa porukom da žele preći u redove NOVJ i ona je to pismo donijela u Komandu mjesta u Tešanj, gdje su komandant Sabit Braković i politički komesar Dušan Vučen samoincijativno prihvatili tu ponudu i napisali odgovor i uputili ga po istoj ženi. Tako je utanačeno da u ime *čerkeza* dođu trojica pregovarača u Trepče, a ispred Komande mjesta tamo je otišao Sabit Braković sa Rešidom Hadžiedhemovićem i jednim kurirom. Na sastanku se nisu mogli sporazumiti, jer nisu mogli ni razgovarati zbog nepoznavanja jezika, pa su onda skupa došli u Tešanj, u Komandu mjesta, gdje je kao tumač poslužio Mustafa Drvić, koji je govorio njemački, a pomogao je i Ahmet ef. Hodžić koji je govorio turski, pa su tako malo njemački, malo turski, malo ruski, malo našim jezikom, a ponajviše prstima ruku konačno dogovorili što je trebalo.

U noći 9/10. april seoska straža Komande mjesta u Trepču inscenirala je napad na Šije, a kada je počela pucnjava *čerkezi* su se predali. Bilo ih je 160 do zuba naoružanih vojnika. Svi su bili mladi, veoma dobro obučeni, uvježbani vojnici. Između ostalog, imali su 6 mitraljeza i 4 mala minobacača."[68]

LOGOR

Trepče i mladići Trepčani su ta ratna gibanja dobro osjetili i u njima svekoliko učestvovali. Mobilizirani su u vojske kojih je bilo, k'o i u svim ratovima, više i po imenu i po ciljevima svoje borbe. Naravno, najviše ih je bilo u domobranima, k'o regularnoj vojsci države NDH-a, zatim partizanima, zelenom kadru, ss-trupama, ali ne i u ustašama i četnicima. Značajno je kazati da su neki Trepčani prošli i kroz zloglasne koncentracione logore Dachao, Bergen-Belsen i Auschwiz. Pune dvije godine u tim logorima proveo je Smajl Ljevaković (Smajo) s logoraškim brojem **24360**.

Zanimljivo je reći da je Smajo, kao pismen mladić sa završenom, srednjom školom, medresom, izuzetno lijepog rukopisa a prijatne i naočite vanjštine zapažen je od jednog njemačkog oficira, biva angažovan kao četni oficirov pisar. Mogao je uživati, eto, tu privilegiju kancelarijskog oficirovog pisara u njemačkoj vojsci, ali nemirni duh i neposlušni inat nije mu dao mira. Smajo ubrzo dolazi u sukob sa starješinom i pod etiketom sabotera biva sproveden u logor.

Naime, Smajo se, na poziv, 1942. godine, 19. septembra, javio domobranskoj komandi, ali su ga preuzeli Njemci, kao i mnoge mlade regrute domobrane, i odmah transportovali u Njemačku.

Pošto se "nije htio javiti pod oružje u njemačkoj vojsci ni u jedan rod vojske Njemci su ga zbog toga bacili u logor Dachao, na dobrovoljni rad u fabriku granata." Poslije opstruisanja rada u fabrici, namjernom povredom vrelom granatom ispustivši je sebi na nožne prste, "bacili su ga u kazneni-koncentracioni logor političke krivice, tada je radio u fabrici opeke i crijepa. Kasnije je ponovo sa 7-800 logoraša odabran da radi u fabrici municije u Braunschweigtu. Oko februara 1945. godine prebačen je u logor smrti Bergen-Belsen. 15.IV 1945. godine oko 4 sata uveče stigli su Englezi i oslobodili nas."

[68] Advan Hozić, Tešanj i tešanjski kraj 1918-1945, 136.

"Englezi su nas gotivili" pričao je Smajo "tri mjeseca i više imali smo sve što smo poželili.

Jeli smo šta smo htjeli i koliko smo mogli.

Oblačili smo se u nova odijela.

Nudili nam državu koju želimo.

Živjeli u izobilju svake vrste." [69]

Prihvat ratnih zarobljenika i interniraca, pa i Smaje, za Hrvatsku bio je u Okučanima, odakle je sa besplatnom putnom Objavom[70] od 18.VIII 1945.godine Štaba za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca za Hrvatsku doputovao kući 20.VIII kojeg ni majka Fata u prvi mah nije poznala nevidjevši ga, i nečuvši o njemu ništa, pune tri godine. Smajo se 21.VIII 1945. godine javio Sreskom narodnom odboru Tešanj.

[69]Zapisnik, Sreski sud u Gračanici, Broj:R690/51, 25.XI 1951.

[70]Objava, Štab za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca za Hrvatsku, Prihvatilište, Okučani, Br.12, 18.VIII1945.

Ime podnesioca zahtjeva: SMAJO LJEVAKOVIĆ

German Forced Labour Compensation Programme

LIČNA IZJAVA

Molimo da ukratko opišete šta se Vama (ili preminuloj osobi u čije ime tražite naknadu) dogodilo u periodu u kojem ste Vi (ili preminula osoba) bili podvrgnuti robovskom ili prisilnom radu. Navedite uslove u kojima ste (Vi ili preminuli) bili zatvoreni.

Ako zahtjevate odštetu za medicinske eksperimente, opišite prirodu i uticaj medicinskih eksperimenata na Vaše zdravlje (ili zdravlje preminule osobe). Ako zahtjevate odštetu za tešku ličnu povredu prilikom smještaja u domu za djecu radnika na robovskom ili prisilnom radu, opišite Vaše povrede (ili povrede preminule osobe). Ako zahtjevate odštetu za smrt djeteta, koje je živjelo u domu za djecu radnika na robovskom ili prisilnom radu, molimo da opišete okolnosti pod kojima je došlo do smrti djeteta. Ako zahtjevate odštetu za druge lične povrede, opišite specifičnu nacional-socijalističku nepravdu koja je prouzrokovala takvu ličnu povredu.

Oko septembra 1943. godine transportovan sam u Lion (Francuska) gdje sam odreden na rad u fabrici cigle i crijepa. Radio sam po cijeli dan ili cijelu noć. Dnevna hrana je bila komad kruha i malo supe koja je ličila na zamućanu toplu vodu. Izbjegavao sam rad krijući se po WC-u i sličnim prostorijama. Oko decembra 1943. godine prebačen sam u logor Dachao. Tu sam često umrle logoraše vukao do iskopane zajedničke grobnice. Od hrane sjećam se da sam jeo čorbu od kropirovih kuhanih oguljina.

Moj logoraški broj je 24360.

Dok sam bio u logoru Bergen – Belzenu radio sam u tvornici municije, granata. Teško mi je bilo, skrivao sam se po WC-u, da bi izbjegavao rad. Shvatio sam da bi mi lakše bilo da sam bolestan i jednog dana sam sebi bacio vrelu granatu na nogu nastale su opekotine na prstu i gnječenje prsta i tom prilikom sam deformisao nožni prst što je vidljivo i danas.

bs PER 7

Izjava Smajla Ljevakovića

SRESKI SUD U GRACANICI
Broj: R.690/51

Z A P I S N I K
Sreskog suda u Gračanici dne 23 novembra 1951 g.

Od suda prisutni:
Sudija: Ibrahim
Zapisničar: Džafer Halima

PREDMET: Saslušanje svjedoka na molbu Ljevaković Smaj... službenik Tešanj za dokazivanje boravka u logoru.

Sv... Mahutović Osman Hasanov ... 30 godine, zemljoradnik, ... neban.

... 1942 ...

... 1945 ...

15/IV-1945

Sudija:

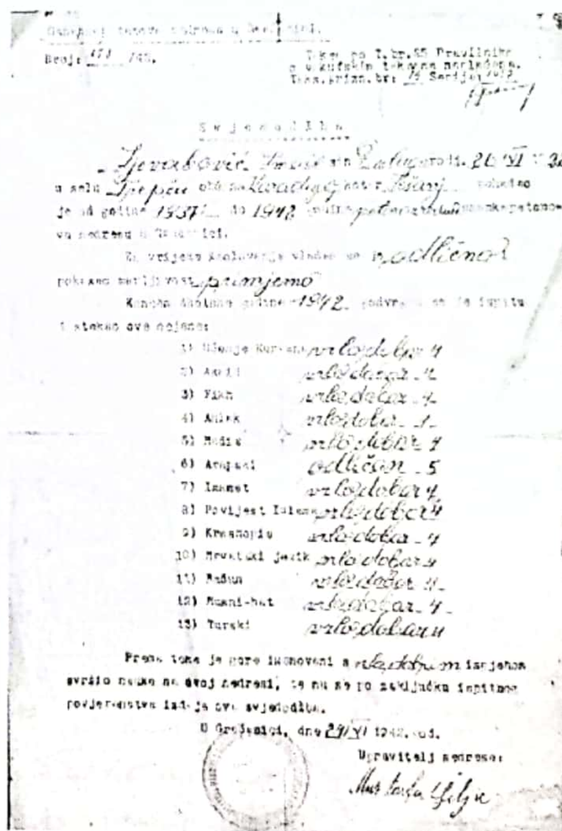
Zapisnik Sreskog sudau Gračanici o izjavi svjedoka Osmana Muratovića

Objava

Smrt fašizmu—sloboda narodu!

Logoraška putna isprava

Svjedodžba

1) Učenje Kur'ana vrlo dobar 4
2) Akaid vrlo dobar 4
3) Fikh vrlo dobar 4
4) Ahlak vrlo dobar 4
5) Hadis vrlo dobar 4
6) Arapski odličan 5
7) Imanet vrlo dobar 4
8) Povijest Islama vrlo dobar 4
9) Krasnopis vrlo dobar 4
10) Hrvatski jezik vrlo dobar 4
11) Račun vrlo dobar 4
12) Ruani-hat vrlo dobar 4
13) Turski vrlo dobar 4

U Gračanici, dne 29/VI 1942. god.

Upravitelj medrese:

Svjedodžba o završenoj Osmankapetanovoj medresi u Gračanici

PARTIZANI

I kao što, inače, biva kad historiju pišu pobjednici donosim jedino poznate podatke o poginulim i preživjelim partizanima Trepčanima, a o pripadnicima drugih vojski nema podataka, jer oni koji su poginuli željeli su se zaboraviti, a preživjeli su progonjeni i bili građani drugog reda.

Iz knjige Advana Hozića *Tešanj i tešanjski kraj 1918-1945.* iz teksta *Kraj rata* sa stranica 145., 168. i 169. donosi ova knjiga podatke o poginulim i preživjelim trepčanskim partizanima.

PREŽIVJELI BORCI NOB-a
TREPČE

Red. br.	Prezime, očevo ime i ime	Godina rođenja	Nacionalnost	Kada je stupio u NOV mjesec i god.
1	2	3	4	5
1.	HASANBAŠIĆ /Saliha/ MUSTAFA	1917.	Musliman	15.09.1944.
2.	KADUŠIĆ /Ibre/ ALIJA	1915.	"	15.09.1944.
3.	HASANBAŠIĆ /Adema/ BEGO	1923.	"	15.09.1944.
4.	LJEVAKOVIĆ /Himze/ HAKIJA	1922.	"	24.11.1944.
5.	KADUŠIĆ /Mustafe/ MEHMED	1907.	"	avgust, 1944.
6.	HASANBAŠIĆ /Smaje/ OMER	1923.	"	15.09.1944.
7.	LJEVAKOVIĆ /Sabita/ ATIF	1924.	"	15.09.1944.
8.	KOSOVČIĆ /Salke/ OSMAN	1912.	"	15.09.1944.
9.	LJEVAKOVIĆ /Ćerima/ IBRAHIM	1927.	"	15.09.1944.
10.	MEHIČIĆ /Salke/ MEHO	1925.	"	15.01.1945
11.	HASANBAŠIĆ /Zaima / RAMO	1920.	"	15.09.1944.
12.	KOSOVČIĆ /Sulje/ MUSTAFA	1907.	"	15.11.1944.
13.	BUREIĆ /Saliha/ MUJO	1924.	"	1944.
14.	HASANBAŠIĆ /Rame/ ATIF	1922.	"	11.09.1944.
15.	PLANĆIĆ /Salke/ MEHMED	1925.	"	10.10.1944.
16.	JUSIČ /Mustafe/ HASAN	1926.	"	10.10.1944.
17.	LJEVAKOVIĆ /Ibre/ IBRAHIM	1918.	"	14.01.1945.
18.	RAHMANOVIĆ /Smaje/ RAMO	1927.	"	12.10.1944.
19.	LJEVAKOVIĆ /Hasana/ EJUB	1928.	"	12.01.1945.
20.	MEHIČIĆ /Huse/ HUSEIN	1926.	"	15.11.1944.
21.	HAMBAŠIĆ /Hasana/ MUSTAFA	1905.	"	15.09.1944.
22.	HODŽIĆ /Sejde/ ŠEMSO	1927.	"	15.10.1944.
23.	POPRŽANOVIĆ /Ibrahima/ MEHMED	1919.	"	10.10.1944.
24.	HASANBAŠIĆ /Mustafe/ ZEIR	1925.	"	15.09.1944.
25.	HASANBAŠIĆ /Osme/ OSMAN	1922.	"	10.10.1944.
26.	LJEVAKOVIĆ /Huseina/ SALIH	1926.	"	18.12.1944.
27.	KRUŠKO /Salke/ SMAJO	1923.	"	10.11.1944.
28.	LJEVAKOVIĆ /Đulage/ MUNIB	1920.	"	15.04.1945.
29.	LJEVAKOVIĆ /Ibre/ SMAJO	1925.	"	02.02.1945.
30.	ČIČAK /Bože/ ANTO	1900.	Hrvat	02.02.1945.
31.	KRUŠKO /Mujana/ MUHAREM	1923.	Musliman	15.04.1945.
32.	LJEVAKOVIĆ /Ćerima/ SELIM	1923.	"	15.10.1944.
33.	ŠARANOVIĆ /Alije/ MUJO	1922.	"	07.08.1944.
34.	KADUŠIĆ /Atifa/ SULEJMAN	1906.	"	15.12.1944.
35.	DEDIĆ /Dede/ MUJO	1919.	"	09.09.1944.
36.	HASANBAŠIĆ /Adema/ HUSO	1911.	"	15.12.1944.
37.	HUSKIĆ /Huseina/ SABIT	1901.	"	15.12.1944.

POGINULI BORCI NOB-a
TREPČE

Red br.	Prezime, očevo ime i ime	God.rođ.	Nacionalnost	Kada je stupio u NOV mj. i god.	Kada je poginuo mjesec i godina
1.	KADUŠIĆ /Sejde/ MUJO	1923.	Musliman	15.10.1944.	06.05.1945.
2.	HODŽIĆ /Avdije/ RAMO	1925.	Musliman	15.10.1944.	05.03.1945.
3.	HASANBAŠIĆ /Adema/ SALIH	1925.	Musliman	15.10.1944.	05.03.1945.
4.	HASANBAŠIĆ /Arifa/ MUŠO	1925.	Musliman	15.10.1944.	05.03.1945.
5.	KADUŠIĆ /Omera/ AVDO	1906.	Musliman	15.01.1945.	01.04.1945.

Spisak poginulih, umrlih i nestalih boraca Trepča, boraca XIV SB NOU brigade[71]

Red. br.	Prezime i ime	Mjesto rođenja	Vojna jedinica	Mjesto i datum pogibije
1.	BEŠIĆ HASAN	Kozarac, Prijedor	borac 4.bat	18.12.1944. Trepče, Tešanj
2.	HALILOVIĆ ALIJA	1913. Travnik	borac 4.bat	18.12.1944. Trepče, Tešanj
3.	ŠOŠTARIĆ IVAN	1917. G. Jasenac, Krapina	borac 4.bat	18.12.1944. Trepče, Tešanj
4.	KADUŠIĆ O. AVDO	1906. Trepče, Tešanj	borac	01.04.1945.

[71] Samardžija, Stevo (1983.) Četrnaesta srednjobosanska NOU brigada. Skupština opštine Prnjavor, Banjaluka, 394, 401, 403, 417.

Spisak boraca XIV SB NOU brigade iz Trepča koji su preživjeli rat[72]

Red. br.	Prezime i ime	Godina rođenja	Mjesto rođenja
1.	ČIČAK B. ANTO	1900.	Trepče
2.	HASANBAŠIĆ R. RAMO	1928.	Trepče
3.	HODŽIĆ A. ATIF	1928.	Trepče
4.	KADUŠIĆ A. SULEJMAN	1906.	Trepče
5.	HUSKIĆ H. SABIT	1901.	Trepče
6.	KOSOVČIĆ M. MEHMED	1927.	Trepče
7.	KOSOVČIĆ S. MUSTAFA	1907.	Trepče
8.	LJEVAKOVIĆ H. SALIH	1926.	Trepče
9.	LJEVAKOVIĆ Ć. SELIM	1923.	Trepče
10.	LJEVAKOVIĆ I. SMAJO	1925.	Trepče
11.	MEHIČIĆ M. SALIH	1901.	Trepče
12.	NAVRBOC R. HAKIJA	1912.	Trepče
13.	POPRŽANOVIĆ I. MEHMED	1919.	Trepče
14.	RAHMANOVIĆ S. RAMO	1927.	Trepče

BIVŠI POLITIČKI ZATVORENICI TREPČA

Red. br.	Prezime, očevo ime i ime	Godina rođenja	Nacionalnost	Od kad do kad je bio u zarobljeništvu
1.	LJEVAKOVIĆ/Ibre/ŠEMSO	1900.	Musliman	od 12.04.1941. do 20.12.1941.
2.	RAHMANOVIĆ/Mustafe/SULEJMAN	1902.	Musliman	od 12.04.1941. do 20.12.1941.

Spisak je sačinjen na osnovu spiskova općinskih odbora SUBNOR-a srednje Bosne i evidencije sekcija brigade u Banjaluci i Beogradu.

[72] Isto, 449

PROLJEĆE 1945. GODINE

Kraj je Drugog svjetskog rata. Njemačka je 9. maja potpisala bezuvjetnu kapitulaciju. Bosna i Hercegovina je imala ratna stradanja i razaranja. Nastale su ogromne štete razaranjem zgrada, škola, fabrika, mostova, željezničkih pruga,...

Tokom cijelog drugog svjetskog rata u Jugoslaviji Bosna i Hercegovina je bila u središtu najvećih vojnih zbivanja i ofanzivnih dejstava pa je i doživjela najveća stradanja i razaranja. Računa se da 50% porušenosti u Jugoslaviji pripada Bosni i Hercegovini.

Ukupni demografski gubici u Bosni i Hercegovini su 480.000 osoba. Najviše je stradalo Srba 154.000, zatim Bošnjaka 75.000, Hrvata 64.00 i Jevreja 9.000.

Rusa, Nijemaca, Poljaka i Roma (bosanski državljani) bilo je približno po 1.000 poginulih.

U Trepču tokom rata nije bilo nekih većih materijalnih šteta jer su se neprijateljske snage kretale uglavnom komunikacijama koje Trepče zaobilaze, Doboj-Maglaj dolinom Bosne i Doboj-Tešanj- Teslić je opet mimo Trepča.

Trepčana je poginulo i nestalo 9 partizana (dvojica nisu Trepčani ali su poginuli u Trepču kao pripadnici 4. bataljona), nestalo pripadnika ss-divizije 2, pripadnik Zelenog kadra nestao 1 borac, poginulo 1 dijete,...podaci nisu konačni.

UDRUŽENJE
učesnika NOR-a (Narodnooslobodilačkog rata)
1941-1945. godine, Trepče

Sjede slijeva, prvi red: Alija Kadušić, Smajo Kruško, Osmo Kosovčić, Bego Hasanbašić, Safet Kadušić, Ibrahim Ljevaković, Mustafa Hasanbašić;

Sjede slijeva, drugi red: Avdija Hasanbašić, Huso Hasanbašić, iza Huse su Omer Hasanbašić i Ismet Hasanbašić, a iza njih je Hakija Ljevaković, u desnom dijelu iza Bege i Safeta je Salko Hodžić, zatim Selim Ljevaković, Mujo Šaranović, a iza njih su Osman Hasanbašić i Munib Ljevaković, iza njih su Muhamed Kadušić, Ramo Rahmanović i Mehmed Kosovčić.

Čineći kratak osvrt na likove s fotografije ne niječe se, da su postojali u Trepču i drugi ljudi učesnici NOR-a, i njihov značaj za Trepče, ali se ostaje u okvirima ograničenosti podataka s fotografije.

Od njih 20, među živima je, jedino Avdija Hasanbašić i već u osamdesetim godinama obitava na svom Rakitinom brijegu i donedavno bez električne struje, daleko od Zlatića mahale, u samoći prirode, živeći s njom i od nje.

Alija Kadušić - bio je dugododišnji trepčanski aktivista i službenik općine Tešanj.

Smajo Kruško - poznati piljač strmom testerom (žagom) i majstor tesar i zidar i jedan od čelnika svoje mahale.

Osmo Kosovčić - vrstan majstor-tesar i graditelj mnogih, trepčanskih, kuća, u početku brvnara, riglovanih, poslije i zidanih, priuštio je sebi kao rijetki u to vrijeme i put na hadž.

Bego Hasanbašić - bio je majstor sa malom radnjom za obradu drveta, a kako je pričao nosio je u plućima geler veličine zrna pšenice od granate iz Drugog svjetskog rata.

Safet Kadušić - penziju zaradio radeći u školi kao *podvornik* i dugogodišnji aktivista sudionik trepčanskih socijalističkih zbivanja, činio je pokušaje u kultivisanoj proizvodnji lubenica, kupina, šljivika i uzgajanju različitih vrsta peradi .

Ibrahim Ljevaković - vrstan majstor-tesar i jedan od prvih koji je vršidbu pšenice, ječma, zobi i djeteline činio vršalicom, jedan od čelnih ljudi svoje mahale.

Mustafa Hasanbašić - zvani Mustafica, ali ne zato da je bio malen rastom ili iz nekih drugih razloga, već što je u mahali Hasanbašića imao još jedan Mustafa stariji po godinama, bio je vrlo radan, imao je dobre konje, vrlo često i samo jednog dobrog konja, važio je za tersli čovjeka, a pušio je, najbolje je reći sa vječitom cigaretom u ustima, sem dok je spavao, aktivno je učestovao u trepčanskim razvojnim mijenama.

Mujo Šaranović - je bio dugogodišnji radnik građeviniskih zeničkih preduzeća i penziju u njima zaradio.

Selim Ljevaković - je živio na jasiciskoj osami, podalje od mahale, bez poroda, a bavio se preprodajom krava u tandemu sa ženom Minom, i pričalo se kako su znali jedno drugom na pijaci prodavati

kravu pred nepoznatim mušterijama kako bi sebi *nabijali* cijenu ili lakše prodali, a bilo je, kažu, i zaklinjanja kako bi najuvjeriljiviji bili. Selim je bio veoma mršav, gotovo kost i koža, vrlo reskog i uvjerljivog glasa.

Salko Hodžić - mirne i tihe naravi, drveni majstor, praveći štila i druge alatke za zamljoradnju, pokazivao je veliki majstorluk u tesanju drveta i pravljenju drvenih kola.

Munib (Ađul) Ljevaković - prošao bitku na Kozari kao domobranski vojnik, slučaj je htio da tu noć devetoseptembarsko oslobađanje tvrđave i Tešnja nije bio u tvrđavi već u Trepču, zapošljava se vrlo rano u zeničkim građevinskim preduzećima, zatim u Tešnju, inicijator izgradnje puta Zlatići - Bare.

Osman Hasanbašić - postratni policajac, živjevši skromno, kao i mnogi, mirno u brojnoj porodici.

Muhamed Kadušić - neobično krupne konstitucije i krupnog, baritonskog, glasa, za vrijeme socijalističke izgradnje pokazivao je više volju, nego li drugih moći, prvi je u Trepču pa i u okolini imao mlin, a da nije na vodeni pogon, već na aran pogon, a kasnije i električni. Među prvim je u Trepču zasadio plantažu šljiva po propisnim agrotehničkih mjerama.

Ramo Rahmanović - bio je ratni invalid, kazivao je da ga je "sasjekao mitraljez po kuku", dugogodišnji mlinar živeći dobroćudno i skromno u brojnoj porodici.

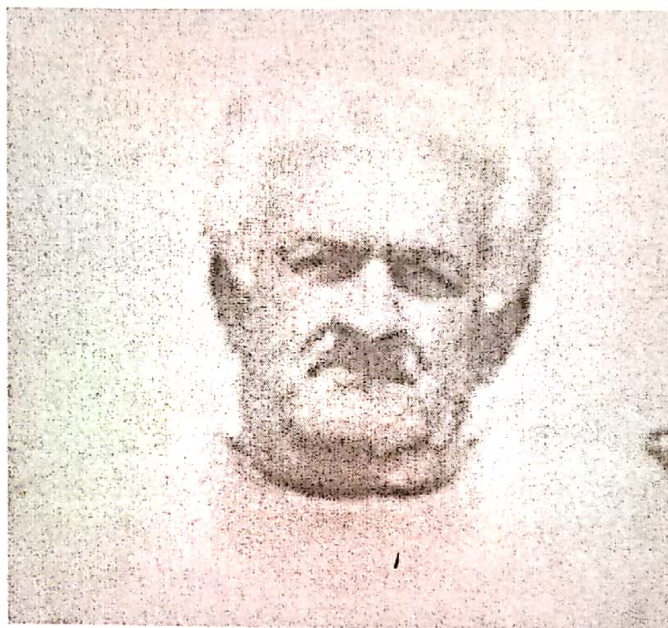
Mehmed Kosovčić - vrlo rano se zaposlio u zeničkim preduzećima, prvi imao u Trepču automobil *Olimpiju*, u penzionerskim danima, dobrog zdravlja, bavio se pomalo i svojevrsnom trgovinom, jedan od aktivnih ljudi mahale Kruške.

Huso Hasanbašić - odražavao je tihog, sporohodnog i dobroćudnog čovjeka, uvjek iskrenih i dobrih namjera, živeći u takvom skladu i sa svojom ženom.

Ismet Hasanbašić - živeći nedugo s produhovljenim doskočicama uvjek je bio zanimljiv sagovornik, kao rudar i građevinac ostvario penziju.

Omer Hasanbašić - radnik zeničkih građevinskih preduzeća, svake subote do uveče bi dolazio, a u nedjelju poponoći bi odlazio preko Kosove, s Rječice i u Rječicu sjedajući u voz, i tako decenijama na posao i s posla.

Hakija Ljevaković - dugogodišnji trepčanski odbornik i trgovac, dobitnik više udarničkih znački u omladinskim radnim akcijama na izgradnji autoputa, tvornice u Goraždu, pruge Šamac- Sarajevo, zatim općinskih zahvalnica i dobitnik ORDENA za rad na socijalističkoj izgradnji zemlje.

Atif Hasanbašić,
rođen 1922. godine,
dugogodišnji sudija i
predsjednik opštinskog
suda Tešanj

Hakija Ljevaković,
rođen 1922. godine

TREPČE U ZAPISNICIMA SRESKOG ODBORA NARODNOOSLOBODILAČKOG FRONTA TEŠANJ[73]

- U zapisniku sa VI sjednice SO NOOF Tešanj održane 14.III 1945. godine između ostalog o aktivnostima Sreskog odbora za predstojeću proljetnu sjetvu. U vezi sjetve zadužen je bio da govori u Trepču okupljenim mještanima 15. III 1945. godine Drago Tešić.
- Zapisnik sa IX sjednice SO NOOF od 25. IV 1945. godine govori da je na dnevnom redu bila i organizacija proslave Prvog maja državnog praznika - Praznika rada. Zaključeno je da se izvrše pripreme za proslavu praznika i u tom cilju treba održati konferencije sa seoskim odborima NOF u Jelahu i Trepču i to 27. IV 1945. godine u 9 sati.
- Zapisnik SO NOOF od 15.VIII 1947. godine na dnevnom redu imao je i izgradnju zgrade Kina u Tešnju, a obaveza sela Trepča je bila prikupiti 10.000 dinara u to ime, a usporedbe radi selo Raduša je imalo obavezu prikupiti 8000 dinara.
- Iz zapisnika sa plenuma SO NOOF koji je održan 20.VIII 1947. godine u tački Formiranje prijedloga kandidatske liste za seoske izbore, a što se odnosi na Trepče kaže se "Za Trepče za kandidata predlaže se Hasanbašić Osman, a zamjenik Vrkašević Mato"- prijedlog usvojen.
- Na sastanku SO NOOF dana 12.IX 1947. godine zaključeno je, između ostalog, da, se organizuju tečajevi za rukovodioce analfabetnih tečajeva u Trepču 16.IX 1947. godine.
- Zapisnik sa sjednice SO NOOF, dana 9.XII 1947. godine. Prva tačka dnevnog reda bila je podnošenje izvještaja o radu Mjesnih odbora a podnosilac izvještaja bio je zaduženi član SO za pojedini odbor.

  Izvještaj o radu Mjesnog odbora NOOF za Trepče podnio je Duraković Rašo koji je kazao:"Rad odbora je općenito dobar i izvršavaju zadatke dobro, upis u članstvo je dobar, a naplaćen

[73] Sveska zapisnika Sreskog odbora Narodnooslobodilačkog fronta Tešanj, Opća biblioteka Tešanj, 1945.

je porez 95-100%, čišćenje voća i prskanje ide dobro i oprskano je oko 10.000 komada voćnih stabala, AFŽ (Antifašistički front žena) i omladina ima još nedostataka. Novo upisanih ima 415, a sa frontom žena stoji tako da je do sada upisano svega oko 40 žena."

- Iz zapisnika (bez datuma je, ali prema redoslijedu pripada početku 1948. godine) čitljivo je:
  - "Učlanjenje u Narodni front do sada je pristupilo 1650 članova, bez omladine,
  - Kutije su došle i prepravljene za izbore (nisu li to te famozne kutije koje su otkrivale tajnost glasanja? komentar autora)
  - Birački spiskovi sređeni,
  - Kamen se je počeo pripremati za Zadružni dom,
  - Putevi su ured popravljeni, samo ometa snijeg."
- U zapisniku sa sastanka SO NF Tešanj od 28.IV 1948. godine na kojem se između ostalog raspravljalo i o obilježavanju Praznika rada, zaključeno je da na proslavu Prvog maja na igralište u Tešnju dođe sljedeći broj drugova:
  - iz Trepča 500 drugova sa 2 bubnja i trkaćim konjima. Usporedbe radi iz Stanova treba da dođe 100 drugova, iz Lepenice 400, iz Jelaha 600, ...
- Sjednica SO NF Tešanj, 02.VIII 1948. godine, u zapisniku stoji:"Omladina iz Trepča obećala dobrovoljne radne dane, tri mjeseca po 20 radnih dana na gradnji škole u Jablanici".
- Zapisnik sa sjednice Izvršnog odbora Narodnog fronta održane 1.XI 1948. godine sadrži sljedeći dnevni red:

  1. Mobilizacija radne snage,
  2. Čišćenje gubara,
  3. Razno

Između ostalog, drug Hamza kaže: "Prema depeši koju smo dobili od Šumskog gazdinstva Zavidovići, trebali smo da pošaljemo još 200 radnika za dopunu brigade". Drug Belagija iznosi podatke za pojedine Mjesne odbore, koliko je koji odbor dao radnika u ove brigade i to:

Tešanj ....1 radnika
Raduša ....2 radnika
Lepenica ....7 radnika
Trepče .... 8 radnika
Jelah ....31 radnika

Predviđeno planom bilo je:
Tešanj .... 10 radnika
Raduša ...... 20 radnika
Lepenica .... 25 radnika
Trepče ...... 20 radnika
Jelah .... 20 radnika
Kalošević ... 10 radnika
Vitkovci 20radnika
Brestovo .... 40 radnik
----
165 radnika

- Zapisnik sa sjednice IO NF Tešanj 30.III 1949. godine govori da je na dnevnom redu bilo i određivanje 1000 liudi iz tešanjskog kraja za sječu drveta, svaki MO je dobio obavezu da angažuje određen broj ljudi, tako je Trepče imalo da skupi 170 ljudi, a za to su bili zaduženi Ibrahimović Juso i Duraković Rašo a usporedbe radi Tešanj je imao obezbjediti 90, Raduša 200, Lepenica 150,...
- Zapisnik sa sjednice IO NF Tešanj koja je održana 10.VIII 1949. godine. Na sastanku je govorio Terzić Mujo " po pitanju formiranja Seljačke radne zadruge (SRZ) u Trepču ide vrlo teško, tamo ima svega oko 15 domaćinstava, i to članova Partije, i to sve siromašnih seljaka". Zatim, jedan od zaključaka je bio: "Da se održe konferencije po pitanju osnivanja SRZ i to u Lepenici, Kaloševiću i Trepču, zadužuju se drugovi Terzić i Jurišić".

Poslije Drugog svjetskog rata uslijedilo je osnivanje seljačkih radnih zadruga, kao novog sistema organizacije u poljoprivrednoj proizvodnji.

To je kolektivizacija prepisivana iz Sovjetskog Saveza u koju su se često i političkim pritiscima seljaci udruživali, pa i pod pretnjama političkih optuživanja. Bogatiji zemljoposjednici su se nerado uključivali u Zadrugu ili su, pak, pružali i otpor. Zbog odbijanja pristupanju u Seljačku radnu zadrugu (SRZ) Đulaga Ljevaković je odležao šest mjeseci u zatvoru u Živinicama, a Ibrahim Ljevaković oko dvije godine u

fočanskom zatvoru, a da je bilo i drugih zatvorenih Trepčana moguće je. Zakonom o ekspropiraciji ljudima je oduzimana zemlja:

- zbog saradnje sa okupatorom,
- zbog neizvršene obaveze otkupa,
- zbog otpora učlanjenju u Seljačku radnu zadrugu i
- zbog viška zemlje, prema zakonskoj odredbi.

Disciplina i kontrola nad usjevima SRZ bila je tolika da su se kontrolisali na putu, u kao slučajnom susretu, sepeti trave koje su žene napunile za krave muzare, tako što bi lice iz SRZ izbacalo svu travu iz sepeta tražeći da nije sakriven koji mladi klas kukuruza (pečenjak), iako su žene travu brale po kukuruzu u svojoj njivi, ali kojom Zadruga gazduje, kazivale su Mejra, Saliha, Fata, žene iz Zlatića.

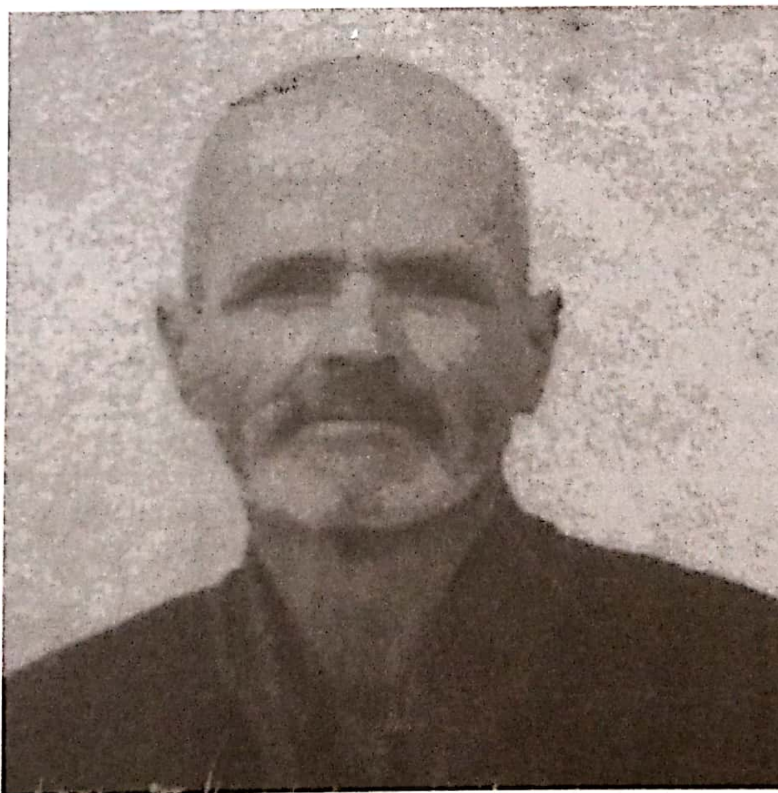

Članovi Sreskog odbora Tešanj iz 1963. godine,
iz Trepča Hakija Ljevaković (drugi s lijeva u drugom redu)

XIX. TREPČE - MEKA

Put na hadž i za Trepčane je bio, još odvajkad, put čežnje i dinzova. Putovanja Trepčanki i Trepčana u približavanju Svevišnjem, datiraju u vremena kada su ta putovanja trajala i po nekoliko mjeseci konjskim i devskim karavanama.

Puti hodočašća, a iznimno hadža, su jedinstveni i svojevrsni puti i hode se jednom, ili, pak, ni jednom u životu, a vrlo, vrlo, su rijetki oni koji to mognu sebi priuštiti dva puta.

Ragib Hodžić,
rođen 1892. godine, a umro1963. godine,
prvi trepčanski hadžija koji se pamti po fotografiji iz 1946. godine

Oni koji sebi priuštiše hodočašće put Kaabe, odluživši se, postaše osobeniji i osebujniji i trebaju biti bilježeni, manje njih, a više nas radi.

U traganju za njima, hadžijama-Trepčanima pomogoše mi njihovi sinovi, unuci i sjećanja najstarijh.

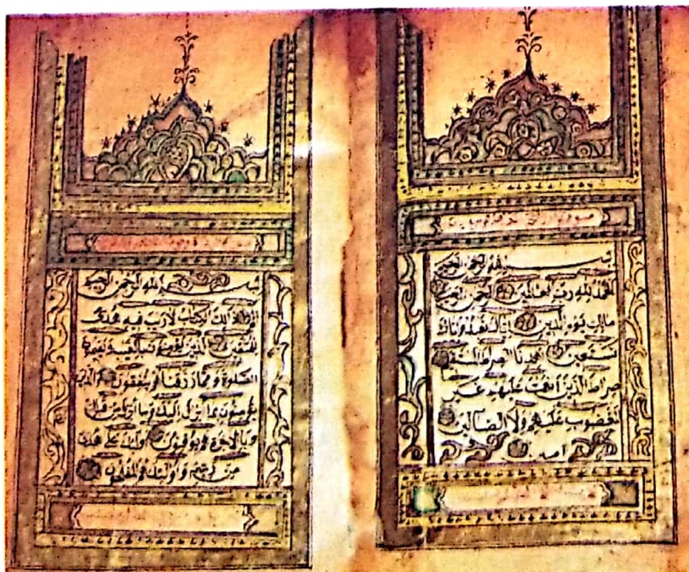
Hadži Šećo Ljevaković pamti se kao prvi Trpčanin koji je krenuo put Meke i Kaabe. Koliko predanja govore, a donose ih Zijad, Ekrem, Kemal, Enes...Ljevaković, potomci Šećini, i neki podaci na dva njegova Kur'ana, koji se čuvaju u porodičnoj zadužbini hfz. Muharema ef. Ljevakovića s datumom koji na njima datira 6. septembar 1719. godine (naravno, upisan je arapskom deskripcijom). Stariji primjerak Kur'ana je djelo Šećinih ruku, prepisao ga je kao učen čovjek u mlađim godinama i živeći s njim, i koliko je mogao po njegovim uputama, s njim je pošao i na hadž, a pošto se nije vratio sa hadža u njegovim stvarima koje su se vratile po jednom hadžiji Tešnjaku nađena su dva Kur'ana, dakle, kupio je sebi u Meki još jedan od tamošnjeg prepisivača. Pomenuti datum na Kur'anu je, vjerovatno, datum njegove smrti ili dan predaje njegovim najbližim.

Zlatići, potomci, hadži Šećinih unuka, Saliha i Osmana čuvaju Šećin blagoslov; kada je svoje unuke kao sirote, bez rano umrlog oca Osmana, s njihovom majkom, svojom snahom-udovicom, Zlatijom, nastanio u mahalu koja će, eto, dobiti ima Zlatijići; blagoslovio riječima: *Dabogda vaše bilo sve do rijeke u Tugovićima* i, zaista, njegov blasgoslov kod Boga je bio primljen; Zlatića imanja su velika , dosežući i preko Tugovačke rijeke.

Kur'an
hadž. Šeće Ljevakovića,
iz 1719. godine

Hadžinica
Malka Kalabić,
prva Trepčanka
koja je obavila hadž

Hadžinica Nazifa Ljevaković, rođena 1922. godine, jedna od prvih hadžinica iz Trepča i koja je ispraćala na hadž muža i tri sina

TREPČANI HODOČASNICI KAABE

Redni broj	Ime i prezime	Obavio/la hadž
1.	ŠEĆO LJEVAKOVIĆ	1719.
2.	RAGIB HODŽIĆ	1958.
3.	HUSO LJEVAKOVIĆ	1961.
4.	haf. MUHAREM ef. LJEVAKOVIĆ	1969.
5.	MEHEMED ŠAĆIROVIĆ	1970.
6.	MUSTAFA S. HASANBAŠIĆ	1970.
7.	MUHAREM HASANBAŠIĆ	1970.
8.	MUSTAFA LJEVAKOVIĆ	1971.
9.	AHMET HASANBAŠIĆ	1972.
10.	MEHMED HASANBAŠIĆ	1972.
11.	MALKA KALABIĆ	1974.
12.	MUSTAFA KRUŠKO	1978.
13.	prof. dr.ENES ef. LJEVAKOVIĆ	1981.
14.	ZIJAD ef. LJEVAKOVIĆ prof.	1982.
15.	RAMO HASANBAŠIĆ	1984.
16.	MUSTAFA A. HASANBAŠIĆ	1985.
17.	OSMO KOSOVČIĆ	1986.
18.	SULEJMAN KADUŠIĆ	1990.
19.	GALIB LJEVAKOVIĆ	1991.
20.	NAZIFA LJEVAKOVIĆ	1991.
21.	RUKIJA (Ljevaković) MUMINOVIĆ	1997.
22.	SULJO HASNBAŠIĆ	1997.
23.	SEJFO DEDUKIĆ	1999.
24.	ALIJA (Ljevaković) DEDUKIĆ	1999.
25.	ef. ADVAN LJEVAKOVIĆ	1999.
26.	NERMINA LJEVAKOVIĆ	1999.
27.	MUJO KADUŠIĆ	2001.
28.	SULEJMAN ef. HALILOVIĆ	2001.
29.	BAHRUDIN HASANBAŠIĆ	2001.
30.	FADIL MUJKANOVIĆ	2002.
31.	ZARFA MUJKANOVIĆ	2002.
32.	MUJO RAHMANOVIĆ	2003.
33.	RAMO HAJRIĆ	2003.
34.	MINA DEDUKIĆ	2004.
35.	MUSTAFA M. HASANBAŠIĆ	2004.
36.	HANKA (Hasanbašić) MUMINOVIĆ	2005.
37.	SULEJMAN LJEVAKOVIĆ	2005.
38.	SABIHA LJEVAKOVIĆ	2005.
39.	HUSEIN HASANBAŠIĆ	2006.
40.	SULEJMAN HASANBAŠIĆ	2006.
41.	ISMA HASANBAŠIĆ	2006.
42.	CEROVAC SALIH	2006.
43.	ISMET DEDUKIĆ	2006.
44.	AJKA DEDUKIĆ	2006.
45.	ĐULSA HASANBAŠIĆ	2006.
46.	KASIM KOTORIĆ	2006.
47.	HALIMA KOTORIĆ	2006.

X. TREPČANSKI IMAMI

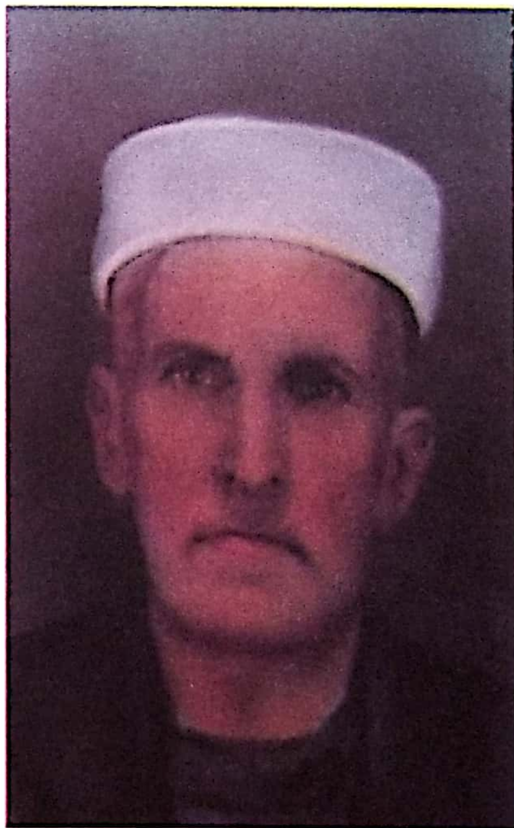
U tabeli su iskazani imami koji su službovali u džematu Trepče, oni koji su bili dostupni mojim spoznajama, i Trepčaci koji su završili medresu i visoke teološke škole, a službovali su, ili službuju negdje drugdje.

Red. br.	Prezime i ime	Imam u Trepču
1.	OMER ef. HASANBAŠIĆ	Vrijeme službovanja nije poznato
2.	OSMO ef. HASANBAŠIĆ	Vrijeme službovanja nije poznato
3.	SALIH ef. LJEVAK[74]	Oko 1920-1948. godine, i Lužanima kod Dervente 1950 – 1952.
4.	HIMZO ef. LJEVAKOVIĆ	Mektebska nastava, u Mektebu na Križu
5.	MUMIN ef. HASANBAŠIĆ	Mektebska nastava, Mekteb Hasanbašći
6.	BEGO ef. KOTORIĆ	1948 – 1958. godine
7.	hfz. MUHAREM ef. LJEVAKOVIĆ[75]	1958 – 1976. godine
8.	EJUB ef. DAUTOVIĆ	1976 – 1977. godine
9.	HAZIM ef. OMERBAŠIĆ	1978 – 1987. godine
10.	SULEJMAN ef. HALILOVIĆ	1987. godine
	Imami rodom iz Trepča	**Službuju ili su službovali**
11.	HASAN ef. LjEVAKOVIĆ, po ocu je porijeklom iz Trepča	Moševac, Zenica
12.	HAMZALIJA ef. LJEVAKOVIĆ	Donji Vakuf
13.	ADIL ef. HASANBAŠIĆ	Ševarlije
14.	prof. ZIJAD ef. LJEVAKOVIĆ	Gazi Husrev-begova Medresa, Sarajevo
15.	prof. dr. ENES LJEVAKOVIĆ	Fakultet islamskih nauka u Sarajevu
16.	prof. ADVAN ef. LJEVAKOVIĆ	Glavni imam u Berlinu
17.	ATIF ef. HASANBAŠIĆ	Službovao u Jablanici i Vrbanjcima, bio dugogodišnji predsjednik suda u Tešnju
18.	SMAJO ef. LJEVAKOVIĆ	Službovao u Vukovu, radio kao službenik u sudu, poreskoj i šumskoj upravi
19.	ATIF ef. DEDUKIĆ	Službuje u Maglaju
20.	DŽEVAD ef. HASANBAŠIĆ	Službuje u Jablanici

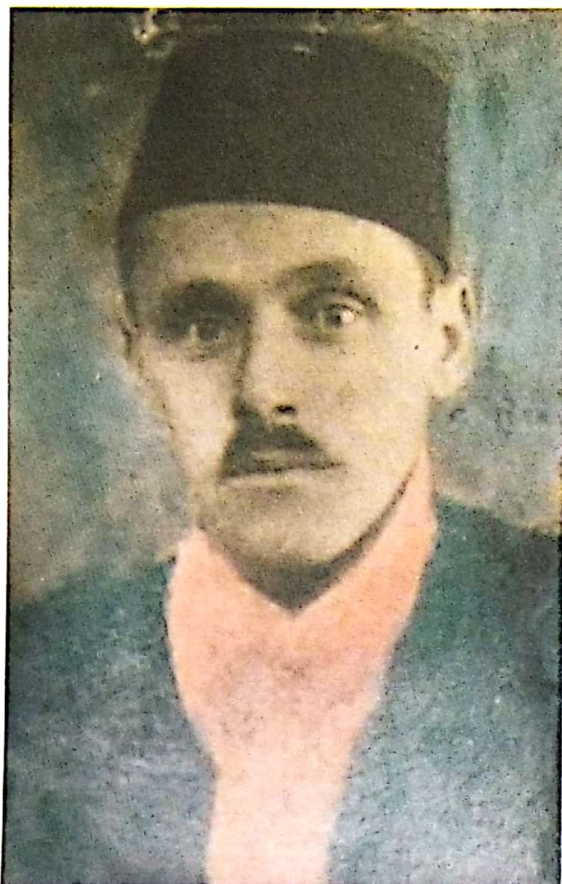
[74] Glasnik IVZ, 1938, VII, 184.
[75] Glasnik VIS, XXVII, 1964, 12.

Salih ef. Ljevaković,
prvi trepčanski imam i matičar
koji se pamti i
fotografijom,
rođen 1892 - 1955. godine

Bego ef. Kotorić,
rođen 1883-1972. godine

hfz. Muharem ef. Ljevaković,
rođen 1910-1989. godine

Hamzalija ef. Ljevaković,
poginuo 1942. godine u Gornjem
Vakufu u aviobombardiranju

Podatke o prvim imamima i prvim džamijama u Trepču ispričao mi je Salih Hasanbašić, rođen 1927. godine, iako nedovoljno precizni, ipak, veoma korisni. Naime, 19. marta 2006. godine bila je dženaza u Kruškama rahmetli Paše Kruško. Salih, iako, skoro u 80-oj godini, pješice ide sa dženaze.

Priča:"Do sada su Trepčani tri puta pravili džamiju, i svaki put na istom mjestu.

Prva džamija je bila brvnara, sva od drveta, i ne znam kad je napravljena, samo sam čuo od svog djeda da je u Trepču džamija bila prije nego li u Jablanici i Medakovu.

Prvi hodža, imam, bio je Omer ef. Hasanbašić, otac mog djeda Ahme Hasanbašića.

Kad je brvnara ,džamija srušena, drugu džamiju, prič'o mi otac, pravili su moj djed Ahmo Hasanbašić i njegova braća Mehmed i Hamid, zapravo, oni su se najviše angažovali, a majstori su bili iz Kotorskog. Džamija je bila sva od trepčanskog kamena sazidana, a mogla bi biti zidana oko1920. godine.

Drugi hodža, imam, bio je Osmo Hasanbašić, sin hodže Omera Hasanbašića.

Treći imam bio je Salih ef.Ljevak iz Zlatića

Kad je počeo rat, II svjetski, onda je Salih efendija nešto zgriješio prema vlastima, nešto je, *kobajagi*, govorio protiv države, ma, optužili ga da je *mladi musliman*, i on je mor'o ići u zatvor, " priča Salih. „E, onda je nast'o problem, neki ne smiju da budu imami, boje se vlasti.

Saliha ef. Ljevaka u poglavlju *Tešanjski imami i mualimi* spominje Almir Fatić u knjizi *Tešanjska oaza islamske duhovnosti* kao imam u Trepču 1938. godine.[76]

Za našeg hodžu, opet, i četvrti imam bio je naš čojk iz Trepča, Bego ef. Kotorić, i veli efendija Bego: 'Ja sam star, ja se ne bojim, nek me i zatvore' i tako je on bio hodža dok je traj'o rat.

Himzo ef. Ljevaković i Mumin ef. Hasanbašić nisu bili trepčanski imami, ali su vodili mektebsku nastavu u mektebu na Križu ef. Himzo , a ef.Mumin u mektebu uz džamiju.

[76] Glasnik IVZ, 1938, VII, 184.

Peti naš imam je, opet, naš čojk, hfz. Muharem ef. Ljevaković. On je bio dugo. Hfz. Muharema ef. Ljevakovića, također, spominje Almir Fatić u knjizi *Tešanjska oaza islamske duhovnosti* kao autora teksta u kojem pominje neke imame i mualime u Glasniku VIS iz 1964. godine.

Poslije njega bio je na kratko Ejub ef. Dautović, sadašnji zenički muftija, i on je prvi naš imam koji nije Trepčak.

Neophodno je pomenuti i Mustafu Kruško dugogodišnjeg trepčanskog mujezina u vrijeme imama hfz. Muharema.

Sedmi je bio Hazim ef. Omerbašić, i sada osmi Sulejman ef. Halilović.

Otvaranje treće džamije bilo je 26.07.1974. godine, a kad smo srušili kamenu džamiju kamen smo prodali u Tešanjku Adilu Salkičeviću."

Trepče je u svom sastavu imalo uvijek zaseok Rakovice naseljeno katolicima, a ranije i pravoslavcima čije groblje i danas postoji, i uvijek su bili u lijepom suživotu i komšijskom pomaganju i uvažavanju. Kada su Trepčani pravili džamiju svesrdno su pomagali i Rakovčani kako dobrovoljnim prilozima, tako i radom na samoj džamiji. No, da su Trepčani uvijek bili za nacionalnu i vjersku toleranciju i uzajamno pomaganje ilustrativno i uvjerljivo govore sljedeće činjenice: "Pred sami drugi svjetski rat otpočelo se sa gradnjom pravoslavne crkve u Tešnju u Bosni. Građevinski materijal i novčana sredstva za njeno dovršenje bili su obezbjeđeni. Skoro pola crkve bilo je izgrađeno, ali ratno pustošenje i ovdje je ostavilo svojih tragova građevinski materijal od ustaša bio je raznešen. Jedino što je ostalo pošteđeno to su zidovi crkve. Za to se ima zahvaliti samo tešanjskim muslimanima, koji su, pored ovog, pomogli očuvati sv. stvari i stare ikone bivše tešanjske crkve, koje su danas, prema konstataciji Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Sarajevu, od velike vrijednosti, o kojima je i naša štampa, prije nekoliko godina, pisala. Prije tri godine novi građevinski odbor je otpočeo sa radom da se ovo djelo dovrši. Apeli za priloge su ponegdje urodili plodom, a ponegdje nažalost, i nijesu.

Tešanjski muslimani (trepčanski muslimani, opaska autora), koji su za vrijeme rata bili vrlo korektni prema ovamošnjim Srbima, kad su ovi bili van zakona, i sada se, u ovoj akciji, pokazuju kao braća vjerski tolerantna darežljive ruke kada je u pitanju bogomolja, tako

da je predsjednik Pododbora ilmije Ljevaković hfz. Muharem iz Tešnja (imam iz Trepča, dodaje autor), sa svojim kolegama, do sada predao C.O. (Crkvenom odboru) priloge svojih vjernika u iznosu od 360.000 dinara. Pored ovog novčanog priloga, tešanjski muslimani se redovno nalaze sa svojim zapregama na dobrovoljnoj akciji sa pravoslavcima oko podizanja crkve, što će sve ostati ovjekovječeno u ljetopisu ovog svetog hrama..."[77]

***

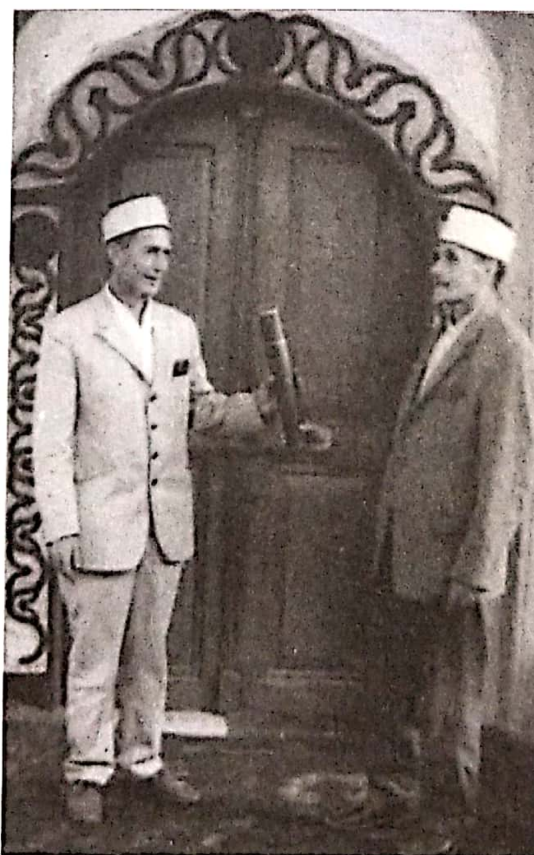

Hfz.Muharem ef. Ljevaković, Zijad ef. Ljevaković,
Minka Ljevaković, Huso i Rasim Hodžić,
Husein zvani Sendo Kruško, Hamdija Hajrić (do Zijada) i
Atif Dedukić (sada imam u Maglaju, do Hamdije);
fotografija iz 1965. godine

[77]Tešanjski bilten - specijalni broj (29), august/kolovoz, 2003, 15

Reis-ul-ulema Sulejman ef. Kemura u Tešnju 1972. god. povodom jubilarne 20-te godine Udruženja ilmije Tešanj, desno:Muhamed ef. Salkičević, Omer ef. Okanović, Muharem ef. Ljevaković; lijevo: Ešref Kovačević sekretar Vrhovnog islamskog starješinstva

Hfz.Hasan ef. Ćostović i hfz. Muharem ef. Ljevaković

hafiza Esma Ljevaković,
rođena 1984. godine

Studentica četvrte godine orijentalistike Esma Ljevaković je petog aprila 2004. godine, završetkom hifza, dobila Hafisku diplomu i tako nastaviljajući porodičnu tradiciju, djeda hafiza Muharema Ljevakovića, biva drugi hafiz u porodici i u Trepču, a deseti iz Tešnja.

Džamija otvorena 1974. godine

XI. IZ ETNOSA TREPČA

Na prostoru tešanjskog kraja vršena su istraživanja u periodu 1983-1985. godine. Istraživanjem je obuhvaćeno deset segmenata, oblasti, iz sfere etnosa. Poslije trogodišnjeg istraživanja uslijedilo je objavljivanje *originalnih naučnih članaka* u Glasniku Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu, pod imenom *Etnologija*, sveska 41/42, 1987. godine.

Autori istraživačkih radova iz pojedinih oblasti su:

Miroslav Niškanović
Porijeklo stanovništva tešanjskog kraja,
Zlatko Mileusnić
Narodna privreda tešanjskog kraja,
Radmila Fabijanić
Narodna ishrana u tešanjskom kraju,
Astrida Bugarski
Seoske stambene zgrade i kultura stanovanja u tešanjskom kraju,
Ljiljana Hadžidedić
Nošnja u okolini Tešnja,
Svetlana Bajić
Osnovne karakteristike tekstilne radinosti tešanjskog kraja,
Radmila Kajmaković
Narodni običaji u tešanjskom kraju,
Velibor Stojaković
Društveni odnosi i društvene institucije stanovnika tešanjskog kraja,

Radmila Fabijanić

O narodnoj medicini u tešanjskom kraju i

Dr. Đenana Buturović

Narodna poezija u tešanjskom kraju.

***

Naravno, istraživačkim radnjama tešanjskog kraja nije mogao biti zaobiđen lokalitet Trepče, no naprotiv, opserviran je sa mnogim zanimljivostima, i u knjizi zabilježene, kako su se tokom traganja nametale, vjerujući da je iznimnih osobenosti življenja na trepčanskom prostoru ostalo i za buduća istraživanja.

Sve što je zabilježeno i kao pomen Trepča, ili njegovog nekog zaseoka, ili kao aluzija na njegov lokalitet, prenosim u nizu pokušavajući tako zaokružiti, stvoriti, jednu, koliko je to moguće, cjelovitiju sliku o jednom dijelu istraživanog prostora, o lokalitetu života i življenja koji se, i danas, zove Trepče.

Trepče zauzima istočni dio općine Tešanj. Obuhvata 8,3 kvadratnih kilometara blago brdovitig zemljišta, zapravo su to padine Trebačkog brda, sa nadmorskom visinom od oko 300 metara i najvećom na brdu 604 metra.

TREPČE U POPISIMA STANOVNIŠTVA

Prema zadnjem popisu stanovništva, u okrilju Savjeta mjesne zajednice Trepče iz 2005. godine Trepče ima 2415 stanovnika.

Međutim, ako se osvrnemo na popise stanovništva iz starijih vremena dolazimo do zanimljivih podataka i zaključaka.

Iz popisa stanovništva tešanjskog kraja, a prema popisu stanovništva iz 1879. godine Trepče je imalo:[78]

Mjesto	Muslimana	Srba	Hrvata	Svega	Godina popisa
Trepče	535	-	29	564	1879.

U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca 1921. godine izvršen je popis stanovništva.

[78] Statistika mjesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1880, 41-42.

Podaci iz tog popisa odnose se na dan 31.januar 1921. godine. Podaci su objavljeni u knjizi „Prethodni rezultati, Popis Stanovništva u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, Sarajevo,1924.

Prema tom popisu[79] Trepče je imalo:

Broj domaćinstava	Muških	Ženskih	Ukupno	Godina popisa
106	285	263	548	1921.

Zanimljivo je da je populacijski odnos polne strukture u korist muških, za 22 muškarca.

Iz popisa stanovništva tešanjskog kraja, a prema popisu stanovništva iz 1961. godine Trepče je imalo[80]:

Mjesto	Muslimana	Srba	Hrvata	Svega	Godina popisa
Trepče	831	8	93	932	1961.

Dakle, iz komparativnih podataka dvaju popisa 1879. godine i 1961. godine prikazanih u tabelama vidljivo je da je Trepče u popisu 1879. godine imalo 564 stanovnika, a u popisu 1961. godine, nakon 72 godine imalo 932 stanovnika.[81]

Također, u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini izvršen je popis stanovništva 1979. godine. Rezultati popisa su objavljeni u knjizi Dr. Salamon Konforti *Naseljena mjesta u SR BiH* sa stanjem na dan 1.januar 1979. godine.

Po tom popisu[82] Trepče je imalo:

Naseljeno mjesto	Trepče	Godina popisa
BROJ STANOVNIKA	1275	1979.
BROJ DOMAĆINSTAVA	242	1979.

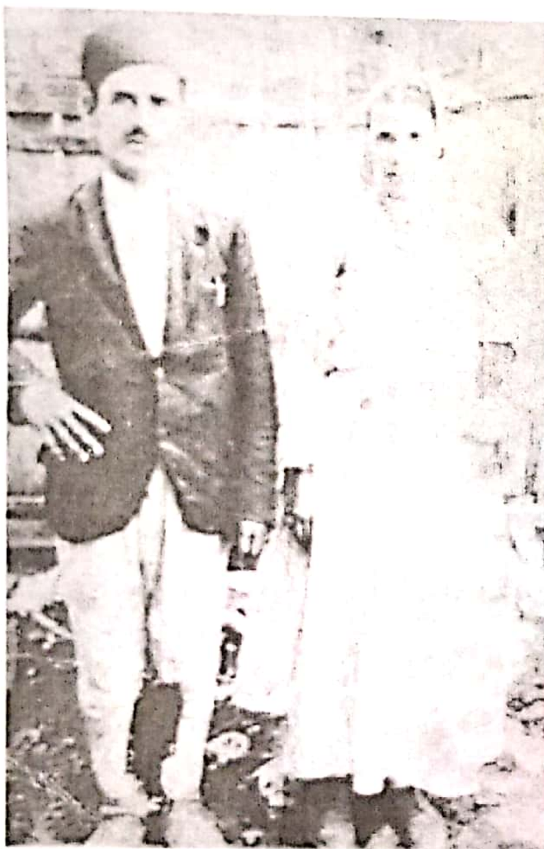
[79]Popis stanovništva u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, 31.januar 1921, Sarajevo, 1924. 116.

[80]Statistika mjesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1880, 41-42.

[81]Popis stanovništva,domaćinstava i stanova 1961, Stanovništvo po narodnosti, Republički zavod za statistiku NR BiH, Sarajevo, 1961.

[82]Dr. Salamon Konforti „Naseljena mjesta u SR BiH" sa stanjem 1.januara 1979. godine, Sarajevo, 1979, 445.

XII. ALBUM PRIZORA 1945 - 1983. GODINE

Momačke i djevojačke nošnje u Trepču iz 1945. godine, na slici Mehmed Hajrić i djevojka Fatima (muška nošnja: pelengaće od grube lanene tkanine, košulja bez kragne, crni glotani kaput i fes sa kićankom; ženska nošnja: duga bijela haljina od fine lanene tanježi, kerana šamijica, đerdani ili zlatne struke oko vrata)

Narodna muška nošnja iz 1949. godine, Haso Kadušići (Hasica) rođen 1901. godine

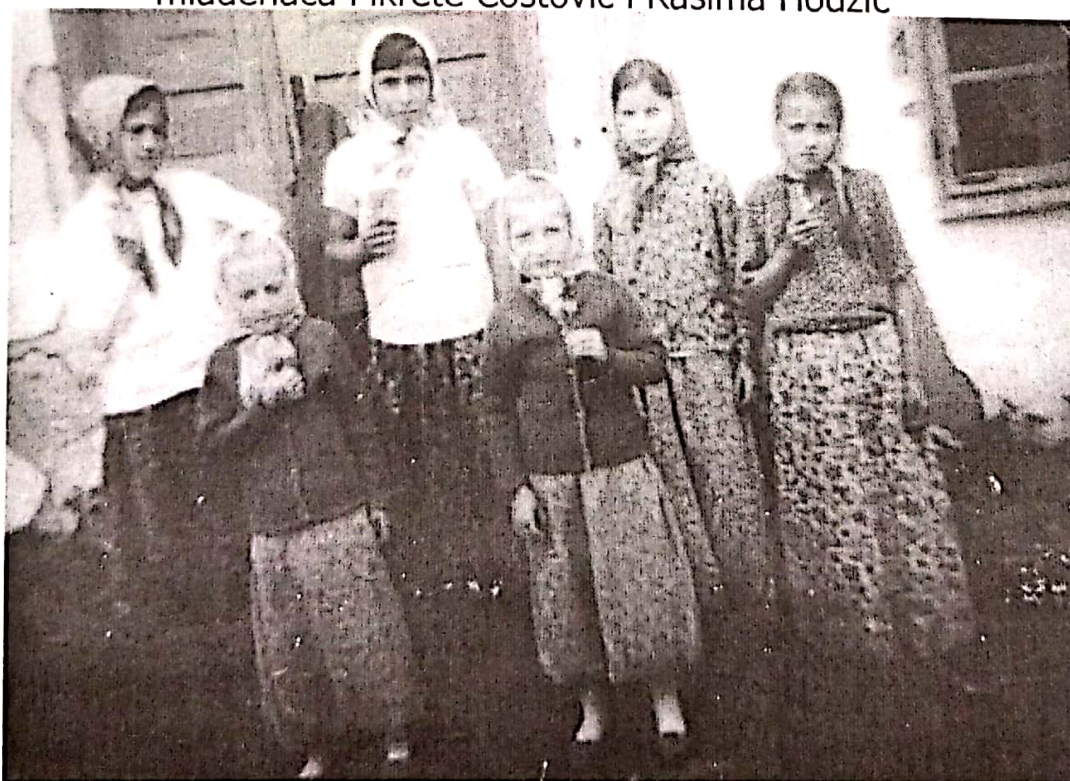
Djevojačka i momačka nošnja iz 1959. godine; djevojke s lijeva Nafa Kadušić i Zlata Ljevaković; momci stoje s lijeva Husejin Hasanbašić i Zeir Plančić, leže s lijeva Kasim Kadušić i Sinan Ljevaković

Građevinski odbor za elektrifikaciju Trepča iz 1966. godine; Čuče:Hakija Ljevaković, Đulaga Hasanbašić, Safet Kadušić; Stoje s lijeva: Osmo Kosovčić, Mehmed Kosovčić, Mustafa Dedukić, Muhamed Kaduši, Ibrahim Kotorić, Halil Šaranović Muharem Ljevaković, Alija Kadušić; s desna dvojica nisu prepoznati

Svadba u Trepču iz 1971. godine,
mladenaca Fikrete Ćostović i Rasima Hodžić

Ženska mladalačka nošnja u Trepču iz 1974. godine

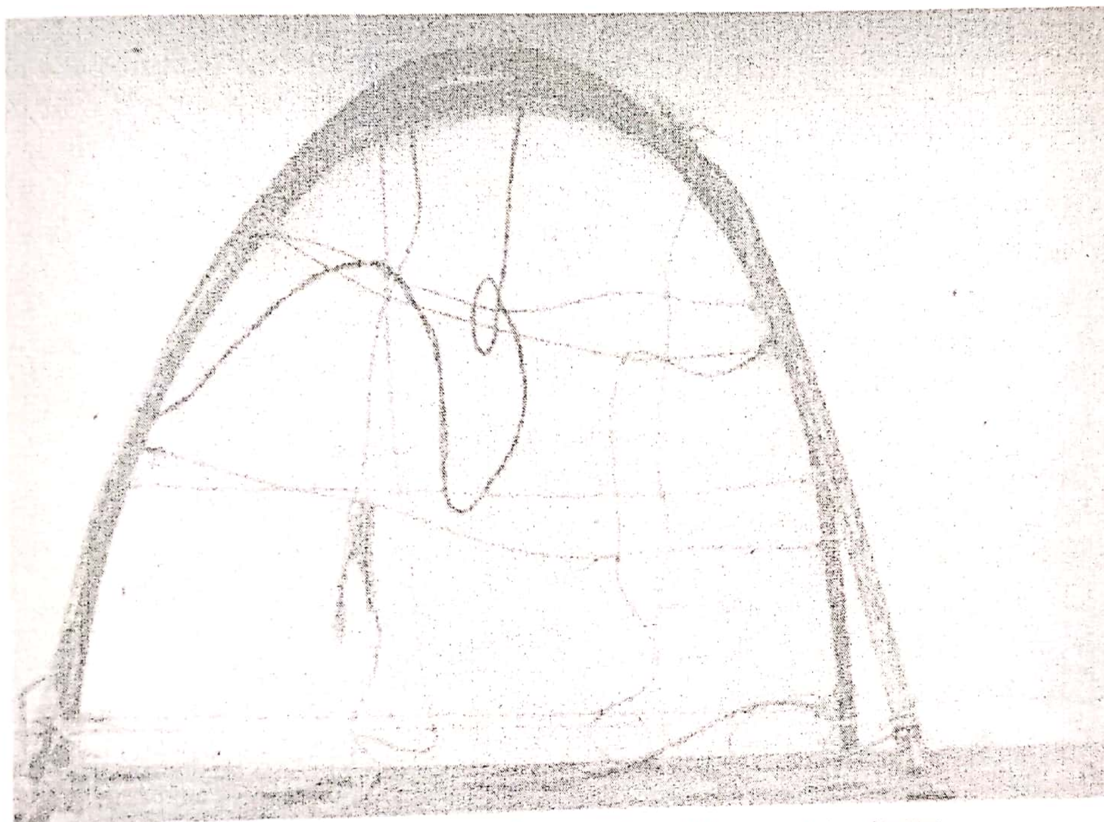
Građevinski odbor
za izgradnju škole u Medakovu, 1973. godine; Stoje s lijeva: Hakija Ljevaković, Safet Kadušić, Alija Kadušić, Ašir Kotorić, Ibrahim Mularifović, Adem Muminović, Muhamed Kadušić, Nezir Beganović, Abdulah Hadžić; Sjede s lijeva:Janko Janić, Haso Šeljmo i Hasan Mehinović

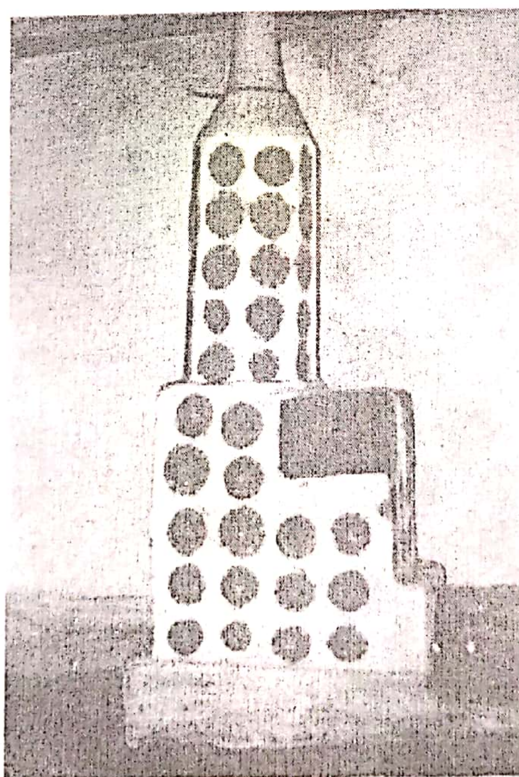
»Garaža« improvizirana od šavarike, Trepče (foto: Z. Mileusnić) 1983

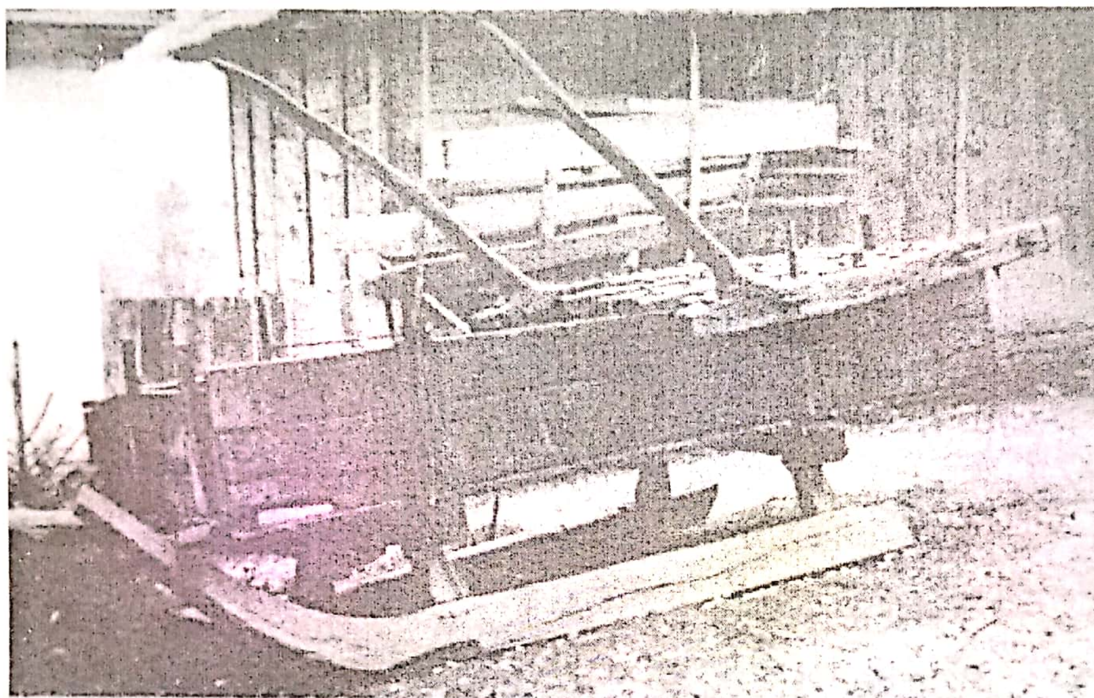
Kose, Trepče (foto: Z. Mileusnić) 1983

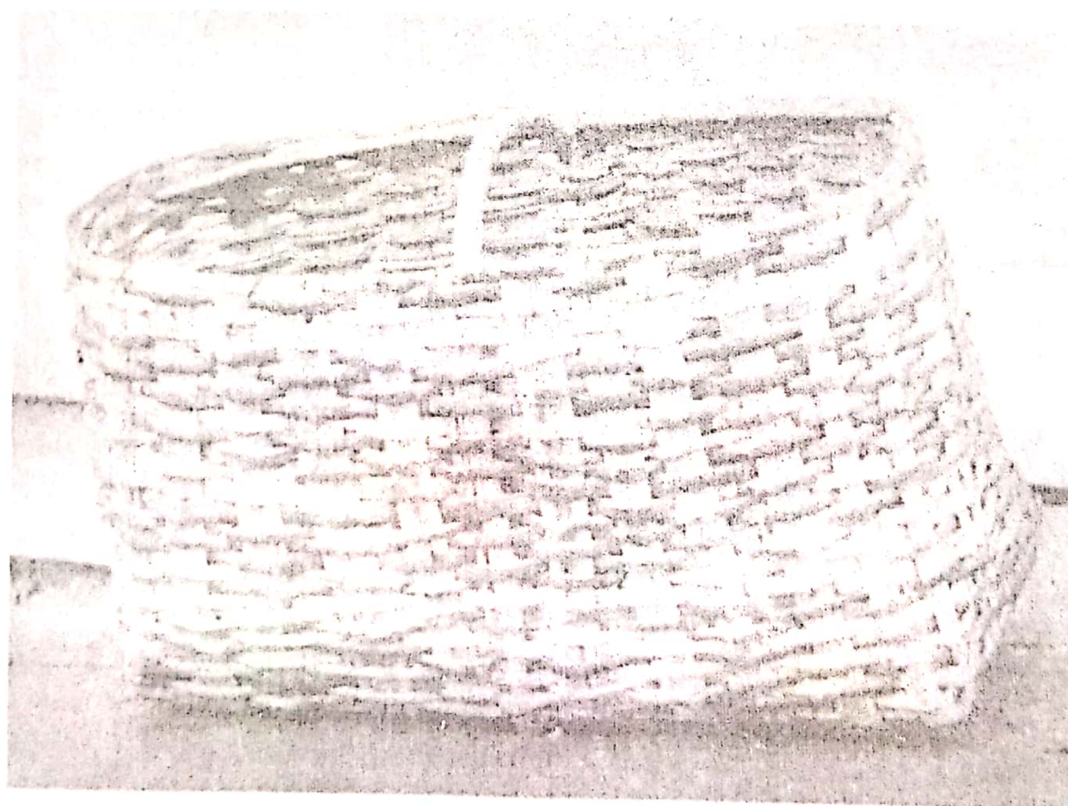
Krošnja, Trepče (foto: Z. Mileusnić) 1983

Zemljana peć napravljena oko 1955. g
iz čardaklije Hasanbašić Bege. Trepče , 1983

Sahone, Trepče (foto: Z. Mileusnić), 1983

Sepet. Trepče (foto: Z. Mileusnić), 1983

XIII. TREPČE, ZANIMLJIVOSTI

Zanimljivosti iz starine Trepča zabilježila je desetočlana istraživačka grupa koja je istraživala tešanjski kraj u trogodišnjem trajanju od 1983. do 1985. godine, a svoje spoznaje je objavila kao *originalne naučne članke* u Glasniku Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu pod imenom *Etnologija* 1987. godine[83].

HLJEB

"Neophodan sastojak svakodnevne ishrane je hljeb, koji je spravljan od razne vrste žita pa je imao i različite nazive. Najčešće se (u mnogim kućama i danas) jede h lj e b (Srbi u Rosuljama, Mekišu i Vitkovcima, Hrvati u Cerovcu i Sivši i Muslimani u Miljanovcu, Šijama, *Trepči* i Lepenici) ili lj e b (Hrvati u Sivši i Omanjskoj) koji se priprema od jednakih dijelova zobenog i pšeničnog brašna."

JELA OD POVRĆA

"B a m j e, b a b i nj e gaji i koristi u ishrani samo Muslimansko stanovništvo, i to ono iz sela najbližih Tešnju (Cerovac, Raduša, *Trepče*). Bamje se uvijek kuvaju s dodatkom nekog masnijeg mesa, obično u svečanijim prilikama, i kad su gotove, preliju se još rastopljenim maslom".

OBLAZAK, BABINE

"Kod Muslimana se na babine obavezno nosila pita maslenjak, t o j e n a j s t a r i j a p i t a n a d u nj a l u k u, pokrivena peškirom i komadom tkanine koji se daruje djetetu (Cerovac, Raduša, *Trepče)*, Muslimani nose više ponuda porodilji i djetetu na babine:

---

[83]Glasnik, Zemaljski muzej u Sarajevu, Etnologija, Sarajevo, 1987.

pitu maslenicu, jednu debelu i veliku privratu ispečenu od desetak jaja, te halvu i rešediju od nišeste (ako je hladnije vrijeme)".

SEOSKE STAMBENE ZGRADE

"Tešanjsko područje pripada zoni u kojoj je hrvatsko i srpsko stanovništvo sve dok je živjelo u porodičnim zadrugama imalo u kućnom dvorištu više zgrada sa stambenom funkcijom. Uz glavnu stambenu zgradu kuću svako zadružno domaćinstvo imalo je za mlađe bračne parove posebne pomoćne stambene objekte, tzv. k i j e r e, k i lj e r e, u dž e r e. Jedino odstupanje od ovog pravila konstatovano je u *Trepču*, odnosno njegovom zaseoku *Rakovice* naseljenom hrvatskim stanovništvom. Tu se naišlo na tvrđenje da nije bilo pomoćnih stambenih zgrada, već da je mladi bračni par jedno vrijeme noćivao u podrumu kuće. Kod muslimanskog stanovništva tešanjskog kraja nisu postojali pomoćni stambeni objekati te vrste. Kuće Muslimana imale su većinom više prostorija, jer je svaki bračni par u domaćinstvu, po pravilu trebalo da ima zasebnu sobu. Kod ovog dijela stanovništva jedino su neka domaćinstva imala uz kuću posebno sagrađen objekat za ljetnu kuhinju, tzv. k i r e lj, k i lj e r." [84]

ČARDAKLIJA

"Spratna stambena zgrada tzv. č a r d a k l i j a, u stručnoj literaturi poznata pod nazivom dimalučara i spratnica centralnobosanskog tipa najrazvijenija je, a po vremenu kada se javlja i najmlađa među drvenim kućama u selima okoline Tešnja. Jedna od osnovnih karakteristika ovog tipa stambene zgrade sa stambenim prostorom organizovanim u dvije etaže je prizemno locirana prostorija s otvorenim ognjištem iznad koje je otvoren prostor d i m a l u k - kroz cijelu spratnu etažu do u potkrovlje. U tešanjskom kraju čardaklija se ne javlja sa podjednakim intenzitetom u svim selima.

Najbrojnije su bile u *Trepču*, Ljetiniću, Miljanovcima, Jablanici, Lepenici, Kraševu i Šijama. Građene su samo u selima nastanjenim Muslimanima, i to, u prvom redu, za potrebe porodične zadruge

[84]Naziv **u dž e r a** nastao je od termina **h u dž e r a** eliminacijom konsonanta h. Riječ **k i lj e r** je latinskog porijekla, a **h u dž e r a** arapskog porijekla (Abdulah Škaljić, Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, Biblioteka "Kulturno nasljeđe", Sarajevo, 1965).

imućnih Muslimana. Čardaklija je zamjenila i relativno rano u ovom kraju potisla kuću sa čardakom među rogovima. U *Rakovicama, zaseoku Trepče*, čardakliju je imala jedna hrvatska porodica (Čičak). Ova čardaklija se nije razlikovala od čardaklija muslimanskih porodica u Trepču".

Maja mjeseca 2006. godine u Trepču su postojale samo dvije čardaklije i to u mahali Huskići Muharema zvanog Hojgo Huskić i nije više u funkciji stanovanja, pitanje je dana kada će je nasljednici porušiti, a bila bi, po svojim graditeljskim i kulturološkim vrednotam vrijedna zaštite; i čardaklija u mahali Hodžići Avdije Hodžića koja, također, nije u upotrebnom stanju.

GROBLJE

"Na početku XX vijeka ni pravoslavni nisu u svom selu imali groblje; stara pravoslavna groblja su u *Rakovici (zaseok Trepče)*, Logobarama, Gojakovcu i Gornjim Vitkovcima. I ova groblja, kao i ona kasnije osnovana su u osnovi rodovska. I kod pravoslavnih i pored sahranjivanja u rodovskim grobljima bilo je sahranjivanja na svojoj zemlji".

ŽENIDBE

"U selu *Trepče* zabilježio sam da je endogamija napuštena već između dva rata. Iz ovog sela su se ženili curama iz sela Kosove, Moševca, Šija, Novog Sela i u samom Trepču. Danas (1983 -1986.) u Trepču ima i desetak žena dovedenih iz Klokotnice i sela Brijesnice kod Gračanice".

MUHTAR

U selu je bio jedan m u k t a r (kažu i m u h t a r). Muktar je imao obavezu da jednom nedjeljno ode u kotar (u Tešnju) na tzv. r e d n i c u. U samom selu je bio dužan da sprovodi naređenja koja dobije od kotarskih vlasti.

"Muhtar, glavar, knez općenito uzevši bio je poštovana ličnost ukoliko je mogao da na pogodan način pomiri interese seljana i vlasti. Ova društvena funkcija nije plaćena od strane upravnih vlasti, ali je podrazumijevala izvjesne povlastice, koje su se poglavito mogle ostvarivati u samom selu.

Kako smo zabilježili u Šijama, svaka porodica u selu bila je obavezna da jedan dan u godini radi za muhtara. Osim što je bio veza sela i vlasti u kotaru, on je kao savjest sela bio aktivno prisutan pri mnogim važnim događajima u selu. Npr., u selu *Trepču* muhtar je ranije često prisustvovao diobama dijeljenju zajednica, što nam pokazuje i postojanje stanovitog stepena neslóge pri dijeljenju porodičnih zajednica.

A kada bi već došlo do postavljanja međanika (ustanovljavanje granica na odjeljenim parcelama), dakle, do konačne diobe, tu bi muhtar (ili knez, ili glavar), sa još dvojicom domaćina koje sam odredi, obavezno bio prisutan. Na taj način je cijelo selo potvrđivalo valjanost novonastalih odnosa i stanja".

PJEŠAČKE I KONJSKE TRKE

"Povod okupljanjima seljana nisu bili samo zajednički poslovi već i značajniji vjerski praznici i događaji. Kod Muslimana je ranije bilo u običaju da za Bajram u selu kolo zaigra. I svadba u selu je bila povod za šire društvene aktivnosti. Svadbe ili pjerovi obično bi ranije bili četvrtkom i petkom. Prvog dana bi u selu organizovali trke konja i trke pješaka. Trke konja su bile sa jahačima ili bez njih i ove druge su starije. Konji sa jahačima išli su na binjadžijske trke. Binadžije (jahači) obično su bili dječaci od 12 do 15 godina, a konji brzaci (za trke) posebno su njegovani i mogle su ih imati samo jake familije. Porodice Bobarići iz Kaloševića i *Hasanbašići iz Trepče*. Bili su nekada poznati po dobrim konjima brzacima. I Srbi su držali ove konje, i to većinom oni iz srpske varoši u Tešnju. Ovdje su pojedine gazde (trgovci) imali i po 40 konja, pa bi, ponekad, i begovi od njih unajmljivali konje za svadbe i slične prilike. Najbolje konje (i one za trke) imali su u Tešnju Bećir Beg. Miloš Tanasić i Reuf Beg.

Na binadžijskim trkama osvajane su i nagrade. Prvi je dobijao košulju, drugi peškir, a treći rubac. U Šijama i Trepču je bilo pješačkih trka i prela i u vrijeme Bajrama. Sve donedavno su na dane državnih praznika održavane konjske trke, ali je to sve rjeđe, jer su rijetki dobri konji brzaci".

UDOVICE

"Tradicionalni stav ove sredine jeste da svaki član zajednice treba da stupi u brak. Udovci i udovice se, po pravilu, ponovo žene i udaju, ali su zabilježeni i slučajevi kada su, uglavnom starije, udovice sa više odraslih potomaka ostajale u kući. U ovom slučaju one bi najčešće bile i na čelu kućnih zajednica. Takve slučajeve sam zabilježio u Medakovu kod porodice Križanović, u *Trepču kod Hasanbašića i Zlatijića*. Ovi Zlatijići su, u stvari, rod sa Ljevakovićima iz istog sela, ali su se po udovici Zlatiji, koja je bila starešina u kući, prozvali Zlatijići. Sličan je slučaj i sa, dijelom, porodice Kosovčić iz sela Kosove, koji se nazivaju i Bademići po majci Bademi".

ZADRUGA

"Do pre tridesetak godina u ispitivanom kraju su preovladavale vrlo brojne kućne zajednice sa po nekoliko s t u p o v a, koji su označavali uže porodice oženjenih članova. U periodu kada kmetovsko stanovništvo dolazi u posjed zemlje koju obrađuje (putem primjene agrarnih zakona Austro-Ugarske i Kraljevine Jugoslavije), oženjeni članovi zajednica počinju već sa djelimičnim izdvajanjima. Tako u ovom periodu bilježimo pojavu izgradnje posebnih stambenih jedinica za pojedine uže porodice, ali koje d e f a k t o nisu odjeljene već su i dalje ž i v j e l i z a j e d n o. U *Trepču* su, npr., *Dedukići* do pred sam drugi svjetsi rat u zajednici imali dvadesetoro č e lj a d i. Zajednica *Kruške* iz istog sela u to vrijeme je imala 4-5 kuća, nisu bili odjeljeni i bilo ih je oko tridesetero čeljadi. Brojne su bile zajednice i kod Zukića i *Ljevaka* (zvanih Alići), kojih je, takođe, bilo 4-5 kuća".

Zanimljivo je da se pominje prezime Zukić u Trepču, a da niko, pa ni oni najstariji, ne pamte da je to prezime bilo u Trepču, niti ga ima u popisu stanovništva Trepča po domaćinstvima iz 1910. godine. Dakle, moguće je da se radi o greški istraživača i da je riječ o zajednici Dedukića.

KESIM

"Pod pojmom *kesim*, uopšteno gledajući, u ovom kraju podrazumijevaju davanje određenog dobra drugome n a p o s l u g u ili č u v a nj e, pri čemu obe strane imaju ugovorom utvrđenu korist.

Kesim je u direktnoj vezi sa osopcem, tj. onim naturalnim dijelom koji cura prilikom udaje dobije od svog roda, a to bi u većini slučajeva bilo u stoci. Kod Muslimana u Trepču osobac je mogao biti i u njivi (pod prethodno iznesenim,određenim uslovima) i ta se zemlja onda davala u najam.
Dio uzroka vezanih za diobe sinovskih zadruga svakako je bio sadržan u činjenici da je osobac, s obzirom da ga nije mogla imati svaka udata žena, u zajednici često mogao biti povod zavistima i svađama.[85] I kako reče jedan od kazivača u Trepču, mogla je ona (što ima na kesimu) doći svekrivi i reći: 'Evo imam june od mojeg kesima da ga zakoljemo u zajednicu'. A kad tako ne bi rekla, onda drugim ženskima koje su tako uradile bude krivo na nju; žene su bile razlog djeljenju, one prve počnu razdor, pa se braća dijele. Iz tog razloga starješine sinovnih zajednica strogo su vodile računa osobac - ne miješa sa zadružnom imovinom. Dobri domaćini kako mi rekoše u Medakovu govorili bi ovako: Ti na kesim imaj kol' ko, oćeš, samo nemoj miješat u zajednicu".

NARODNA LIJEČENJA

- Ako je kašalj posljedica prehlade, smatrali su da je dovoljno piti čaj od lipovog cvijeta (Muslimani, *Trepče*).

- Krv kad ide na nos (haemorrhagia). Meći studene obloge i trave kunice za vrat (Muslimani u *Trepču*).

- Laneno sjeme kuhano u mlijeku i još toplo privija se na micine, napetke, pa i čireve da ih provali i da gnoj isteče.

Kazivačica iz Omanjske priča kao je na njenoj kevici (ćerci, djevojčici-R.F.) ono bilo, pa ona skuhala laneneo sjeme i provalila micinu (Hrvati u Omanjskoj i Muslimani u *Trepču*).

- Kad ko boluje od sandžije, pije čajeve, ali i privija ugrijan crijep zavijen u laneni peškir na ono mjesto gdje ga najviše žigaju sandžije (Muslimani u *Trepču*).

- Struna ili strunjavica je kad boli stomak, jer je spao želudac. Tada se namješta želudac i daje čaj od trave verem, čubra i kantarion.

---

[85] N. F. Pavković, nav. Delo 131-132.

Bila u Trepču *Garić Hanka*, bila ž e l u d a r i c a. Kad se ko struni, masirala bi ga niz leđa, pa od grudne kosti prema plećima i od slabina ka želucu da ga namjesti.

Onda bi stavljala ture od uvrnutih peškira I njima bi potpasala bolesnika da tako hoda neko vrijeme. Njena kći naučila to od nje, ali nije dobra ko što joj je majka bila. (Muslimani, Piljužići).

- Kad stomak boli, uzme se voda u bakrač ili lonac i stavi da prokuha. Saspe se u tepsiju i poklopi onim loncem. Ako lanac pokupi u sebe svu vodu, biće lakše bolesniku. Onda podigni lonac, da se voda prospe. Tom se vodom bolesnik malo umije, stavi se da legne na leđa, onaj lonac mu se stavi na pupak, pa se poveže kakvim platnom da malo teko leži dok želudac dođe na svoje mjesto, pod loncem (Muslimani u *Trepču*, Piljužićima i Tešnju).

- Tuberkuloza,sušica (tuberculosis) da se izliječi sušica, trebalo je jesti nepritopljen med u satikama (satike saće, R.F.) zajedno s njima, i uopšte trebalo je jesti što više meda (Muslimani u Šijama, Novim Miljanovcima i u *Trepču*).

- Zamjena djeteta (rachitis i hydrocephalus) malo dijete ne smije se ostaviti samo ni minutu, jer vjeruju da ga vile mogu zamijeniti: uzeće zdravo, a ostaviti bolesno dijete koje ne more ni stajat ni hodat (Muslimani u Mrkotiću i *Trepču*).

- Prelomi (fracturae) najčešće je, i zapisano je na više mjesta, da se prelomljena kost poslije namještanja obavije lanenim vlaknima po kojim je razliveno razbijeno jaje. Preko tako omotanog preloma, stave se daščice koje stoje tako dugo koliko odredi onaj ko ih je stavio. To je određivano prema starosti povređenog (Muslimani u Mrkotiću, *Trepču*, Hrvati u Sivši, Srbi u Rosuljama).

Da su znali da namještaju prelome, pričaju i za *Aliju Hasanbašića iz Trepča* i nekog čovjeka koji je živio više Mekiša.[86]

- Rane (vulnera) se na prvom mjestu, ispire da se iščisti, da se ne zagnoji. Ispire se rakijom, slanom vodom ili gazom (opšte kod svih). Poslije ispiranja zaustavljala se krv, ako je rana mnogo krvarila. Zaustavljala se na sljedeće načine: posipala se izrezanim duhanom, ili ispirala rakijom sve dotle dok krv ne prestane da teče, ili se pak na takvu ranu stavljala hajdučka trava, zvana još i kunica (Muslimani *Trepče*)."

ŠALJIVE PJESME

Šaljive pjesme pjevaju, uglavnom, muškarci. Bego Halilović iz Kardaglija pjeva starinske šaljive pjesme uz pratnju šargije: Akšam pade, jacija se sprema, Čuj dragane, odoh za drugoga. Šaljive pjesme pjevaju i *Omer Kadušić iz Trepče* (1933. godište) i Salko Bešo iz Koprivaca, prvi uz pratnju šargije, drugi uz pratnj tambure. Obojica su skloni improvizaciji, posebno posljednji. Šaljive pjesme su se pjevale, a i danas se pjevaju u brojnim prigodama, uvijek uz veselje, pa i na svadbama:

Ko se rano oženio,
svakog dobra poželio,
od punice maslenice,
a od punca žutog bica.

Poznate pjevače iz druge polovine XIX vijeka u Tešnju su zvali p j e v e. Prema informacijama iz 1968. godine u sjećanju su sljedeći umrli kazivači epskih pjesama: *Ćerim Ljevak iz Trepče*, poznat kao dobar kazivač i pjesama i p r i č k i, umro pred drugi svjetski rat sa 60 godina. Pamtioci kažu da je bio bez škole, da je kazivao i pjevao pjesme. Smatraju da su pjesme koje je on prenosio nasljedstvo tešanjske usmene tradicije. U njegovim pjesmama dominirala je porodica Kladuša, obojica čuvene braće. [87]

Sedamdesetih godina 20. stoljeća u Trepču su na harmonici lijepo znali svirati i zapjevati na veseljima i igrankama Ramo Rahmanović, Musto Kalabić, Džemal Kosovčić i Raif Hasanbašić; a Vahidin Ljevaković je prvi Trepčak koji se otisnuo i u estradne pjevačke sfere.

Mujo Buljubaša i Gojeni Halil (Halilu je po njegovim pjesmama bilo svega četrnaest godina). Pjevao je o njihovim ženidbama, o ratu sa banom k a u r i n o m, o odvođenju k a u r s k i h cura."

TREPČANI I ZANIMANJA

Želim kazati da sam za ovo poglavlje trepčanske prošlosti značajno koristio knjigu Alije Galijaševića „Tešanjske zanatlije i

[86]Mil. S. Filipović, Lekaruša iz Tešnja. Miscellanea I. Prilozi za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije i Balkanskog poluostrva (Beograd, 1937).

[87]Junačke pjesme (muhamedovske), Knjiga treća. Uredio dr Luka Marijanović. Zagreb,Izdanje Matice hrvatske, 1898. Marijanović navodi Hamdibega iz Tešnja kao jednog od poznatijih begova kod koga je dolazio i pjevao Bećir Islamović.

trogovci 1642-1992", spoznaje starijih žitelja Trepča i svoja sjećanja.

U popisnoj knjizi A. Domovnica sela Trepča rubrika zanimanje uglavnom je popunjavana sa *težak*, *kućanica* i samo jedanput *državni imam*. No, to ne znači da se ljudi u Trepču nisu zanimali i bavili i drugim poslovima kao što su: voćarenje, stočarenje, trgovina, mlinarenje, tesarenje, ćerpičarenje, pletenje, tkanje, vezenje, šivanje, štavljenje, kovačenje, potkivanje...

ARHEOLOŠKI TRAGOVI

"Područje uz rijeku Bosnu i Usoru bilo je naseljeno još u starije kameno doba. Iz tog vremena na Trebačkom brdu pronađen je lijep primjerak musterijanskog šila. Tu se i danas može naći mnoštvo okresaka od kamena (jaspisa) od kojeg je ovdašnji čovjek pravio oružje i oruđe.

Slični predmeti nađeni su i na lokalitetima Kremuša i Mramorje u Žabljaku, kao i na drugim brežuljcima kraj rijeke Usore." [88]

KOVAČI

"Kovači su bili brojni na tešanjskom području. Mnogi lokaliteti, kako u gradu tako i na širem prostoru, nose nazive kovačnice (Trepče), kovači i slično."

TESARI

"Tradiciju graditeljstva na prostoru općine Tešanj nastavili su tesari: Mustafa Hambašić, Avdo Sejmenović, Suljo Jusufović, Adem Mehuljić, Muho i Zejr Deljkić, Muharem Deljkić, kao i dunđeri Adem Hasanbašić (Trepče) 1934, Ilija Batanić, Fejzo Terzić, Omer Durkalić 1933, Suljo Jusufović 1933, Haso Kantić 1933, Đulaga Hadžić 1933, Salih Prnjavorac 1937, Mustafa Hanbašić 1939 (Trepče)."

[88] Alija Galijašević, Tešanjske zanatlije i trgovci 1642-1992, Tešanj, 1996.

KUĆNE RADINOSTI

TKANJE

"Od kućnih radinosti najviše su otkupljivani proizvodi tkalja kao što su bezovi, ponjave, uzvodi, kutmijaš i to najviše iz sela Trepče, Lepenica i Matuzići."

Pouzdano znam da su se tkanjem ponjava i beza s dogovorenom prodajom bavile Isma Hasanbašić, Saliha Ljevaković...

VOĆARSTVO

Dobar voćnjak šljive *madžarice* imali su Muhamed Kadušić, Munib (Ađul) Ljevaković, Đulaga Ljevaković, Ibrahim I. Ljevaković, Ibrahim M. Ljevaković.

MLINARENJE

Jedan od prvih mlinova na području Trepča, okolnih sela, pa i šire općine Tešnja, koji nije bio na tradicionalan vodeni pogon, bio je mlin Muhameda H. Kadušića na aran-motor pogon, kasnije na električni pogon 1968. godine. Od tada Trepčani nisu više morali u sušne ljetne i jesenje dane nositi meljaje kukuruza i pšenice na sebi ili konju na mljevenje na rijeku Bosnu u mlinove Sinanovića i Šehrića u Kosovu.

Zatim, poznati mlinari bili su Arif Hambašić i Ramo Rahmanović decenijski mlinari u Zlatića mlinu.

ČOBANIJA

Stariji pamte Mehmeda Krušku, po zanimanju čobana iz Trepča koji je uz svojih nekoliko ovaca po Trebačkom brdu čuvao ovce gotovo svih drugih. Naravno, za uzvrat je dobivao godišnju čobaniju u namirnicama, kojem jagnjetu, iznimno u novcu.

TESARENJE

Poznati majstori tesari u Trepču su bili: Osmo Kosovčić, Ibrahim I. Ljevaković, Adem i Mustafa Hambašić, Smajo, Mušo i Mustafa Kruško, Mustafa, Muharem, Adem i Zeir Hasanbašić, Salih Cerovac, Sulejman Kadušić, Ismet Kotorić, Mustafa Hajrić, Avdo Dedić, Mujo

Hasanbašić...kažem majstori tesari, jer su umješno, majstorski, kao rijetki u selu, istesavali sjekirom *plankačom* obimnijom, širokom, iznimno oštrom, četverostrane desetometarske posjeke, grede, ćošetnjake, vjenčanice, makaze...za drvene kuće spratnice i iznimno čardaklije, i to tako sve do pojave strme testere kojom se, na napravljenom od greda terđahu u zastrani, mogao raspiljivati ruljak tako što bi glavni piljač vukao testeru u nebo stojeći na ruljku iznad terđaha vodeći računa o pravilnosti reza, a trojica piljača bi ispod terđaha vukli testeru strmu, čiji zubi su okrenuti na dolje, i tako po cijeli dan raspiljivala se daska i letva.

Mujo Hasanbašić,
vrstan drveni majstor, fotografija iz 1976. godine

Treba reći da su se majstori tesari posebno natesali *pragova* u vrijeme gradnje željezničke pruge Šamac Sarajevo kada su naročito isječeni Zlatića hrastovi gajevi, a Ibrahim Zlatić se natesao *pragova* na hiljade.

TRGOVINA

Tradiciju trgovanja radeći u državnim i privatnim trgovinama iz Trepča održalii su:

1. Hakija Ljevaković,
2. Rifka M.Kadušić, 1988. godine,
3. Selim S. Hasanbašić, 1989. godine,
4. Ekrem M. Kadušić, 1989. godine,
5. Enis H. Cerovac, 1990. godine,
6. Zijad J. Ljevaković, 1990. godine,
7. Osman Ljevaković i
8. Hamdija Kadušić.

U poglavlju "V. PRILOG: Popis zanatskih i trgovačkih radnji kao i prevoznika od 1945. do 1992. godine" spominju se iz Trepča kao:

ZIDARI

1. Salih Cerovac, 1968. godine,
2. Edhem A. Hasanbašić, 1981. godine,
3. Salko O. Kadušić, 1982. godine,
4. Avdo O. Hasanbašić, 1989. godine,
5. Azem S. Dugalić, 1990. godine i
6. Muharem Kruško, 1971. godine.

TESARI

1. Smajil Kruško, 1950. godine,
2. Mustafa Mehičić, 1957. godine,
3. Adem Hasanbašić, 1957. godine,
4. Mustafa Hambašić, 1958. godine i
5. Muharem Hasanbašić,1958. godine.

MOLERI

1. Rasim S. Ljevaković, 1979. godine,
2. Džemal M. Ljevaković, 1984. godine i
3. Husejn S. Ljevaković, 1988. godine.

Godina uz ime je godina registracije zanimanja.

XIV. ETNOGRAFSKI FILIGRANI

Edhem Mehinović, dugogodišnji učitelj u Trepču, sada ugledni advokat, slikar i spisatelj. Učiteljovanjem i poslije sudovanjem napajao se ljepotama Trepča, njegovim osobenostima u ljudima, njihovim sudbinama, običajima, starinama...

I tako, deceniju-dvije, Edhem je to promišljao, bilježeno dogonio, osmišljavao i objavio. Knjigu pripovjedaka *Sudbine* Edhem je napisao u petnaest priča iz Trepča, kako to autor reče to su "priče iz života, to su istinite priče ostvarene u ravni tragova života, pravde, nama i inata."

Petnaest priča:

I. *Oranica van prometa,*
II. *Hamidova avlija,*
III. *Salihov čardak,*
IV. *Svadba,*
V. *Kavga iz inata,*
VI. *Osveta komšiji,*
VII. *Crv sumnje,*
VIII. *Alergija na svekrvu,*
IX. *Šahin kamen,*
X. *Čovjek je i vuku-vuk,*
XI. *Dijete bačeno niz liticu,*
XII. *Operacija protiv manije,*
XIII. *Svjedok i pravda,*
XIV. *Usidjelica,*
XV. *Zvučnik u bunaru,*

je petnaest *đerđefa* [89] na kojima Edhem izveze, opet, petnaest filigrana[90] trepčanskih običaja, avlija, čardaka, svadbi...tananim zlatnim rečeničkim nitima s biserima karakteristične bosanske, a trepčanske, leksike, i još, šta više, sa svojom iskrenom filijom. [91]

Kroz nekoliko šara Edhemovog pisanja iz prošlosti Trepča provirujemo u nju.

"Dremljiv čardak šuti.

Uz njega trošna kapija zazidala hlad u avliji. Samo poneka tužna i blaga sunčeva zraka probija se između taraba. Kao da je prvo udarila u bijeli susjedni zid, pa se u oštrom zaokretu ušunjala mlaka i krhka u Memagino predvorje. Neće svojom svjetlošću da remeti ozbiljnost običaja koji se rađa.

Memaga nastavlja: - Sjećam se da je tuga ovladala selom. Presta škripa točkova volovskih i konjskih kola natovarenih žitom i drugom hranom. Usahnuše mirisi prohe i kajmaka. Nestade miruha, koje, sa ljesa puštaju suhe šljive i orasi. Izgubi se žamor pčela na cvjetnim ispašama. Zanijemi seoski rahatluk, kojem nekad nigdje kraja bilo nije. Ni tada naša Luka nije zatajila. Pored nje rječica ko priuza teče, al opet noću nadoji vodom svoj najveći vir. Žene na obremačama vodu u razore oranice sipaju, a ona žedna pije li pije. Noću se od žege odmori, pa još uz kapi rose kao obećava da, opet, neće izdati".

Oranica van prometa

Avlije su oduvijek skrivale naše boli, tuge i neuspjehe, ali i uvećavale naše odrastanje, naše radosti i pobjede.

Hamidova avlija. Prostrana. Pitoma kao kumrija. Ima dušu za sve slučajne posjetioce, kao i za putnike namjernike. Svi oni dožive nešto lijepo i toplo za dušu, u ovoj avliji. U njoj, na znatnoj udaljenosti od seoskog puta, počiva cijelo stoljeće i nekoliko dugih decenija Hamidova rodna kuća.

---

[89] đerđef - turska riječ, znači okvir u koji se napinje platno za vezenje.

[90] filigran - talijanska riječ, znači fini mrežasti rad sličan ćipki od skupocjene (srebrene ili -zlatne)žice.

To je velika prizemnica sa mračnim podrumom i dograđenom magazom.

Avliju okružuje, sad već trošna, visoka ograda hrastova taraba. Na avliji su široka vrata sa metalnom halkom *zvekirom*. O ogradu se češu volujski rogovi.

Iza ograde čuje se žagor i kokotanje kokoški i drugih pernatih životinja. U njoj su tri šarenike jabuke, jedna palučka, jedna kruška jeribasma, dva oraha đumiša.

U Hamidovoj avliji prkose i mame svojim mirisom i svojom ljepotom, cvjetovi crvenih i bijelih ruža, lala, zambaka, sabahčića i akšamčića. Tu je i korjen starog miloduha, koji daje izdanke bez obzira što je zatajila pažnja prema njemu.

Avlija je svjedok porodičnih mijena, sloge i nesporazuma, razilaženja i pomirenja, uvjerenja i pogleda. Avliju je nekad čuvao pas Brnjo.

Hamidova avlija

Zidovi čardaklije obogaćeni su ukrasnim rezbarenim rafama. Broj rezbarenih nizova i dužina rafa, odavale su na svoj način prestiž domaćina u seoskim društvenim slojevima. Od pokretnog pokućstva, najveća tajnovitost i čar bogatstva okružuju seharu čekmedžu. U njoj su pokretno blago (novac i zlato) i najvažniji dokumenti porodice. Na seharu padne suza, kad majka iz porodične nužde, prodaje dukate, šorvane i cekine.
Uz seharu se izmake životni uzdah, kad se odlažu presude o izgubljenim sporovima i izdržanim kaznama. Iz sehare se bolesnoj djeci nude najtananiji sokovi, kolači i plodovi južnog voća: smokve, narandže i limunovi.

Sve sobe čardaka na sredini imaju ukrašene ćilime - zilije. Prostori uz zidove, za odmaranje i uživanje u rahatluku, obogaćeni su šiltetima, minderlucima, pokrovcima i hasurama. Sobe su isprečane, od šilteta do minderluka, obično šarenim i svilenim ponjavama."[92]

Salihov čardak

[92] Edhem Mehinović, Sudbine, NIK "Kujundžić", Lukavac, 2005, 157.

LJUŠĆIDBA

Jesen je.

Septembarske berbe su na sve strane.

Njive su pune berača šljiva, kukuruza , jabuka, stogova sijena, oraha,...

Trepčanskim, i Zlatića, sokacima i kaldrmom škripe drveni kolski točkovi o drvene kolske rukavce, cvile na sve strane po cijeli dan. Šušti suha kukuruzovina, reže po licu, vratu, po djevojačkim mišicama.

Otkidaju se klipovi kukuruza.

Poneki su i žilavi, teško se otkidaju. Pune se sepeti. Snose se u kolske lijesove. Napunjena,"uvrhom"kola kreću volovskim korakom, sporohodno, kućama, i tako destak-petnaestak puta danas punih lijesova ulazi se u avliju.

Sjećam se, mi, djeca u buljuku skačemo na lijes žita, sretni, svojim nogicama izgrćemo žito.

I, tako, u predvečerje u avliji velika kamara žita.

Zovu se ljušćilje po selu, i iz drugih sela.

Treba žito skloniti s meraje, smiriti ga u koš.

Akšam je.

Čuju se djevojačke pjesme.

Idu Tugavke, Medakovke, Kruškićke,...

Čuju se i momački bećarci.

Podvikuje se.

I, tako,okupiše se cure i momci .Okružiše kamaru žita. Ljušći se. Priča se.

Svako sebi sagovornika nađe.

Momci su na kamari žita, te nogama i rukama primiču žito djevojkama kako se one ne bi primicale i tijesnile krug.

Pjevne se pjesma,

- *Ljušći, ljušći da idemo kući,*
  nema kući dok se ne oljušći.

- *Ljubljena sam, a'l se ne poznaje,*
  dragi vijeran pa me ne odaje.

- *Kad pogledam fesić i kićanku,*
  ostaviću i oca i majku.

- *Crne oči rodila mi nana,*
  a zelene imam u dragana.

Motre se momci i cure. Licem u lice su. Prestrojavaju se momci. Svako svojoj simpatiji. Svako nastoji iznuditi pažnju svoje dragosti.

A, onda slijedi čin *sjemenjenja*.
Najljepši i najveći klas kukuruza momak bi odabrao, razlistao bi mu peruhu, sabrao u svoju šaku, i zlatasti, jedrozreli klas ponudio djevojci, kojoj iskazuje simpatije i ljubavne najave, da zajedno otkinu ljupinu od klasa.

Dakle, djevojka treba *osjemeniti* klas, otkinuti ga da ljupina ostane u momačkoj ruci, a klas u njenoj, ito je, zapravo, njeno prihvatanje ašik-ponude, i u tome je sva simbolika čina *sjemenjenja*. Kažu „zrnevlja kukuruza sa tako osjemenjenog klipa kukuruza bila su s najviše nafake i dobro bi ih bilo posijati". Često se događalo da se ljupina nije dala, baš, lahko otkinuti od klasa.Momci su htjeli da to otkidanje, ili ti *sjemenjenje*, dugo traje, kako bi se, eto djevojačke i momačke ruke što dulje držale zajedno za klas, uvijale, ponekad *ko slučajno* krišom i dodirivale.

Tako je, vrlo često, započinjalo ašikovanje i ljubav između dvoje mladih.

Ako cura odbija da otkida ponuđeni klas, to je, već, bio znak da joj se momak ne sviđa, ili čeka ponudu drugog, onog koji joj se više dopada na koga je već *bacila oko*, s kojim je već ostvarila išaret-komunikaciju, ili kako bi to danas rekli *proradio im fluid* ili *događa se neka hemija.*

I, tako, klas po klas, pjesma po pjesma, ašik po ašik, *oljušći se žito*, a domaćin sepet po sepet *zlatnih polugica* napuni koš.

Oko ponoći biva gotovo.Puna je avlija bijele kukurzove peruhe, u Trepču se to zvalo *ljupe*. Na nogama su sve ljušćilje, otresaju se

Domaćica skida s veriga, ili ti s furunskih plata veliki, bakarni, bakrač pun varenjaka, nedozrelih klasova , mlječaca,iz kojih pršte mljekaste kapljice. Jedu se varenjci, bez ustručavanja. Izgladnjelo se.

A onda svako kreće u svom smjeru.
Starije žene, koje su malo neustrašivije, pale fenjere, kreću prve, zivkaju svoje cure koje su dovele. Kreće se mrakačom i kaldrmom, i puteljcima prečice, preko njiva.

Momci ispraćuju svoje cure.

Počinak čeka.

Sutra treba raniti.

Novim danom sve ispočetka.

OD BEGA DO MLINA

Dabogda im'o pa nejmo kletva je koja u narodu važi za najtežu.

Je li Husija Saro imao usud te nečije kletva ne znam, ali živa je istina da je imao veliko imanje i kuću, a zvršio je kao beskućnik. Nikad se nije znalo gdje će zanoćiti, kod koga, u čijoj kući, u kakvom sobičku, na *h a s u r i*, kraj vrata. Zapravo, tamo gdje ga je akšam zatekao tu je i noćivao. Svako je znao Husiju i u nevakat zadržavao bi ga na konaku.

Znalo ga je i najmanje dijete od kojeg su, doduše, djeca zazirala.

Husija je bar, koliko sam ga poznavao u staračkim danima, a živo je oko 80-ak godina, bio dobroćudan starac s dronjavom *hrkom* ili nekim kaputinom, koji nije bio po njegovoj mjeri, a koji mu je neko dao jer ga nije više želio nositi, sa putravcima na nogama i lanenim širokim gaćama, sa kosetrenom torbom o ramenu i drenovim podebljim, ručno izdjeljanim, štapom.

Što je bilo ruha na njemu je a što je imo kruha u njemu je doduše u torbi je bilo po nešto i što bi mu poneko udijelio, bez njegovog traženja. U stvari, Husija je u svojih posljednjih 10-ak godina uglavnom obitavao u dva mlina na rijeci u Tugavićima, u mlinu Ante Glavaša ispod brda Strahovac i nizvodno dva kilometra, češće, u Zlatića mlinu koji je bio, ustvari, na nekadašnjem njegovom imanju ili njegovog oca Sara-bega.

Husija je, zaista, prešao put od bogataša za ondašnje prilike, s obzirom da je imao veliko zemljišno imanje šume i oranice do bukvalnog siromaha.

Šta se zapravo desilo?

Pričalo se da je Husija imao starijeg brata Ibru ali da ni on nije imao djece k'o ni Husija. Poslije bratove smrti naslijedio je i njegovo imanje. Tako je imao preko 100 dunuma zemlje. Imao je kuću na njivi Poprečica, stotinjak metra od Trebačke rijeke. Pamtim kamene ostatke njegove kuće. Od kuće, oko stotinjak metara, bio je, i danas ima, studenac od kojeg je doveo vodu do kuće uz pomoć lipovih kora.

Naime, sa mlade lipe zvane *lipić*, debljine prečnika 10-15 cm. bi se ogulila kora koja je sama po sebi elastična i izgledala bi uvijeno kao uzdužno presječena cijev, i tako sa jednom u drugoj lipovom korom Husija je sebi doveo vodu.

Imao je puno dvorište pataka, gusaka, kokoša.

Ali, nije volio raditi, obrađivati zemlju, sijati...

Pored kuće je vodio nogostup, putić. Dakle, u kući, oko kuće i pored kuće odvijao se život. Poslije smrti žene Husija je nastavio samački život. Počeo je prodavati njivu po njivu, šumu po šumu i na kraju ostao bez ičega.

I kuće nije više imao.

Bilo je prodaja i *nibil pošto* ali nije to bio jedini razlog njegovog propadanja. Pitali su se ljudi kud je *zdijevao* novce.

Kad neko propadne kažu *il je bio pjanac, ili kockar, ili kurvar*, zanimljivo Husija nije bio ništa od toga, ali se govorkalo da je imao *neku* kojoj je navraćao i bio prema njoj darežljiv.

Husija je završio u mlinu jedne jesenje noći priča mlinar Kasim, mada su decenijski mlinari u Zlatića mlinu bili prvo mlinar Arif Hambašić a zatim Ramo Rahmanović:

"U vrijeme jacije po običaju Husija je došao u mlin.

Popričali smo.

Ubrzo je na palači (daske na kojima se sjedilo i spavalo) zaspao.

U međuvremenu i sam sam legao.

U sabah sam ustao provjerio kako mlin melje i počeo dozivati Husiju da popijemo kahvu od malo divke.

Husija se ne budi.

Bi mi sumnjivo.

Pođoh ga gurkati.

Al' Husija ne miče.

Hladan! Umro!

I tako Husija 1960. godine završi svoj isposnički život.

Zlatići koji su od njega najviše kupili zemlje i Tugovljani, njegove najbliže komšije, ukopaše ga, gotovo bešćujno, u tugovačko mezarije nedaleko od Ante Glavaša kuće. Poslije njega ostaše njegovi toponimi, Sarića bašća, Sarin gaj, Husijin gaj, koji i danas čuvaju pomen na njega i njegovog oca.

***

Zanimljivo je kazati da je ljeta 2005. godine Himzo Ljevaković iz Zlatića jedan od nasljednika dijela imanja koje je Husija nekada rasprodavao Himzinom ocu Đulagi i drugim uglavnom ljudima iz Zlatića, najavio prodaju jedne njive, dakle njive koja je nekada bila Husijina. Potencijalni kupac Kemo, Himzin bratić mu reče: "Dobro Himzo, pošto ti je njiva?". Himzo zacjeni, malo i poskupo, ali mu kupac reče: "Dobro, ja kupujem po tu cijenu, ali te moram podsjetiti pitanjem: Znaš li ti, Himzo, kako je završio čovjek koji je tu istu zemlju nekad prodavao?". Himzo se zamisli, prisjeti i uzviknu:"Uh, nije Sarića bašča na prodaju!" U narodu kažu: "Zemlja proklinje onoga ko je prodaje".

***

Alija Galijašević u svojoj knjizi *Na tragovima tešanjske prošlosti* govori u kratkoj priči o trebačkom Sara-begu i njegovom sinu Husiji prenoseći zanimljiva sjećanja o sudbini čovjeka i njegovog grunta.

TREBAČKI SARA-BEG

"Mještani sela Trepče, po predanju, prepričavaju kako je neki Sara-beg (Ali-beg) za vojne zasluge dobio u posjed veliki dio zemljišta i šuma na širokom prostoru oko Trebačkog brda. On je imao sina Husija koji je olahko i za bagatelu poslije očeve smrti prodavao i ustupao mještanima jedan po jedan dio svog ogromnog naslijeđenog imanja. Bilo je dovoljno da ga neki od mještana dobro nahrane i napiju, a on za uzvrat ustupi i pokloni komad plodnog zemljišta ili dio šume.

Ibro Ljevaković iz Trepča je *ponio* nešto od kazivanja o ovom begu i njegovom sinu. Sjeća se da su po ovim pričama u posjedu pomenutih bila područja Tugavića, Strahovca, a jedan gaj se i danas naziva Sarin gaj.

Sin Sara-bega Husija ostao je bez cjelokupnog posjeda, pa su se stariji mještani osjećali da je, kao beskućnik, život u starosti proveo je u jednom mlinu sa nekim mještaninom.

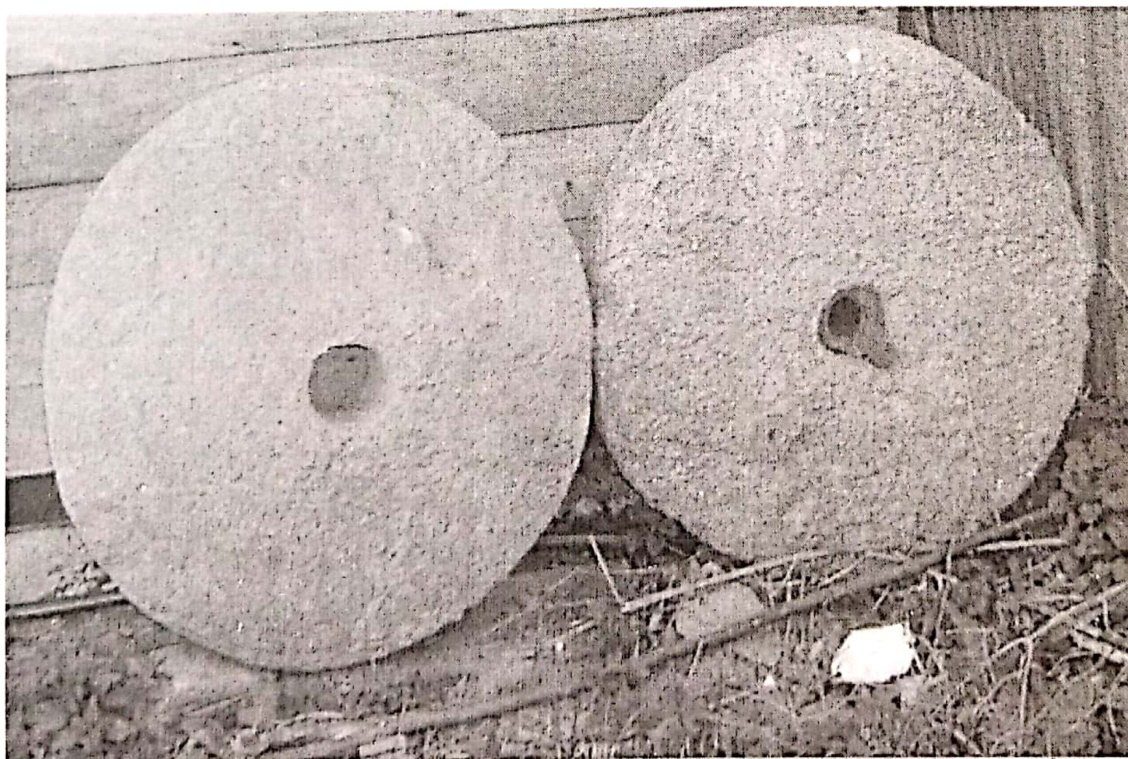
Ostavši bez ičega, počeo se baviti vađenjem i pripremanjem zemlje zvane ćil, koje ima na ovom području, a koju je prodavao. Služila je za pranje kose.

Navodno, upotrebom ćila kosa je bila bujna, lijepog izgleda. Zahvaljujući upotrebi ovog *preparata*, djevojke su imale dugačku bujnu kosu sa velikim pletenicama do ispod pojasa."[93]

[93] Alija Galijašević, Na tragovima tešanjske prošlosti, Tešanj, 2003., 301.

Vršidba pšenice u Trepču, 09. jula 2006. godine

Žrvnjevi Zlatića mlina, odmaraju u dvorištu Jusufa Ljevakovića

MLINOVI

Vodenica

Trepčanski vodotoci, potoci i Trebačka rijeka, pamte mlinove kojih više nema.

Bilo ih je puno, i velikih i malih, u vrijeme kada je imati mlin bio prestižan imetak. Ko je imao mlin bio je imućan, gazda, imao je dobar izvor prihoda.

Mljele su se žitarice, kukuruz i pšenica uglavnom, a i ječam i raž rjeđe. Mljelo se za ušur i za novce rjeđe.

Mlinari su bili stariji ljudi i koji su radeći u mlinu obezbjeđivali hranu za preživljavanje svoje porodice i obično su bili slabijeg imovnog stanja ili ograničenih radnih moći.

Mlinovi su nestali što zubom vremena, što hirovitim vodama, što industrijalizacijom poljoprivrede i ishrane.

Riječni mlin, vodenica, i vodeničko mljevenje brašna svedeno je na romantičarske i raritetne vrijednosti.

Mlinova u Trepču više nema, a bilo ih i preko desetak. Na Trebačkoj rijeci bili su veći mlinovi i koji su radili tokom cijele godine osim iznimno kada bi u velikim i hladnim zimama led zakovao vodeni točak koji bi se deblokirao po dan dva sijekući sjekirama led, ili u sušnim ljetima mlinovi su radili sistemom akumulacije vode i dok akumulacija u jazovima ne isteče mlin melje, pa opet iznova.
Na manjim potocima Trnovac i Bijeli potok bili su manji mlinovi takozvani *malići* i oni su radili dok su potoci jači u kasnu jesen, zimu i proljeće.

Mlinovi na Trebačkoj rijeci su bili:

- kod mosta na izlazu glavnog putu prema Medakovu *Kadušića mlin*,
- kod ćuprije za Čifluk *Hasanbašića mlin*,
- pod Gušćom *Jusufovića mlin*
- u Tugovićima kod Alijine bare *Zlatića mlin*,
- u Tugovićima jedan kilometar više uzvodno kod kamena *Sulejmanov mlin* i
- u Tugovićima još jedan kilometar dalje uzvodno *Antin mlin*.

Sva četiri mlina odnijela je rijeka 1976. godine kada je bila poplava kakva se kažu događa jednom u 500 godina.

Na potoku Trnovac bio je mlin *malić* Bege Kotorića i *Kadušića malić* a u potoku Šabinjku *Rahmanovića malić*, a na Bijelom potoku, kažu, bio je *Salkanovića malić* i *Hodžića malić*. U Burejćima, u Mehmeda Burejića, u magazi, bio je ručni mlin s malim žrvnjom koji se okretao rukom i u najbeznadežnijim danima na njemu se mljelo kilogram-dva kukuruze ili od kukuruza bjelića bi se samljele, *pribile*, jagle.

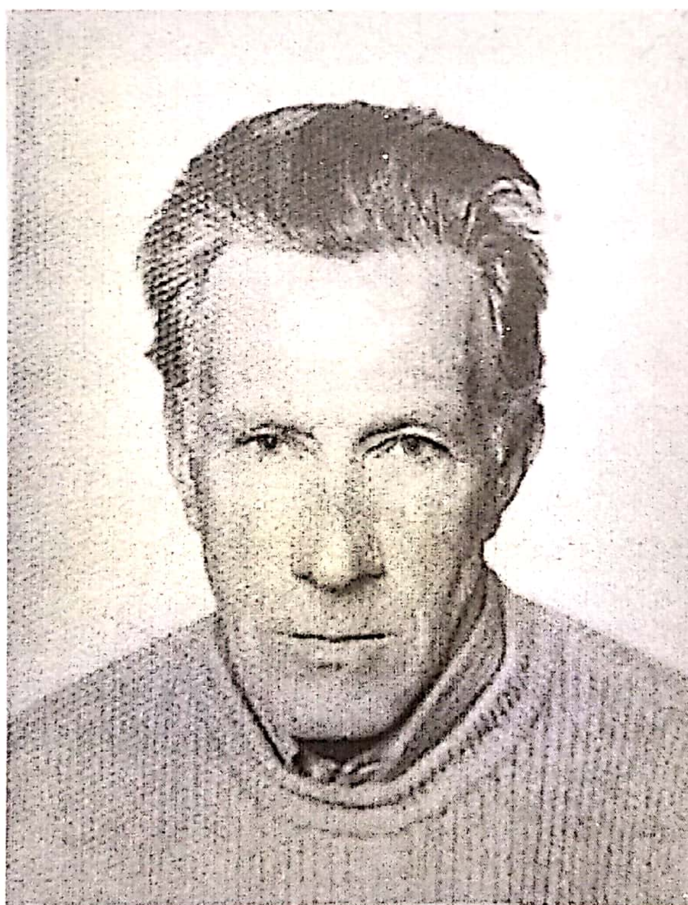
Obično, mlin je bio vlasništvo jednog čovjeka, i to onog koji ga je napravio, ali u *hevti* jedan dana imao je, i neko drugi, red mljevenja za čiju zemlju (njivu) je bila vezana brana (pregrađivanje rijeke). Brana na rijeci je podizala nivo vode i sa većim kišama rijeka bi se lahko izlivala i plavila, prije svih, njive za koje je brana vezana, i zbog štete koju poplava napravi davao se dan u sedmici da melje u mlinu i da uzima sebi ušur.

Danas u Trepču više nema mlinova nema jazova, badnja, vodenog točka, brane, žrvnjeva, kožnih mjehova, cagare, ušura i reda u mlinu, ostali su još pojmovi čija iščeznuća teku, tokovima vremena, kao mlinovi tokovima vode, u zaborav.

Unutrašnjost mlina

NA PUTANJI JEDNOG PUTA

Munib Ljevaković (Ađul) 1920-1994 .godine

Hoditi putima prije drugih nije samo roditi se prije njih. No, vidjeti ih prije, biti dalekovid.

Vjerovati da su mogući.

Kroz vrijeme, desetljeća i vijeke, trepčanskom prirodnom potkovicom života vijugao je put i život Trepčana tim putem i išpartanim nogostupima i puteljcima koji ispletoše svoju *paukastu* mrežu između šestokilometarske duge putne potkovice na čijem kraju je mahala Zlatići.

Jednom prilikom 1976. godine sa svojom "škodom" vozim kaldrmom, sporohodno, kroz Trepče doktora Ekrema Ajanovića bolesnoj mojoj nani Fati u Zlatiće. Koliko dugo klimajući autom unaokolo Trepča toliko, taman, pješice prečice s početka na kraj putne potkovice. Teljigastu šestokilometarsku razdaljinu moguće je skratiti na dvokilometarsku dijagonalu.

Izlazi doktor iz auta i okupljenim Zlatićanima veli: "Što ne činiti, bolan, šta da probijete ovaj prijeki put, da napravite kružni tok kroz Trepče. Uštedjet ćete i na vremenu i na novcu. Ono što uložite to će vam se za koju godinu vratiti. Vi počnite. Neko će završiti. Nek traje i deset godina,..."

Slušaju ljudi šta zbori pametni doktor, pa i oni koji su s nevjericom govorili o tom putu, kako nikad neće proći, kako nije moguće zbog ovog ili onog,... ali sluša to, i zadovoljno se smješka, Ađul, sretan što ima podršku umnog čovjeka, kojem ljudi vjeruju, on je doktor, on zna, on ...

Ađul već pet godina vodi *borbu* sa prosijecanjem prijekog puta s kraja sela do njegovog početka, od Zlatića preko Bara.

Razgovori se godinama vode sa komšijama iz Zlatića, sa vlasnicima parcela preko kojih bi put trebao prolaziti, sa vlasnicima zemlje pored kojih prolazi put, govori se o dobrovoljnom prilogu, o značaju prolaska puta, o nadoknadi onima koji ne daju džabe svoje zemlje za put, o dva metra kvadratna za jedan, tri metra kvadratna, pa i četiri metra kvadratna za jedan metar puta, traži se, kupuje se negdje drugdje, pregovaralo se sa Mjesnom zajednicom, Skupštinom i Savjetom Mjesne zajednice Trepča, sa čelnim ljudima tih istih organa, bilo je tu i podrške i lažnih obećanja Ađulu, dođi danas, dođi sutra, pa vađenje saglasnosti u policiji za prikupljanje dobrovoljnih priloga, pa prije toga pribavljanje odluke rukovodnih struktura sela, i tako godinama, često od nemila do nedraga, pa i onih koji su govorili "ne dam, Ađule, ni dinara dok put ne vidim da je proš'o, vjerujem samo u ono što vidim", na to bi Ađul komšiji "vjeruješ li ti u Boga? Vjerujem! - glatko će komšija, a jesi li ga vidio?

Tajac.

Nikad, Ađulu nije bilo teško ići ljudima, sačekivati praznike, obraćati se našim pečalbarima za materijalnu podršku, držati za riječ nekog

ko je i u šali obećao dati neku paru u put, prikupljati vitre onih koji to žele dati u put, pa i krampom i lopatom uređivati put, kanale, propuste, pa i svoju njivu *Križ* uložiti, samo da put prođe, da to doživi.

Podršku najbližih imao je, ali ponekad i uvjeravanja kako ne treba ni on sam činiti, ako drugima ne treba ne treba ni njemu, ...

Sjećam se, idemo Ađul, Mehemed, Himzo, Raif i Kemo puteljkom preko Pobonica Ibrahimu, Azemu, Rami već ini put na razgovore, da vidimo, kako, pod kojim uvjetima će dati prelazak puta preko Bara i njihove zemlje, kad li će Mehmed Zlatić na sred Pobonica "Ma kud nije hadži Šećo mahn'o i drugom rukom, prema Barama, onda kad je svoje unuke prije tristo godina Saliha i Osmana, prve stanovnike Zlatića blagoslovio: *Dabogda vaše bilo sve do Tugovića,* i to se obistinilo, pa da se danas nikog ne molimo za prolazak puta. "

Naravno, sve su to naše šale i produhovljenosti koje su proizilazile iz Zlatića muke za putanjom jednog prijekog puta.

1979. godine neki bageri maglajske firme radili nešto na Trebačkom brdu. Treba to iskoristiti govorio je Ađul braći i komšijama, te s bageristom Fadilom dogovoriše cijenu i u junu mjesecu otpoče probijanje puta od raskorišća Kamenjiča niz zapušteni sokak Pobonica, preko Briđa pa do Trnovca.

Otpočeše radovi. Ađul nikad sretniji.

Bageri i put s njima došli do Bara, i stali.

U drugoj fazi, šest godina poslije, teklo je probijanje puta preko Bara i toliko godina uz finansijske teškoće tekla je kupnja zemlje, na drugim mjestima, onima koji ne dadoše zemlju u *hajr-put.*

I, tako, 22. marta 1986. godine put-potokovica ili kako stariji vele *teljig od puta* spojiše se u krug. Deset godina i više Ađulove upornosti. nukanja drugih, ubjeđivanja, poticanja, uvreda, briga... putni damar, bajpas, proradi.

Putem se hodi. Sreće se na putu s *nevjernim Tomama.*

Čestitali mu mnogi.

Imponovalo bi mu kad bi mu neki reci "nikad put ne bi proš'o da tebe nije bilo, Ađule!..." Ali,...

Ađula više nema. Njegovim putom hodimo.

Sretan je bio.

I danas je.

NEIMAR MUNARA[94]

Salih Cerovac

Ko sagradi džamiju,
makar malenu k'o čapljino gnijezdo
za njena jaja,
Allah će mu u dženetu sagraditi kuću.
Muhamed a. s.

Ljetne, pretople dvadesetpetojulske nedjelje 2006. godine u prelijepom avlijskom ambijentu od kamena, travnatih tepiha, ljiljan-zambakovih mirisa, u šarama fasada kuća, njegove i sinova, Salih Cerovac provodi dane, oko kuće, ispod hlada, do hizmeta blagu.

Sijede kose, podebelih očalskih stakala oštre misli koja doseže u šezdesetak godina prije, malo *potvrdih ušiju*, Salih provodi svoju 75-tu godinu u sjetnom povjedanju svog žitija iskreći osmijehom radost da ima šta povidíti.

Radeći u životu ono što dugo traje i živeći u ambijentu k'o džennetskih ljepota *imao se rašta i roditi.*

Salih se rodio 1.februara 1931. godine u Trepču. Kao petnaestogodišnjak 1946. godine krenuo je u Zavidoviće i zaposlio se u preduzeće *Ozren,* u kome je radeći četiri godine naučio zidarski zanat.

Priča Salih : "Prvo moje zidarsko iskušenje bilo je zidanje osnovne škole u Trepču 1953. godine. Uz starije majstore-zidare već sam pokazivao dobar zidarski majstorluk.

Moja gradnja munara započela je 1957. godine i to gradnjom moje prve munare u Pridjelu općina Doboj. Tu prvu munaru gradio sam po savjetu izvjesnog kadije Mehinagića iz Gračenice, i po njegovim građevinskim uputama sagradih prvu munaru, i tako jednu po jednu slovom i brojem sagradih četrdeset i četiri (44).

Druga moja munara bila je u Stenjaku u Tesliću, a treća je bila u Janji, i oborena je od *dušmana* 1992. godine.

Već gradnjom svoje četvrte munare u selu Hadrovci, Kotor-Varoš osjećao sam se sigurnim majstorom munara.

Peta moja munara koju sam gradio bila je u selu Ljetinić, Tešanj, da bi se ponovo vrnuo u Kotor-Varoš i tamo sagradio šestu u selu Hrvaćani i sedmu u selu Garići, zapravo u Garićima sam sagradio komplet džamiju.

Osma po redu bila je munara u našim, tešanjskim, Miljanovcima i to ona u Poljicu. Poslije sam se u svojoj gradnji preselio u Prijedor i tamo naprvio u selu Islam svoju devetu munaru, a u selu Čarakovo desetu.

Deset munara osjećao sam kao veliku brojku, ali u gradnji se išlo neumorno dalje i gradim svoju jedanaestu munaru u selu Ćejla, Prijedor.

Dvanaesta moja gradnja bila je komplet džamija u selu Hrankovići u Tesliću, a trinaesta munara koja je mojom gradnjom uprla u nebo bila je u Kamenici, Teslić.

U Kamenici me nađoše, opet, ljudi Kotor-Varošanci i odvedoše

me da gradim svoju četrnaestu munaru.

U Vrbanjcima , Kotor-Varoš, zidah svoju petnaestu munaru i, vjerovali ili ne, sedam dana poslije završetka munare preživjela je zemljotres u Banjaluci 26.10.1969. godine od 8 Merkalijeve skale. Kad sam čuo na radiju da je bio veliki zemljotres pomislio sam da, k'o friško sagrađena, munara nije preživjela, brinuo sam o njoj kao o svom najdražem i nekoliko dana sam se raspitivao da li je izdržala. Izdržala je zemljtresne sile, ali nije sile barbarstva iz posljednjeg rata kao ni ona na Planama, Stenjaku, Janji, Kamenici, Kolibama, Velikoj.

Šesnaesta munara koju sam zidao je u Bosanskoj Gradiški.

Poslije Krajine odlazim u Brodić kod Dervente i tu niče moja sedamnaesta munara. Zatim, slijedi osamnaesta munara u Kolibama kod Bosanskog Broda i devetnaesta u Velikoj kod Dervente.

Dolaze ljudi iz Gračanice i vode me k sebi gdje ostajem poduže i zidam dvadesetu munaru u selu Malešići, dvadeset prvu u Doborovcima, dvadeset drugu u selu Trnavci, dvadeset treću u Džakulama, dvadeset četvrtu u selu Moranjci, dvadeset petu u selu Gornja Orahovica, i najzad dvadeset šesta munara bila je u selu Donja Orahovica, dakle, sedam munara, uzastopno, u Gračanica.

Sljedeće moje građevinsko prebivalište bilo je selo Međeđa selo kod Gradačca gdje sam sazidao svoju dvadeset sedmu munaru, a dvadeset i osmu u Srebreniku Donjem.

Selo Bradići, Brčko bilo je sljedeće mjesto gradnje moje dvadeset i devete munare, a sljedeća trideseta bila je u Gunji u Republici Hrvatskoj.

Poslije jubilarne tridesete koju sam sazidao bila je zidana trideset prva munara u selu Begovače kod Brčkog.

Slijedile se gradnje munara :

- trideset druga u Lukavici , Gračanica;
- trideset treća na Planama , Doboj;
- tideset četvrta u Žubči kod Breze i
- trideset peta u Kosovi , Maglaj.

Najčešće se događalo da kada sazidam na teritoriji jedne općine jednu munaru onda uslijedi gradnja niza od sedam-osam munara.

U mojoj posljednjoj etapi bio je niz od osam munara u mom tešanjskom kraju:

- tideset šesta u Šijama,
- trideset sedma u Kraševu ,
- trideset osma u Tešanjci,
- trideset deveta u Novom Selu,
- četrdeseta u Kaloševiću,
- četrdeset prva u Džemilić Planjama,
- četrdeset druga je Hamzi-Begova džamija u gradu Tešnju,
- četrdeset treća u Jablanici i
- četrdeset četvrta, poslijednja koju sam sazidao je u mom

Trepču, i htio sam da to bude najveća munara od svih mojih munara, i tako je, uz Božiju pomoć, i bilo, sa četrdeset njenih metara visine.

Najljepše mi je bilo tokom gradnje u Župči, a najteže u Bradiću kod Dervente.

Običaj je bio da mještani, džematlije, pa i ljudi iz drugih sela, daruju novu munaru najčešće košuljama, peškirima, platnima, ... a u Velikoj sam dobio dar, platno dugačko koliko je i munara bila visoka, dvadeset šest metara.

Najljepši kamen za obradu pri gradnji munara bio je kamen sa Becnja u Doboju prilikom gradnje džamije u Pridjelu.

Znate, munara niije obična građevina, njena gradnja ima svoje zakonitosti, ima svoje standarde, koji se moraju poštovati. Moja ni jedna munara nije se sama od sebe srušila.

Jedna munara da bi se sagradila potrebno je četrdeset do osamdeset dana, a najviše jedno ljeto, naravno zavisno od njene visine, dnevno je moguće pet do šest stepenica dizati.

Svaka munara ima temelj koji se zove Ćup koji je unutrašnjeg prečnika 230/240 cm, sa dubinom 250/300 cm, a vanjsih dimenzija od 400-500 cm , sve u zavisnosti od visine munare. Prečnik same munare ide od 195 cm širine do pod šerefu 145 cm.

Od šerefe do lim-pokrivača je 135 cm. Vrh minareta koji se pokriva limom je visok 4-6 metara.

Najsvečaniji trenutak, trenutak koji se čeka i tri mjeseca, koji je kruna i vrh svega, je postavljanje alema to su neopisivi osjećaji, osjećaji strepnje, sreće, završetka jednog posla i još jednog

približavanja Svevišnjem.

I, tako Salih započe svoje neimarstvo gradnjom škole u Trepču, a završi najvećom munarom opet u svom Trepču, i sa 44 minareta slovi svjetskim neimarom, Hajrudina neimara gena, što minarete pretvara u svojevrsne apsolute koje ne treba opisivati, no gledati i promišljati, oni su u njegovom skladu, u svojevrsnom organskom jedinstvu oni su Salihovi junaci, četrdeset i četiri njegove priče, oni dišu gibajući se za svaki metar svoje visine jednim milimetarskim dahom.

Džamije su Allaha radi,
i ne molite se, pored Allaha nikome.
(DŽINN, 18.)

XV. VRIJEME RATA ZA BOSNU I HERCEGOVINU 1992-1995.

A. Elezović je u listu "277. brdske brigade" AR BiH, broj 1. od 28. jula 1994. godine na strani 3., predstavila 3. bataljon u čiji sastav su ušli borci Trepča i Medakova, posjetivši komandu bataljona razgovarala je sa komandantom i njegovim zamjenikom i zabilježila:

"U sastav 3. bataljona 277.bbr. ušle su sljedeće jedinice: dvije čete iz Trepča, i četa Medakovo, jedinice koje su prije formiranje 277.bbr. bile u sastavu 202. Viteške brdske *Garave* brigade, priča komandant F. Hodžić."[95]

"Iza boraca 3. bataljona bogat je ratni put.

Stanovnici Medakova i Trepča svjesni ozbiljnosti trenutka, još u martu i aprilu '92. stavljaju svoje ljudske i materijalne potencijale, ali prije svega svoje živote, u zadatak odbrane.
Kako je bilo na početku?

Među prvim organizatorima otpora na ovim prostorima svakako se moraju ubrojati Medakovo i Trepče. Grupa dobrovoljaca, svjesni ozbiljnosti i opasnosti koja prijeti, organizuju vojnu jedinicu od tridesetak ljuda sa k-dirom Salkom R. Hasanbašićem na čelu. Svo naoružanje koje je u tom trenutku posjedovala mjesna sredina prikupljano je i dato na korištenje toj grupi hrabrih prvoboraca.
Prikupljeno je nekoliko cijevi autumotskog naoružanja, nekoliko karabina i lovačkih pušaka. Organizovanju odbrane i čuvanju naše mjesne sredine pristupili smo sa punom odgovornošću. Naše prve aktivnosti su bile: stražarske dužnosti na Trebačkom brdu, putnim komunikacijama i pored važnijih objekata u selima.
Takav slučaj bio je i u Medakovu.

---

[95]List 277.brdske brigade, ARBiH, Godina I, Broj 1, 1994, 3.

Do formiranja prve jedinice od momaka koji su se dobrovoljno prijavili došlo je 28. aprila 1992. godine.

Ova jedinica pristupila je Samostalnom odredu TO Bukva. Dobijaju zadatke da brane slobodne prostore u rejonu Kaloševića.

Prvi kontakt sa neprijateljem osjetili su na legendarnoj Prljugi. Nakon toga borci ove jedinice prelaze u zonu Komušanaca. Tu ostaju najduže.

Specifičnost 3. bataljona ogleda se u tome da jedinice u njegovom sastavu nisu imale stalnu zonu odgovornosti. Njihovo angažovanje na, skoro, svim ratištima u z/o *OG 7-jug* od njih je stvorilo mobilne jedinice".

Možete li nešto reći o tome?

Evidentno je da su jedinice iz sastava 3. bataljona prošle najteža ratišta *OG 7-jug*. Ako nemamo dovoljno prostora da o svima nešto kažemo možemo ih barem nabrojati. Crni vrh, Ošve, Kosova, Omanjska, zona odgovornosti Kaloševiće, Prljuga, Kanatova kosa, Komušanci, su linije koje su prekalile naše borce u novembru i decembru '92. Potom zadaci na odbrani linije Crni vrh Borovnjak, a nakon određenog posla nova zona odgovornosti za čete iz Trepča su linije odbrane u Planjama, a za četu Medakovo odbrana Mrkotića.

Zatvaranjem puta, aktuelizacijom novošeherskog ratišta i stavljanjem u okruženje naših teritorija dobili smo skoro najteži zadatak odbrane slobodnih prostora. Uz sadejstvo sa združenim jedinicama *OG 7-jug* odolijevali smo svim napadima na objekte: Mala bandera, Borik, Kraljevo brdo i Ozeb, koji su u to vrijeme bili stalne mete napada agresora u cilju presijecanja komunikacije Tešanj-Maglaj.

To je sada iza nas.

Smatram da smo stekli sasvim dovoljno borbenog iskustva."

Naš razgovor sa komadantom prekidamo i obraćamo se S. Ibrahimkadiću, zamjeniku komandanta 3. bataljona, u namjeri da nam predoči retrospektivu ratnog puta bataljona...

"Nezaboravne će ostati akcije naših boraca u rejonima Kosova i na Ošvama, zatim akcije na Komušancima, Prljuga...

U novembru i decembru '92. u zoni Kaloševića, bila je u toku opsežna četnička ofanziva u cilju ovladavanja komunikacijom Doboj-Teslić.

Njima su se pored ostalih jedinica, suprostavili i borci četa Trepče u rejonu Prljuge, a četa iz Medakova u lokalitetu Komušanac.

Epilog tih sukoba je poznat, četnička ofanziva nije uspjela. Njihova taktika, koja se ogledala u višednevnom stalnom granatiranju i *izvraćanju* rovova.

Konačno i taj njihov *pješadijski* proboj je prekalio sve borce i svi će ga pamtiti jer smo tada praktično postali borci.

Ono što se događalo poslije, samo je normalan razvoj događaja i novo dokazivanje. Vezano za četu iz Medakova mora se istaknuti određen posao u rejonu Male bandere, na dijelu južnog ratišta u vrijeme blokade. U jednoj opsežnoj ofanzivi agresora u trajanju od dvadesetak dana, smjenjivali su se napadi, ali momci se nisu pomjerali ni koraka i u tim najtežim danima prošli su *test.*

Svemu su odoljeli.

Možda je manje poznato da su ovi borci na lokalitetu Ozeba i Kraljeva brda uništili tenk T-55.

Od početka rat Mjesne zajednice Trepče i Medakovo su bile osnovne ćelije i pokretači otpora i organizatori početnih akcija za pripreme odbrane. Poslije je to nastavljeno u svim vidovima potpore našim jedinicama, a kontinuitet u tome je zadržan.

Prezentovali smo i činićemo to i u buduće našu snagu i odlučnost u borbi do konačne slobode naše države."

Nazaobilazno je, i iznimno je, reći da je u sudbonosnim ratnim godinama 1992-1995. godine komadant Operativne grupe 7-jug Armije Republike Bosne i Hercegovine bio Mustafa Cerovac iz Trepča, sada vrsni advokat.

SPISAK
ŠEHIDA, POGINULIH BORACA U RATU 1992-1995.
TREPČE[96]

Redni broj	Prezime, ime oca i ime	Godina rođenja	Godina pogibije	Dobitnik ratnog priznanja
1.	Ljevak, Kasim, Muhidin	19.07.1964.	30.07.1993.	
2.	Cerovac, Omer, Jasmin	18.03.1969.	29.06.1993.	
3.	Mehičić, Mustafa, Rifet	16.04.1970.	03.08.1993.	
4.	Hasanbašić, Ramo, Mustafa	03.06.1957.	30.07.1993.	
5.	Šaranović, Adem, Nedžad	27.03.1963.	26.05.1994.	"Zlatni ljiljan"
6.	Huskić, Ibrahim, Rasim	12.06.1969.	18.03.1994.	
7.	Hajrić, Ibrahim, Halid	09.04.1974.	02.04.1994.	
8.	Mujkanović, Fadil, Mevludin	21.07.1969.	26.05.1993.	
9.	Hasanbašić, Adem, Ćazim	25.02.1970.	12.12.1993.	
10.	Hodžić, Mehmed, Semir	29.09.1972.	20.08.1993.	
11.	Kadušić, Mujo, Nermin	09.12.1973.	16.10.1994.	
12.	Ljevaković, Mujo, Esim	03.10.1971.	15.06.1993.	
13.	Hasanbašić, Ramo, Salko	11.05.1961.	24.05.1994.	"Zlatni ljiljan"
14.	Hasanbašić, Đulaga, Salih	03.02.1958.	30.06.1993.	
15.	Spahić, Smajo, Fadil	28.02.1967.	10.10.1994.	
16.	Ljevak, Kasim, Edin	30.09.1974.	31.05.1993.	

Zanimljivo je kazati da su Ljevak Kasimu poginula dva sina Muhidin i Edin i to u dva mjeseca, zatim, da su dvojica Trepčaka, Nedžad Šaranović i Salko Hasanbašić dobitnici najvećeg ratnog priznanja *Zlatni ljiljan*, da su obojica poginuli kao komandanti bataljona i da je u Tešnju jedna ulica dobila ime Nedžad Šaranović.

Trepče sa svojih 16 šehida poginulih boraca u ukupnoj strukturi poginulih boraca po naseljenim mjestima općine Tešanj iznosi 3,68% [97], a u tabelarnom komparativnom smislu po broju poginulih boraca od 38 naseljenih mjesta općine Trepče zauzima visoko 12 mjesto.

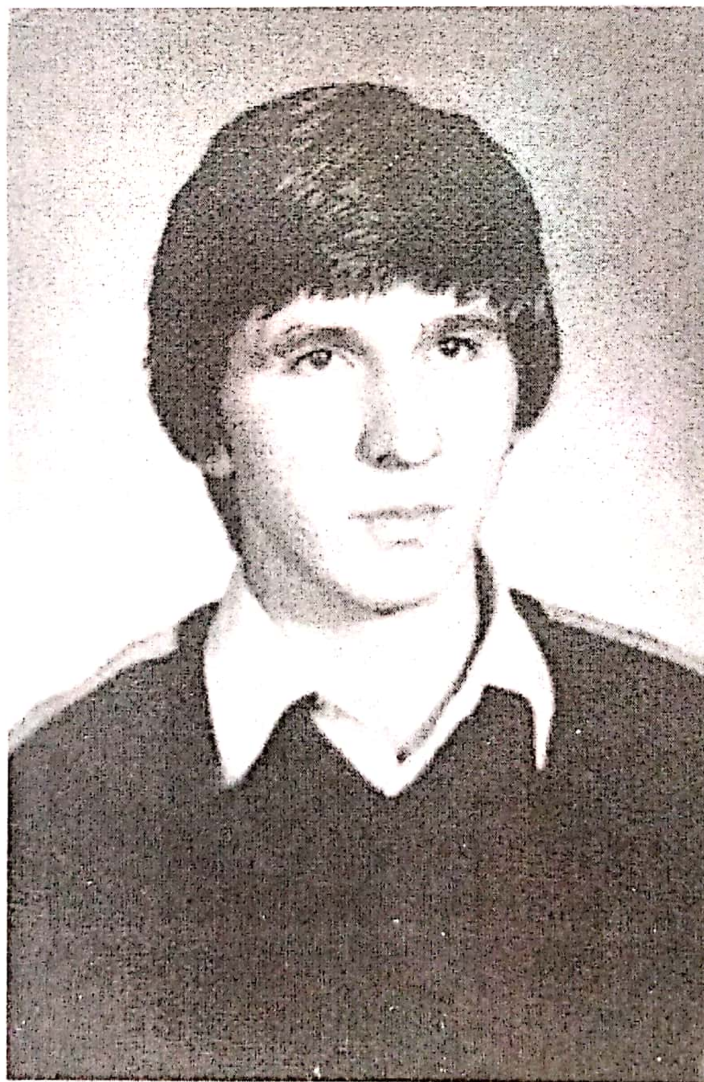
[96] Evidencija, Organizacija porodica šehida i poginulih boraca, Tešanj,

[97] Sakib Kurtić, Svjedoci, poginuli borci općine Tešanj 1992-1995, Tešanj, 2006, 467

U Monografiji Zlatni ljiljani i odlikovani pripadnici Armije Republike Bosne i Hercegovine 1992-1995. predstavljeni su sa osnovnim podacima i fotografijama trepčanski zlatni ljiljani Nedžad i Salko.

HASANBAŠIĆ, Ramo, SALKO[98]

Rođen 11.05.1961. godine u Trepču, Tešanj.
Mašinbravar. Poginuo 24.05.1994. godine na objektu *Crni vrh* Tešanj, kao vojnik, na dužnosti komandanta bataljona u 277. brdskoj brigadi. Ratno priznanje *Zlatni ljiljan* posthumno mu je dodijeljno

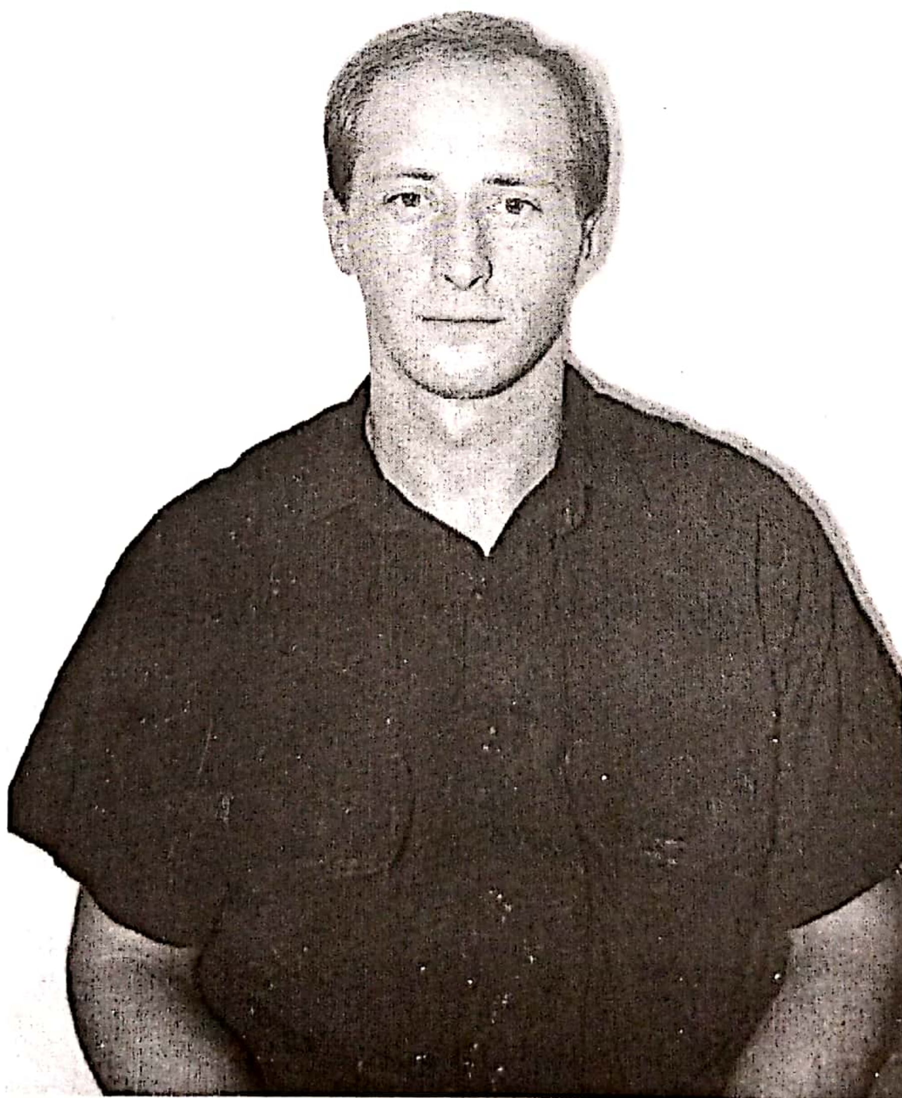

Salko Hasanbašić

[98]Monografija, Zlatni ljiljani i odlikovani pripadnici Armije Republike Bosne i Hercegovine 1992-1995, Sarajevo, 2000, 128.

ŠARANOVIĆ, Adem, NEDŽAD[99]

Rođen 27.03.1963. godine u Trepču, Tešanj.
Inžinjer mašinstva. Poginuo 26.05.1994. godine na objektu *Trešnjev panj* Tešanj, kao vojnik, na dužnosti komadanta bataljona u 202. *slavnoj* brdskoj brigadi. Ratno priznanje *Zlatni ljiljan* posthumno mu je dodjeljeno 1994. godine.

Nedžad Šaranović

[99] Isto, 228.

SPISAK
RATNIH VOJNIH INVALIDA 1992 - 1995.

TREPČE[100]

Red. broj	Prezime ime oca i ime	Datum rođenja	Datum ranjavanja	Mjesto ranjavanja	Procenat inv.
1	DEDIĆ Hasan DŽEMAL	04.01.1970.	21.02.1993. 01.10.1993. 02.03.1994.	Vinogradi Mala bandera Bijela Ploča	50 %
2	HASANBAŠIĆ Saliha ALJO	25.02.1973.	21.08.1993.	Ozeb 2	20%
3	HASANBAŠIĆ Muharem SUAD	16.09.1972.	13.11.1992.	Prljuga	30%
4	HODŽIĆ Hasan RASIM	20.09.1952.	22.08.1993.	Cerikovi	20 %
5	KADUŠIĆ Muhamed HASO	16.11.1946	Obolio 1993.	Tešanj	80%
6	KRUŠKO Kasim ADEM	27.10.1972.	24.11.1992. 09.08.1993.	Kahvica Prljuga	20%
7	KRUŠKO Šahdo SALIH	22.02.1960.	24.11.1992. 18.12.1993. 26.03.1994.	Prljuga Borik Husar	70%
8	MEHIČIĆ Mehmed MUŠO	26.02.1957.	03.08.1993.	Kahvica	20%
9	RAHMANOVIĆ Ramo FAHRUDIN	01.08.1963.	11.12.1993.	Ozeb 1	30 %
10	SPAHIĆ Smajo EJUB	26.08.1962.	20.03.1993.	Čučkova kosa	30 %
11	VRKAŠEVIĆ Vinko FRANJO	16.10.1969	26.04.1993.	Borovnjak	70 %
12	MAMIĆ Jozo PERO	05.07.1966.	25.06.1993.	Borovnjak	20 %

[100] Evidencija, Udruženj ratnih vojnih invalida 1992-1995, Tešanj

SPISAK
RANJENIH BORACA U RATU 1992-1995. GODINE
TREPČE[101]

Red.br.	Prezime ime oca i ime	Godina rođenja
1.	HUSKIĆ Hasan ESAD	1968
2.	HASANBAŠIĆ Muharem SUAD	1972
3.	HASANBAŠIĆ Rifat SEAD	1971
4.	KRUŠKO Kasim ADEM	1972
5.	KRUŠKO Šahdo SALIH	1960
6.	HUSKIĆ Hasan KEMO	1961
7.	HASANBAŠIĆ Adem ĆAZIM	1970
8.	GARIĆ Ramo SAMIL	1951
9.	HASANBAŠIĆ Muharem DŽEVAD	1971
10.	DEDIĆ Hasan DŽEMAL	1970
11.	LJEVAKOVIĆ Arif SAMIR	1972
12.	SPAHIĆ Smajo EJUB	1962
13.	HASANBAŠIĆ Osman ADEM	1960
14.	VRKAŠEVIĆ Vinko FRANJO	1969
15.	MAMIĆ Jozo PETAR	1966
16.	KOTORIĆ Ismet DŽEMAL	1964
17.	HUSKIĆ Husein EMIR	1972
18.	HAJRIĆ Salih SABAHUDIN	1973
19.	LJEVAKOVIĆ Mehmed FAHRUDIN	1970
20.	DEDIĆ Mehmed SAKIB	1972
21.	ŠARANOVIĆ Mujo ISMET	1954
22.	LJEVAKOVIĆ Smajo HAMZA	1962
23.	LJEVAKOVIĆ Raif ŠEMSUDIN	1972
24.	KADUŠIĆ Kemo SAMIR	1974
25.	HASANBAŠIĆ Edhem KEMAL	1971
26.	HASANBAŠIĆ Adem ADEM	1967
27.	HASANBAŠIĆ Salih ALJO	1973
28.	MEHIČIĆ Mehmed MUŠO	1957
29.	HASANBAŠIĆ Ibro SENAD	1973
30.	LJEVAKOVIĆ Hajrudin SAMIR	1973
31.	HASANBAŠIĆ Muharem SUAD	1972
32.	DEDUKIĆ Mustafe NURIJA	1960
33.	DEDIĆ Ramo MIHRET	1971
34.	SPAHIĆ Kasim SABAHUDIN	1968
35.	RAHMANOVIĆ Ramo FAHRUDIN	1963
36.	HAJRIĆ Džulaga MUHIDIN	1965
37.	KRUŠKO Jusuf EDIN	1975
38.	POPRŽANOVIĆ Zeir RAMO	1973
39.	HAJRIĆ Mujo SEMIR	1975
40.	HAJDIĆ Ibrahim HALID	1974
41.	HAJRIĆ Ramiz SAMIR	1974
42.	HUSKIĆ Hasan ESAD	1968
43.	HUSKIĆ Hasan KEMO	1961
44.	VRKAŠEVIĆ Vinko MATO	1972
45.	DEDIĆ Hasan SAKIB	1968
46.	LJEVAKOVIĆ Ibrahim RAIF	1954

[101] Esad dr. Hasaničević, Žrtve rata 1992-1995, Planjax, Tešanj, 1998.

Zabilježeni ranjeni borci iz Trepča su oni koji su prošli prijemno-trijažno odjeljenje Ratne bolnice u Tešnju radi pružanja hitne medicinske pomoći i liječenja .

SPISAK
RANJENIH CIVILA U RATU 1992-1995. GODINE

TREPČE[102]

Red. br.	Prezime ime oca i ime	Godina rođenja
1	LJEVAKOVIĆ Mustafa SALIH	1933
2	KOSOVČIĆ Mustafa REŠID	1944
3	LJEVAKOVIĆ Suljo SEAD	1963

SPISAK
RANJENE DJECE U RATU 1992-1995. GODINA

TREPČE[103]

Red. br.	Prezime ime oca i ime	Godina rođenja
1	MAHMUTOVI ADIS	1978
2	KOTORIĆ VILDANA	1984
3	DEDIĆ Mehmeda NERMIN	1981
4	DEDIĆ Sejfo SENAID	1979

[102] Isto
[103] Isto

NA TRAGOVIMA JEDNOG PISMA

Šalje:
Žena Esima

Prima:
Hamzalija Ljevaković
375. oslobodilačka brigada
Logor *Okruglica*
Sarajevsko ratište

Dragi naš Hamza!

Evo nas u Zlatićima.

Nedjelja je.

Amir je stigao jučer, a već danas, poslijepodne, kreće ponovo ka vama, pa se, evo, spremaju hurmašice s orasima, kahva se melje, za tebe, Belma pegla tvoju vojničku gardarobu, svi su mobilni,...

Dok ti ovo pismo pišem tvoja osmogodišnja Erna sjedi pored mene i čita, Tvoja četverogodišnja Nerina zamotava ti rezgu u tijesto, a tvoj šestomjesečni Džemo, koje si ko danas osunetio,a sutradan pošao na sarajevsko ratište, stoji u stalku i jede smoki. Tvoja gospođa Esima zamotava rezge u hurmašice, mati i snaha Sadeta čiste orahe, a Elma ti melje kahvu.

Buraz Džemo gleta plafone u Tešanjci s puncom ti, za MUP stanicu.

Svi smo fala dragom Allahu dž. š. dobro i zdravo, pogledamo i tebe svakodnevno, jer evo mnogi su već dolazili, a ti još nisi.
Amir je opsjednut posjetama Trepčana, komšiluka. Pitaju ga svašta.

Kako ide?

Gine li se?

Hoće li biti proboja,...?

Poslove smo malo sustigli, sijena smo sredili ovdje kod kuće,a ostalo je još u Tugovićima i Gušći. Povrtaljka je okopana, grah i paradajz okoljeni, sve je dobro o tome nemoj da brineš. Vodi računa o sebi. Polahko i strpljivo.

Svih nas ovamo interesovanja su uprta u vaš pravac i budno pratimo svaku riječ koja govori o pravcu na kojem ste vi 375. obr. Pričao mi je F. Čamdžija da je bio s vama i prenio mi tvoje selame. Gračanke su prispjele djeca ih jedu. Ekrem, bezbjednjak, je nazvao telefonom, Erna se javila, a onda tvoja gospođa i pričao je da je bio s tobom, rekao je da si dobro, prenio tvoje selame ... Još jednom mi smo svi dobro od Džeme do matere, dakle, od najmlađeg do najstarijeg i nemoj o tome misliti.

Samo ti misli na sebe.

Jučer, u subotu sam bio u Zenici i Husein mi priča da je gore i Bahrudin njegov, negdje lijevo od Srednje.

Džemo tvoj guče, veseo je.

Stoji u stalku.

Čuna je ispravna.

Tebe, eto, svi iskreno selamimo, molimo Allaha dž.š. da te čuva,a svima vama u 375.obr. želimo uspjeha na bojnom polju i veliku sreću.

P.S.
Maksuz selam ef. Fudi, Mrkom, Fadilu, Fudi, Salki, Neziru, Aliji, Džani, svakako komadantu Mirsi i svim ostalim.

Hamza, lijepo je često proučiti: *Ja Allah, ja rahim ja kerim*!

Tvoji najdraži

XVI. TREPČE U FOTOPISU 2006. GODINE

Škola u Medakovu iz 1939. godine

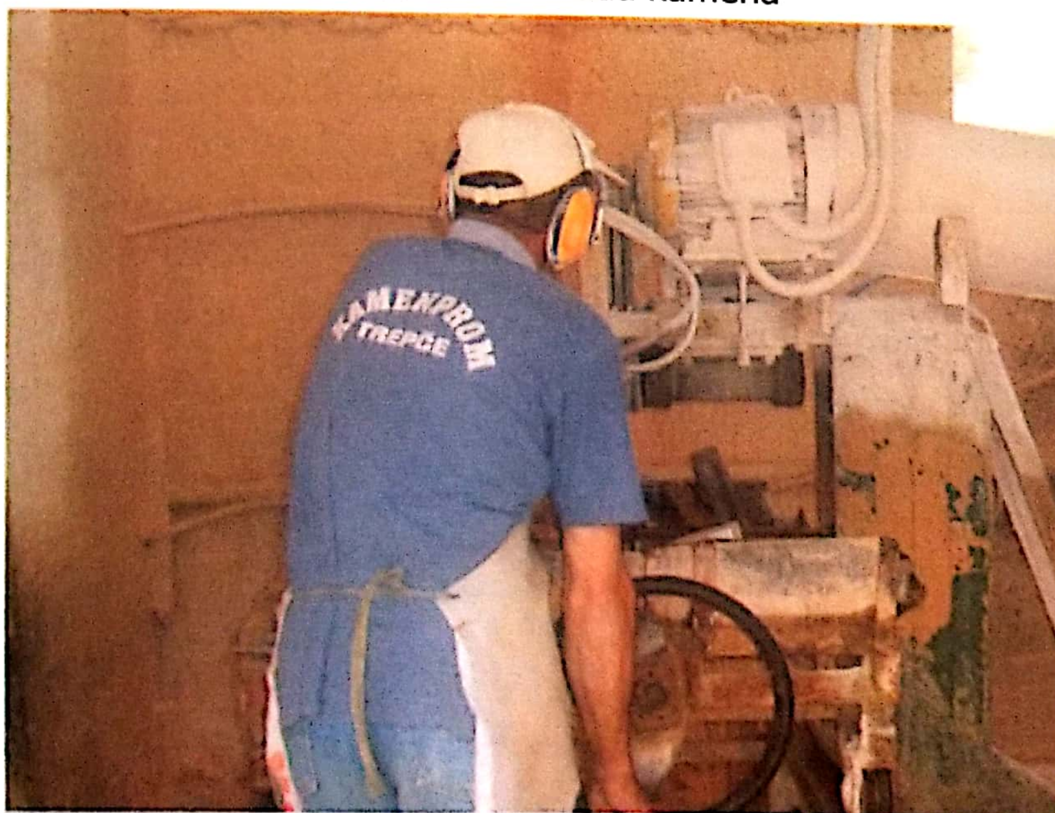

Šehidski park, 1998. godina

Manufakturna obrada kamena

Strojna obrada kamena, Adil Hasanbašić

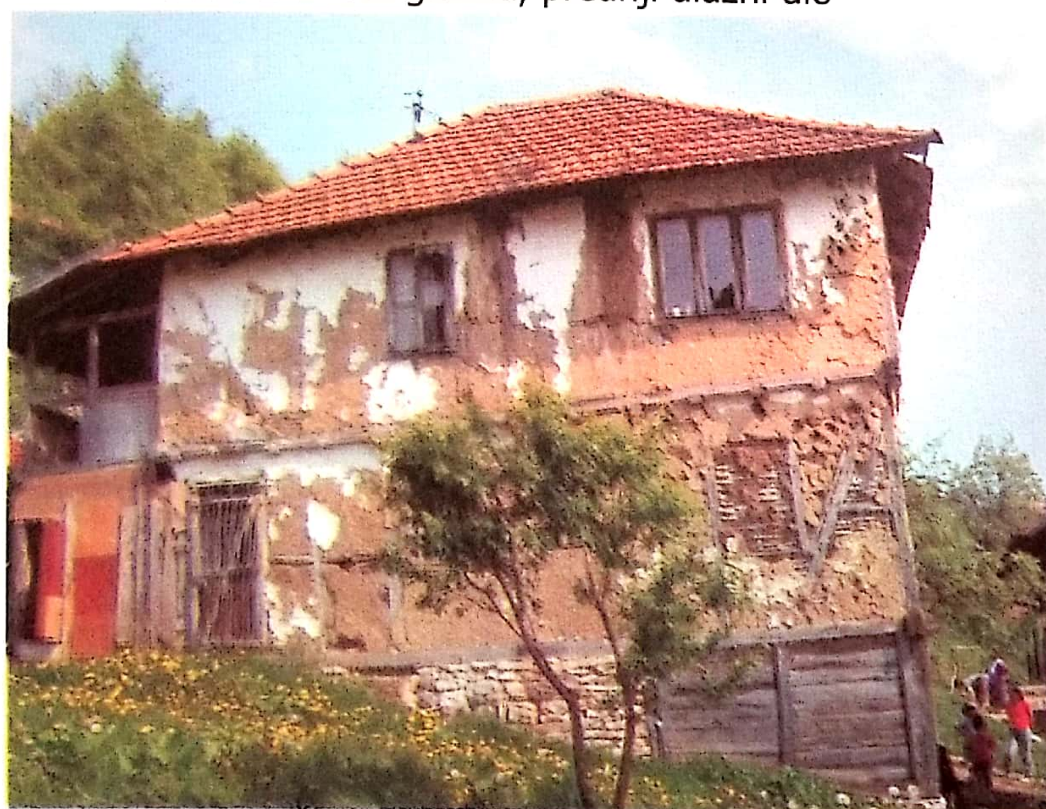
Luka Kelava,
rođen 1928. godine, najstariji žitelj Rakovica

Đulaga Hajrić, rođen 1939. godine

Čardaklija porodice Huskić,
stara oko 140 godina, prednji ulazni dio

Čardaklija zadnji izlazni dio

Kuća Kadušić Muharema (Muharika)

Stari kvart Trepča, kuće Ibrahima,
Mustafe i Avdulaha Ljevaković

Koš novijeg tipa gradnje u avliji Kasima Kruško

Hambar u dvorištu Hamida Hasanbašća

Dom kulture

Ambulanta

Spomen voda Bukva,vakuf Fatime Hasanbašić

Most na Trebačkoj rijeci sagrađen 2005. godine

Kuća Mehičić Muhameda (Haso)

Lovačka kuća

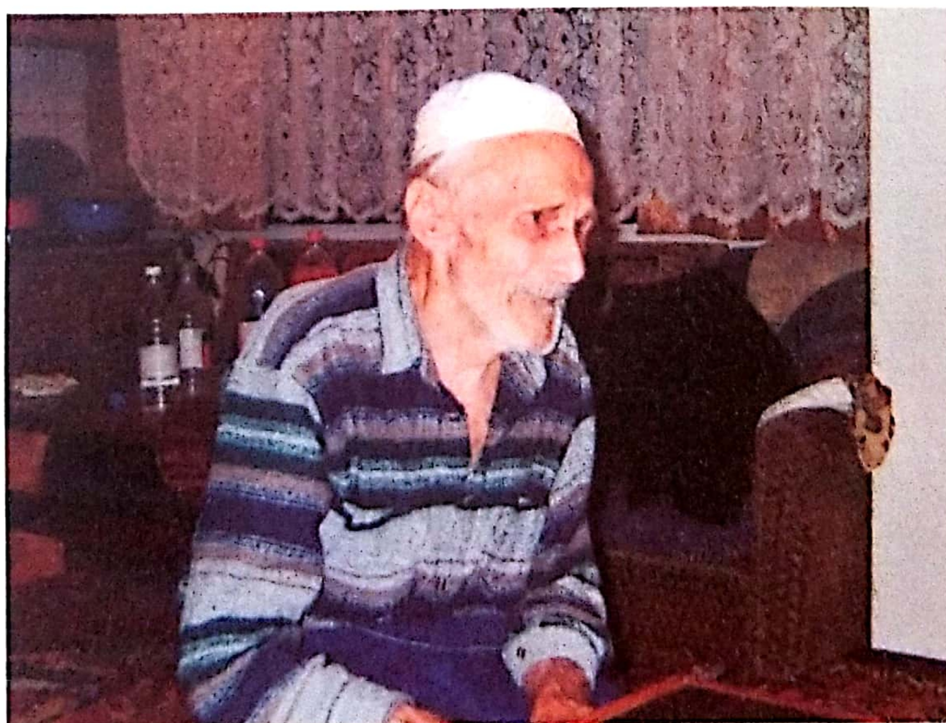
Kuća Hamzalije Hasanbašića

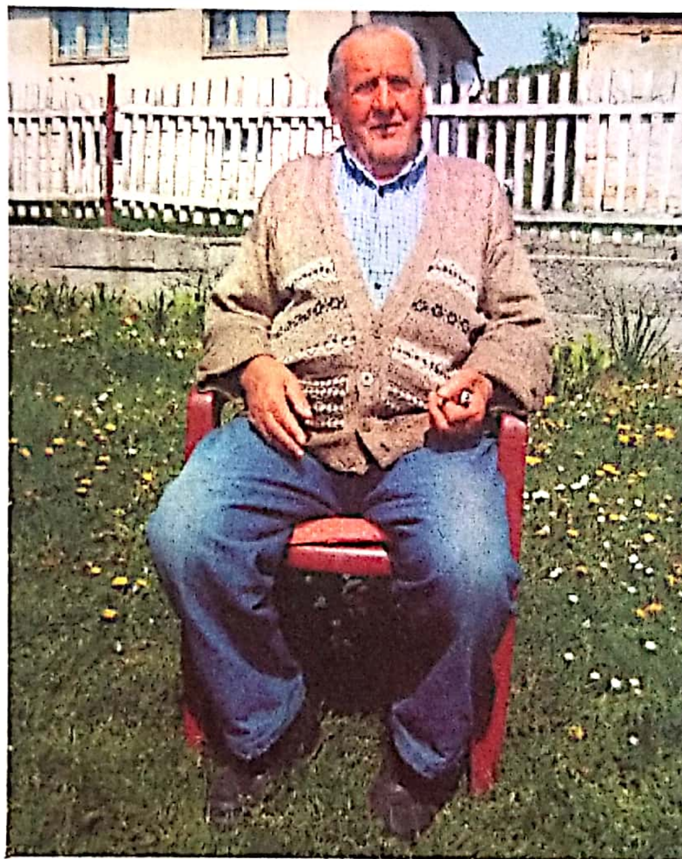
Gasulhana

Pemba Navrboc, najstarija žitelj/ka Trepča,
rođena, ali kako ona kaže upisana, 01.12.1912. godine, jer
se dobro sjeća kada je otac iz Šija vodio na upis u matični ured
na Karuše, i još šta više sjeća se i austrijske vlasti, dakle,
sve su prilike da je Pemba već stogodišnjakinja, 15. juna 2006.

Hasan Hodžić, rođen 1913.
umro 2006. godine, jedan od najdugovječnijih Trepčana

Salih Hasanbašić, rođen 1927. godine

Kosovčić Company, Sejfo Kosovčić, biznismen

Telekomunikacioni, transmisioni centar Trebačko brdo

Trgovački centar, biznismen Fahrudin Kadušić

Slovo RODU[104]

Rahmetli hadži Šećo Ljevaković,
prababo je moj,
njegovi unuci, Salih i Osman,
i svi Zlatići, njegov su soj.

Zlatija, udova, jedna od tri snahe tvoje,
bijaše,
poslušna, prihvati, druge to nijekaše,
mahalu, koju po Zlatiji Zlatićima
prozvaše,
i zanavjeka, ako bogda, to ostaše.

Za uzvrat, sretnim i bogomolećnim srcem
unucima, ti, blagoslov dade:
"Sve bilo do Tugovića vaše, Bog da dade!"

Danas, tri vijeka godina iza, oporuka tvoja
se ispuniti imaše.
Od jednog mutvaka - kućera
i dunuma grunta,
gusta je mahala numera,
dolova i brda, šuma i polja, danima ima puta.

U susret Svevišnjem, 1719-te, na hadž
iskrenim nijetom i hrabro, ti, pođe
nama, tvojim Hadžišećićima, ti,
Njegovom voljom, nikad ne dođe.

Hadži Šećo,
kažu, da od tvog rođenja trista ima ljeta,
a tol'ko nas je, u poruci za oporuku, u tvom porodu
što odraslih što dijeta.[105]

Trepče, Zlatići, 24.02.2004. godine
Zlatić, Hadžišećić,
Kemal Ljevaković

[104] Kemal Ljevaković, Rat-rane moje duše, 2005, 165.

[105] Istraživačkim spoznajama pjesma je doživjela modifikaciju 17.07.2006.godine

XVII. PRILOZI

POPIS STANOVNIŠTVA TREPČA IZ 1910. GODINE
A. Domovnica

Strana 1.

Kućni broj 1.

U kući koja je nosila redni broj 1. živjela je porodica **MUJE DEDUKIĆ**. On je bio vlasnik kuće. Rođen je 1850. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Banjaluka, država SHS. Po zanimanju je bio težak. Vjera mu je Islam.
Žena mu se zvala **Umihana**, po zanimanju kućanica, iz Trepča.

** **Mujo i Umihana** su rodili:

- **sina Muharema** 1891. godine (koji je umro 01. oktobra 1917. u 25-oj godini života). Muharem se oženio sa ženom Hankom, kućanicom iz Šija.

***Muharem**, sin Muje i Umihane, i njegova **žena Hanka** su imali pet kćerki i jednog sina:

- **kćerku Salihu**, rođena 14. augusta 1907. godine, umrla 21.februara 1921. godine u 14-oj godini života,
- **kćerku Hanifu**, rođena 16. maja 1910. godine,
- **kćerku Eminu**,rođena 10. augusta 1913. godine,
- **kćerku Hanu**,rođena 1915. godine,zatim
- **sina Muharema**,rođenog 4. februara 1917. godine. i
- **kćerku Rukiju**,rođena 2. februara 1918. godine.

* Kao udovac, vjerovatno, Mujo Dedukić se oženio sa **Hatijom** i s njom je rodio dva sina i dvije kćerke:

- **sina Mustafu**, rođen 5. januara 1912. godine,
- **kćerku Hanču**,rođenu 1916. godine,
- **kćerku Hanu**,rođenu 12. aprila 1900. godine i
- **sina Saliha**,rođen 23. jula 1916. godine.

U porodici Muje Dedukića živio je i sluga Salih Hajrić star osamnaest godina.

Strana 2.

Kućni broj 2.

Kuća koja je imala redni broj 2. u Trepču 1910. godine, kada je vršen popis stanovništva bila je vlasništvo **HAMIDA MUJKANOVIĆ**. Rođen je 1850. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Banjaluka, država SHS. Po znimanju je bio težak, a pripadao je vjeri islamu.

Oženio se sa **ženom Hanom** iz sela Moševac, srez Maglaj, oblast Tuzla, koja je umrla 13. novembra 1911. godine.

****Hamid** i **Hana** su rodili:

- **sina Adema** 1892. godine.

*__Adem__ se oženio sa **ženom Ajkom** i s njom rodio tri sina:

- **sina Sulju**, rođen 09. oktobra 1921. godine,
- **sina Adema**, rođen 01. juna 1924. godine i
- **sina Saliha,** rođen 25. februara 1928. godine.

Strana 3.

Kućni broj 2a.

Pod kućnom numerom 2a. živjela je porodica **OSMANA MUJKANOVIĆ.** Dakle, dalo bi se zaključiti da je kuća bila na sprat, zvana *čardak*, bila je numerisana sa brojem 2. i brojem 2a., prizemlje i sprat.

Kao što je rečeno u dijelu kuće pod broje 2. živjela je Hamidova porodica, a u dijelu kuće pod brojem 2a. živjela je Osmanova porodica. Osman i Hamid su braća, s tim da je stariji bio Hamid.

Osman je rođen 1856. godine u selu Trepču, srez Tešanj, oblast Banjaluka, država SHS.
Težak je po zanimanju. Vjera mu je Islam. Umro je u 61-oj godini života, 01. maja 1917. godine.

Žena mu se zvala **Hatidža** iz Šija, umrla je 10. juna 1911. godine.
Imali su:

- **sina** koji se zvao **Bedžo**, rođen 13.septembra 1907. godine, ali je umro u 5-oj godini života 09. marta 1912. godine,
- **kćerku Salihu**, također, rođenu 13. septembra 1913. godine, dakle Bedžo i Saliha su bili **blizanci,** odnosno bliznad, kako je u popisnoj knjizi kazano, što predstavlja vrlo zanimljivu morfemu imenovanja dvoje djece istovremeno rođenih, istog spola.

Strana 4. **Kućni broj 3.**

Kućni broj 3. nosila je kuća u kojoj je živjela porodica **MUSTAFE MUJKANOVIĆ,** koji je i vlasnik kuće.

Mustafa je rođen 1875. godine, u Trepču, Tešanj,Banjaluka, država SHS. Po zanimanju je bio težak. Vjernik je po islamskoj vjeri.

Mustafa je bio oženjen sa **ženom Hanom** kućanicom iz Trepča.

Hana je ranije bila udata i imala kćerku iz prvog braka Salihu Cerovac, rođena 09. marta 1906. godine, dakle, Saliha Cerovac je Mustafina pastorka i živjela je zajedno u porodici s očuhom Mustafom i majkom Hanom.

****Mustafa i Hana** su rodili:

- kćerku po imenu **Fatimu**, rođena 26. septembra 1910. godine.

U domaćinstvu Mustafe Mujkanović živio je i Mustafin rođak **Šaban** koji se oženio sa **Nizom**.

***Šaban i Niza** su rodili:

- **kćerku Nafu** 1927. godine.

Šaban je umro 24. augusta 1913. godine.

Strana 5.

Kućni broj 4.

Porodica **OMERA ŠARANOVIĆ** živjela je u kući sa rednim brojem 4. Omer je vlasnik kuće.
Omer je rođen 1881. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Vrbaska, država SHS.

Zanimljivo je da je u popisnoj knjizi, do sada, oblast imenovana sa Banjaluka, a sada se oblast imenuje sa Vrbaska.
Omer je pripadao vjeri Islamu. Po zanimanju je bio težak. Umro je 23. marta 1929. godine, dakle, živi je 48 godina.
Oženio se sa djevojkom **Hatidžom**, kućanicom iz sela Ravna.

Omer i Hatidža su rodili su tri sina i jednu kćerku:

- **kćerku Emu,** rođenu 13. septembra 1907. godine, udata u Domislicu,
- **sina Muju**, rođenog 10. maja 1909. godine, a umro 1916. godine, dakle, kao sedmogodišnjak,
- **sina Huseina**, rođenog 27. novembra 1911. godine, a umro 24. augusta 1913. godine, dakle, kao dvogodišnje dijete i
- **sina Saliha**, rođenog 03. oktobra 1915. godine.

U zajedničkom domaćinstvu s Omerom i Hatidžom živjeli su:

- **majka Hatka**, mati Omerova, rodom iz Lepenice,
- **brat Alija**, brat Omerov, rođen 18. marta 1889. godine,
- **bratišna Sala**, kćerka Alije, zatim
- **sestra Ajka**, sestra Omera i Alije, umrla 29. septembra 1912. godine i
- **sestra Sala**, sestra Omera i Alije, umrla 1913. godine.

U popisnoj knjizi u rubrici PRIMJEDBA piše:
"**Omerica Šaranović** Omer i Hatidža, 24.4.1920." moglo bi se zaključiti da je riječ o najmlađem sinu Omera i Hatidže, ali se prepušta starijim Omerovim potomcima da to zaključe ili opovrgnu.

Strana 6. **Kućni broj 4a.**

Zanimljivo je da je i ovaj kućni broj 4a. bio na većoj kući, na sprat, zvanoj *čardakliji*, zajedno sa kućnim brojem 4. Očito je da je vlasnički bila podijeljena.
Naime, dio kuće koji je nosio broj 4a. vlasništvo je bio **MUSTAFE ŠARANOVIĆ**, koji je **amidža Omeru Šaranović** vlasniku dijela kuće pod brojem 4.
Mustafa je rođen 1882. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Vrbaska, država SHS.

Po zanimanju je bio težak. Vjere je islamske. Živio je 49 godina, umro je 18. oktobra 1921. godine.
Žena mu se zvala **Uma**, rođena u Trepču, kućanica. Umrla je 1918. godine.
**Mustafa i Uma su imali dva sina i dvije kćerke:

- **sina Mustafu**, rođenog 17. juna 1897. godine,
- (koji se oženio **Mejrom** i s njom rodio **sina Mustafu** rođen 18. juna 1923. godine i **kćerku Umu** rođenu 5. januara 1927. godine)
- **sina Selima,** rođenog 18. marta 1908. godine,
- **kćerku Safu**, rođenu 1908. godine, moguće da su Selima i Safa bliznakinje, ali je moguće i da nisu s obzirom na istu godinu rođenja.

U domaćinstvu Mustafe i Ume živjela je **Hamida** i njena **kćerka Hanča**, rođena 11. aprila 1929. godine, a to su žena i kćerka Alije, Omerovog brata, koji je s kćerkom Salom živio u domaćinstvu s Omerom, dakle, moguće je da Alija i njegova žena Hamida nisu živjeli zajedno, već podijeljeni, pa je jedna kćerka bila kod oca, a druga kod majke, u istoj kući u dvije porodice, u prizemlju pod brojem 4. i na spratu pod brojem 4a.Također, s majkom Hamidom živjela su i tri sina koje je rodila s mužem Alijom :

- **sin Mujo**, rođen 12. oktobra 1922. godine,
- **sin Bećir**, rođen 07. septembra 1923. godine i
- **sin Alija**, rođen 1928. godine.,

Strana 7. **Kućni broj 5.**

Pod kućnim rednim brojem 5. bila je kuća domaćinstva **HALILA ŠARANOVIĆ,** koji je i njen vlasnik.
Halil je rođen 1892. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Vrbaska, država SHS. Po zanimanju
je težak. Vjere je islamske.
Umro je 09. januara 1930. godine u 38-oj godini života.

Oženjen je bio **Ajkom kućanicom iz Trepča i s njom rodio četiri kćerke i jednog sina:

- **kćerku Haniju**, rođenu 25. septembra 1910. godine, udata u Jablanicu,
- **kćerku Umihanu**, rođenu 05. maja 1917. godine,
- **kćerku Salihu**, rođenu 08. jula 1923. godine,
- **sina Halila**, rođenog 06. maja 1927. godine i
- **kćerku Hanifu**, rođena 1928. godine.

U domaćinstvu Halila i Ajke živjela je Halilova **mati Umihana** koja je umrla 13. marta 1914. godine.

Zatim, u zajedničkom domaćinstvu živio je i Halilov **brat Mujo, rođen 1894. godine sa **ženom Hančom**, s petoro djece, dva sina i tri kćerke:

- **sin Huso**, rođen 09. decembra 1915. godine,
- **sin Đulaga**, rođen 25. aprila 1922. godine,
- **kći Paša**, rođena 25. maja 1924. godine,
- **kći Fata**, rođena 05. februara 1927. godine i
- **kći Hana**, rođena 04. maja 1929. godine.

Strana 8. **Kućni broj 6.**

Na strani 8. popisne knjige popisani su žitelji koji su živjeli u kući s kućnim brojem 6.

Vlasnik kuće je bio **HASAN ŠARANOVIĆ**, rođen 1850. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Vrbaska, država SHS.Težak je po zanimanju i vjere Islama.
Umro je 10. jula 1916. godine, dakle,živio je 66 godina.
Iz popisnog lista se ne vidi da se Hasan ženio. Živio je u domaćinstvu s mlađim bratom **Bećirom Šaranović,** koji je rođen 1852. godine, a umro 30. septembra 1915. godine.
Bećirove žene nema u popisnom listu, ili je umrla, ili se s njom razveo.

** **Bećir** je imao:

- jednu **kćerku** po imenu **Ajku** koja se udala za **Begu Kotorića**, koji je, zapravo, ušao Ajki u kuću, kako se to u narodu zvalo kada mladić odluči da živi, oženivši se, u ženinoj kući.

***Bego i Ajka** su rodili:

- **sina Ibrahima** 1907. godine

Pošto je Ajka mlada umrla **Bego se oženio drugom **ženom Salihom** Šaranović i rodili:

- **sina Ramu Kotorić** 02. maja 1925. godine.

***Ibrahim Kotorić**, sin Bege i Ajke, se oženio **ženom Salihom** i imali sina i kćerku:

- **sina Mustafu**, Šaranović, rođenog 13. januara 1926. godine i
- **kćerku Hanifu,** Šaranović, rođenu 05. maja 1929. godine

Zanimljivo je da se iz ovog popisnog lista kućne numere broj 6. vidi kako je došlo do pretapanja, odnosno preklapanja, prezimena Kotorić i prezimena Šaranović, odnosno do njegovog, kasnije, dubletnog korištenja.

Strana 9. **Kućni broj 7.**

Na stranici 9. popisne knjige A. Domovnica popisano je domaćinstvo kućne numere 7. čiji je vlasnik **SELIM LjEVAKOVIĆ,** rođen 1842. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Vrbaska, država SHS. Po zanimanju je bio težak. Vijernik je bio islamske vjere.
Umro je 25. juna 1916. godine, poslije 74 godine života.
U vrijeme popisa Selim je bio, po svemu sudeći, udovac, jer njegove žene u domaćinstvu po popisu nema.
Selim je imao dva sina:

- **sina Ćerima**, rođenog 1879. godine i
- **sina Himzu**,rođenog 07. augusta 1895. godine.

Ćerim se oženio **ženom Ajkom** iz Matuzića, koja je umrla 08. februara 1922. godine.
***Ćerim i Ajka** su imali troje djece, tri kćerke:

- **kćerku Fatimu**, rođenu 29. januara 1903. godine,
- **kćerku Alemu**, rođenu 16. augusta 1907. godine, udata u Trepče i
- **kćerku Fatu**, rođenu 22. aprila 1909. godine, udata u Koprivce.

Poslije smrti žene Ajke Ćerim se **oženio** drugom ženom, udovicom, **Hanom** iz Koprivaca, koja je sa sobom dovela sina Muju Hajdića i kćerku Ajku Hajdić iz prvog braka.

* **Ćerim i Hana,** rađaju dva sina:

- **sina Selima,** koji je rođen 29. juna 1923. godine i
- **sina Ibrahima**, rođenog 1928. godine.

***Himzo** se oženio **Havom** djevojkom iz Novog Sela i snjom rodio četvero djece, dvije kćerke i dva sina:

- **kćerku Malku**, rođenu 05. maja 1916. godine,
- **kćerku Hanifu**, rođenu 12. maja 1924. godine,
- **sina Hakiju**, rođen 15.02.1922. godine i
- **sina Ahmeta**, rođen 1934. godine.

Zanimljivo je da se u ovoj porodici već 1924. godine pojavljuje prezime Ljevak i koristi se kao dublet sa prezimenom Ljevaković.

Strana 10.

Kućni broj 8.

IBRO LjEVAKOVIĆ-HADŽIĆ je vlasnik stana pod kućnim brojem 8. Rođen je 1857. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Vrbaska, država SHS. Po zanimanju je bio težak.
Vjernik je islamske vjere.

Oženio se djevojkom **Umihanom**, kućanicom iz Trepča, koja je umrla 12. novembra 1916. godine.
Ibro i **Umihana** su imali šestero djece, dva sina i četiri kćerke:

- **sin Šemso**, rođen 13. decembra 1900. godine,
- **sin Sejdo**, rođen 02. jula 1904. godine,
- **kćerka Ema**, udata u Mrkotić,
- **kćerka Džemila**, udata u Bobare,
- **kćerka Hana**, rođena 26. avgusta 1898. godine, udata u Bobare i
- **kćerka Đulsa**, rođena 20. marta 1911. godine

Kada je Ibrina žena Umihana umrla **Ibro** se **oženio drugom ženom**, čije ime zbog oštećenja knjige, nije moguće utvrditi, i s njom rodio dva sina:

- **sina Avdu**, rođenog 28. januara 1921. godine i
- **sina Smajila**, rođenog 18. avgusta 1925. godine.

Hasan Ljevaković-Hadžić, je brat Ibrin, rođen 1877. godine, oženio se **ženom Ajkom**, kućanicom iz Trepča, umrla je 02. juna 1912. godine
Hasan i Ajka su imali dva sina i jednu kćerku:

- **sina Đulagu**, rođen 16. februara 1899. godine, umro je 1918. godine, dakle, kao devetnaestogodišnjak,
- **sina Muju**, rođen 07. oktobra 1907. godine i
- **kćerku Fatu**, rođenu 26. januara 1909. godine, umro je 17. juna 1912. godine, nakon tri i pol godine.

Poslije smrti žene Ajke **Hasan** se **oženio drugom ženom**, čije ime, također, nije moguće utvrditi zbog oštećenja popisne knjige, i s njom rodio:

- **sina Ejuba**, rođenog 27. maja 1928. godine.

Bećir Ljevaković-Hadžić, je brat Ibrin i Hasanov, rođen 1880. godine, a umro je 17. juna 1912. godine, u 32-goj godini života.

****Bećir se oženio Ćerimom**, kućanicom iz Trepča i s njom rodio četvero djece, dva sina i dvije kćerke:

- **sina Aliju**, rođenog 29. maja 1911. godine,
- **kćerku Umihanu**, rođenu 28. januara 1914. godine,
- **kćerku Džemilu**, rođenu 05. aprila 1916. godine, koja je umrla 19. februara 1921. godine kao šestogodišnja djevojčica i
- **kćerku Azeminu**, rođenu 20. decembra 1921. godine.

Mehmed Ljevaković-Hadžić, brat Ibrin, Hasanov i Bećirov, rođen 1887. godine. Nema podataka o njegovom bračnom stanju i užoj porodici.

*Iz popisnog lista vidljivo je da je u domaćinstvu s kućnim brojem 8. živio **Šemso**, sin Ibrin, sa porodicom, sinom i kćerkom (ime njegove žene sa kojom je rodio djecu nije poznato):

- **sin Ramo**, rođen 15. marta 1928. godne i
- **kćerka Fatima**, rođena 01. maja 1926. godine.

Izuzetno je zanimljivo da je kod braće Ibre, Hasana, Bećira i Mehmeda uz prezime Ljevaković s crticom dodato i Hadžić, dok su neka njihova djeca upisana samo s prezimenom Ljevaković, naprimjer Avdo Ljevaković, dok je kod Šemsine djece, čak, i prvi dio prezimena upisan različito, sin Ramo je Ljevak, a kćerka Fatima je Ljevaković.

Strana 11.

Kućni broj 9.

Na strani 11. popisne knjige A. Domovnica izvršen je popis žitelja kućnog broja 9.
Vlasnik stana (kuće) bio je **Meho Ljevaković-Hadžić**, koji je rođen 1883. godine u mjestu Trepču, srez Tešanj, Vrbaska oblast, država SHS. Meho je bio po zanimanju težak, a vjera mu je bila Islam.
Meho se oženio ženom Minom rodom iz mjesta Koprivaca, srez Tešanj, Vrbaska oblast, država SHS, kućanicom po zanimanju.
****Meho i Mina** rodili su:

- **kćerku Fatu** 25.05.1909. godine, koja se udala u Gračanicu, zatim
- **kćerku Ajku** 01.06.1913. godine, ali je umrla nakon nepuna tri mjeseca 26.08.1913. godina,
- **sina Husu** 19.05.1914. godine, ali je i on rano kao sedmogodišnji dječak umro, 10.01.1921. godine,
- **kćerku Hanu** 07.03.1916. godine, koja je kao jednogodišnja beba umrla 1917. godine

Dakle, od četvero Mehine i Minine djece, troje je umrlo u ranom djetinjstvu.
U istoj kući, s brojem 9., vjerovatno, u istom domaćinstvu, živio je i Mehin amidžić **Adem Ljevaković-Hadžić** koji je rođen 1890. godine, a koji je nestao u vojsci kao austrijski vojnik na „ruskoj granici" kako doslovno piše u popisnoj knjizi.
Uz sina Adema živjela je **mati Hanifa**, udovica, rođena 1835. godine u mjestu Šije, a umrla je 1919. godine.
Tu su u domaćinstvu, dok se nisu udale, živjele i Hanifine kćerke, a Ademova sestre, Malka i Zula, Malka se udala u Kosovu, a Zula u Moševac.
Adem se oženio Hanumicom djevojkom, kućanicom iz Trepča, koja je rođena 01.04.1890. godine, a umrla je 15.02.1942. godine.

***Adem i Hanumica** su rodili jedno dijete:

- **sina Mahmuta** 03.09.1913. godine.

Strana 12.

Kućni broj 10.

Žitelji kućnog broja 10. upisani su na stranici broj 12. u popisnoj knjizi, a domaćin i vlasnik kuće bio je **Mustafa Ljevaković-Hadžić,** rođen 1860. godine u mjestu Trepču, srez Tešanj, Vrbanska oblast. Po zanimanju težak, islamske vjere.
Umro je 26.03.1921. godine živjevši 61 godinu. Mustafa se oženio djevojkom **Minom Mujčinović** iz mjesta Miljanovci, srez Tešanj, a njena majka je bila iz Ljetinića prezimena Hadžan.
* **Mustafa i Mina** su rodili samo jedno dijete i to:

- **sina Mustafu** (dobio ime po ocu) rođen 1890. godine

Sa sinom Mustafom u domaćinstvu bila je i mati Hanifa rodom iz Stjepan Polja, srez Gračanica, Tuzla, država SHS. Hanifa je umrla 06.03.1911. godine.
* **Mustafa**, sin Mustafin, se oženio curom **Pašuna** iz Šija prezime Rakman. Rodili su petoro djece:

- **kćerku Zlatku,** rođenu 22.08.1908. godine,
- **sina Muharema,** rođen 04.04.1910. godine,
- **kćerku Đulsu,** rođenu 01.08.1912. godine,
- **kćerku Fatimu**, rođenu 01.08.1912. godine, dakle, Đulsa i Fatima su bliznakinje i
- **sina Hamzaliju** (zvanog Mustafa), rođen 09.07.1923. godine. Bio je imam i mualim u Donjem Vakufu od 1940. godine do 1942. godine kada je poginuo od fašističkog terora.

* **Muharem**, sin Mustafin, je oženio djevojku **Havu**, rođenu prezimena Ćeman i rodili su šestero djece:

- **sina Nuriju,** rođenog 05.07.1929. godine,
- **sina Avdulaha,**
- **sina Abdumenafa,**
- **sina Ferida,**
- **sina Muhameda i**
- **kćerku Muneveru.**

Strana 13.

Kućni broj 11.

Strana 13. popisne knjige popunjena je podacima ukućana kućne numere 11. Vlasnik kuće je **Abdulatif Ljevaković-Hadžić,** rođen 1845. godine u mjestu Trepču, srez Tešanj, Vrbaska oblast, država SHS. Umro je 24.10.1913. godine u 68 godini života. U rubrici zanimanje piše da je Abudlatif bio težak, a u rubrici vjera stoji Islam. **Abdulatif** se oženio s curom **Ajkom,** kućanicoma, iz Koprivaca, srez Tešanj. Umrla je 28.05.1919. godine, 6 godina poslije muža.

****Abudulatif i Ajka** su rodili devetoro djece, pet sinova i četiri kćerke:

- **sin Bajro**, rođen je 1881. godine,
- **sin Sulejman**, rođen je 1885. godine,
- **sin Fejzo** (zvani Sejdo), rođen je 09.11.1889. godine,
- **sin Huso**, rođen je 1890. godine,
- **sina Salko**, rođen je 28.08.1899. godine,
- **kćerka Atifa**, rođena je 15.02.1902. godine, udata u Gračanicu,
- **kćerka Mihana**, rođena je 15.05.1909. godine, a umrla 06.05.1913. godine kao četverogodišnja djevojčica,
- **kćerka Fatima**, rođena je 1910. godine i
- **kćerka Ema**, rođena je 14.12.1912. godine

***Bajro**, sin Abdulatifov, se oženio djevojkom **Kadom** iz Klokotnice, Gračanica, Tuzla i rodili troje djece, dvije kćerke i sina:

- **kćerku Haniju**, rođena je 23.09.1909. godine, ali je umrla kao dvanaestogodišnja djevojčica 29.01.1921. godine, zapravo Hanija je bila bliznakinja sa
- **kćerkom Nurom**, rođenom 23.09.1909. godine,
- **sina Osmu**, rođenog 29.09.1912. godine, ali ni on nije dugo poživo, umro je kao desetogodišnji dječak 02.01. 1921. godine.

* **Sulejman,** sin Abulahov, oženio se iz Šija ženom **Hatidžom**. Rodili su:

- **kćerku Hanifu,** rođenu 27.06.1910. godine koja se udala u Jablanicu,

* **Fejzo,** zvani Sejdo, sin Adulahov bio je u braku sa ženom **Salihom** koja je umrla 25.05.1916. godine.

***Huso**, sin Abdulahov, imao je

- **sina Hasu**, rođen 1920. godine i
- **kćerku Hanu**, rođenu 28.04.1922. godine.

Iz popisnog lista nije moguće utvrditi koja je Husina žena, pretpostavlja se da je u vrijeme popisa stanovništva bila umrla.

Dakle, u kućnom domaćinstvu numere 11. živjelo je u trenutku popisa 20-toro čeljadi.

Strana 14.

Kućni broj 12.

Porodica **Šeće Ljevaković-Hadžić** živjela je u kući sa rednim brojem 12. Šećo je vlasnik kuće, rođen je 1857. godine, u Trepču, srez Tešanj, težak po zanimanju, islamske vjere.
Šećo se oženio Pridjelčankom, djevojkom **Zilkom**, iz mjesta Pridjel, srez Maglaj, oblast Tuzla. Bila je kućanica, umrla je 04.02.1917. godine.
** **Šećo i Zilka** su imali jednog sina

- **sina Šeću** (dobio ime po ocu), rođen 15.09.1902. godine ali je kao dvadesetogodišnjak umro 24.06.1921. godine. U Šećinom i Zilkinom domaćinstvu živo je i sluga Salih Turčinović iz Kosove, srez Tešanj, rođen 13.06.1893. godine.

Kućni broj 13.

Na, istoj, 14. strani popisne knjige popisana su čeljad i kućne numere broj 13. Vlasnik kuće bio je **Arif Ljevaković-Hadžić** rođen 1862. godine u Trepču, težak. Oženio je ženu **Salihu** iz Mravića, srez Tešanj, umrla 1919. godine.

****Arif i Saliha** su imali osmoro djece, šest sinova i dvije kćeri.

- **sina Avdu**, rođenog 1889. godine, a umro 1918. godine, umro u 29 godini,
- **sina Atifa**, rođenog 1891. godine, a umro 28.10.1916. godine, umro u 25 godini,
- **sina Saliha**, rođenog 28.01.1900. godine, umro 10.03. 1923. godine u 23 godini,
- **sina Sabita**, rođenog 13.06.1901. godine, umro 28.01. 1981. godine, dakle, iznimno je živio dugo, 80 godina, dok su njegova prethodna tri brata živjela vrlo malo, Avdo 29 godina, Atif 25 godina, a Salih 23 godine,
- **sina Ibrahima**, rođenog 15.10.1906. godine,

* **Avdo**, sin Arifa i Salihe, se oženio s curom **Hafizom** iz Brijesnice, srez Gračanica, oblast Tuzla. Imali su petoro djece, četiri sina i kćerku:

- **sina Muharema**, rođenog 18.12.1904. godine,
- **sina Muju**, rođenog 10.12.1907. godine, umro je u 11-toj godini života, 1918. godine
- **kćerku Minu**, rođenu 28.06.1910. godine, isto tako umrla mlada, sa 8 godina, 1918. godine
- **sina Mustafu**, rođenog 10.10.1914 .godine.

* **Muharem** sin **Avde i Hafize** je oženio ženu **Ajku**, zanimljivo upisana s prezimenom Ljevak, rodili su **sina Muju Ljevak** i **kćerku Eminu Ljevak** upisane na sljedećoj strani 15.

* **Sabit**, sin Arifa i Salihe, se oženio ženom **Fatom**, zanimljivo, i on prezimena Ljevak, i rodio s njom dva sina **sina Atifa Ljevak** i **sina Aliju Ljevak** upisane na strani 15.

Strana15.

Kućni broj 13.
(u nastavku)

Zanimljivo je kazati za ovu stranu Popisne knjige da su na njoj popisane čak tri kućne numere. Zapravo, dovršava se popis kućana s broja 13., zatim popis kućana s broja 14. i počinje popis žitelja kućnog broja 15.

Na ovoj stranici pod rednim brojem 12. kojim počinje stranica je upisan **Mehmed,** sin Arifa i Salihe Ljevaković-Hadžić. Mehmed je rođen 10.08.1909. godine.

Pod rednim brojem 13. upisana je **Hanka** kćerka Arifa i Salihe Ljevaković-Hadžić i sestra Mehmeda, a zatim, slijedi pod brojem 14. **Zlatka**, također, kćerka Arifa i Salihe Ljevaković-Hadžić i sestra Mehmeda i Hanke.

Zlata je kao mlada djevojka umrla 1918. godine.

Slijedi broj 15. i **Mustafa Ljevak**, sin Avde i Hafize, peto dijete, rođen 01.07.1912. godine, ali je s nepunu godinu dana, umro 07.05.1913. godine.

Mujo Ljevak, sin Muharema rođen je 27.07.1924. godine, upisan je pod rednim brojem 16., a imao je i sestru

Eminu Ljevak, kćerka Muharema, rođena 02.02.1928. godine.

Atif Ljevak, sin je Sabita i Fate Ljevak, rođen 01.08.1924. godine, a upisan je na stranici 15. pod rednim brojem 17.

Alija Ljevak, sin je, također, Sabita i Fate Ljevak, rođen je 06.01.1928. godine, upisan pod rednim brojem 18.

Dakle, Atif i Alija su braća.

Kućni broj 14.

Neobično mali broj ukućana imalo je domaćinstvo kućne numere 14. U njoj je živio kao vlasnik kuće:

ŠARANOVIĆ SALKAN, rođen 1882. godine, u Trepču, srez Tešanj, Vrbaska oblast, država SHS, po zanimanju težak, a vjere Islama.

Imao je ženu **Đulu**, djevojka Trepčanka, kućanica.

Zanimljivo i nadasve prava rijetkost, Salkan je živio s dvije žene. Druga žena se zvala **Hanija,** također rodom iz Trepča, dvije godine mlađa od Đule.

Kućni broj 15

I, napokon, počinje treća kućna numera na popisnoj stranici 15., a vlasnik kuće s brojem 15. je **Kadušić Ibrahim,** rođen je 1845. godine, a oženio se udovicom **Havom**, rodom iz Jablanice, srez Tešanj, umrla je 04.04.1913. godine.

****Ibrahim** i **Hava** su rodili:

- **sina Ibrahima**, rođen 1891., a umro je 1926. godine, radeći u firmi (tako piše u Popisnoj knjizi) u Zavidovićima,
- **kćerku Hanumicu,** rođena je 01.04.1896. godine.

Ibrahim je oženio **Hanu** kao udovicu i pri tom primio i njenog sina, koji je, kao njegov pastorak, Adem Burajić, živio s njima u domaćinstvu, a bio je rođen 1889. godine, u Jablanici, a umro 1915. godine, s 26 godina.

Sa Ibrahimom i Havom, u zajedničkom domaćinstvu, živio je i njegov brat,

Salko Kadušić sa ženom **Salom.**

Salko je rođen 1855. godine, a umro 1918. godine, a njegova žena Sala je umrla 1912. godine. Iz Popisne knjige se ne vidi da li su imali rođene djece.

Strana 16. **Kućni broj 15.**

Opet imamo jednu, s tehničko popisne strane, zanimljivu situaciju. Naime, na stranici 16. Popisne knjige A. Domovnica, imamo nastavak popisa žitelja kućne numere 15., a stranica je naslovljena imenima **KADUŠIĆ IBRAHIM I SALKO**.

** **Kadušić Salko i Sala** su rodili:

- **sina Husku,** rođen 1884. godine u Trepču,
- **sina Šabana**, rođen 1889. godine, umro (vjerovatno poginuo) 12.01.1917. godine u vojsci i
- **kćerku Havu**.

Pod rednim brojem 8., brojem kojim počinje popisna stranica, a nastavak je prethodne stranice koja se završava sa brojem 7., upisan je **Huska Kadušić** , sin Salke i Sale. **Huska** se oženio iz Oraš Planja djevojkom **Fatom.** Huska je živio malo, umro je u 26-oj godini života, 21.08.1913. godine.

Ne zadugo, dvije godine poslije, umrla je njegova žena Fata 1915. godine.

* **Huska i Fata** su rodili:

- **sina Huseina**, rođen 27.05.1909. godine, koji je 03.07. 1922. godine kao trinaestogodišnjak u Mrkotiću zaklan.
- **kćerku Mejru**, rođenu 11.11.1904. godine, kao četrnaestogodišnja djevojka umrla,
- **kćerku Rukiju**, rođena 1912. godine, ali i ona je s godinom 08.05.1913. godine umrla.

Pod rednim brojem 12. upisan je **Šaban**, sin Salke i Sale koji se prije vojske oženio sa Hanom iz Trepča.

* **Šaban i Hana** su rodili:

- **sina Hasana,** rođenog 13.08.1911. godine i
- **sina Osmana,** rođenog 22.11.1914. godine.

I, na kraju, pod rednim brojem 15. upisan je Alija Kadušić, sin Ibrahima. Alija je rođen 1916. godine, a oženio je ženu Malku.

* **Alija i Malka Kadušić** su rodili:

- **sina Aliju** 1916. godine i
- **kćerku Nafu** 1924. godine.

Strana 17.

Kućni broj 16.

Na naslovnici ove popisne strane stoji **KADUŠIĆ HASAN.** Vlasnik je stana s brojem 16. Rađen je 1880. godine u Trepču, srez Tešanj, Vrbaska oblast, država SHS.
Hasan se oženio kućanicom iz Lepenice, po imenu **Hava** i, čini mi se, greškom joj je upisana godina rođenja 1855. jer teško da je mogla sa blizu 60 godina rađati djecu, pa i dvojke. Pretpostavlja se da joj je godina rođenja 1885. godina, a umrla je 1918. godine.

** **Hasan i Hava** su rodili petoro djece, i to:
- **sina Hasu**, rođen 02.02.1901. godine,
- **kćerku Ajku,** rođena 1906. godine, a umrla 1918. godine kao dvanaestogodišnjakinja,
- **sina Mustafu**, rođen 19.01.1908. godine, a umro 06.11. 1920. godine, također, kao dvanaestogodišnjak,
- **kćerku Salihu,** rođena 18.03.1911. godine, umrla 1918. godine, dakle, sa 7 godina i
- **kćerku Hanu,** rođena 18.03.1911. godine, a umrla 1918. godine, također sa 7 godina.

Dakle, Saliha i Hana su blizanke. Očito je da je Hasanu i Havi troje djece umrlo u jednoj godini, a četvoro djece u četiri godine.
Porodica Hasana i Have je u domaćinstvu imala slugu Mustafu Hopića, dvanaestogodišnjaka iz Lepenice.
Također u zajedničkoj kući sa ocem Hasanom i ostalim ukućanima živio je oženjeni Hasanov sin **Haso.**

* **Haso** i njegova žena **Umihana,** imadoše dvoje djece:

- **kćerku Alemu,** rođenu 01.02.1926. godine i
- **sina Muhameda,** rođenog 147.06.1929. godine.

Kućni broj 17.

Na stranici 17. Popisne knjige zapisuje se i kućna numera 17. Vlasnik kuće je **HAMID KADUŠIĆ,** rođen 1855. godine u Trepču, srez Tešanj, Vrbaska oblast, država SHS. **Hamid** je oženio ženu **Džehvu** iz Lukavice, Gračanica, Tuzla, koja je u vrijeme popisa bila *pušćana*, dakle, razvjenčana od Hamida.

** **Hamid i Džehva** su rodili :

- **sina Mustafu,** rođenog 1891. godine.

S njma u domaćinstvu živio je

- Hamidov **unuk Sulejman,** rođen 04.09.1907. godine i
- Hamidova **unuka Zlatka,** ali nije poznato od kojeg su Hamidovog djeteta unučad i s kojom ženom.

Također, u domaćinstvu je živio i Hamidov pastorak Rešid Mujčinović, rođen u Lukavici, Gračanica, Tuzla, sin Hamidove druge žene Džehve iz prethodnog braka.
Pastorak Rešid, razvođenjem majke i očuha je odselio u Lukavicu.

* **Mustafa,** sin Hamidov, se oženio djevojkom Hanifom i rodili su:

- **sina Safeta**, rođen 30.11.1923. godine i
- **sina Sulju**, rođen 1915. godine.

Strana18. **Kućni broj 18.**

U čelnom dijelu ove stranice, u naslovnoj rubrici *Porodica*, piše **KADUŠIĆ MUSTAFA** vlasnik je stana s brojem 18. Mustafa je rođen 1860. godine, naravno, u Trepču, srez Tešanj, Vrbaska oblast, država SHS. Za ondašnje prilike živio je solidnih 65 godina. Umro 07.09. 1925. godine.

Mustafa se oženio iz Stanić-Rijeke, Gračanica, Tuzla, djevojkom Nefom.

** **Mustafa i Nefa** su imali petoro djece, dva sina i tri kćerke:

- **sina Sejdu**, rođen 1890. godine,
- **kćerku Alemu**, rođena, 04.07.1902. godine, umrla 1923. godine,
- **sina Mehmeda**, rođen 15.09.1907. godine,
- **kćerku Đulku,** udala se u Miljanovce i
- **kćerku Sehidu,** rođenu 02.07.1911. godine, udata u Medakovo.

U zajedničkom kućanstvu, s porodicom Mustafe, živjela je i porodica Ahmeta brata Mustafe, rođenog 1860. godine kao i Mustafa, pa je pretpostaviti da su bili blizanci, mada je moguće da budu rođeni i u istoj godini zasebno. Ahmet se oženio iz Potočana, Maglaj Tuzla, djevojkom Fatom. Ahmet je umro 1918. godine, a Fata 1919. godine.

* **Ahmet i Fata** su rodili petoro djece:

- **kćerka Hanča,** rođena 22.06.1898. godine, udala se u Jablanicu, Tešanj,
- **kćerka Fatima,** rođena 07.05.1900. godine, umrla je 1925. godine,
- **kćerka Ajiša,** rođena 15.06.1905. godine, umrla je 1921. godine,
- **sin Hamo,** rođen 16.09.1907. godine i
- **kćerka Saliha,** rođena 01.07.1911. godine, umrla 1920. godine.

Dakle tri kćerke su im umrle u 5 godina, i to veoma mlade, sa 25, 16 i 9 godina.

Sejdo, najstariji sin Mustafe i Nefe, bio je, također, u zajedničkom kućanstvu, oženivši se curom Melćom.
* **Sejdo i Melća su rodili:**

- **sina Muju,** uz čije ime je upisano i ime Safet, ali je prekriženo s dvije vodoravne crte istovjetnom tintom, što može značiti da je pri upisu napravio grešku popisivač, ali može govoriti da je došlo do izmjene i samog imena.

Bila je u narodu prisutna pojava, i to vrlo često, da se djetetu, ukoliko je u djetinjstvu bolesničavo, promijeni ime, da bi mu se *ko podalo*. Ponekad bi ta promjena bila izvršena i u matičnoj knjizi, ali češća bi izmjena imena bila samo u okviru svakodnevnog obraćanja, tepanja, dozivanja, u okviru kuće, u početku, a onda bi to zaživljavalo i u okvirima mahale, sela, do totalnog zaboravljana matičnog imena.
Mujo je rođen 15.01.1923. godine,

- **kćerku Salihu,** rođena 1928. godine,
- **sina Begu,** rođen 10.09.1924. godine i
- **kćerku Hamidu,** rođenu 28.01.1927. godine.

I, na kraju, u brojnom domaćinstvu Kadušić Mustafe živio je sa ženom **Hankom,** koja je bila rodom iz Brijesnice, Gračanica, Tuzla, **Hamo,** sin Ahmeta i Fate.

Strana19. **Kućni broj 19.**

Na najdominantnijem mjestu ove stranice upisano je ime **KADUŠIĆ OMER**, glavni domaćin i vlasnik kuće s brojem 19. Rođen je 1883. godine u Trepču, Tešanj, Vrbaska obalast, SHS država. Težak je po zanimanju. Omer se oženio iz Trepča kućanicom Zlatkom. Umro je u Sarajevu 01.03.1926. godine u 43-oj godini života.

** **Omer i Zlatka** su imali troje djece, kćerku i dva sina:

- **kći Slada**, rođena 24.11.1903. godine, udata u Medakovo,
- **sin Avdo,** rođen 08.05.1907. godine i
- **sin Salih,** rođen 12.03.1910. godine, umro s nepunom godinom dana 12.01.1911. godine.

U zajedničkom domaćinstvu s Omerom i Zlatkom živjela je i Omerova punica Ema Šarenović, majka Zlatkina, iz Stenjaka, umrala je 27.06.1912. godine.

Također, Omerovo domaćinstvo imalo je i slugu Huseina Buljubašića, rođenog 1896. godine, iz Kraševa, srez Tešanj, koji se kasnije odselio u Šije.

Omerova žena Zlatka je umrla, a Omer se oženi dosta mlađom od sebe, svojom drugom ženom **Hatidžom** i s njom je imao dvoje djece.

** **Omer i Hatidža** su rodili kćerku i sina:

- **kćerku Behiju**, rođena 10.05.1921. godine i
- **sina Ramu,** rođen 29.07.1924. godine.

Avdo, sin Omera i Zlatke, se oženio djevojkom Šahom.

* **Avdo i Šaha** su rodili:

- **kćerku Zlatku,** kojoj su dali ime po nani, rođena 01.08. 1929. godine.

Kućni broj 20.

Na ovoj stranici 19. Popisne knjige popisana su i *čeljad* domaćinstva pod kućnim brojem 20. Pod rednim brojem 1. i kao vlasnik kuće je **DŽAFER KADUŠIĆ** rođen 1873. godine u Trepču, Tešanj, Vrbaska obalast, SHS država. Zanimanje težak. Džafer je umro 07.06. 1923. godine u 50-oj godini života. Žena mu se zvala Derviša, rodom iz Planja. To mu je bila druga žena. Prva nije upisana, pa se sluti da je s njom bio kratko u braku i bez poroda.

* **Džafer i Derviša** su rodili četiri sina

- **sina Husejna**, rođen 1893. godine, ali je umro mlad sa dvadeset godina, 16.05.1913. godine,
- **sina Hasana**, rođenog 24.03.1898. godine,
- **sina Sulejmana**, rođen 02.05.1900. godine i
- **sin Suljo,** rođen 04.12.1903. godine.

Hasan, sin Džafera i Derviše, se oženio curom, iz Trepča, Hanom.

* **Hasan i Hana** rodiše dvoje djece, dvije kćerke:

- **kćerka Hanifa,** rođena 12.02.1922. godine i
- **kćerka Hana**, dobila ime po majci, rođena 1929. godine.

Suljo, sin Džafera i Derviše, se oženio djevojkom Salihom.

* **Suljo i Saliha** su rodili:

- **kćerku Minu,** rođenu 1928. godine i
- **sina Muharema,** rođen 10.07.1929. godine.

Strana 20. **Kućni broj 21.**

Nova familija sela Trepča započinje na ovoj 20. stranici Popisne knjige, a radi se o kućnoj numeri 21 u kojoj je živio **DEDIĆ HASAN**, vlasnik kuće, rođen u Trepču 1845. godine, i kao težak, živio do 26.12.1913. godine, 68 godina.

** **Hasan i njegova žena,** koje nema u Popisnoj knjizi, što je zaključivo da je Hasan već bio udovac zu vrijeme popisa stanovništva, su rodili jednu kćerku

- **kćerku Malku**, udata za Saliha Turčinovića iz Kosove.

U Hasanovom domaćinstvu živjela je i Hasanova unuka Safija, kćerka Malkina, ali nije poznato da je unuka Safija kćerka Malke i Saliha, ili je kćerka Malke i nekog njenog prethodnog muža. Safija se udala u Kosovu.

Kućni broj 22.

Na istoj stranici popisano je i domaćinstvo broja 22 kuće. Grunt, vlasnik stana je **IBRAHIM DEDIĆ**, rođen 1885. godine u Trepču, srez Tešanj, okrug Banjaluka (pojavljuje se umjesto naziva Vrbaska oblast), država SHS.

** **Ibrahim i žena Fatima**, iz Mravića, imaše petoro djece, tri sina i dvije kćeri:

- **sin Avdo**, rođen 23.02.1906. godine,
- **kći Ajka,** rođena 28.06.1908. godine, umrla 24.03.1913. godine s 5 godina,
- **kći Sala,** rođena 18.04.1910. godine, umrla 04.01.1913. godine s 3 godine, u dva i po mjeseca umrlo im je dvoje djece, dvije kćerke,
- **sin Salih**, rođen 23.03.1913. godine , dan prije smrti kćerke Ajke, i
- **sin Mujo**, rođen 1915. godine.

* **Avdo,** sin Ibrahima i Fatime, sa **ženom Nurom** rodio je:

- **kćerku Šerifu**, rođenu 20.09.1925. godine,
- **sina Mustafu,** rođen 30.11.1926. godine,
- **sina Salku,** rođen 10.08.1928. godine.

Strana 21. **Kućni broj 23.**

I ova stranica Popisne knjige pripada prezimenu Dedić, a pod rednim brojem 1. i naslovu, upisan je **OSMAN DEDIĆ,** rođen 1855. godine u Trepču,srez Tešanj, okrug Banjaluka, država SHS, i vlasnik je stana broj 23. Osman je živio 65 godina, umrevši 28.02.1920. godine.

Brak je sklopio s kućanicom Hatidžom iz Klokotnice, Gračanica, Tuzla. Hatidža je umrla 10.04.1913. godine, sedam godina prije muža Hasana.

** **Osman i Hatidža** su imali petoro djece, tri sina i dvije kćeri:

- **sin Dedo**, rođen 1893. godine,
- **sin Osman**, rođen 1895. godine,
- **sin Memiš,** rođen 1901. godine,
- **kći Ajiša,** udata u Matuziće i
- **kći Fatima,** udata u Domislicu.

Dedo, sin Osmana i Hatidže, se oženio djevojkom po imenu Fatima ili Hadžira (ime Hadžira je stavljeno u male zagrade, što je za vjerovati, da je imala dva imena). Fatima (Hadžira) je bila rodom iz Stanić Rijeke, Gračanica, Tuzla.

* **Dedo i Fatima (Hadžira)** su imali:

- **sina Muju,** rođenog 04.03.1919. godine,
- **sina Avdu**, rođenog 14.07.1923. godine,
- **kćerku Alemu**, rođenu 01.04.1926. godine i
- **kćerku Hamidu,** rođenu 06.05.1928. godine.

Osman, sin Osmana i Hatidže, je oženio djevojku, Trepčanku, po imenu Hanka.

* **Osman i Hanka** rodiše:

- **sina Atifa,** rođenog 30.08.1928. godine.

U Popisnoj knjizi ove 21. stranice pod brojem 11. piše da je Dedić Isma kćerka **Osmana i Fatime** (žena Memiša, Osmanovog brata) što je najblaže rečeno začuđujuće, ali moguće je objašnjivo pretpostavkom da je Osman ostao udovac, a također i Fatima, Osmanova snaha, udovica radi mogućeg *ne rasipanja imetka* kako se to nekada govorilo, oženiše i rodiše:

- **kćerku Ismu** 1927. godine

Kućni broj 24.

Zanimljivo je da se na ovoj stranici, kako završava popis žitelja porodice Dedić, tako se počinje popis trepčanske porodice Hajrić-Mehičić. Kućna numera 24., bila je vlasništvo **SULJE HAJRIĆ-MEHIČIĆ,** rođen 1878. godine u Trepču, srez Tešanj, Vrbaska oblast, država SHS, težačkog zanimanja. Oženjen je bio ženom Hanom iz Trepča, koja je ranije bila udata i imala je jednu kćerku iz prethodnog braka.

** **Suljo i Hana** nisu imali djece, bar, u trenutku popisa i ispisa Popisne knjige.
U zajedničkom domaćinstavu Sulje Hajrića-Mehičića, živjeli su:

- **Ajka,** Suljina pastorka, a kćerka Hanina,
- **Muhamed,** Suljin bratić, rođen 1898. godine,
- **Salih,** Suljin drugi bratić i brat Muhamedov, rođen 01.12. 1902. godine,
- **Fatima,** Suljina bratišna i sestra Muhamedova i Salihova, rođena 25.08.1905. godine, udata u Medakovo,
- **Ibrahim,** Suljin treći bratić i brat Muhamedov, Salihov i Fatimin, rođen 15.05.1909. godine,
- **Fata,** mati Muhamedova, Salihova, Fatimina i Ibrahimova, a snaha Suljina, umrla je 15.10.1921. godine.
- **Ragib,** sin Muhamedov, rođen 1919. godine i
- **Unka,** kći Muhamedova, rođena 1928. godine.

Zbog oštećenja stranice, na njenom kraju, pod rednim brojem 11. upisana je Hajra Hajrić s prekriženim Kadušić s vjerovatnom popisnom greškom, nije moguće utvrditi čija žena.

Strana 22. **Kućnibroj 25.**

Na prvi pogled ova stranica krasno izgleda. Puna je svjetlosti koju isijavaju slova i brojke iz njenih rubrika. Ponosito mi izgleda u samom vrhu stranice ime i prezime **SALKO HAJRIĆ,** ali bez drugog dijela prezimena, dok pod rednim brojem 1. stoji upisano Salko Hajrić-Mehičić, dakle, dvosložno prezime. Salko je rođen 1871. godine u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS, težak i domaćin s vlasničkom odrednicom kućne numere 25.

Oženio se Ajkom iz Oraš Planja, Tešanj, od koje se kasnije razveo. Ajka je bila udavana u Mahalbašiće, Planje, i imala je kćerku iz tog braka.

** **Salko i Ajka** su izrodili šestoro djece, tri sina i tri kćeri:

- **sin Mustafa,** rođen 1904. godine,
- **sin Salih,** rođen 24.12.1907. godine, umro 1916. godine, s 9 godina,
- **kći Saliha,** rođena 11.06.1916. godine,
- **kći Mina,** rođena 12.12.1920. godine,
- **kći Fatima,** rođena 29.05.1922. godine i
- **sin Meho,** rođen 10.06.1929. godine.

Sa Salkom u domaćinstvu živjela je i njegova pastorka Ajka Mahalbašić, rođena u Oraš Planjama i odselila u Oraš Planje.

* **Mustafa,** najstariji sin Salke i Ajke, je oženio djevojku **Salu** i s njom rodio:

- **kćerku Hanu,** rođena 15.06.1929. godine

Kućni broj 26.

U drugoj polovini 22-ge stranice Popisne knjige popisani su žitelji kućnog broja 26. Nad kućom grunt je imao **HUSO HAJRIĆ-MEHIČIĆ**, rođen 1859. godine u Trepču. Njegova žena se zvala Mina, iz Trepča. Na ahiret je preselio 29.11.1913. godine.

** **Huso i Mina** imaše:

- **kćerku Hanu.**

Sa Husom u domaćinstvu je živio i njegov zet iz Šija, Tešanj, Bajro Muslić, rođen 1887. godine,a muž je Ajkin, upisane pod brojem 5. Ostaje dilema da li je Ajka Husina sestra ili kćerka, jer to se iz podataka, eksplicite, ne vidi, ali moja prosudba bi, ipak, bila da mu je Bajro zet od kćerke, dakle, Ajke koja je umrla 1912.

* **Bajro Muslić i Ajka** su imali tri sina:

- **sin Meho,** rođen 18.01.1907. godine,
- **sin Hasan,** rođen 25.02.1910. godine i
- **sin Omer,** rođen 01.12.1911. godine, ali je živio samo nekoliko mjeseci, umro 1912. godine.

Pošto je Huso Hajrić-Mehičić ostao udovac 29.11.1913. godine oženio se ženom Salihom, dosta mlađom od sebe.

* **Huso i Saliha** izrodiše sina i kćerku:

- **sina Husu** (dobio ime po ocu), rođen 02.03.1926. godine, dakle, Huso je dobio sina Husu u 67-oj godini, i
- **kćerku Dudu,** rođenu 01.05.1929. godine, u 70-oj godini života.

Strana23. **Kućni broj 27.**

Stranica punih rubrika podataka dobro svjedoči iz prošlosti njenih Trepčana, u ovom slučaju, iz nove porodice s prezimenom Hodžić a žitelja kućne brojke 27. **IBRAHIM HODŽIĆ**, rođen 1872. godine u Trepču, u srezu Tešnju, Vrbaska oblast, a država SHS. Vlasnik je kuće, pune *čeljadi, ko šipurak* zrnevlja. Oženio Havu iz Jablanice.
Ibrahim i Hava izrodiše četvoro djece, jednog sina i tri kćeri:

- **kćerku Đulsu**, rođenu 09.04.1899. godine, udata u Kraševo, Tešanj,
- **kćerku Sahu**, rođenu 11.12.1906. godine,
- **sina Ibru**, rođen 26.01.1909. godine i
- **kćerku Ajku**, rođenu 14.09.1913. godine, umrla 05.12. 1914. godine s godinom dana.

U združenom kućanstvu s Ibrahimom i njegovom porodicom živio je i njegov **brat Adem** sa svojom porodicom.
Adem i žena mu **Ema**,rođena 1881. godine rodiše.

- **kćreku Salihu**,rođena 25.07.1901. godine,
- **sina Muju**, rođen 18.04.1904 .godine,
- **sina Smaju**, rođen 12.12.1906. godine, umro 16.02. 1922. godine sa 16. godina,
- **kćerku Kadu**, rođenu 04.06.1909. godine,
- **kćerku Fatu**, rođenu 05.05.1911. godine,
- **sina Hasana**, rođenog 18.09.1913. godine.

Mustafa, brat Ibrahima i Adema skupa je živio u kućanstvu s braćom. Rođen je 1879. godine, a umro 12.06.1937. godine, i nije se ženio. Tu je i četvrti brat **Husein**, brat Mustafe, Adema i Ibrahima, rođen 1884.godine i njegova obitelj, a umro je 1919. godine.
Husein i žena mu **Hatidža** (druga mu je to žena, o prvoj nema podataka niti s njom poroda) rodiše:

- **sina Saliha**, rođen 05.06.1909. godine,
- **sina Ahmu**, rođen 23.03.1916. godine i
- **kćerku Ajku**, rođena 23.03.1916. godine.

Ahmo i Ajka su bili *bliznad* kako to izvorno stoji u Popisnoj knjizi.

Strana 24.

Kućni broj 27.
(u nastavku)

Na ovoj stranici Popisne knjige je nastavak popisa žitelja kućne numere 27. porodice **Ibrahima Hodžića** sa 23. stranice.

- Pod rednim brojem upisan je **Hasan**, brat Ibrahimov, Adema i Mustafe, rođen 1889. godine, a umro je kao dvadesetogodišnji mladić 26.11.1910. godine.
- Pod brojem 16. Upisana je **Fatima**, kćerka Husejna, rođena 17.09.1907. godine.
- Pod brojem 17. upisana je **Ajka**, kći Husejna i Hatidže, rođena 23.03.1916. godine, također, upisana je na prethodnoj stranici, s desne strane, uz blizanca brata **Ahmu**.
- Pod brojem 18. upisan je **Mustafa**, sin Mustafe i Eme, rođen 10.05.1925. godine. Ema je bila rodom iz Jablanice.

Kućni broj 28.

I žitelji kućnog broja 28. su popisani u cijelosti na ovoj stranici, ali je broj čeljadi, za tadašnje prilike, tog domaćinstva bio iznimno mali, svega 7-oro ukućana. Glavni domaćin i vlasnik kuće bio je **OSMAN HODŽIĆ**, rođen 1830. godine u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS. Osman je živio lijepih 80 godina. Umro je 07.12.1910. godine.

** Osman je imao tri sina. Nije poznato ime Osmanove žene.

- **sin Mehmed,** rođen 1855. godine,
- **sin Abid**, rođen 1888. godine, a umro 03.12.1910. godine sa 22 godine, i
- **sin Ragib,** rođen 1892. godine.

* Mehmed, sin Osmana, je rodio:

- **sina Saliha**, rođen 1883. godine, umro 1916. godine u vojsci u 32-oj godini. Nije poznato ime Mehmedove žene.

* Salih, sin Mehmeda se oženio djevojkom Hanom iz Novog Sela, umrla je 1925. godine. Iz Popisne knjige nije poznato da li su imali djece.

* Ragib, sin Osmana, se oženio Hanom, nije poznato da li su imali djece.

Strana 25. **Kućni broj 29.**

Raskoš odiše ovom stranicom, podacima njenih rubrika i ispunjavaju me zadovoljstvom što mogu da ih gledam, iščitavam, i naposlijetku da ih nudim svjetlostima i Trepčanima 21-og i inih vijekova.
Kuća s brojem 29. u Trepču pripadala je čovjeku s imenom **MUSTAFA, MUJO, HODŽIĆ,** rođen 1845. godine u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS.
U rubrici namijenjenoj za *posljednji podatak* piše 05.01.1913. god-ine, dakle živio je 68 godina. Pretpostavljam da je Mustafa sin Mujin, i to je vjerovatnije nego da je Mustafa imao i ime Mujo. U zajedničkom domaćinstvu s Mustafom, živjela su još i njegova dva brata:

- Ahmo sa ženom i dvoje djece i
- Omer (ime njegove žene nije poznato) i dva sina, snahom i unukom.

U popisu nema imena Mustafine žene, a niti Omerove žene i zaključivo je da su u vrijeme popisa stanovništva bili već udovci.

** **Mustafa** je imao, mašala, pet sinova:

- **sin Alija,** rođen 1874. godine, a umro je 03.02.1926. godine, živio 52 godine i nije se ženio,
- **sin Suljo**, rođen 1881. godine, oženjen ženom Đulsom i rodom iz Jablanice,
- **sin Medžid,** rođen 1889. godine, oženjen ženom Šahom,
- **sin Sejdo,** rođen 1890. godine, oženjen ženom Salihom,
- **sin Hasan**, rođen 1991. godine. Nije poznato koliko je živio i da li se ženio.

* **Suljo**, sin Mustafin, **sa ženom Đulsom** imade 6 kćeri:

- **kćerku Fatimu,** rođenu 29.01.1908. godine, umrla je kao troipogodišnja djevojčica 09.07.1911. godine,
- **kćerku Hatidžu,** rođenu 15.02.1910. godine, a umrla je kao sedmogodišnja djevojčica 1917. godine,

- **kćerku Hatidžu,** rođena 26.09.1912. godine,
- **kćerku Đulsumu,** rođenu 15.01.1919. godine,
- **kćerku Ramizu,** rođena 06.06.1922. godine i
- **kćerku Fatimu,** rođena 17.08.1925. godine.

* **Sejdo**, sin Mustafin, **sa ženom Salihom**, rodi četvoro djece:
- **kćerku Hanu,** rođena 25.01.1921. godine
- **sina Muhamed,** rođen 30.10.1922. godine,
- **kćerku Mejru,** rođenu 25.07.1924. godine i
- **sina Šemsu,** rođen 25.07.1924. godine, dakle, Mejra i Šemso su blizanci.

* **Medžid**, sin Mustafin je imao **ženu Šahu** i s njom rodio:
- **sina Muju,** rođen 11.06.1923. godine,

* **Hasan**, sin Mustafin, i **žena** mu **Zlatka** rodiše:
- **sina Atifa,** rođen 04.05.1927. godine.

** **Ahmo**, brat Mustafe i Omera, se oženio djevojkom **Salom** iz Miljanovaca. Rodili su dvoje djece:
- **kćerku Fatiju,** rođena 18.07.1903. godine i
- **sina Salku**, rođen 29.09.1913. godine.

** **Omer**, brat Mustafe i Ahme, imao je dva sina (ime žene nije poznato):
- **sina Mustafu**, rođen 1890. godine i
- **sina Avdu**, rođen 16.02.1896. godine.

* **Mustafa**, sin Omerov, je oženio **Salihu** i rodili su :
- **kćerku Đulsu,** rođena 18.12.1917. godine.

Zbog oštećenja Popisne knjige pod rednim brojem 18. nije moguće utvrditi ime žitelja rođenog 10.05.1918. godine, moguće je da se radi o sinu ili kćerki Mustafe i Salihe.

* **Avdo**, sin Omerov, je imao ženu po imenu **Rukija** i rodili su:
- **sina Ramu,** rođen 12.05.1925. godine,

Strana 26.

Kućni broj 30.

Osobenost ove popisne stranice na prvi pogled je u tome da su na njoj popisane tri kućne numere 30, 31 i 32, tri kućanstva, dva prezimena Hodžić i jedno prezimena Hajrić. Na njoj se završava popis familije Hodžić, a započinje popis familije Hajrić.
Vlasnik kuće s brojem 30. je **BEĆIR HODŽIĆ** rođen 1850. godine, u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS. Bećir je oženio ženu Emu iz sela Ravna. Umro je 05.05.1926. godine, dakle, živio je pristojnih 76 godina. Ema je umrla dosta mlađa 12.04.1912. godine.
** **Bećir i Ema** su imali dvoje djece:

- **kćerka Hamida**, rođena 1915. godine, udala se u Šije i
- **sin Salih** , rođen 20.08.1896. godine, poginuo u vojsci, u I svjetskom ratu.

Kućni broj 31.

Gruntovno gledajući, vlasništvo ove kuće pripada **MAHMUTU HODŽIĆ** koji je rođen 1858. godine u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS. Mahmut se vjenčao sa djevojkom Hankom iz Matuzića. Umrla je 1918. godine.

** **Mahmut i žena Hanka** rodiše tri sina:

- **sin Muharem**, rođen 27.08.1898. godine,
- **sin Mujo**, rođen 14.04.1903. godine i
- **sin Husein**, rođen 11.11.1907. godine.

* **Muharem**, sin Mahmuta i Hanke, se oženio iz Trepča, curu **Fatimu** i rodili:

- **kćerku Hanifu**, rođena 14.08.1920. godine i
- **kćerku Fatu**, rođena 20.08.1929. godine.

* **Mujo**, sin Mahmuta i Hanke, je umro 26.02.1924. godine u Mostaru kao vojnik. Imao je:

- **sina Husu**, rođen 15.10.1923. godine.

Nije poznato ime Mujine žene.

* **Husein**, sin Mahmuta i Hanke, je sklopio brak sa djevojkom po imenu **Džehva** i imali su:

- **kćerku Hanku**, rođena 05.06.1929. godine.

Kućni bro.j 32

Kuća s brojem 32. pripadala je **HASANU HAJRIĆ** rođenom 1840. godine u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS. Žena mu se zvala Ćerima, rodom iz sela Lepenica. Hasan je živio 70 godina umrevši 08.11. 1910. godine, a Ćerima dvije godine poslije 20.06.1912. godine.

** **Hasan i Ćerima** su imali:

- **sina Hasana**, rođen 1893. godine i
- **sina Rešida,** rođen 14.09.1898. godine.

* **Hasan**, sin Hasana i Ćerime, se oženio **ženom Salihom** i rodiše dva sina:

- **sina Husu**, rođen 05.07.1921. godine i
- **sina Mehu**, rođen 12.08.1929. godine.

Hasan je umro mlad u 41-oj godini 15.10.1934. godine.

Strana27. **Kućni broj 33.**

Dakle, na 27-oj stranici Popisne knjige popisana su dva kućanstva i to 33. i 34. Popis ukućana numere 33. počinje s vlasnikom kuće **AVDO HAJRIĆ** rođen 1855. godine u Trepču. Avdo se oženio Mejrom djevojkom iz Trepča.
Avdo i Mejra imaše:
- **sina Ramu,** rođen 14.03.1896. godine,
- **kćerku Đulsu**, rođenu 27.029.1900. godine,
- **sina Husu**, rođen 20.05.1906. godine i
- **sina Ramu**, rođen 1909. godine.

* **Ramo**, sin Avde i Mejre, imaše **ženu Rukiju** i rodiše dva sina:
- **sina Ramu,** rođen 04.04.1923. godine i
- **sina Rahmana**, rođen 28.02.1929. godine.

* **Huso**, sin Avde i Mejre,se vjenčao sa djevojkom **Atifom** i u vrijeme popisa nisu imali djece.

Kućni broj 34.

Vlasništvo nad kućom pripadalo je imenu **SALKO HAJRIĆ** rođen 1857. u Trepču. Umro je 14.03.1924. godine u 67-oj godini života.
** **Salko** je imao jednog sina:
- **sina Hamida,** rođen 08.01.1899. godine. Nije poznato iz Popisne knjige ime Salkine žene.

* **Hamid**, sin Salkin, je oženio **ženu Hatidžu** iz Medakova. Rodili su dvoje djece, kćerku i sina:
- **kćerku Hanu**, rođena 05.04.1923. godine i
- **sina Šabana**, rođen 20.02.1928. godine.

U domaćinstvu je živjela i Ema Ćosatović iz Medakova, Hamidova pastorka, a Hatidžina kćerka iz prvog braka.

Strana 28.

Kućni broj 35.

Još jedna stranica što odiše punoćom i čarima prastarih podataka što svjedoče o Trepču i Trepčanima, njihovim životima, imenima, rodu i njihovom porodu.

Posvećena je **SULJI I DEDI HAJRIĆ**, dvojici braće koji sa svojim čeljadima življeše u zajedničkom kućanstvu. Doduše, što je s današnjeg aspekta i sto godina vremenske distance potpuno nebitno, piše da je **Suljo Hajrić** vlasnik stana. Rođen je 1850. godine u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS, težak po zanimanju. Oženio se iz Kosove curom po imenu **Saliha**. Suljo je doživio lijepu starost, 78 godina. Umro 19.03.1928. godine. Saliha je umrala četiri godine prije Sulje 29.02.1924. godine.

** **Suljo i Saliha** rodiše petoro djece, dva sina i tri kćerke:

- **sin Hašim**, rođen 1884. godine,
- **kći Džemila**, rođena 26.09.1901. godine, udala se u Šije,
- **kći Safija**, rođena 01.02.1903. godine,
- **kći Duda**, rođena 01.12.1905. godine udala se u Kosovu i
- **sin Sulejman**, rođen 19.10.1911. godine, ali je s nešto više od godinu dana umro 04.01.1913. godine.

Hašim, sin Sulje i Salihe, kao dijete otišao je u Jablanicu. Senzacionalno izgleda, pogledom s početka 21. stoljeća, Hašim je živio istovremeno s dvije žene, te imao djecu i s jednom i s drugom. Prva žena zvala se Šerifa, rodom iz Mravića, a druga žena zvala se Kada, također, rodom iz Mravića. Kada je rođena 1894. godine, dakle bila je 10 godina mlađa od muža Hašima, a kao druga žena po redoslijedu ženjenja bila je i pretpostavlja se i dosta mlađa od Šerife, prve Hašimove žene.

* **Hašim i Šerifa** rodili su sina i kćerku:

- **kćerku Đulsu,** rođena 12.04.1907. godine i
- **sina Aliju**, rođenog 1909. godine, rođen u Jablanici.

* **Hašim** i druga njegova žena **Kada**, rodiše:

- **sina Muju.**

Dedo, brat Suljin, rođen je 1873. godine u Trepču. Bio je dosta mlađi od svog brata, čak 23 godine. Oženio se iz Kosove djevojkom **Alijom** i s njom rodio sedmoro djece. Alija je umrla 02.06.1925. godine.

** **Dedo i Alija** imaše četiri kćerke i tri sina:

- **kćer Hatka**, rođena 05.07.1908. godine, udala se u Jablanicu,
- **sin Mehmed**, rođen 21.10.1911. godine,
- **sin Ibrahim**, rođen 24.11.1914. godine, umro 09.03. 1916. godine s 15 mjeseci,
- **kćer Hadžira**, rođena 24.11.1914. godine, dakle Ibrahim i Hadžira su blizanci, zatim
- **kćer Mina**, rođena 21.06.1918. godine, udata u Medakovo,
- **kćer Hanča**, rođena 10.07.1921. godine i
- **sin Ramo**, rođen 12.05.1923. godine.

Strana 29.

Kućni broj 36.

Ovo je jedna od stranica koja ne obiluje podacima, čije rubrike nisu sve popunjene, ali s njom počinje popis žitelja nove trepčanske porodice prezimena **CEROVAC**, a imena braće **OMER i MUSTAFA**. Pod rednim brojem 1. upisan je Omer Cerovac, kao stariji Mustafin brat, rođen je 1876. godine, vlasnik je kuće, rođen je u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS. Omer se zagledao u djevojku **Umu**, domaćicu iz Medakova. Oženivši se s njom imadoše, *mašallah*, osmoro djece. Omer nije,baš, dugo poživio. Umro je u 40-oj godini, 25.07.1916. godine, samo dva mjeseca poslije rođenja osmog djeteta, sina Avde.
** **Omer i Uma** rodiše četiri sina i četiri kćeri:

- **kćer Hana**, umrla kao djevojka
- **kćer Hanka**, rođena 27.08.1900. godine, udata u N. Selo,
- **kćer Zejna**, rođena 1905. godine, udala se u Trepče,
- **sin Mujo,** rođen 05.06.1906. godine, umro 12.02.1921. godine kao 15-ogodišnji dječak, zatim,
- **kćer Melva,** rođena 14.04.1907. godine, udala se u Jablanicu,
- **sin Salih**, rođen 07.11.1909. godine, a umro 10.02.1921. godine, kao 12-ogodišnji dječak,
- **sin Husein**, rođen 02.10.1910. godine i
- **sin Avdo,** rođen 20.05.1916. godine, umro 03.02.1921. godine, kao petogodišnje dijete.

Vidljiva je strašna činjenica da je Uma kao udovica doživjela da joj troje djece umre u 9 dana.
Mustafa, brat Omerov, je godište 1883. Oženio se iz Trepča djevojkom koja se zvala **Hatija**. Mustafa je živio 50 godina umrevši 10.12. 1933. godine. Hatija je umrla 05.05.1923. godine. Mustafa i Hatija nisu imali djece, pa se poslije njene smrti Mustafa oženio **drugom ženom** po imenu **Zejna**.
** **Mustafa i Zejna** rodiše sina kojem dadoše ime po ocu:

- **sin Mustafa**, rođen 01.01.1928. godine.

Strana 30.

Kućni broj 37.

Ono što čini ovu stranicu osobenom su činjenice:

- da s njom počinje popis nove trepčanske familije i brojnije njihove mahale Hasanbašići,
- da starost prvog i najstarijeg njenog žitelja doseže do 30-ih godina 19. vijeka i
- da brojno kućanstvo pripada bračnom paru Saliha i Ajke.

** Vlasnik kuće je **MUSTAFA HASANBAŠIĆ**, rođen daleke 1837. godine u Trepču, Tešanj, Banjaluka, SHS. Mustafa je živio iznimno dugo, čak 86. godina. Žena mu se zvala **Malka** iz Trepča i imali su jedno dijete:

- **sin Salih**, rođen 1875. godine.

Salih se oženio iz Miljanovaca djevojkom **Ajkom**. Njih dvoje izrodiše brojnu djecu, za ondašnje prilike ništa neobično, njih sedmoro.

* **Salih i Ajka** rodiše četiri sina i tri kćeri:

- **sin Adem,** rođen 1892. godine,
- **sin Mustafa**, (nije poznat datum rođenja),
- **sin Mumin**, (nije poznat datum rođenja),
- **kćerka Uma**, (nije poznat datum rođenja), udata u Medakovo,
- **kćerka Malka**, rođena 03.10.1910. godine,
- **sin Muharem,** rođen 20.02.1913. godine i
- **kćerka Fatima,** rođena 05.04.1915. godine.

Adem, sin Saliha i Ajke, zapazi na Čifluku djevojku **Zlatu** i oženi je.

* **Adem i Zlata** izrodiše sedmoro djece, 5 sinova i 2 kćerke:

- **sin Smajo**, rođen 11.03.1912. godine,
- **sin Mujo**, rođen 11.03.1912. godine, Smajo i Mujo su blizanci,
- **kćer Emina,** rođena 01.08.1913. godine, a umrla 1916. godine,

- **sin Ramo**, rođen 14.06.1920. godine,
- **sin Bego**, rođen 30.08.1921. godine,
- **sin Salih**, rođen 15.09.1924. godine i
- **kćer Emina**, rođena 1928. godine

* **Mustafa**, sin Saliha i Ajke, sa **ženom Đulsom**, nije poznato iz popisne knjige da su imali djece.

* **Mumin**, sin Saliha i Ajke, sa **ženom Fatom** je rodio, vjerovatno, samo jedno dijete:

- **sin Mehmed**, rođen 12.06.1929. godine.

Strana 31.

Kućni broj 38.

Trideset i prva stranica popisne knjige posvećena je popisu žitelja kućnih brojeva 38. i 39. Na prvi pogled jedna standardna stranica, bez iznimnih osobenosti u podacima njenih žitelja, u starosnoj dobi, broju potomaka, broju blizanaca, u bračnom stanju i slično.
Vlasnik kuće s brojem 38., u mahali Hasanbašić, je **ATIF HASANBAŠIĆ** , rođen 1875. godine, u Trepču, srez Tešanj, oblast Banjaluka, a država SHS. Oženio se iz Mrkotića s curom **Fatimom**. Atif je umro 03.01.1922. godine u 65-oj godini života.

** **Atif i Fatima** su imali četvoro djece, dva sina i dvije kćerke:

- **sin Salih,** rođen 1893. godine, ali je umro veoma mlad , u 27-oj godini, 08.01.1920. godine, dvije godine prije svoga oca,
- **kći Selva**, rođena 02.09.1895. godine, umrla 15.05. 1929. godine u 34-oj godini života,
- **sin Ramo**, rođen 08.04.1897. godine,
- **kći Šerifa**, rođena 23.02.1905. godine, udala se u Trepče.

* **Salih**, sin Atifa i Fatime, imao je dvoje djece, ali je malo zagonetno zašto nije upisana njegova žena s kojom je rodio:

- **kćerku Fatu**, rođenu 28.05.1915. godine, a
- **sina Muju**, je rodio 08.11.1915. godine sa ženom Malkom.

* **Ramo**, sin Atifa i Fatime, sa ženom **Havom** je rodio:

- **sina Atifa**, rođenog 24.02.1922. godine i
- **kćerku Rukiju**, rođenu 12.01.1926. godine.

Kućni broj 39.

ADEM HASANBAŠIĆ, rođen 1865. godine u Trepču, je bio vlasnik kuće s brojem 39. U vrijeme popisa stanovništva Ademova žena, vjerovatno, nije bila živa te nam je njeno ime nepoznato, ali je Adem s njom izrodio petero djece, pa
** **Adem** i prva žena imaše:

- **sina Mustafu**, rođen 07.04.1897. godine,
- **sina Huseina**, rođen 26.09.1809. godine,
- **kćer Džemilu**, udala se u Kosovu,
- **kćer Malku**, rođena 13.06.1903. godine, udala se u Medakovo i
- **kćer Safija**, rođena 04.06.1906. godine, udala se u Lepenicu.

** **Adem** i druga **žena Ema** rodiše:

- **sina Osmana**, rođen 21.01.1912. godine, umro 11.06. 1914. godine kao dvoipogodišnjak,
- **kćerku Hatidžu**, rođena 02.06.1915. godine, ali nakon deset godina, kao djevojčica umrla je 16.05.1925. godine,
- **sina Sejdu**, rođen 20.01.1922. godine i
- **kćerku Minu**, rođena 04.01.1928. godine.

***Mustafa**, sin Adema, **sa ženom Fatijom**, u vrijeme popisa žitelja nisu imali rođene djece.

Strana 32. **Kućni broj 40.**

Kuća s brojem 40. je bila puna čeljadi *ko šipurak*. U njoj su obitavali dvojica braće sa svojim ženama i djecom, **SULEJMAN I ABID HASANBAŠIĆ.**

Sulejman Hasanbašić je bio znatno stariji od svog **brata Abida**. Rođen je 1842. godine u Trepču, Tešanj, oblast Banjaluka, država SHS. Težak po zanimanju. Umro je 15.04.1914. godine u 72-oj godini življenja.

** **Sulejman** je imao tri sina:

- **sina Mustafu**, rođen 1878. godine, a umro 01.02.1933. godine u 55-oj godini,
- **sina Huseina**, rođenog 1882. godine,
- **sina Begu**, rođen 1889. godine, *zagubljen kao vojnik*. Forma ove sintagme je zanimljiva. Kao da je vojnik igla ili neki drugi predmet, ili neka životinja, pa se zagubila, kao privremeno, kao da će se naći. Dakle, Bego je u I svjetskom ratu nestao, ali kakav je bio odnos spram te činjenice, zaista, rječito govori ta sintagma,
- **kći Uma.**

Mustafa, sin Sulejmana, se oženio curom **Ajišom** iz Stanić Rijeke, srez Gračanica, oblast Tuzla, država SHS i svi su je, u Hasanbašićima, pa i u cijelom Trepču, zvali Sprečanka, po rijeci Spreči i oblasti oko rijeke Spreče, na čijoj obali je i njeno selo Stanić Rijeka.

* **Mustafa i Ajiša** su rodili:

- **kćer Hanifu**, rođena 25.06.1907. godine, udata u Jablanicu, u Bavrke,
- **sina Sulejmana**, rođen 25.09.1909. godine,
- **kćer Fatima** (Zlatka) udata u Jablanic, u Bašiće,
- **sina Smaju**, rođen 08.05.1911. godine, umro 02.09. 1913. godine, kao dvoipogodišnje dijete,
- **kćer Salihu**, rođena 12.05.1921. godine, udata u Trepče, u Zlatiće, umrla 22.06. 1996. godine,
- **sina Mustafu,** rođen 1913. godine, umro 15.12.1961. godine,

- **sina Muniba**, rođen 04.07.1923. godine, nestao u II svjetskom ratu,
- **sina Uzejira**, rođen 02.11.1925. godine i
- **kćerku Mejru**, rođena 29.05.1928. godine.

* **Husein,** sin Sulejmana, **i žena Hatidža** iz Medakova su rodili:

- **kćerku Havu**, rođena 26.09.1912. godine.

* **Bego**, sin Sulejmana, sa ženom **Fatom**, rođena 1887. godine iz Trepča, je imao:

- **kćerku Fatimu**, rođena 10.02.1912. godine i
- **sin Sulejman**, rođen 24.10.1913. godine, umro 1915. go-dine (upisan na stranici 33).

** **Abid**, brat Sulejmanov, rođen 1883. godine se oženio iz Ravne, curom **Zlatom** i s njom rodio:

- **sina Ibrahima**, rođen 25.09.1909. godine, a umro 1911. godine s dvije godine života,
- **sina Huseina**, rođen 27.02.1911. godine, koji je također umro veoma mlad, kao dijete,
- **sina Huseina**, rođen 05.03.1911. godine ako su podaci tačni, onda se radi da su dva Huseina djeca blizanci, ali rođeni u razmaku 5 dana. Da li je to moguće i radili se o medicinskom fenomenu, ne mogu prosuđivati.

Zlata je umrla 15.05.1921. godine. Prema godinama rođenja, **Abid** bi mogao biti polubrat Sulejmanov. Abid je imao:

- **brata Osmana**, rođen 1893. godine i
- **sestru Hanu**.

Dakle, moglo bi se reći da je i Osman bio polubrat Sulejmanov i Hana polusestra Sulejmanova.

* **Osman**, brat Abidov, i **žena Mevla**, imaše:

- **sina Sulejmana**, rođen 28.09.1920. godine,
- **sina Begu**, rođen 02.09.1923. godine,
- **sina Saliha**, rođen 06.05.1926. godine i
- **kćerku Mevlu**, rođena 1929. godine.

Od broja 13.c do broja 19. su žitelji popisani na stranici 33, ali su tekstualno napisani na stranici 32. radi preglednosti i porodičnog kontinuiteta.

Strana 33.

Kućni broj 41.

Zanimljivost ove stranice i kućnog broja 41. da se prvi put pojavljuje kao vlasnica kuće žena, a ne muškarac.

Dakle, **ĐULBA,** rođena Skulić, udata **HASANBAŠIĆ** je vlasnica kuće 41., rođena u Šijama, srez Tešanj. Đulba je umrla 06.04. 1912. godine. U vrijeme popisa stanovništva bila je, vjerovatno, udovica.

** Imala je:

- **kćerku Fatimu**, prezimena Kruško, pretpostavlja se da je iz prvog Đulbinog braka i udala se u Jablanicu,
- **kćerku Inu**, prezimena Hasanbašić, rođena 09.01.1849. godine, udala se u Šije.

Kućni broj 42.

U vlasništvu kuće je **NEJMEN HASANBAŠIĆ**, rođen 1881. godine u Trepču i sa svojom **ženom Havom** rodio šestoro djece:

- **kćerku Safiju**,
- **kćerku Salihu**, rođena 15.02.1910. godine,
- **kćerku Fatu**, rođena 12.02.1912. godine,
- **kćerku Hanču**, rođena 08.03.1916. godine,
- **kćerku Đulsu**, rođena 10.11.1917. godine i
- **sina Sulejmena**, rođen 28.10.1922. godine.

Strana 34.

Kućni broj 43.

Žitelji dvaju kućnih numera popisani su na ovoj stranici Popisne knjige i to 43. i 44. a dva kućanstva porodice Hasanbašić. **ARIF HASANBAŠIĆ** je vlasnik kuće broj 43. Rođen je 1885. godine u Trepču, oblast Banjaluka, država SHS. Oženio se iz Ripne **Šahom.**

Arif i Šaha imaše četvoro djece, tri sina i jednu kćerku:

- **sina Ibrahima**, rođen 28.03.1911. godine,
- **sina Avdu**, rođen 10.05.1914. godine,
- **kćerku Nafu,** rođena 27.05.1919. godine i
- **sina Mušu**, rođen 02.04.1926. godine.

Kućni broj 44.

Nosilac vlasništva nad kućom s brojem 44. bio je **OSMAN HASANBAŠIĆ**, rođen 1857. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Banjaluka. Oženio se iz Potočana djevojkom **Fatimom**. Fatima je umrla 1914. godine, a Osman 07.07.1926. godine u 69-oj godini življenja, dakle 12 godina poslije. Osman je ostao udovac u 57-oj godini, te se oženio drugom ženom Hanijom s kojom je rodio dvoje djece.

** **Osman i Fatima** (prva žena) rodiše četvoro djece:

- **sina Osmana**, rođen 08.02.1896. godine, ali je umro 1919. godine u 23-oj godini života,
- **sina Huseina**, rođen 14.04.1905. godine,
- **kćerku Mejru,** rođena 18.09.1907. godine, umrla 25.06. 1914. godine kao sedmogodišnja djevojčica i
- **sina Muharema**, rođen 27.09.1910. godine.

** **Osman i Hanija** (druga žena) rodiše dvoje djece:

- **sina Osmana**, rođen 30.03.1922. godine. Uz ime Osman piše da je sin od 1. i 2., dakle Osmana i Fatime, ali kad se zna da je Fatima umrla 1914. godine onda to nije moguće, pa pretpostavljam da su Osman i Hanija rodili Osmana.
- **kćerku Salihu**, rođena 10.05.1923. godine. U Osmanovom i Fatiminom domaćinstvu živio je i sluga Husein Nuhanović rodom iz Kosove.

* **Husein**, sin Osmana i Fatime, sa **ženom Hajrom** rodi kćerku:

- **kćerku Fatimu**, rođena 01.05.1929. godine.

Strana 35.

Kućni broj 45.

Očito je ovo jedna od najpunijih stranica Popisne knjige s najvećim brojem popisanih žitelja, a jedne kućne numere 45. Dakle, u jednoj kući, u jednom kućanstvu, u jednom domaćinstvu, živjela su tri brata i njihova brojna čeljad.
U čelnoj rubrici piše **EMIN, OMER I SMAIL HASANBAŠIĆ**, tri brata upisana starosnim redoslijedom.
Emin Hasanbašić, rođen 1879. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Banjaluka, država SHS. Kao najstariji brat zaveden je kao vlasnik kuće. Oženio se iz Domislice, srez Žepče, oblast Travnik, **ženom Hankom**. Emin nije baš dugo poživio, umro je u 35-oj godini, 08.04. 1914. godine.
** **Emin i Hanka** rodiše petoro djece:

- **sina Mehmeda**, rođen 20.07.1901. godine,
- **sina Ramu**, rođen 03.01.1910. godine, umro je 19.06. 1930. godine kao 20-ogodišnji mladić,
- **kćerku Nizu**,
- **kćerku Salihu**, rođena 02.06.1906. godine, umrla 1918. godine s 12 godina i
- **sina Ahmeda**, rođen 20.01.1913. godine.

* **Mehmed**, sin Emina i Hanke, je imao:

- **sina Emina**, rođen 27.11.1925. godine i
- **sina Muharema**, rođen 20.08.1929. godine.

Omer Hasnbašić, rođen 1883. oženio se kao i njegov brat Emin iz Domislice, **ženom Fatimom.**

** **Omer i Fatima** imaše šestoro djece:

- **kćerku Džemilu**, rođena 12.09.1907. godine, udala se u Jablanicu, umrla 14.04.1935. godine,
- **sina Husu**, rođen 10.04.1911. godine,

- **sina Mujku**, rođen 23.04.1913. godine, a umro 20.05. 1914. godine, s godinom dana,
- **sina Emina**, rođen 26.04.1915. godine,
- **kćerku Đulsu**, rođena 10.07.1917. godine i
- **kćerku Minu**, rođena 28.03.1922. godine.

** **Omer** i druga mu žena **Hafiza** rodiše:

- **kćerku Hanifu**, rođena 01.07.1924. godine i
- **sina Muhameda**, rođen 10.09.1928. godine.

Hasanbašić Smail, rođen 13.02.1889. godine, oženio je **ženu Ramilu**.

** **Smail i Ramila** rodiše:

- **sina Ramu**, rođen 24.05.1921. godine i
- **sina Đulagu**, rođen 27.12.1925. godine.

U zajedničkom domaćinstvu sa svoja tri sina Eminom, Omerom i Smailom, živjela je i njihova **mati Saliha**, rodom iz Jablanice, umrla 21.11.1914. godine.

Strana 36. **Kućni broj 46.**

Pred nama je 36-ta strana popisne knjige sela Trepče iz 1910. godine. Još jedna požutjela strana u nizu stranica starih, domalo, 100 godina. I ona bilježi žitelje dva domaćinstava, i to , 46-ta i 47-a po redoslijedu tadašnjeg popisivanja.

** **Ema Hasanbašić**, rodom iz Ševarlija, srez Maglaj, oblast Tuzla, s prvim mužem prezimena Hasanbašić (ime nepoznato iz Popisne knjige) rodila je dvoje djece:

- **sina Saliha Hasanbašić**, rođen 20.09.1898. godine i
- **kćerku Fatu Hasanbašić**, koja se udala u Šije.

SALIH HASANBAŠIĆ je vlasnik kuće 46. Rođen je 20.09.1898. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Banjaluka, država SHS. Težak Salih se oženio **ženom Hanom**.
** **Salih i Hana** imaše dvoje djece, kćerku i sina:

- **kćerku Fatu,** rođenu 12.02.1923. godine i
- **sina Saliha**, rođen 01.06.1929. godine.

Sa Salihom u domaćinstvu je živjela njegova **mati Ema**, udata po drugi put i očuh Mujo Mujkanović. Mujo Mujkanović je rođen 1860. godine u Trepču, a umro je 03.06.1914. godine.
* **Ema i Mujo** Mujkanović rodiše:

- **sina Šabana Mujkanović**, rođen 18.01.1907. godine,
- **sina Mumina**, rođen 25.06.1908. godine, a umro 1916. godine kao osmogodišnje dijete,
- **kćerku Hatidžu,**
- **sina Salku,** rođen 03.07.1911. godine

Kućni broj 47.

Kuća s brojem 47. je kuća **HAMIDA HASANBAŠIĆ,** rođen 1840. godine u Trepču. Oženio je Hamid Trepčanku **Zilku.**
** **Hamid i Zilka** rodiše tri sina:
- **sina Mehu**, rođen 1879. godine,
- **sina Aliju**, rođen 1880. godine i
- **sina Avdu,** rođen 1881. godine, umro je 1918. godine (popisan je na 37-oj stranici).

Meho, sin Hamida i Zilke, imaše **ženu Umu**, rodom iz Jablanice.
* **Meho i Uma** rodiše troje djece, dva sina i kćerku:
- **sina Adema**,
- **sina Husu**, rođen 02.10.1906. godine i
- **kćerku Đulu,** rođena 20.07.1909. godine.

Porodica Hamida Hasanbašića popisom se prenosi na sljedeću 37-u stranicu.

Strana 37.

Kućni broj 47.
(u nastavku)

Ova stranica je na veliku žalost vidno oštećena, gotovo jedna polovina nedostaje, ali na osnovu podataka koje ona nudi, nadam se, moguće je da njeni potomci mogu rekonstruisati svoje porodične linije.

Pod brojem 9. upisana je **DŽEHVA HASANBAŠIĆ** žena Alije Hasanbašića. Rodom je iz Jablanice, a umral je 1927. godine

* **Alija**, sin Hamida, **i Džehva** su rodili:
- **kćerku Džehvu**, rođena 23.07.1909. godine,
- **sina Mehmeda**, rođen 04.07.1911. godine i
- **kćerku Fatu,** rođena 14.04.1914. godine

***Avdo**, sin Hamida, **i žena Delva**, umrla 04.04.1922. godine, rodiše:
- **sina Hamida,** rođen 14.07.1909. godine,
- **kći Slada,** rođena 26.03.1905. godine, udala se u Kosovu
- **kći Đulsa,** rođena 18.10.1911. godine
- **kći Niza,** rođena 08.01.1914. godine, umrla 04.10.1915. godine
- **kći Fatima,** rođena 07.05.1916. godine.

Strana 38. **Kućni broj 48.**

Na ovoj stranici započinje popis stanovništva familija **RAHMANOVIĆ i POPRŽANOVIĆ**.

MUSTAFA RAHMANOVIĆ je rođen 1878. godine u Trepču, srez Tešanj, oblast Banjaluka, SHS država. Vlasnik je kuće s numerom 48.

Mustafa je imao dva brata Ahmeta i Smaju koji su življeli u zajedničkom domaćinstvu.
Mustafa se oženio iz Trepča curom Fatom koja je umrla 01.03.1916. godine, u 48-oj godini života.
Mustafa i Fata su rodili :

- **sina Sulejmana**, rođen 20.06.1900. godine,
- **kćerku Zlatu**, rođena 1902. godine,
- **sina Mujana**, rođen 05.06.1906. godine, umro 06.04. 1921. godine, sa 16 godina,
- **sina Hasana**, rođen 04.05.1910. godine i
- **kćerku Đulsu**, rođena 15.06.1914. godine.

*__Sulejman__, sin Mustafe i Fate, se oženio **ženom Fatijom** iz Trepča, i rodili su:

- **sina Mustafu**, rođen 02.02.1927. godine.

**__Ahmet__, brat Mustafe i Smaje, rođen je 1880. godine, a umro je 11.06.1911. godine, u 31-oj godini i nije poznato iz Popisne knjige da se Ahmet ženio i da je imao poroda.

Smajo, brat Mustafe i Ahmeta, rođen 1884. godine. Oženio se iz Moševca, srez Maglaj, oblast Tuzla, djevojkom imenom Hava. **Smajo i Hava rodiše tri sina:

- **sina Muharema**, rođen 23.01.1911. godine,
- **sina Mujana**, rođen 15.08.1925. godine i
- **sina Ramu**, rođen 02.05.1927. godine.

**Ahmet, brat Mustafe i Smaje, rođen je 1880. godine, a umro je 11.06.1911. godine, u 31-oj godini i nije poznato iz Popisne knjige da se Ahmet ženio i da je imao poroda.

Smajo, brat Mustafe i Ahmeta, rođen 1884. godine. Oženio se iz Moševca, srez Maglaj, oblast Tuzla, djevojkom imenom Hava. **Smajo i Hava rodiše tri sina:

- **sina Muharema**, rođen 23.01.1911. godine,
- **sina Mujana**, rođen 15.08.1925. godine i
- **sina Ramu**, rođen 02.05.1927. godine.

Kućni broj 49.

U kući 49. živjela je porodica **MEHMEDA POPRŽANOVIĆA**, rođenog 1878. godine u Trepču. Mehmed se oženio Fatimom, curom iz Lukavice, srez Gračanica, oblast Tuzla.
**Mehmed i Fatima su imali četvero djece:

- **kćerku Alemu**, rođena 26.03.1908. godine,
- **kćerku Mevliju**, rođena 16.03.1911. godine,
- **sina Mehu**, rođen 30.07.1913. godine, umro 14.11. 1916. godine, kao tromjesečna beba i
- **sina Osmana,** rođen 25.04.1915. godine, umro 12.12. 1916. godine, kao 18-to mjesečna beba, dakle izgubili su u tri godine troje djece. Velika je to porodična tragedija.

Mehmed se, izgleda, ostavši udovac oženio drugom ženom po imenu Hana.
**Mehmed i Hana su rodili troje djece, kćerku i dva sina:

- **kćerku Fatimu**, rođena 01.10.1923. godine,
- **sina Ramu**, rođen 02.05.1926. godine i
- **sina Mehmeda**, rođen 01.05.1929.godine.

Strana 39.

Kućni broj 50.

Dva kućna broja su na ovoj stranici. Domaćin kuće s brojem 50. je **SULJO POPRŽANOVIĆ** rođen u Trepču 1874. godine, srez Tešanj, oblast Banjaluka, SHS država.Bio je oženjen iz sela Ripne ženom Fatom koja je umrla 15.06.1928. godine, po svemu sudeći iz Popisne knjige Suljo i Fata nisu imali djece, bar ne u vrijeme popisa stanovništva sela Trepča.
U Suljinom domaćinstvu živjela su i njegova dva brata:

- **brat Hasan**, rođen 1860. godine i
- **brat Alija**, rođen 1880. godine.

Kućni broj 51.

Vlasnik kuće s brojem 51. u Trepču bio je **IBRAHIM POPRŽANOVIĆ**, rođen 1873. godine, naravno, u Trepču, srez Tešanj. Bio je i on po zanimanju težak.
Ibrahim je zagledao u Kaloševiću kućanicu Hanu i s njom se oženio.
Ibrahim je umro 29.02.1928. godine.
** **Ibrahim i Hana** su rodili petoro djece:

- **sina Saliha**, rođen 18.04.1903. godine,
- **kćer Džemilu**, rođena 18.07.1910. godine, a umrla 22.02.1912. godine u 17-om mjesecu života,
- **kćer Ramilu**, rođena 27.09.1912. godine, a umrla 15.11. 1913. godine, kao 14-omjesečna beba,
- **sina Ibru**, rođen 03.06.1918. godine i
- **sina Mehmeda,** rođen 12.12.1919. godine.

U Ibrahimovom kućanstvu živio je Meho Mujčinović, rođen 20.09. 1906. godine u Kaloševiću. U rubrici piše da je Meho sin Ibrahima, međutim, s prezimenom Mujčinović otvara svakojake kombinacije pogotovo kad se zna da je rođen u Kaloševiću i da se poslije odselio u Kalošević.
* **Salih**, sin Ibrahima i Hane se oženio curom **Hamidom**.

Strana 40. **Kućni broj 52.**

Redni broj 52. nosila je kuća **HAŠIMA RAHMANOVIĆA**, rođen 1855. godine u Trepču. Bio je težak po zanimanju a vjere Islama. Hašimova druga žena zvala se Curica, zvana Fatima, rodom iz Miljanovaca.

** **Hašim i Curica** rodiše:

- **sina Halila**, rođen 08.03.1889. godine, umro 1923. godine u 34-oj godini života i
- **kćer Tahu**, rođena 25.07.1910. godine.

***Halil**, sin Hašima i Curice, sa **ženom Salihom** rodi:

- **kćerku Zilku**, rođenu 14.10.1910. godine, umrla 27.11. 1911. godine, s godinom življenja,
- **kćerku Fatimu**, rođena 27.09.1912. godine, umrla 17.01.1915. godine kao dvogodišnja djevojčica,
- **kćerku Hamidu**, rođena 09.05.1914. godine a umrla 03.03.1922. godine kao sedmogodišnja djevojčica i
- **kćerku Đulsu**, rođena 09.05.1914. godine. Hamida i Đulsa su bliznakinje.

Halil je, vjerovatno, ostavši udovac oženio drugu ženu po imenu Melću, koja je bila udata za Omera Halilovića.

***Halil i Melća** su rodili:

- **sina Redžu**, rođen 02.04.1920. godine,
- **kćerku Zuhru**, rođena 01.01.1923. godine i
- **kćerku Hanifu**, rođena 14.12.1923 .godine.

Strana 41.

Kućni broj 53.

I ovo je jedna od stranica koja me ispunjava zadovoljstvom, gledajući je, i što je mogu objelodaniti. Najstariji žitelj popisan na ovoj stranici pripada svojim rođenjem 40-im godinama 19. vijeka. Na njoj je obrađeno kućanstvo s broje 53. a započinje i popis čeljadi kućnog broja 54. **HUSEIN RAHMANOVIĆ** je vlasnik kuće s numerom 53. Rođen je daleke 1845. godine u Trepču. Kao i gotovo svi Trepčani i Husein je težačkog zanimanja i, naravno, vjere Islama.

Husein (ime njegove žene nije poznato) imade tri sina:

- **sina Huseina**, rođen 1877. godine, koji je umro u vojsci, dakle, nije dugo poživio, vojničko doba nije starosno,
- **sina Muju**, rođen 1880. godine, umro 23.02.1916. godine, dakle, u mladim 36-im godinama i
- **sina Mahmuta**, rođen 1890. godine, umro 12.04. 1921. godine, opet u mladosti umre s 31-om godinom.

***Mujo**, sin Huseina, i **žena mu Đulsa**, rodom iz Ravne, rodiše:

- **sina Mustafu**, rođen 02.07.1909. godine, umro 01.10. 1921. godine, kao dvanaestogodišnji dječak i
- **sina Osmana**, rođen 06.04.1913. godine.

***Mahmut**, sin Huseina, sa **ženom Šehrijom**, također, iz Ravne rodi dvije kćerke:

- **kćerku Ajku**, rođena 25.09.1910. godine i
- **kćerku Zlatku**, rođena 12.12.1913. godine.

Kućni broj 54.

Popis žitelja kućnog broja 54. započinje na ovoj stranici i to familije KRUŠKO. **ALIJA KRUŠKO** je vlasnik kuće. Rođen je 1880. godine u Trepču. Oženio je ženu Havu rodom iz Novog Sela. Alija je umro sa 40 godina 20.12.1920. godine.

Alija i Hava su rodili dva sina:

- **sina Salku**, rođen 29.03.1908. godine i
- **sina Hasu**, rođen 07.10.1910. godine.

Hava se kao udovica preudala u Doboj.

Strana42.

Kućni broj 55.

Karakterističnost ove popisne stranice je da su na njoj popisani žitelji tri kućne numere, tri domaćinstva iz prezimena KRUŠKO.
HASAN KRUŠKO, je imao vlasništvo nad kućom s brojem 55. Rođen je 1855. godine u Trepču. Težačkog zanimanja i vjere Islama. Umro je 1918. godine živeći 63 godine. Hasanova žena se zvala **Hanija**, a živjela je dvije godine duže od muža umrevši 1920. godine.
** **Hasan i Hanija** su imali tri kćerke:

- **kćerku Melću**, živjela je duže jednu godinu od svoje majke umrevši 10.04.1921. godine,
- **kćerku Fatu**, udala se u Trepče i
- **kćerku Umihanu**, rođena 19.11.1895. godine.

*U Hasanovom domaćinstvu živjelo je **Umihanino** dijete:

- **kćerka Mejra**, rođena 21.06.1915. godine, a umrla je 1925. godine kao desetogodišnja djevojčica. U rubrici *primjedba* piše da je Mejra *nezakonita, otac nepoznat*.

Također, u domaćinstvu je bio i Mustafa Skulić, dječak iz Matuzića, sluga Hasanov.

Kućni broj 56.

MEHMED KRUŠKO je vlasnik kuće s brojem 56. Rođen 07.02.1889. godine u Trepču. Ženio se dva puta. Druga žena se zvala **Ema.** U Mehmedovom domaćinstvu živjela je i Mehmedova mati Hana rodom iz sela Ripna.

Kućni broj 57.

MUJAN KRUŠKO, je živio u kući broja 57. Rođen je 1878. godine u Trepču. Ženio se dva puta. Prva žena mu je bila rodom iz sela Kraševo a zvala se **Malka**.
****Mujan i Malka** su rodili:

- **sina Mumina**, rođen 21.11.1906. godine, a umro 17.02. 1921. godine, u 22-goj godini,

- **sina Smaila**,rođen 13.05.1909. godine, umro 1920. godine s 11 godina,
- **kćer Salihu**, rođena 09.01.1911. godine,
- **sina Muhameda**, rođen 10.05.1923. godine,
- **sina Smaila**, rođen 10.02.1927. godine i
- **kćerku Pašu**, rođena 01.07.1923. godine.

Druga Mujanova žena se zvala Sala rodom iz Kraševa.
***Mumin**, sin Mujana i Malke, je rodio sa **ženom Safijom**:

- **kćerku Salihu**, rođena 02.09.1917. godine.

Mumin je umro u vojsci 17.02.1921. godine.

IBRAHIM KRUŠKO, brat Mujana s kojim je zajedno u domaćinstvu živio, rođen je 1855. godine u Trepču. Žena mu se zvala **Hanka**.
****Ibrahim i Hanka** su rodili:

- **sina Hasana**, rođen 1890. godine,
- **sina Saliha**,rođen 22.05.1899. godine i
- **sina Huseina**, rođen 26.02.1904. godine.

***Hasan**, sin Ibrahima i Hanke, oženio se ženom **Hanom** i imaše troje djece, dvije kćerke i sina:

- **kćerku Fatimu**,rođena 07.08.1915. godine,
- **kćerku Ajku**, rođena 08.04.1923. godine i
- **sinaMumina**, rođen 03.05.1926. godine.

***Salih**, sin Ibrahima i Hanke, oženio je **ženu Ajku** i imao s njom sina i kćerku.

- **sin Smail,** rođen 03.09.1923. godine i
- **kći Rukija**, rođena 11.09.1928. godine.

***Husein**, sin Ibrahima i Hanker, oženio se **ženom Dudom** i rodiše:

- **sina Mustafu**, rođen 26.10.1922. godine,
- **kćer Đulsu**, rođena 06.02.1928. godine i
- **kćer Hanku**, rođena 30.04.1929. godine.

Strana43.

Kućni broj 57.
(u nastavku)

Početak ove stranice je žitelja iz domaćinstva 57. pod brojem 8, 9, 10 i 11 su, radi kontinuiteta, predstavljeni na tekstualnoj strani 42.

Kućni broj 58.

U kući, na čijem je zidu bio broj 58. živjeli su ukućani braće i sestara familije Huskić, sinovi i kćeri **majke Hamide** rodom iz Raduše: **Hasan, Adil, Hana, Huska i Sabit. HASAN HUSKIĆ**, u kućnoj je zajednici kućne numere 58. Rođen je 1881. godine u Trepču. Vlasnik je kuće. Oženjen je bio iz Moševca, srez Maglaj, **Emom.**
****Hasan i Ema** su imali sedmero djece:

- **kćerku Fatimu,**
- **kćerku Đulsu**, rođena 23.11.1910. godine,
- **kćerku Mejru**, rođena 01.04.1913. godine,
- **sina Mehmeda**, rođen 18.08.1915. godine,
- **sina Adila,** rođen 02.01.1918. godine,
- **kćerku Nafu,** rođena 02.07.1920. godine i
- **sina Ramu**, rđen 03.05.1927. godine.

Zajedno sa Hasanom u domaćinstvu živjeli su:
***Adil**, brat Hasanov, rođen 1894. godine, umro, prirodnom smrću ili poginuo, u vojsci u Prvom svjetskom ratu, sa 23 godine, zatim
***Hava**, sestra Hasana, udala se u Trepče,
***Huska**, brat Hasana, rođen je 12.02.1889. godine, ali je i on umro, prirodnom smrću ili poginuo, u vojsci u prvo svjetskom ratu 1917. godine. Za razliku od Adila koji se, prema popisnoj knjizi, nije ženio, Huska se oženio **Mejrom**, koja se poslije Huskine smrti udala u Šije.
***Huska i Mejra** su imali dvoje djece:

- **kćerku Hamidu**, rođena 20.03.1911. godine, ali je umrla kao novorođenče od četiri dana 24.03.1911. godine i
- **sina Huseina**, rođen 10.05.1914. godine, ali ni on nije dugo živio, umro je 1918. godine kao 4-godišnje dijete.

* **Sabit**, brat Hasanov, rođen je 28.01.1901. godine. Oženjen je bio **ženom Nafom**. Sabit i Nafa su u vrijeme popisa imali:

- **sina Saliha**, rođen 1928. godine

Strana 44. **Kućni broj 59.**

Na stranici 44. Pipisne knjige popisani su žitelji dvije kućne numere porodice Hambašić. U kući s brojem 59. živio je sa svojim ukućanima **SULJO HAMBAŠIĆ**, rođen 1857. godine u Trepču. Suljo je poživio 66 godina sve do 15.05.1923. godine. Oženio se drugi put iz Šija **ženom Hanom.**

** **Suljo i Hana** su imali:

- **sina Hasana**, rođen 1881. godine,
- **sina Arifa**, rođen 1891. godine
- **sina Muharema**, rođen 1893. godine, umro 19.09.1922. godine,
- **kćerku Umihanu**, rođena 1893. godine, udala se u Trepče.

Na desnoj strani u prvoj rubrici piše da je **Muharem Hambašić,** rođen 12.05.1923. godine sin od 1-2 što bi značilo da je sin Sulje i da se rodio tri dana prije očeve smrti, ali je sporno jer nije vidljivo ime majke.

* **Hasan**, sin Sulje i Hane, oženio se iz Tugovigovića **ženom Mejrom** i rodio s njom:

- **sina Mustafu**, rođen 13.09.1905. godine,
- **sina Đulagu**, rođen 23.06.1907. godine,
- **sina Adema**, rođen 04.04.1910. godine,
- **kćerku Zarfu**, rođena 08.04.1912. godine i
- **kćerku Đulsu**, 07.12.1914. godine.

* **Mustafa**, sin Hasana i Mejre, sa **ženom Alemom** je rodio:

- **kćerku Mejru**, rođena 11.05.1923. godine i
- **kćerku Malku**, rođena 28.11.1926. godine.

***Arif**, sin Sulje i Hane, sa **ženom Fatimom** je imao dva sina:

- **sina Sulju**, rođen 06.02.1923. godine i
- **sina Smajla**, rođen 14.08.1925. godine.

Kućni broj 60.

U drugoj kući, od ukupno dvije, Hambašića s brojem 60. živio je **SALKO HAMBAŠIĆ**, rođen 1860. godineu Trepču, a umro je 25.12. 1920. godine. Oženio se iz Ljetinića curom **Salihom.**

Suljo i Saliha su imali:
- **sina Sulejmana**, rođen 1892. godine,
- **sina Smaila**, rođen 26.07.1896.godine i
- **kćerku Muniru**, rođena 12.09.1901. godine.

*__Sulejman__, sin Salke i Salihe, se oženio iz Novog Sela **ženom Ruvejdom** i s njo rodio:
- **kćerku Minu**, rođena 1922. godine i
- **kćerku Sadifu**, rođena 06.05.1927. godine.

Strana 45. **Kućni broj 61.**

Stranici koja slijedi prilazim joj s posebnim pijatitetom. Podrhtavam. Prožimaju me čudne i neobjašnjive emocije. Radoznalosti mnome se prostiru. Dokle li ću u spoznaji svoji najbližih predaka dosezati u prošlost? Ima li pomena Zlatije moje pramajke i njenih sinova mojih praotaca na vidiku u ovoj popsnoj knjizi? I...?

Dakle, broj 61. stajao je na kući čiji je vlasnik bio **MEHO LJEVAKOVIĆ**, rođen 1873. godine u Trepču, u Zlatićima. Meho je bio oženjen iz sela Raduše ženom po imenu **Badema**. Meho je umro 13.03.1915. godine, u 42-oj godini, a Badema godinu dana prije 19.05.1914. godine.

** **Meho i Badema** su imali 6-oro djece, tri sina i tri kćeri:

- **sina Mustafu**, rođen 16.05.1989. godine,
- **sina Ibrahima**, rođen 21.01.1901. godine,
- **kćerku Đulsu**, rođena 18.09.1907. godine
- **kćerku Curu**, rođena 14.06.1912. godine,
- **kćerku Fatimu**, udata u Trepče, umrla 20.07.1916. godine i
- **sina Mehmeda**, umro mlad.

* **Ibrahim**, sin Mehe i Bademe, se oženio **ženom Šahom** i s njom rodio:

- **kćerku Salihu,** (u vrijeme popisa nisu bila rođena ostala djeca).

S Mehom u domaćinstvu živjela su i njegova dva brata Bećir, rođen 1880. godine, a umro 1922. godine i Husein rođen 1883. godine.
** **Husein,** brat Mehin, Bećirov i Mehmedov, je sa **ženom Hanifom** rodio:

- **kćerku Zehniru**, rođena 18.02.1922. godine,
- **sina Sinana**, rođen 03.06.1928. godine,
- **kćerku Dišiju**.

Kućni broj 62.

U mahali Zlatići u Trepču, kuća s brojem 62. bila je u vlasništvu **IBRE LJEVAKOVIĆ**, rođen 1881. godine. Ibro se oženio curom **Hadžirom** iz Domislice, srez Žepče, oblast Travnik. Hadžira je umrla 02.06.1925. godine.

** **Ibro i Hadžira** su rodili:

- **sina Husu**, rođen 14.09.1907. godine,
- **sina Osmana**, rođen 24.11.1910. godine, umro 13.02. 1911. godine
- **kćerku Hatidžu**, rođena 06.01.1913. godine, umrla 11.05.1914. godine, 16 mjeseci i
- **sina Ibrahima**, rođen 12.03.1918. godine.

Sa Ibrom u domaćinstvu živjela su i njegova braća Salih i Alija zvani Đulaga sa svojim porodicama. Salih je rođen 1892. godine. Bio je *državni imam*. Salih se oženio, također, iz Domislice ženom Đulom.

** **Salih i Đula** su rodili:

- **sina Osmana**, rođen 13.06.1912. godine, a umro 05.03. 1921. godine kao dječak s 9 godina,
- **kćerku Zulejhu**,
- **sina Mehmeda**, rođen 25.04.1915. godine, a umro 19.11.1915. godine, beba od 6 mjeseci i
- **kćerku Zarfu**, rođena 13.04.1916. godine.

** **Alija zvani Đulaga**, oženio se također, iz Domislice **ženom Fatom** i s njom rodio:

- **sina Muniba**, zvani Ađul, rođen 1920. godine, a umro 1994. godine,
- **kćerku Fatimu**, udata u Trepče,
- **sina Smaju**, rođen 02.11.1922. godine,
- **kćerku Hadžiru**, rođena 25.01.1928. godine.

Sa svoja tri sina Ibrom, Salihom i Đulagom, oženjeni s tri sestre, živjela je i njihova mati Fata, rodom iz Jablanice, umrla 05.10.1916. godine.

Strana 46.

Kućni broj 62.

Na ovoj stranici, u njenom početku, popisan je dio žitelja kućne numere 62. kao nastavak s prethodne stranice, a koja je tekstualno obrađena na stranici 45. radi ostvarivanja kontinuiteta podataka i njihove preglednosti.

Kućni broj 63.

Kuća s brojem 63 pripadala je mahali Buraići u Trepču, a vlasnik kuće je **SALIH BURAIĆ**, rođen 1874. godine u Trepču. Oženio se curom **Emom** iz Moševca, srez Maglaj.

** **Salih i Ema** su imali:

- **sina Huseina**, rođen 30.08.1895. godine, *zagubljen u vojsci*,
- **kćerku Nizu**, rođena 18.03.1906. godine i
- **kćerku Hamidu**, rođena 28.11.1910. godine.

* **Husein**, sina Saliha i Eme, i njegova **žena Fatima**, rođena 1894. godine, rodiše:

- **sina Ibrahima**, rođen 25.10.1914. godine.

Pošto se Husein nije vratio iz I svjetskog rata njegova žena se preudala u Kosovu.

Kućni broj 64.

Vlasnik kuće s brojem 64. je **MUJO BURAIĆ**, rođen 1865. godine u Trepču. Oženio se sa Planjkom **Nazifom**. Umro je 06.04.1917. godine u 52-oj godini. Nazifa je umrla 1920. godine, tri godine poslije muža.

****Mujo i Nazifa** su rodili:

- **sina Hasana**, rođen 1891. godine i
- **kćerku Salihu**, rođena 04.04.1900. godine.

U domaćinstvu je živio i Mujin pastorak, Haso Muslija iz Šija, kamo je poslije i odselio.

* **Hasan**, sin Muje i Nazife, sa **ženom Emom**, rodom iz Moševca, je rodio:

- **kćerku Hanu**, rođena 05.06.1923. godine.

Strana 47. **Kućni broj 65.**

Zanimljivost ove popisne stranice je da su na njoj popisani žitelji čak četiri kućne numere, četiri domaćinstva.
SULJO KOSOVČIĆ je vlasnik kuće s rednim brojem 65. Rođen je 1876. godine u Trepču. Oženio se iz Šija curom po imenu **Sala**, koja je umrla 02.03.1921. godine.
****Suljo i Sala** su imali 7-oro djece:

- **sina Mustafu**, rođen 06.05.1907. godine,
- **sina Saliha**, rođen 17.08.1909. godine,
- **sina Ibrahima**, rođen 10.07.1911. godine, umro 1916. godine,
- **kćerku Melvu**, rođena 03.03.1913. godine,
- **kćerku Fatimu**, rođena 27.11.1914. godine,
- **kćerku Hanifu**, rođena 28.05.1920. godine i
- **kćerku Ajku**, rođena 19.08.1925. godine.

Kućni broj 66.

****Omer Kosovčić,** rođen 1876. godine u Trepču bio je vlasnik kuće s brojem 66.

Kućni broj 67.

****Husein Kosovčić**, rođen 1861. godine u Trepču bio je vlasnik kuće s brojem 67.

Kućni broj 68.

Dakle, **SALIH MUJKANOVIĆ** je bio vlasnik kuće s rednim brojem 68. Rođen je 1877. godine u Trepču. Oženio se iz Kaloševića **ženom Fatom**.
****Salih i Fatima** su rodili:

- **sina Sakana**, rođen 03.06.1906. godine,
- **kćerku Ajku**, rođena 15.05.1906. godine i
- **sina Huseina**, rođen 28.06.1913. godine.

U domaćinstvu Salih je imao pastorka koji se zvao Atif Planinčević, rođen 12.07.1899. godine u Kaloševiću. Atif je sin Fatime, Salihove žene. Atif je *umro kao vojnik*.

Strana 48.

Kućni broj 69.

Na ovoj stranici popisne knjige popisan je **SALKO KOSOVČIĆ** vlasnik kuće s brojem 69. Rođen je 1882. godine u Trepču. Oženio se iz Medakova djevojkom Hatidžom.

Salko i Hatidža su imali dvoje djece:

- **kćerku Hanifu**, rođena 14.03.1907. godine, ali je umrla 31.12.1911. godine kao petogodišnja djevojčica i
- **sina Osmu**, rođen 26.09.1912. godine.

U Salkinom domaćinstvu živjeli su i njegov:

- **bratić Sulejmen**, rođen 26.08.1899. godine, zatim
- **bratišna Fatima** (Sulejmenova sestra),
- **bratišna Hata** (također Sulemenova sestra), rođena 18.01.1903. godine i

mati Šaha, rodom iz Lepenice, umrla 10.03.1912. godine.

Kućni broj 70.

HUSO KOSOVČIĆ je vlasnik kuće s brojem 70. Rodio se 1850. godine u Trepču. Umro je 12.03.1917. godine. Nema podataka o njegovom bračnom stanju niti porodu.
S Husom u kući živio je i njegov pet godina stariji brat **MEHMED KOSOVČIĆ**, rođen 1845. godine. Oženio se iz sela Putešić **ženom Šahom**. Mehmed je umro 23.12.1921. godine.

Mehmed i Šaha su rodili:

- **sina Muharema**, rođen 1897. godine.

*__Muharem__, sin Mehmeda i Šahe, je sa svojom **ženom Hankom** rodio:

- **kćerku Fatu**, rođena 28.10.1920. godine,
- **sina Mumina**, rođen 17.11.1923. godine,
- **sina Mehmeda**, rođen 17.06.1927. godine.

Kućni broj 71.

Porodica ŠAĆIROVIĆ je živjela u kući s brojem 71. **MEHMED ŠAĆIROVIĆ** je bio vlasnik kuće. Rođen je 1873. godine u Trepču. Oženio je djevojku, Trepčanku, **Kadu**, koja je umrla 28.08. 1914. godine. Mehmed je poginuo u vojsci, u Prvom svjetskom ratu, 21.01.1918. godine.

Mehmed i Kada su imali 6-oro djece:

- **kćerku Fatimu**, rođena 09.02.1901. godine, udata u Trepče,
- **kćerku Hanu**, rođena 27.05.1902. godine, udata u Trepče,
- **sina Avdu**, rođen 24.06.1907. godine,
- **sina Mehmeda**, rođen 17.05.1909. godine,
- **kćerku Zumru**, rođena 14.06.1911. godine i
- **kćerku Havu**, rođena 29.09.1913. godine, udala se u Matuziće.

Strana 49. **Kućni broj 72.**

Glavnina ukućana kuće 71. su popisani na stranici 48. Popisne knjige, samo njih troje je popisano na ovoj stranici, ali su i oni obrađeni na prethodnoj strni knjige uz cjelinu radi kontinuiteta i bolje preglednosti.
Ponovo smo sa familijom BURAIĆ. Naime, pred nama je brojno domaćinstvo glavnog domaćina kuće po imenu **SULEJMAN BURAIĆ**. Rođen je 1855. godine u Trepču. Oženio se iz Kosove. Žena mu se zvala **Ajiša**.

Sulejman i Ajiša su rodili:
- **sina Mehu**, rođen 1883. godine,
- **sina Huseina**, rođen 1887. godine,
- **sina Hasana**, rođen 15.03.1889. godine i
- **kćerku Malku**.

-
*Meho**, sin Sulejmana i Ajiše, je sa **ženom Fatom** rodio:
- **sina Saliha**, rođen 18.09.1901. godine,
- **kćerku Fatu**, rođena 14.05.1906. godine,umrla 02.03. 1916. godine,
- **kćerku Hanumicu**, rođena 23.11.1910. godine
- **sina Ramu**, rođen 02.09.1914. godine i
- **sina Mustafu**, rođen 20.04.1918. godine.

*Meho**, sin Sulejmana i Ajiše, je sa svojom drugom **ženom Hanom** rodio:
- **kćerku Mevlu**, rođena 20.07.1928. godine.

*Husein**, sin Sulejmana i Ajiše, je sa **ženom Malkom**, rodom iz Kraševa, rodio:
- **sina Mehmeda**, rođen 24.07.1907. godine,
- **sina Muharema**, rođen 27.06.1910. godine, umro 10.01. 1911. godine,

- **sina Muju**, rođen 29.12.1911. godine, umro 15.01.1916. godine i
- **sina Mumina**, rođen 29.08.1924. godine.

***Hasan**, sin Sulejmana i Ajiše, se oženio iz Lepenice djevojkom **Sabihom** i s njm imao:

- **sina Muharema**, rođen 04.09.1923. godine,
- **sina Abida**, rođen 26.11.1910. godine, a umro 11.06. 1911. godine i
- **kćerku Ajku**, rođena 24.02.1912. godine.

***Salih**, sin Mehe i Fate, se oženio iz Mravića **ženom Mejrom** i s njom rodio:

- **sina Muju**, rođen 12.06,1924. godine,
- **kćerku Minu**, rođena 04.05.1926. godine.

***Mehmed**, sin Huseina i Malke, je sa **ženom Dudom** rodio:

- **kćerku Minu**, rođena 20.07.1928. godine

Strana 50. **Kućni broj 72.**

Brojna porodica Sulejmana Buraića i braće nije mogla biti sva popisana na stranici 49. te je njen dio popisan na početku stranice 50. Radi preglednosti tekstualno je obrađena u cjelosti na prethodnoj stranici.

Kućni broj 73.

Kućni broj 73. stajao je na zgradi Mekteba koja je pripadala Vakufu.

Zanimljivo je da se sada gubi kontinuitet kućnih numera. Naime, poslije kućnog broja 73. slijedi kućni broj 81. Dakle, 8 kućnih numera nema u popisnoj knjizi. Zašto je to tako zagonetno je, i teško je, iole objašnjivo. Pošto u popisnoj knjizi nema popisanih žitelja trepčanske mahale Rakovice moguće je da je 8 kućnih numera bilo predviđeno za popis istih, ali do popisa nije došlo iz mogućih nekih društvenih gibanja, ili nekih drugih razloga.

Evidentno je da je u Trepču jedno vrijeme, a u vrijeme popisa sigurno, egzistirao jedan broj porodica *Cigana čergaša* kako ih Popisna knjiga imenuje. Prema mjestu rođenja njihovih najstarijih žitelja zaključivo je da su došli iz Šija, a da su u Trepču živjeli duže vrijeme govore nam podaci da je jedan broj njihovih članova rođen u Trepču.

Kućni broj 81.

Dakle, u kući broj 81. živio je **BIBER IBRIŠEVIĆ**, Ciganin čergaš, rođen 1875. godine u Šijama. Oženio se iz Planja **Emom**.

Biber i Ema su rodili:

- **sina Sulju**.

*__Suljo__, sin Bibera i Eme, se oženio **ženom Hanom** i imali su:

- **sina Aliju**, rođen 30.05.1914. godine.

Kućni broj 82.

Vlasnik kuće s brojem 82. je **HIDAN IBRIŠEVIĆ**, Ciganin čergaš, rođen u Šijama. Žena mu se zvala **Fata**. Umro je 07.02.1914. godine.

Hidan i Fata su imali petoro djece, pet kćerki:

- **kćer Zulu**,
- **kćer Hanu**,
- **kćer Hafizu**,
- **kćer Šahu** i
- **kćer Emu**, rođena 20.04.1912. godine.

Strana 51. **Kućni broj 83.**

Još jedna romska porodica živjela je u Trepču u kući s brojem 83. Vlasnik kuće bio je **MURAT IBRIŠEVIĆ**, Ciganin čergaš, rođen 1875. godine u Šijama. Oženio se iz Dobropolja ženom po imenu **Mala**, rođena 1880. godine.

****Murat i Mala** su imali 7-oro djece:

- **sina Saliha**, rođen 1898. godine u Lepenici,
- **sina Osmana**, rođen 1900. godine u Dobropolju,
- **sina Ibru**, rođen 1901. godine u Trepču,
- **kćerku Hanu**, rođena 1904. godine u Trepču,
- **sina Mehmeda**, rođen 1905. godine u Trepču,
- **kćerku Emu**, rođena 1908. godine u Trepču i
- **kćerku Safiju**, rođena 25.04.1912. godine u Trepču.

Dakle, očito je, sudeći po mjestu rođenja djece, da je Muratova porodica poslije bitisanja, čergarenja, u Lepenici i Dobropolju po jednu godinu skrasila se u Trepču punih deset godina, i više.

Kućni broj 84.

Popis žitelja mahale Zlatića prekinut je popisom porodica Cigan što govori, o sumnji, da su živjeli na prostoru te mahale, u njenom kontinuitetu. Međutim, poznato je da su Cigani živjeli u Trepču na prostoru Hrašća u sjevernom dijelu Trepča prema Šijama.

Slijedi kuća s broje 84. čiji je vlasnik bio **EMIN LJEVAKOVIĆ**, rođen 1884. godine u Trepču. Bio je oženjen **ženom Minom**.

****Emin i Mina** su rodili:

- **sina Sulejmena**, rođen 22.05.1916. godine.

Emin je bio brat Mehin, rođen 1873. godine, zatim Bećirov, rođen 1880. godine i Huseinov,rođen 1883. godine.

Izgleda da je Eminovoj ženi Mini bilo tako ime sam u matičnoj knjizi, a poznato je da su je svi zvali po imenu Uma.

Kućni broj 85.

I na kraju popisa stanovništva Trepča je kućna numera 85. Vlasnik kuće je **RAMO SEJDIĆ**, Ciganin čergaš, rodom iz Šija. Oženjen je bio iz sela Zimica, srez Žepče, ženom Fatom.

Ramo i Fata imaše četvoro djece:

- **kćerku Pašunu**, rođena u Trepču,
- **sina Hasu**, rođen u Trepču,
- **kćerku Dilferu**, rođena u Trepču i
- **sina Aliju**, rođen u Trepču.

Zanimljivost ove završnice je žensko ime Dilfera koje se, eto, samo jedanput u ovom popisu pojavilo za razliku od nekih drugih imena kao što su Fata, Husein, Smail.. koja su se vrlo često pojavljivala.

POPIS DŽEMATLIJA TREPČA IZ 1929. GODINE

Imenik
Džematlija
Trepče 1929

A
B
C
D
E
F
G
H
J
K
L
M

B

Burić Hasan	90	Bavrk Alijo	6
" Husejn	90	" Hasan	6
" Mehmed	90	" Sulejman	6
" Meho	91	" Ibrahim	6
" Salih	91	Burić Alijo	34
" Ibrahim	90	" Salih	34
" Alija [illegible]	93	" Husejn	35
" Suljo "	38	" Bego	35
Bašić Arif "	43	" Zajko	35
" Ibrahim	44	" Huso	36
" Salko	46	" Alijo	36
" Salih	46	" Suljo	36
" Hamo	46	" Meho	36
" Mujo	47	" Rama Trepči	91
" Husejn	46	Bošnjak Huso	5
" Huso	47	" Salih	6
" Mehmed	1	" Salih	79
" Husejn	1	Blitović Avdo	15
" Osman	1	" Hakan	16
" Alijo	1	Bećirović Huso Trepča	13
" Adil	2	Brka Bego	12
" Smajo	2	" Sulejman	12
" Omer	2	Baltić Mula	14
" [illegible]	2	" Latif	16
" Mustafa	2	" Hanka	16
Bavrk Mustafa	4	" Osmo	17
" Selim	4	" Meho	17
" Huso	5	" Osman	18
" Meho	5	" Salih	18
		Bešo Husejn	19
		" Hasan	19
		" Mujo	20

B C D E F G H J K L M N O P Q R S T U V W Y Z

[illegible] Meho	5
" Ćamo	5
" Salkan	5
" [illegible]	
" [illegible]	6
" Omer	12
[illegible] [illegible]	14.
[illegible] Hasan	11.

Čerovac Husejn	17
" Mustafa	17
Ćalić Salkan	10
" Sulejman	10
" Salih	19
" Hasim	19
" Mustafa	19
" Mehmed	22
" Ibrahim	22

C D E F G H J K L M N O P Q R S T U V W Y Z

Dedukić Muharem	1.
-"- Mustafa	1.
Dedić Ibrahim	18.
-" Avdo	18
" Salih	18.
-" Mujo	18.
-"- Osman	19.
-"- Salih	19
-"- Dedo	92
-"- Hasan	92
-"- Mujo	92
-" Memiš	92
-" Osman Kosov.	57.
-"- Meho -"	59
Delić Hasan Jabl.	70.
Dugalić Muharem	10
" Husejn	5
" Sulejman	5
-" Osman	6
-"- Mustafa	6
-"- Muharem	6
-"- Sulejman	6
" Hasan	6.
-"- Osman	6
-"- Salih	4
-"- Salih	14.
-"- Mehmed	7
-"- Mehmed	

D E F G H J K L M N O P Q R S T U V Ž Y

Džakić Salih	11.
" Mujo	11.
Džana Mujo Jabl.	76
-"- Salih	

E

F

G

H

Fetahbegović Mehmed	7.
Jablanica Muhadžir	

F

G

Graco Salko	89
-"- Husejn	89
Garić Mujo	41.
" Hasan	41
-"- Sulejo	41.

G

H

H

Hodžić Ibro	33
-"- Ibrahim	33
-"- Mujka	33
-"- Mujo	94
-"- Hasan	94
-"- Salih	33
-"- Mehmed	34
-"- Ragib	34.
-"- Medžid	35
-"- Sujo	35
-"- Ahmo	36
-"- Salko	36
-"- Hasan	37
-"- Sejdo	93.
-"- Avdija	44
-"- Muharem	38
-"- Husejn	39
Hasanbašić Zaim	41
Hajrić Hamid	41
-"- Rama	42
-"- Huso	42
-"- Mehmed	45
Hasanbašić Adem	51
-"- Mustafa	51
-"- Mumin	51
-"- Muharem	51
-"- Mujo	51
-"- Arif	52
-"- Ibrahim	52
-"- Avdo	52

Hasanbašić Mustafa	54
-"- Husejn	54
-"- Husejn	55
-"- Huso	56
-"- Mejmen	57
-"- Mustafa	58
-"- Husejn	58
-"- Muharem	58
-"- Salih	59
-"- Omer	60
-"- Huso	60
-"- Emin	60
-"- Mehmed	61
-"- Ahmet	61
-"- Smajo	61.
-"- Rama	62
-"- Sujo	66
-"- Mustafa	66
-"- Mujo	85
Huskić Sabit	73
-"- Mehmed	72
Hambašić Hasan	76
-"- Mustafa	76
-"- Dulaga	76
-"- Adem	76
-"- Arif	76
-"- Sulejman	82
Hasanbašić Hamid	
-"- Osman	
Halilović Alil Zeno	45
-"- Ago	46
-"- Redžo	46
-"- Omer	55

Halilović Avdo Hasana	55	Halilović Bego	3
Husić Mehmed "	62	" Salih	4
" Iso "	62	" Džafo	6
" Salih	62	" Husein	7
" Husa	63	" Sejdo	7
" Rama	63	" Sulejman	7
" Ragib	64	" Pašo	7
" Hasan	64	" Hamdo	8
" Paša	65	" Salko	9
Halilović Mustafa	83	" Suljo	9
" Suljo	83	" Meho	10
" Smajo	78	" Šaban	13
Hasogić Omer	23	" Rama	15
Hajrić Rešid	12	" Husein	15
Hajdić Hasan	88	" Salih	15
" Suljo	88	" Avdo	15
" Bego	89	Halilović Omer	
" Memaga	90	Hadžić Suljo	
" Mašo	92	Hajdić Mujo	
" Salko	92		
" Meho	93		
" Salih	84		
" Suljo	85		
" Mehmed	85		
" Dulaga	85		
" Osman	86		
Halilović Mehmed	1		
" Meho	1		
" Emin	1	Ibraković Ragib	16
" Osman	1	" Šaban	18
" Mujo	2	" Salih	18
" Rašim	2	" Mujo	20
" Halil	3		

Ibraković Huso	21	Katarić Bega	8
" Alijo	20	" Ibrahim	8
" Bećir	15	Kadušić Mujkan	13
" Munib	15	" Sulejman	13
" Hasan	15	" Suljo	13
" Mujo	15	" Almo	14
" Suljo	22	" Sejdo	14
" Murat	27	" Mehmed	14
" Mahmut	19	" Avdo	15
		" Hasan	16
		" Suljo	17
		" Hasan	20
		" Husein	22
		" Osman	22
		" Alija	22
		Kruško Huso	68
		" Ibrahim	69
		" Hasan	69
		" Salih	69
		" Husejn	69
Jusić Hasim	29	" Mehmed	70
" Šaban	29		
" Mujkan	29	Kasović Suljo	83
" Mustafa	30	" Mustafa	83
		" Salih	83
		" Sulejman	[illegible]
		" Osma	15
		Kalabić Šaban	3
		" Rama	3
		" Bećir	31
		" Mustafa	31
		" Hasan	32
		" [illegible]	[illegible]

Kalabić Mehmed	[illegible]	Delić Juko	2[illegible]
" Ibro	34.	" Omer	22
" Ibrahim	34	" Salih	22
" Mujo	61.	" Salko	23.
Rosnević Muharem	[illegible]	" Meho	2[illegible]
Kalabić Mustafa	32	" Smail	23.
" Mehmed	32	" Hamdo	2[illegible]
" Salih	32	" Muharem	2[illegible]
[illegible]	32	" Alija	2[illegible]
Korkočević Osman	22 39		
Kovačević Rama	22		
— Omer	23		
— Salko	26		

Karahmetović Husejn	20.	Đerković Ibro	4.	L
Kruško Suljo	23.	" Šemso	4	N
Kruško Bećir	60	" Sejdo	4.	N
" Alija	31	" Hasan	4	
		" Mujo	4	C
Kosović Salih	51	" Kerim	5	P
Kulaš Meho	53	" Bećo	6	
— Mustafa	74	" Alija	6	C
Karahmetović Suljo	23.	" Meho	6	R
		" Sejdo	9	
L		" Mahmut	9	S
		" Mustafa	10	T
Delić Mujo	31	" Muharem	10	
" Hasan	20.	" [illegible]	[illegible]	U
" Osman	20	" Zifra	11	V
" Mujo	20	" Sabit	[illegible]	W
" Mustafa	21	— Husejn	21.	Y
" Husejn	22	" Arif	21.	
" Rama	22			Z

25	Ljevaković	Ibrahim				
		Mehmed				
25	"	Mubarem	Mehičić	Muso	2[illegible]	
26	"	Mustafa	"	Ibro	28	
26.	"	Mustafa	"	Salih	28.	
[illegible]	"	Ibrahim	"	Salka	30	
[illegible]5.	"	Emin	"	Mustafa	30	
[illegible]	"	Husein	"	Husein	4[illegible]	
[illegible]		Salih	Mustanović	Adem	48	
[illegible]		[illegible]	"	Mustafa	49	
81	"	[illegible]	"	Salka	50.	
[illegible]	"	Bajro	Aminović	Bećir	3.	
12		[illegible]	"	Bećo	4	
[illegible]		[illegible]	"	Meho	[illegible]	
			"	Bego	[illegible]	
—			"	Mustafa	8	M
			[illegible]	Alija	[illegible]	N
			"	Meho	[illegible]	
			Mujkanović	Osman	48.	O
			"	Ibrahim	48.	P
			"	Ibrahim	54	
			"	Emin	54	Q
			Mašić	Mujo	[illegible]	R
			"	Meho	[illegible]	S
			"	Ibrahim	[illegible]	
			"	[illegible]	71	T
			"	[illegible]	79.	U
			"	Ibrahim	80	
			"	[illegible]	82	V
			"	[illegible]	8[illegible]	W
			Mešić	Salih [illegible]	3.	Y
			"	Rama	3.	Z

Mešić Amo Hasan	18		
Mujkanović Ismail	21		
" Redžo	21.	Nuhanović Salih Hasana	47.
Muminović Salko	22	" Husejin	44.
" Mehmed	24.	" Ibrahim	47.
" Mustafa	24	" Huso	47.
" Bećir	26.	Novalić Pašin	[illegible]
Mačak Salih	36	" Hajro	[illegible]
" Hasan	37.		
Mašenbić Sujo	42		
Mešić Sujo	60		
Mujagić Arif	56		
" Mehmed	61.		
Mešić Husejin Hasana	68		
" Bećir "	67		
" Meho "	67.		
" Bajro	80		
Muminović Sujo	81		
Muminović Ibro	81.		
Muslić Hasan	34.		

N O P Q R S T U V W Y Z

Plakovac Osman Kosova	57
Plančić Ibro Šipna	1
-"- Salih	1.
-"- Hamza	1
Poprženović Suljo	16.
-"- Salih	63.
-"- Mehmed	44.
Plančić Suljo	9.
-"- Salih	10
-"- Mahmut	10
-"- Ibrahim	10
-"- Husejin	11
-"- Hasan	12
-"- Husejn	13
-"- Ismajl	13
-"- Hasan	13.
-"- Sulejman	14
-"- Mehmed	15
-"- Salih	15
-"- Omer	15
-"- Osman	15
-"- Mešo	16
-"- Hasan	16
-"- Osman	17
-"- Mujkan	17
-"- Muharem	17
-"- Alijo	18
-"- Hasan	18
-"- Mustafa	19
-"- Alija	19
-"- Salih	19

P Q R S T U V W Y Z

R

Ramić Omer	25
" Mehmed	27
" Hasan	27
" Salih	
" Husejn [illegible]	26
Rasić Mahmut	67
" Halil	67
" Osman	67
" Ibro	68
" Alija	68
" Salka	69
" Mustafa	69
" Hasan	69
" Smajl	69
" Adem	69
Rahmanović Sulejman	65
" Smajo	65
" Muharem	65
" Mudo	
" Osman	
" Hasan Hasova	11
" Hasan	11
" Omer	11
" Hf. Mustafa	11
" Osman	11
" Salka	11
" Salih	17
Rahmanović Salih	17
" Sujo	38
" Rama	38
" Becir	11

R S T U V W Y Z

S

Spahić Osman	28.	Skulj Husa	15
Sejdić Husa	50	-"- -"- Husejn	15
-"- Husejn	50	-"- Mehmed	15
-"- Muharem	51	-"- Osman	15.
-"- Osman	52	Spahić Mujo	1
-"- Šaban	52	-"- Salko	1.
ahić Hasan	55	-"- Mustafa	1.
-"- Salih	55	Sufić Suljo	2
-"- Bećir	55	-"- Zajim	2.
-"- Meho	55.	Sejmenović Hasan	4.
-"- Osman	56	-"- Mustafa	4
-"- Husejn	56	-"- Edhem	4.
alkić Husa	57	-"- Smajo	4
-"- ~~Osman~~ Adem	60	-"- Mujo	4
Spahić Husa	62	-"- Osman	4.
-"- Osman	62	Sufić Osman	9.
-"- Redžo	63	Sejmenović Adem	14.
-"- Salko	63.	-"- Husejn	19
-"- Hasan	64	Spahić Mujko	25
-"- Salko	64	-"- Salih	25.
-"- Dulaga	64	-"- Delko	25
-"- Mehmed	66	-"- Muharem	25
-"- Salih	66	-"- Osman	25
-"- Bego	66	-"- Mahmut	25
Salkić Mujo	74.	-"- Semso	29
Spahić Sejdo	2	-"- Salih	30
Skulić Mujo	7.	-"- Hamza	30
Šutković Sulejman	10.	-"- Sejdo	30
		Sejmenović Mehmed	35.

S T U V W Y Z

Salkanović Husejn	39
" Mehmed	39
Sulgić Salko	40
" Meho	40
" Bećir	40
" Hamid	41
Spahić Husejn	28.
" Salko	28.
" Bećir	49
" Mehmed	82
" Smajo	83.
Smajić Salko	73.
" Osman	74
" Husejn	74
" Halil	74
" Hasan	75
" Salkan	76
" Bećir	76
Sejmenović Salih	4.
Spahić Salko	

Š

Šehić Mujo	30
Škakan Fredo	72.
Šaranović Mustafa	2.
" Selim	2.
" Salkan	24.
" Mujo	26.
" Alija	3.
" Salih	46
Šaćirović Fredo	
" Mehmed	67.
Šaranović Huso	26.

T

Tabaković Salko	34.
Torić Mehmed	7.
Torić Salih	[illegible]
" Huso	
" Husejn	8.
" Alija	[illegible]

T U V W Y Z

Analizom popisne evidencije džemata Trepče iz 1929. godine doazi se do sljedećih podataka:

Pod slovom **A** upisana su 4 džematlije i to prezimena:

ABDUŠINOVIĆ	2 džematlije
ALIĆ	2 džematlije

Pod slovom **B** upisano je 69 džematlija i to po prezimenima:

BUREJĆ	18 džematlija
BAŠIĆ	17 džematlija
BAVRK	8 džematlija
BOŠNJAK	3 džematlije
BLITOVIĆ	2 džematlije
BEĆIROVIĆ	7 džematlija
BRKA	3 džematlija
BAHTIĆ	8 Džematlija
BEŠO	3 džematlije

Pod slovom **C** upisana su 2 džematlije i to prezimena:

CEROVAC	2 džematlije

Pod slovom **Č** upisano je 7 džematlija i to po prezimenima:

ČOLIĆ	7 džematlija

Pod slovom **D** upisano je 28 džematlija i to po prezimenima:

DEDUKIĆ	2 džematlije
DEDIĆ	12 džematlija
DELIĆ	1 džematlija
DUGALIĆ	13 džematlija

Pod slovom **DŽ** upisana su 4 džematlije i to po prezimenima:

DŽAKIĆ	2 džematlije
DŽANO	2 džematlije

Pod slovom **E** nije upisan ni jedan džematlija, pretpostavlja se da prezimena koja su počinjala sa tim slovom u Trepču i njegovoj okolini nije bilo ,ili, pak, nije bilo džematlija.

Pod slovom **F** upisan je 1 džematlija i to prezimena:

FETAHBEGOVIĆ	1 džematlija

Pod slovom **G** upisano je 5 džematlija i to po prezimenima:

GRAČO	2 džematlije
GARIĆ	3 džematlije

Pod slovom **H** upisano je 115 džematlija i to po prezimenima:

HODŽIĆ	17 džematlija
HAJRIĆ	5 džematlija
HASANBAŠIĆ	30 džematlija
HUSKIĆ	2 džematlije
HAMBAŠIĆ	6 džematlija
HALILOVIĆ	32 džematlije
HUSIĆ	8 džematlija
HASAGIĆ	1 džematlija
HAJDIĆ	13 džematlija
HADŽIĆ	1 džematlija

Pod slovom **I** upisano je 13 džematlija i to prezimena:

IBRAKOVIĆ	13 džematlija

Pod slovom **J** upisana su 4 džematlije i to prezimena:

JUSIĆ	4 džematlije

Pod slovom **K** upisano je 55 džematlija i to po prezimenima:

KOTORIĆ	2 džematlije
KADUŠIĆ	13 džematlija
KRUŠKO	10 džematlija
KOSOVČIĆ	7 džematlija
KALABIĆ	15 džematlija
KOVAČEVIĆ	4 džematlije
KARAHMETOVIĆ	2 džematlije
KULAŠ	2 džematlije

Pod slovom **L** upisano 16 džematlija i to po prezimenu:

LIHIĆ	16 džematlija

Pod slovom **LJ** upisano je 32 džematlije i to po prezimenu:

LJEVAKOVIĆ	32 džematlije

Pod slovom **M** upisano je 44 džematlija i to po prezimenima:

MEHIČIĆ	6 džematlija
MUJKANOVIĆ	9 džematlija
MUMINOVIĆ	11 džematlija
MRVOLJAK	2 džematlije
MAŠIĆ	8 džematlija
MEŠIĆ	3 džematlija
MAČAK	2 džematlije
MOŠEVKIĆ	1 džematlija
MUJAGIĆ	2 džematlije
MUSLIĆ	1 džematlija

Pod slovom **N** upisano je 6 džematlija i to po prezimenima;

NUHANOVIĆ	4 džematlije
NAVRBOC	2 džematlije

Pod slovom **O** upisani su 3 džematlije i to prezimena:

OSMANOVIĆ	3 džematlije

Pod slovom **P** upisano je 36 džematlija i to po prezimenima:

POHLOMAC	1 džematlija
PLANČIĆ	32 džematlije
POPRŽANOVIĆ	3 džematlije

Pod slovom **Q** nije upisan niko.

Pod slovom **R** upisan je 31 džematlija i to po prezimenima:

RAMIĆ	5 džematlija
BAŠIĆ	10 džematlija
RAHMANOVIĆ	16 džematlija

Pod slovom **S** upisano je 77 džematlija i to po prezimenima:

SPAHIĆ	37 džematlija
SEJDIĆ	5 džematlija
SALKIĆ	3 džematlije
SKULIĆ	5 džematlija
SULJAKOVIĆ	1 džematlija
SULJIĆ	7 džematlija
SEJMENOVIĆ	10 džematlija
SALKANOVIĆ	2 džeematlije
SMAJIĆ	7 džematlija

Pod slovom **Š** upisano je 11 džematlija i to po prezimenima:

ŠEHIĆ	1 džematlija
ŠKOKAN	1 džematlija
ŠARANOVIĆ	7 džematlija
ŠAĆIROVIĆ	2 džematlije

Pod slovom **T** upisano je 6 džematlija i to po prezimenu:

TABAKOVIĆ	1 džematlija
TARIĆ	5 džematlija

PREGLED ZNAČAJNIH DATUMA IZ POVIJSTI TREPČA

- Iz prahistorijskog doba (paleolita) nađeno je na Trebačkom brdu musterijansko šilo urađeno od kamena.
- Avgusta 1415. godine poslije bitke kod Doboja u kojoj su Ugari doživjeli poraz, zarobljeni ugarski zapovjednik i nekoliko vojnika su dovedeni u Zvečaj kod Trepča.
- 1559. godine Trepče se pominje u vakufnami,vakifa Ferhada Čelebije kao granično područje čifluka Jablanica i Čagljevići.
- U posljednjoj četvrtini 16. vijeka Trepče je sa okolinom bilo u organizacionom smislu jedna knežina, a sjedište knezova Antola i Oruča bilo je u Trepču.
- Nešto prije 1600. godine stanovništvo Trepča (petnaest kuća vlaha) sa knezom Oručem je prešlo na Islam.
- Početkom avgusta 1875. godine britanski arheolog Artur Evans je propješačio kroz Trepče očaran "panoramom planinskih vrhova koji čine srce Bosne, čistotom vazduha i profinjenom ljepotom s prelivima boja tirkiza i jorgovana".
- Iz 1879. godine potiču prvi poznati podaci o popisu stanovništva Trepča.
- Prva džamija brvnara u Trepču je po pričanju najstarijih napravljena orjentaciono krajem 19. vijeka.
- Prvi, vjerovatno, imam u Trepču bio je Omer ef. Hasanbašić.
- Iz šk.1902/1903. godine su iz Trepča prvi školarci građanske škole.
- Iz 1929. godine potiče popis članova džemata Trepče i brojao je 575 džematlija, pripadali su mu i ljudi iz susjednih sela Kosove, Ripne, Ravne, Jablanice i Medakova, a koji su gravitirali rubnim dijelovima Trepča.

- U periodu od 1938. do 1948. godine u Trepču (u Zlatićima) bio je Matični ured za Trepče i okolna sela, a matičar je bio ef. Salih Ljevaković.
- 1948. otvorena Narodna osnovna škola u Trepču u zgradi mekteba.
- 1948. godine prvi učitelj u Trepču bio je Ivan Bošković iz Čapljine.
- 1954. godine izgrađena je prva škola u Trepču.
- 26.11.1966. godine Trepče je dobilo električnu struju.
- 1969. godine prvi automobil *olimpija* kupio je i vozio Mehmed Kosovčić.
- Prvi hafiz iz Trepča bio je Muharem ef. Ljevaković.
- Marta, 1974. godine u uvali Veliki Majdan nađeno je musterijansko šilo iz paleolitskog doba.
- 22/23. jula 1976. godine u velikoj poplavi odneseni su svi mlinovi i mostovi na Trebačkoj rijeci, Trnovcu i Bijelom potoku.
- 1982. godine izgrađen Dom kulture u Trepču.
- 1977. godine izgrađena zgrada Ambulante u Trepču.
- 31.marta 1985. godine prvi autobus je ušao u Trepče, bio je *Bosnaprijevoza*, a vozač je bio Mehmed Kambić, uspostavljena redovna prijevoznička linija sa Tešnjom.
- 22. marta 1986. godine otvaranjem puta *Zlatići-Bare* ostvaren je kružni tok kroz Trepče.
- 1990. godine Trepčani su priključeni na telefonski sistem.
- 1988. godine asfaltirani prvi kilometri puta kroz Trepče.
- jula 1992. godine avioni JNA (Jugoslavenske narodne armije) su mitraljirali centar sela, komandu bataljona Trepče (školu).
- Jula 1992. godine granatirano Trepče sa tri granate sa Ozrena. Pale su jedna u dvorište Asima Hasanbašića, druga na Burejića njive i treća u podnožje Brića.
- 02. oktobra 1992. godine avioni JNA (Jugoslavenske narodne armije) bombardovali Trepče na relaciji Zlatići Bare.
- U zimu 1993/1994. godine zbog devetomjesečnog totalnog neprijateljskog okruženja u operaciji *Padobran* Trepče je bio lokalitet na koji je međunarodna zajednica iz aviona vrlo često dostavljala namirnice (rižu, leće, grah, konzerve, ulje, brašno...) za preživljavanje.

- 1998. godine izgrađen je Šehidski park.
- Od 1992. do 1995. godine Komadant OG-7. jug, Armije Republike Bosne i Hercegovine bio je Mustafa Cervac.
- Prvi doktor znanosti iz Trepča je Enes Ljevaković, doktorirao je 2002. godine.
- Februara 2006. godine najstariji Trepčanin je Hasan Hodžić rođen 18.09.1913. godine, u 93-oj je godini života i najstarija Trepčanka je Pemba Navrboc rođena (po upisu) 1912. godine i u 94-oj je godini života.

ZAHVALNICA [106]

U vremenu ostadoše zapisane riječi. U maglinama istorije, iza mračaja,
iza nevida nam ostade slovo o ljudima i njihovim životima. Mnoge se izgubiše,
neznamo kud, ispod neba razbacane, u vihorima i vatrama nestadoše, na ovim
vjetrovima, u zemlji Bosni brdima bačenim među zvijezde.

Ostadoše mnoge u kamenu zapisane.
Na pergamentu.
Na stranicama knjiga starostavnih i ovovremenih.
Nestadoše kule i gradovi.
Rijeke tok promjeniše.
Brda se pomaknuše,
a osta riječ zapisana da blista, da tinja, da se tek dahom javi, ali osta.

I.

Hvala svima onima koji riječ napisaše, u kamen uklesaše, knjige ostaviše, poruku, želju, ljubav, radost i gorčinu, hvala onima koji riječi i knjige
i danas pišu,
jer,
da nije njih, ni riječi, ni knjiga,
da nije tragača za mišlju,
Ova knjiga što je pred vama
nikada ne bi postojala.

Hvala piscima, oni ovu knjigu, kroz moje ruke, besan, radosti, muke i
dane i traganja stvoriše zajedno sa mnom.

Zapisa podanik riječi, u gradu Doboju, jeseni sunčane ljeta 1988. kako je znao i osjećao.

---

[106] Zahvalnica za Zahvalnicu dragom piscu i pjesniku rahmetli Kasimu Derakoviću u knjizi Pisana riječ zavičaja. Uz suglasje njegove Mubere preuzeh je uz moju pisanu riječ zavičaja, mjesta Trepča, beharli proljeća 2006-te godine, kako sam umio i osjećao.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Buch Fon Trebić bis Trepče stellt auf dem Mikroplan das Lokalität Trepče, die Forschung und das Sammeln Stoffsammeln und die neue Forschungslewegung her. Es wurde auf der Basis des ereichbaren Qwellenmaterial der entsprechenden Literaturen und meinen Kennen die Gebieten und die Menschen und das Erzählen der älteren Bewohnem auf der Grundlage der Untersuchung und das Sammeln der historischen Material in den Arhiven und in den Biblioteken in Tešanj, Maglaj, Teslić im Franziskanerklaster in Sivši im Landesmuseum Sarajevo, im Kulturzentrum Tešanj im derIslamischegemeinschoft Tešanj in Arhiven der Schulen in Tešanj und in den privaten Wertarhiven geschrieben.

Das ist mein Versuch die Vergangenheit von Trepče nachzuforschen. Was geschrieben, erzählt, fotografiert ausgegraben wurde, sammelte ich in diesem Buch.

Ein Teilchen dieser Wahrheit, das ich in diesem Buch über die Vergangheit von Trepče eingetragen habe, ist mit mir begrenzt, wieviel mit meineu Moglichkeiten, soviel mit diesem Moment.

Dieses Buch hat das Ziel etvas über weitere Forschung zu bewegen, was,nicht übe die Vergangenheit von Trepče ausgesucht wurde, wie Z. B. Veliki Majdan, Selišće, drei Nekropolen, viele Grotten, Höhlumgen und die Durchfliessen des Bachs Ponikve und... Gibt es etvas aufreizender ausser Beweiss der Hipotese, dass Trepče ein gutes Lokalitet für Menschlicheserhalten und von prachistorischen Bedeutung ist, wo zufällig ohne irgendwelchen archelogischen Ausgrabungen ein schönstens musterianischer Ahle erfunden wurde. Dieser Ahle wurde mit der Menschenhand ausgearbeitet und er stammt in Europa aus paläolithischer Zeit, won der gemeinsamme Friedhof der Bogumilen und Muslime ist... Mit diesem Buch gedenke ich auf die Wahrheit des altlateinischen Ausspraches Faciont meliora potentes! Die es können, sollen es besser machen, weil wieder die Wahrheit ist Si duo faciunt idem, no est idem! Wenn zwei dasselbe tun, ist es nie dasgleiche!

RECENZIJE

Atif
Kujundžić

OD TREBIĆA DO

TREPČA

fotomonografija
Kemal Ljevaković. 2006.

* * *

Osnovni sadržaj karakterističnog bosanskohercegovačkog znaka kao kulturnocivlizacijskog amalgama nastalog na mjestu milenijskog susretanja vremena, vjera i civilizacija je takav, da se svako pojedinačno može bolje ogledati u drugome, nego li prepoznati u sebi. Odnosno, prepoznavanje je autentično moguće samo u ogledanju. Zato, svako posezanje za prošlošću, biva i zagledanje u okruženje, pa i njegovu prošlost. Dakle, našu samobitnost nesumnjivo i nesporno čini i uvjetuje samobitnost drugih. Njih također, makar toga i ne bili svjesni, makar im se to osobito i ne dopadalo.

Današnje Trepče, dominantna je geografska pozicija u trouglu koji čine tri grada: Tešanj, Maglaj i Doboj. Sva tri grada imaju tvrđave i središta su općina, srezova, tj. administrativna, upravna, ekonomska i kulturna. Trepče nikad nije u prvom planu iako je uvijek u središtu.

A onda se jedan vrijedan, samozatajan i samoprijegoran čovjek imenom i prezimenom Kemal Ljevaković, odluči na traganje, prikupljanje građe, otčitavanje znakovlja i značenja, ogledanje u okruženju i podastiranje činjenica u knjizi

OD TREBIĆA DO
TREPČA.

* * *

Vrijedni i preduzimljivi Kemal Ljevaković prihvatio se posla pa iz dokumenata i knjiga, iz dubine pamćenja i s rubova sjećanja, da s mogućnošću objektivnog zaključivanja, sve što čini Trepče svede u knjigu i sačuva jedanput zauvijek.

Riječ je o poduhvatu vrijednom svake pažnje i divljenja, riječ je o postignuću vrijednom svake pohvale i priznanja.

Kemal Ljevaković je prosvjetni radnik, čovjek odan knjizi i edukaciji, odgovoran, sistematičan, pedantan, a po prirodi suprotstavljen improvizacijama i lakomislenostima. To su osobine koje su njegov zahtjevni poduhvat učinile izuzetno teškim i odgovornim. Dakako, to njegov rezultat čini dragocjenijim, jer je Ljevakovićeva pojava garant da su u knjigu nepristrasno i objektivno ušli svi značajni i dostupni fakti do kojih se moglo doći u ovome trenutku.

U suštini, to je i bio Ljevakovićev osnovni cilj u prilazu ovome poslu. Međutim, kada se u takav posao uđe, on se razvija i po njemu imanentnim intencijama, a kad je takav posao obavljen i građa organizirana kao knjiga, tada i sami fakti progovore svojom snagom, pa u krajnjem, dobro obavljen posao nadilazi prvobitnu zamisao i same poslenike.

* * *

Baš tako se dogodilo Kemalu Ljevakoviću. Svoju knjigu je počeo promišljeno odmjereno, Konfučijevom maksimom: Bolje je upaliti svjetlo u tami, ma koliko ono malo bilo, nego samo proklinjati mrak. Obraćajući se raspoloživoj građi potom, slijedeći činjenice, traži literaturu, obilazi arhive, odlazi u Zemaljski muzej, prgleda web stranice, obilazi domaćinstva i vodi razgovore sa ljudima, a knjiga raste.

Trepče kao naseljeno mjesto mjesna zajednica u općini Tešanj, ima /561/ domaćinstvo, broji /2.451/ stanovnika /2.388/ Bošnjaka, /24/ Hrvata, /2/ Srbina, /1/ Ruskinja naseljenih u sedamnaest mahala i zaselaka. Trepče je gusto naseljen prostor: 301 stanovnik po km^2. Ljudi su upućeni jedni na druge, životima naslonjeni međusobno, sve se zna o svakome, jer dugo se živi zajedno.

Mada se krajnje odgovorno i neporecivo drži činjenica o Trepču, Kemal Ljevaković nerijetko ispisuje pasaže nadahnute osjećanjima spram teme i motiva, pa tekst dobija i literarne značajke Ljevakovićeva osobenog stila. Piše Ljevaković sve što zna i do čega je došao o Trepču i Trebačkom brdu, tretira ih geografski, konfiguracijski, geološki, arheloški, etnografski, povijesno, pretresa ga sa svih strana, uzduž i poprijeko, a kao da je svekolika tajna i intriga svega što se zove Trepče, upravo

u samom Trebačkom brdu.

A, može biti i kako jeste, jer, Ljevakovićeva knjiga bi po svim odlikama mogla biti svrstana kao antropogeografska monografija o Trepču kao dijelu bosanskog tla i življa od prahistorije do suvremenog doba. I zanimljivo, kako god da Ljevaković takne vrijeme u razvoju zemljine kore i povijesti, Trepče mu kao s napete/nategnute žice zvonko odgovara pričom, podacima i činjenicama, smislom koji se pred nama odmotava i raspetljava upotpunjavajući s početka skicirana sliku i autorov nijjet.

Kemal Ljevaković ne zazire od upuštanja u raspravljanje o činjenicama koje mu se čine upitnim, pa filološki i lingvistički zasnovano polemizira s tekstom Momčila Spasojevića Legende pousorja, Divsko kamenje, koji se odnosi na stećke i Spasojevićeve navode iz narodnog predanja i načina govora u tešanjskom kraju.

Ljevaković je fasciniran prošlošću tešanjskoga kraja i Trepča, koja po njemu srasta na najneporecivijim mjestima, a o čemu svjedoče nišani u nekropolama stećaka. Čak je jedan stećak u mezarju postao mejjitaš, kamen na koji se spušta tabut sa me-jjitom dok se klanja dženaza. Videći tu vezu i jedinstvo mezar-ja i nekropole koja traje zauvijek, iz Ljevakovića se kao odjek javlja duboko ljudsko čuđenje zbog ljudskih razmirica i zala koje ljudi jedni drugima čine, pa to postaje i bitnom odlikom ove knjige, jer, ona je naslonjena na druge knjige i tako neporecivo na čovjekovo pamćenje dobra i zla.

Gusto su poređana godišta i iz literature izdvojeni termini koji svjedoče o životu Trepča i njegovom povijesnom razvoju i mjestu koje historija nije mogla zaobići. Ljevaković se pobrinuo da sve to dođe na odgovarajuće mjesto i u hronološki poredak. Prolazilo je vrijeme mjereno ljudskim životima, nadanjima i nedaćama. Ljudi su u Trepče doseljavali odsvakuda ali, ostajali su tragovi, sve se zna.

Mijenjale su se vladavine, politike, vjere, ali ljudski problemi ostajali su isti, i trougao u kojem opstaje Trepče, kao zanemareno i zaobiđeno ljudsko stanište ili čak i kneževo sjedište. Može se vjerovati samo onome što se vidi.

Trepče se dobro smjestilo u Sidžil tešanjskog kadiluka 1740. 1752. O Trepču svjedoče knjige starostavne, a Ljevaković srca ispunjenog dragošću preuzima podatke i hronika o Trepču koju ispisuje raste od imena obitelji koje i danas u Trepču žive. Ljevaković se iskreno raduje svakoj činjenici i svakom novom izvoru podataka, svakoj i najmanjoj pojedinosti koja svjedoči o Trepču. On, s oduševljenjem navodi dijelove putopisa A. Dž. Evansa, znamenitog putopisca kroz Bosnu i Hercegovinu 1875. godine. Evans je visokorangiran putopisac, poznat po otkrivanju mikenske kulure, strog u ocjenama i zato vrijednos-no pouzdan. Ljevaković će s puno logike i nakon dužeg pro-mišljanja vremena i prostora, putova i sredokraća zaključiti, kako je dolazeći u Tešanj, Evans prije morao izaći na Trebačko brdo, tj. proći kroz Trepče. Prema Ljevakoviću, a na osnovu Evansovog putopisa, to što Evans opisuje da je vidio dolazeći u taj kraj, mogao je jedino vidjeti sa Trebačkog brda koje je viso-ko 604 mnv.

* * *

U svoju knjigu o Trepču, Ljevaković unosi svežanj geografskih karata, slijedi u svemu vjerodostojne izvore, a o Džematu Trepče, ima sve podatke od 1929. godine. Sve češće se javljaju fotografije, tabele, podaci o opismenjavanju i školovanju Trepčana. Poseban prostor i s posebnom pažnjom, Ljevaković daje učiteljima i Učiteljovanju u Trepču. Dakako s razlogom, jer uz roditelje, najvažnije, a nerijetko i najdraže osobe u našim životima i jesu naši učitelji.

Trepče ima jasan predznak antifašističke svijesti i borbe na strani svjetske antifašističke koalicije, spiskovi poginulih, ranjenih, preživjelih boraca/partizana u Drugom svjetskom rata, neporecivo svjedoče. Tu su spiskovi, datumi, potpisane fotografije, izjave. Tu su svi podaci o zanosu poslijeratne izgradnje i progresa, tu su izvodi iz zapisnika Sreskog odbora Narodnooslobodilačkog fronta Tešanj koji se odnose na Trepče. Tu je i priča o obaveznom otkupu poljoprivrednih proizvoda, o zemljoradničkim zadrugama, o višku obradivog zemljišta, prema zakonskoj odredbi, etc.

Kemal Ljevaković je od ljudi koji drže do sebe i osobnog dostojanstva, pa iz iste pozicije poštuju druge ljude. Upravo zato, Ljevaković cijeni odgovorno svaki podatak o životu u

Trepču, od najstarijih vremena do danas. Upravo zato, izvore i činjenice ozbiljno tretira i dovodi u poredak u kojem se međusobno povezuju i podržavaju, a kontinuitet življenja i prisustva biva neupitnim.

Naprimjer, odlasci na Hadždž. Do 2006. godine, Trepče broji /47/ hadžija. Pa, trepčanski imami, njih /20/ i riječ o svakome. Priče o džamijama. Podaci o etnografskim istraživanjima, 1983-1985. godine i istraživačima. Svakako, posebnu dragocjenost u ovoj knjizi predstavljaju fotografije, jer fotografija govori kao hiljadu riječi kažu mudri Kinezi. Album prizora, 1945 - 1985. godine. Odjeljak Trepče, zanimljivosti donosi pre-gršt interesantnih i dragocjenih podataka o životu u Trepču pod naslovima: Hljeb, Jela od povrća, Babine, Seoske stambe-ne zgrade, Čardaklija, Groblje, Ženidbe, Muhtar, Pješačke i konjske trke, Udovice, Zadruga, Kesim, Narodni lijekovi, Šaljive pjesme, Trepčani i zanimanja, Arheološki tragovi, Kućne radi-nosti, Tkanje, Voćarstvo, Mlinarenje, Čobanija, Tesarenje, Tr-govina i trgovci, Zidari, Tesari, Moleri. U nivou životnih etno-grafskih značenja, Ljevaković donosi fragmente priča ugled-nog građanina Tešnja, mr. Edhema Mehinovića, poznatog ad-vokata i pripovjedača. Tu je i lik/portret Saliha Cerovca, Nei-mara munara, pa lijep zapis o Vremenu rata za Bosnu i Hercegovinu, 1992 - 1995. godine, Spisak šehida i poginulih boraca, portreti dobitnika najvećeg ratnog priznanja Zlatni ljiljan, spiskovi ratnih vojnih invalida i ranjenih boraca, ranjenih ci-vila i posebno djece, pa opet fotopis: Trepče 2006. godine.

Vrijedni i prilježni Ljevaković, dosljedno koristi sve izvore podataka, pa u nastavku knjige donosi popisne liste stanovništva u Trepču iz 1910. godine, po kućnim brojevima, /A. Domovnica/, a kućnih brojeva ukupno /85/. Slijedi Imenik džemata Trepče iz 1929. godine. Na kraju knjige, Ljevaković hronološki ispisuje i donosi Pregled značajnih datuma iz povijesti Trepča, te Index osobnih imena i Geografskog nazivlja, kao i impresivan Spisak korištene literature, koji obuhvata /49/ značajnih naslova.

Mirne duše, može se reći: koga nema u ovoj knjizi, pouzdano, taj nije iz Trepča!

Kemal Ljevaković je dobro obavio izvrstan pionirski posao, tj posao u nivou u kojem ga je bilo najteže obaviti, jer se obavlja prvi put. Na ovaj način Ljevaković je otvorio put najrazličitijim interesiranjima za Trepče i budućim istraživačima dao pouzdano i zdravo polazište. Svi podaci su na jednom mjestu, između korica jedne knjige. Sva literatura je na spisku i tako je utrt put. Potom i Trepčani, kao građani naselja od 2.500 stanovnika, dobijaju jasniju fizionomiju.

Ovako obavljenom poslu, najblaže kazano, neumjesno bi bilo tražiti slabosti i pogreške, kao i stavljati isprazne prigovore. Svako ko ima šta reći, a svako ima pravo neka zašilji olovku i neka napiše tekst, knjigu, neka se na knjigu javi knjigom, na činjenicu činjenicom, pa da se formira biblioteka o Trepču. Neka svako da svoj prilog i doprinos pisanju zavičajne povijesti i jačanju svijesti o pređenom putu. Jer, bez daljenjeg, toga ima i toga mora biti još. I prirodno je, da svako o Trepču još ponešto zna. Kemal Ljevaković, obavio je najteži dio posla i Trepče mu duguje zahvalnost. Ljevaković je o svom trošku koncipirao i realizirao značajan poduhvat koji predstavlja obiman posao, kakve teško obavljaju i posebno formirane grupe i stručni timovi. O tome će zauvijek svjedočiti ova knjiga pod njegovim časnim imenom.

* * *

Bila bi velika radost kad bi ljudi od pera i intelektualne snage krenunli u slične poduhvate širom Bosne i Hercegovine. Nema sumnje, to je veoma potrebno ovoj zemlji i svakom njezinom čovjeku. O puno toga se šutilo dugo, o mnogo-čemu se prešutno nije govorilo. Mnoge su činjenice izvan domašaja suvremenog čovjeka, a bitne su za njegovu svijest, samosvijest i odgovornost prema zemlji i ljudima. Istini odani ljudi, pred velikim su izazovom.

Kemalu Ljevakoviću čestitke i najbolje želje za budući rad, jer po svemu, riječ je o čovjeku koji neće stati u svom plemenitom nijjetu da u knjigama zauvijek sačuva sve što nam jeste prošlost i sadašnjost. Samo razumni ga mogu slijediti.

* * *

28. 07. 2006. Atif Kujundžić, književnik

Osvrt na djelo

OD TREBIĆA DO TREPČA
Kemala Ljevakovića

Očito je da je želja da se otrgnu od zaborava, da se zabilježe i ostave budućim naraštajima u amanet, radi pouke i ibreta, kazivanja, pamćenja i bilješke o brojnim događajima, ličnostima, znamenitostima, historijskim činjenicama i podacima, legendama i pričama iz dalje i bliže prošlosti jednog zanimljivog, ni malog ni velikog, naselja zvanog Trepče, motivirala Kemala Ljevakovića, rođenog Trepčaka, da sakupi na jednome mjestu i u sistematiziranoj formi ponudi čitateljstvu gotovo sve relevantne historijske činjenice i podatke vezane za ovaj mikro lokalitet, njegove stanovnike i brojne događaje, mijene i promjene koje su doživjeli u relativno kratkom vremenskom periodu.

Kemal je ovim svojim djelom pokazao da se i o jednom gotovo anonimnom bosanskom selu može napisati podebela knjiga puna zanimljivog štiva, obilata brojnim dokumentovanim historijskim podacima, pisana specifičnim jezikom i stilom, sa puno arhaizama, tako da može biti interesantna, ne samo Trepčacima zbog nostalgije za prošlošću, precima, rodnom grudom, već i historičarima, etnolozima, arheolozima, sociolozima, lingvistima...

Čitajući ovu monografiju o Trepču sjetio sam se dragih likova koje sam upoznao tokom prvih petnaest godina svoga života koga sam proveo u ovom pitomom tešanjskom selu, gdje je moj rahmetli otac bio dugogodišnji imam.

Drage su to uspomene koje će u pisanoj formi sigurno duže trajati i jače kucati na vrata koja u odaje sjećanje vode.

Možda će ovo djelo ponukati još ponekog istraživača iz drugih mjesta da se poduhvati sličnog posla i monografski oblikuje i ponudi potencijalnim čitaocima važne podatke o događajima i ličnostima koje su obilježile historiju nekoga grada, naselja, sela...

Izvjesno je da događaji koji su se zbivali u Trepču od najstarijih dana do danas nisu bili od sudbonosnog pa ni od nekog naročito važnog značaja za narod, državu, opću povijest, ali jesu paradigmatični i tipični za bosanska sela i njihove žitelje koji su se uspijevali prilagoditi novim realnostima i geopolitičkim situacijama, čuvajući vlastiti identitet i osobenost, katkada i po cijenu života ili egzistencijalne neizvjesnosti.

Iz navedenih, ali i drugih, nenavedenih, razloga preporučujem monografiju OD TREBIĆA DO TREPČA Kemala Ljevakovića za štampanje, a čitateljstvu sugeriram njeno čitanje radi uzimanja pouke i poruke.

Sarajevo, 01. 08. 2006.

Dr. Enes Ljevaković

LITERATURA

1. Šefik Bešlagić, Kataloško-topografski pregled, Sarajevo, 1971.
2. Osman Asaf Sokolović, Tešanj prije tri stoljeća, Sarajevo, 1941.
3. Adem Handžić, Studija o Bosni, historijski prilozi iz osmansko-turskog perioda, Istambul, 1994.
4. Alija Galijašević, Na tragovima tešanjske prošlosti, Tešanj, 2003.
5. Glasnik, Zemaljski muzej u Sarajevu, Etnologija, Sarajevo, 1987.
6. Kasim Deraković, Pisana riječ zavičaja, Tuzla, 1990.
7. Advan Hozić,Tešanj i tešanjski kraj 1918-1945.
8. Momčilo Spasojević, Legende Pousorja, Tešanj, 1992.
9. Tešanjski prostor na početku 21. stoljeća, okrugli sto, Tešanj, 2005.
10. Tešanjski almanah za 2000. godinu, Planjx, 2000.
11. Tešanj 1992-1995, Dokumenti, Tešanj, 2000.
12. www.lugbih.org
13. Razvitak, broj 12, godina VII, Banja Luka, 1.12.1940.
14. Stevo Samardžija, Četrnaesta srednjobosanska brigada NOU, Skupština opštine Prnjavor, Banjaluka, 1983.
15. Almir Fatić,Tešanjska oaza islamske duhovnosti, Tešanj, 2005.
16. Dr Miloš Blagojević, Srbija u doba Nemanjića, Beograd, 1989.
17. Edhem Mehinović, Sudbine, Lukavac, 2005.
18. Prethodni rezultati, Popis stanovništva u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, 31.januar 1921, Sarajevo, 1924.
19. Dr. Salamon Konforti, Naseljena mjesta u SR BiH sa stanjem 1.januara 1979. godine, Sarajevo, 1979.
20. Mirsad Mahmutović, Od Bosne do Arabije, Sarajevo, 2001/ 1422.h.g.

21. Atlas svijeta za osnovnu i srednju školu, Izdavačko preduzeće „Sejtarija" Sarajevo,1998.
22. Geografija zemljopis za 8 razred osnovne škole, IP „Svjetlost", Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Sarajevo, 2003.
23. Alija Galijašević, Tešanjske zanatlije i trgovci 1642-1992, Tešanj, 1996.
24. Tešanj Kulturno-privredni informaror, Tešanj, 1995.
25. www.generacija.info/tesanj/geografija.htm
26. Monografija, Zlatni ljiljani i odlikovani pripadnici AR BIH 1992.-1995, Sarajevo, 2000.
27. Glavni imenik školske mladeži, od 1896. godine, Tešanj
28. Esad dr. Hasaničević, Žrtve rata 1992-1995, Planjax, Tešanj, 1998.
29. Momčilo Spasojević, Školstvo tešanjskog kraja, Tešanj, 1985.
30. Dževad Drino, Kreševljaković i Tešanj, Tešanjski almanah, 2000.
31. Sredovječni stećci Bosne i Hercegovine, Povijest hrvatskih zemalja B i H, Sarajevo, 1942.
32. Skarić Vladislav, Bogumilski grobovi i bosančica, U kalendaru narodnog jedinstva, Sarajevo, 1931.
33. Prosveta, Mala enciklopedija, Beograd, 1986.
34. Sidžili Tešanjskog kadiluka (1740-1752), Orjentalni institut Sarajevo, prijevod i obrada Hatidža Čar-Drnda, Sarajevo, 2005.
35. Bratoljub Klaić, Rječnik stranih riječi, Zagreb, 1988.
36. Strategija dostizanja vizije, Tešanj, 2006.
37. Kemal Ljevaković, Rat-rane moje duše, 2005.
38. Sima Ćirković, Istorija bosanske države, Beograd, 1964.
39. Ivan Pilar, Bogumilstvo, Zagreb, 1927.
40. Galig Šljivo, Bosna i Hercegovina 1813-1826, Banjaluka, 1988.
41. Besim Korkut, Kur'an s prevodom.
42. Hadžija Hadžiabdić i Edis Dervišagić, Historija, Udžbenik za peti razred osnovne škole, Sarajevo, 2004.
43. Tonko Rajkovača, Kulturno istorijski spomenici na području opštine Tešanj do XIV vijeka, Tešnjak, privredno kulturni informator, Tešanj, 1989.

44. Mustafa Ćeman, Hronologija Tešnja i okolice, Tešnjak, Privredno kulturni informator, Tešanj, 1989.
45. H.Mehmed Handžić, Islamizacija Bosne i Hercegovine i porijeklo bosansko-hercegovačkih muslimana, Sarajevo, 1940.
46. Hasan Ljevaković, Islam i žena, Travnik, 1975.
47. Ibrahim Kajan, Tešanj, stakleno prijestolje, Tešanj, 2006.
48. Sakib Kurtić, Svjedoci, poginuli borci općine Tešanj 1992-1995, Tešanj, 2006.
49. Ramo Ljevaković, Rog, Tešanj, 2004.
50. Ramiz Brkić, Stjepan Polje, Tešanj, 2006.

SADRŽAJ

Kemal LjEVAKOVIĆ

OD TREBIĆA DO

TREPČA

IZDAVAČ

ZA IZDAVAČA
Bajruzin Hajro Planjac

TEHNIČKA OBRADA
Amela Karabegović
&
Halid Hadžikadunić

ŠTAMPA
Štamparija PLANJAX

ZA ŠTAMPARIJU
Medina Planjac

TIRAŽ
1000 primjeraka

Štampanje završeno augusta 2006. godine

Kemal (Munib) Ljevaković rođen je 10. jula 1948. godine u Trepču, općina Tešanj. Osnovnu školu je završio u svom rodnom Trepču i Tešnju, te Gimnaziju "Musa Ćazim Ćatić" u Tešnju. Na studijskoj grupi materni jezik s južnoslovenskom književnošću i historija završava Višu pedagošku školu u Mostaru

Te godine se zapošljava kao nastavnik u Osnovnoj školi "Kulin Ban" Tešanjka gdje i danas radi. Cijeli svoj radni vijek posvetio je odgoju i obrazovanju mladih u čemu je ostvario značajne razultate i priznanja.

Objavljivao je više literarnih radova i radova istraživačkog karaktera obitelji Ljevaković.

Objavljene su mu dvije knjige: RAT-RANE MOJE DUŠE, 2005. godine i OD TREBIĆA DO TREPČA, 2006. godine

ISBN 9958-34-015-1

IZDAVAČKO-GRAFIČKA KUĆA
PLANJAX